

**TÜRKÇEDE VE ARAPÇADA SÖYLEM BAĞLAÇLARININ
KARŞILAŞTIRMALI BETİMLEMESİ**

Alaa MOHAMMED

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskisehir, 2017

**TÜRKÇEDE VE ARAPÇADA SÖYLEM BAĞLAÇLARININ
KARŞILAŞTIRMALI BETİMLEMESİ**

Alaa MOHAMMED

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. Hülya PİLANCI

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Nisan, 2017

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Alaa Thabit Abdullah MOHAMMED'in "Türkçede ve Arapçada Söylem Bağlaçlarının Karşılaştırmalı Betimlemesi" başlıklı tezi 03 Nisan 2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Hülya PİLANCI

Üye : Doç.Dr.Selahittin TOLKUN

Üye : Yrd.Doç.Dr.Yusuf KARATAŞ

İmza

Prof.Dr.Kemal YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

Türkçede ve Arapçada Söylem Bağlaçlarının Karşılaştırmalı Betimlemesi

Alaa MOHAMMED

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan 2017

Danışman: Doç. Dr. Hülya PİLANCI

Bu çalışmanın amacı, Arapçadan Türkçeye geçmiş olan söylem bağlaçlarının işlevlerini ve anlamsal yapısını betimlemektir. Bu amaçla öncelikli olarak Türkçeden Arapçaya ve Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan yazılı metinlerden bir veri tabanı oluşturulmuştur. Söylem bağlaçları, kiplik değer ve retorik işlevlerine göre sınıflandırdıktan sonra içinde bulundukları bağlam ve eş dizilim açısından betimlemeye çalışılmıştır.

Çalışmanın sonuçları, söylem araştırmalarında yer alan söylem bağlaçlarının evrensel özelliklerinin olup olmadığı yönündeki tartışmalara ışık tutacaktır. Örnek olarak, sıklıkları farklı olmakla birlikte, her iki dilde de karşıtlık temel retorik ilişkisiyle ortaya çıktığı görülen ‘ama’ bağlacı, bugünkü Arapçada nadir olarak ‘zıtlık’ ilişkisiyle kullanılırken; bugünkü Türkçede anlamsal genişlemeye uğramış ve işlek olarak ödünleme için de kullanılmaya başlanmıştır. Bu sonuç, bir söylem bağlacının çekirdek anlamının yanında anlamsal genişlemeye de uğrayabileceğini göstermektedir. Çalışma, bu yönüyle de çeviribilim ve bilgisayarlı dilbilim araştırmalarında makine çevirisi çalışmalarına katkı sağlayabilecektir.

Anahtar Sözcükler: Türkçe Bağlaçlar, Arapça Bağlaçlar, Söylem Bağlaçları.

ABSTRACT

A comparative Analysis Of Discourse Conjunction In Turkish And Arabic Languages

Alaa MOHAMMED

Department of Turkish Language and Literature

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, April, 2017

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hülya PİLANCI

The purpose of this study is to describe the function and semantic structure of the discourse conjunctions passed from the Arabic to Turkish languages. For this purpose, firstly a database was created from written texts translated from Turkish to Arabic and from Arabic to Turkish. After classifying the conjunction in terms of their modal and rethorical function, we tried to describe them in the collocational patterns they co-occur.

The results of the work will shed light on the debate as to whether the features of the discourse conjunctions in discourse research are universal or not. For example, even though the frequency of its use varies, the conjunction ‘but’ is seen to indicate basic rhetoric opposition in both languages. Whereas it is used rarely in present day Arabic to imply ‘contradiction’, it has undergone semantic expansion in today's Turkish and has begun to be used productively a worker for compromise. This result shows that a discourse conjunction can also undergo semantic expansion in addition to its core meaning. The study, in this way could contribute to the science of translation and machine translation in computer linguistic researches.

Keywords: Turkish Conjunction, Arabic Conjunction, Discourse Conjunction.

03/04/2017

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmanın bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgileri için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Alaa Mohammed

ÖNSÖZ

Tez çalışmama birlikte başladığım Doç.Dr. Zeynep Erk Emeksiz'e karşılaştığım zorluklar karşısında yardımlarını gördüğüm Yrd. Doç. Dr. Yusuf Karataş ve Doç. Dr. Fatma Betül Üyümez'e ve büyük desteği, rehberliği, beni yüreklendirmesi ve dostluğu için tezi birlikte tamamladığım danışmanım Doç.Dr. Hülya Pilancı'ya teşekkür ederim.

Eğitim hayatımın her döneminde bana destek olan kıymetli aileme minnettar olduğumu ifade etmek istiyorum; rahmetli babam ve bu çalışmayı tamamlamamda daima dualarıyla bana güç veren annem, eğitimim ve tüm hayatım boyunca bana hep destek olan ve beni yüreklendiren sevgili kardeşlerime çok teşekkür ediyorum.

Alaa Mohammed

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ	iii
ABSTRACT.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLERİ LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Problemi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Kapsamı	3
1.5. Tezin Yapısı.....	4
2. TÜRKÇE – ARAPÇA DİL İLİŞKİLERİ	5
2.1. Arapça – Türkçe Gramer ve Özellikleri	9
2.1.1. Arapça.....	9
2.1.2. Türkçe	10
2.2. Arap Alfabetiyle Yazılan İlk Türkçe Eserler	11
2.2.1. İlk Kur'an tercümesi	11
2.2.2. Dîvânü Lügati't-Türk.....	12
2.3. Arapçadan Türkçeye Alıntı Bağlaçları	12

3. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	15
3.1. Söylem Bağlacı ve Türleri	16
3.1.1. Karşıtlık söylem bağlaçları:.....	17
3.1.1.1. Tersinleme söylem bağlaçları	20
3.1.1.2. Ödünleme söylem bağlaçları	21
3.1.2. Ekleme söylem bağlaçları	22
3.1.3. Gerçeklik söylem bağlaçları:	25
3.1.4. Kiplik söylem bağlaçları	27
3.2. Söylem Bağlaçlarının Dilbilgisel Yapısı	29
3.2.1. Sıralama bağlacı	31
3.2.1.1 Yana sıralama bağlaçları.....	31
3.2.1.1.1. Yalın yana sıralama bağlaçları	31
3.2.1.1. İkili yana sıralama bağlaçları	32
3.2.1.2. Alta sıralama bağlaçları	33
3.2.1.2.1. Yalın alta sıralama bağlaçları	33
3.2.1.2.2. Karmaşık alta sıralama bağlaçları	34
3.2.2. Söylem Belirteci.....	36
4. YÖNTEM	37
4.1. Araştırma Modeli	37
4.2. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi.....	37
4.3. Veri Analiz Tekniği	38
4.4. Verilerin Analizi	38
5. BULGULAR	39
5.1. Karşıtlık Söylem Bağlaçları	39
5.1.1. Ama (أما)	39
5.1.1.2. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “ama”	40
5.1.1.3. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “ammā”	45

5.1.2. Lâkin (لَكِنَّ).....	50
5.1.2.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “lakin”	51
5.1.2.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “lâkin/velâkin”	57
5.1.3. Fakat (فَقَطْ).....	62
5.1.3.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “fakat”	62
5.1.3.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “fakat”	67
5.1.4. Bilâkis /Aksine (عَكْس).....	71
5.1.4.1. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Bilâkis /Aksine”	71
5.1.4.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “bi’l- ‘aks /‘aksine”	76
5.1. Ekleme Söylem Bağlacı.....	80
5.2.1. Hatta (حَتَّى)	80
5.2.1.1. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Hatta”	80
5.2.1.2. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ḥattā”	86
5.2. Gerçeklik Söylem Bağlaçları.....	91
5.3.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “hakikaten, aslında, gerçekten”	91
5.3.1.1. Hakikaten	91
5.3.1.2. Aslında.....	96
5.3.1.3. Gerçekten.....	101
5.3.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “ḥaḳīḳaten, fi’l-vāk’i, fi’l-ḥaḳīḳa”... ..	107
5.3.2.1. Ḥaḳīḳaten	108
5.3.2.2. Fi’l-vāk’i	111
5.3.2.3. Fi’l-ḥaḳīḳa	111
5.4. Kiplik Söylem Bağlaçları.....	115
5.4.1. Asla (أَصْلًا).....	116
5.4.1.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “asla/ hiç”	116
5.4.1.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “’aşlen/ hiç”	122
5.4.2. Galiba (غَالِبًا).....	126

5.4.2.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “galiba”	126
5.4.2.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “ğaliben”	132
5.4.3. Mutlaka (مطلقاً)	134
5.4.3.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “mutlaka”	134
5.4.3.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “muṭlaḳan”	140
5.4.4. Madem (مدام)	143
5.4.4.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “madem”	143
5.4.4.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “mādām”	149
5.4.5. Maalesef (مع الأسف)	151
5.4.5.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “maalesef”	151
5.4.5.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “ma‘a'l-esef”	157
5.4.6. Zaten (ذاتاً)	159
6. SONUÇ	160
KAYNAKÇA	164

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Arap Lehçe ve Ağızlarında Yer Alan Türkçe Kelimeler.....	7
Tablo 2.2. Arapça - Türkçe Ortak Bağlaçlar.....	12
Tablo 5.1. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Ama” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri .	45
Tablo 5.2. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ammā (أما) ” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	50
Tablo 5.3. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Lakin” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	56
Tablo 5.4. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Lākin (لكن)/Velākin (ولكن)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri.....	62
Tablo 5.5. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Fakat” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	67
Tablo 5.6. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Fakat (فقط)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	70
Tablo 5.7. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Bilâkis/ Aksine” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri.....	76
Tablo 5.8. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Bi’l-‘aks (بالعكس)/Aksine” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri.....	79
Tablo 5.9. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Hatta” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	85
Tablo 5.10. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ḥattā (حتى)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	90
Tablo 5.11. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Hakikaten, Aslında ve Gerçekten” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	107
Tablo 5.12. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ḥaḳīḳaten, Fi’l-vāk’i ve Fi’l-ḥaḳīḳa” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	115
Tablo 5.13. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Asla/Hiç” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	121

Tablo 5.14. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “’Aşlen (أصلاً)/ Hiç” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri.....	125
Tablo 5.15. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Galiba” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	132
Tablo 5.16. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ğāliben (غالباً)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri.....	134
Tablo 5.17. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Mutlaka” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	140
Tablo 5.18. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Mutlağan (مطلقاً)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri.....	142
Tablo 5.19. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Madem” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	148
Tablo 5.20. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Mādām (مادام)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri.....	151
Tablo 5.21. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Maalesef” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri	156
Tablo 5.22. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ma’a'l-esef (مع الأسف)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri.....	158

ŞEKİLLERİ LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3.1: Söylem Bağlaçları	15
Şekil 3.2: Kiplik	27

KISALTMALAR LİSTESİ

PDTB	:Penn Discourse TreeBank
ODTÜ	:Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Mıs	: Mısır
Sur	:Suriye
Lib	:Libya
Ir	:Irak
Cez	:Cezayir
Yem	:Yemen
Lüb	:Lübnan
Ürd	:Ürdün
Fas	:Fas
Sud	:Sudan
BTT	:Bugünkü Türkiye Türkçesi
TUD	:Türkçe Ulusal Derlem
BA	:Bugünkü Arapça
Y.	:Yüksel
Çev.	:Çeviren
Top.	:Toplam
B.	:Bin

1. GİRİŞ

Bağlaçlar, doğal dillerde yüklemi zaman ve durum açısından niteleyen sözcüksel kategoriler kapsamındadır. Kelimeleri, kelime gruplarını, cümle ve paragrafları anlam ya da yapı bakımından birbirine bağlayan dilsel unsurlardır. Dolayısıyla bağlaçlar, bağıntı kurdukları ögeler arasında anlam ilişkileri kurma işlevi üstlenmektedir.

Bağlaçlar en az iki önerme arasında karşıtlık, neden- sonuç ve ekleme gibi açılardan ilişki kurar. Bazı bağlaçlar bir öbekteki, cümledeki durumu belirtirken, metni etkileyen bağlaçlar da vardır. Hem yazı ve hem de konuşma dilinde, çok sayıda kısa cümleler kullanmak yerine bağlaçlarla kurulmuş uzun cümlelerin, dilin gelişmişlik seviyesini yansıttığı bilinmektedir.

Söylem parçalarını ve içerdikleri önermeleri birbirine bağlayan yapılar farklı biçimlerde adlandırılmaktadır. Schiffrin (2003) ve Fraiser (2005) ‘discourse marker’ (söylem işareti/yapıcı/oluşturucu) kavramını bu işlevle ilgili bütün yapılara karşılık gelmek üzere kullanır. Derlem dilbilim ve bilgisayarlı dilbilim araştırmalarında ise ‘discourse connective’ (söylem bağlacı) (روابط الخطاب) terimi kullanılmaktadır (Knott, 1996; Webber, 2006). Bir ilgeç veya bir bağlaç söylem düzeyinde bir bağlaç işlevi yerine getirebilir. Söylem bağlaçları en az iki önermeyi veya iki söylem parçasını birbiriyle ilişkilendiren yapılardır. Değişik dilbilgisel yapılar bu işlevi yerine getirmek üzere söylem bağlacı olarak kullanılabilir. Örneğin Türkçede ‘rağmen’ bir edattır ve yaygın olarak iki önerme arasında ‘karşıtlık-ödünleme’ ilişkisi kurmak için kullanılır. Bir söylem bağlacı olan ‘ama’ da aynı işlevi yerine getirebilir ancak ‘ama’ aynı zamanda tersinleme işlevi için de kullanılabilir.

Bağlaçlar insan dillerinde yüklemi zaman ve durum açısından niteleyen sözcüksel kategoriye aittir. Bir bağlaç, yalnızca eylem öbeği içinde eylemi nitelerse öbek düzeyinde; bir önermenin tümünü nitelerse cümle düzeyindedir. ‘Ali durmadan konuşuyordu’ cümlesinde ‘durmadan’ bir durum bağlacıdır ve öbek düzeyindedir. “Galiba kitabı evde unuttum.” cümlesinde ise ‘galiba’ tüm önermeyi açısı altına aldığı için cümleseldir. Söylem belirteci ise en az iki önermeyi ekleme, karşıtlık ve neden-sonuç retorik ilişkileri açısından birbiriyle ilişkilendiren ifadelerdir. Örneğin, Arapçadan Türkçeye geçmiş olan ‘ama’ söylem bağlacı bugünkü Türkiye Türkçesinde (bundan sonra BTT) iki tür karşıtlık ilişkisi kurmak için kullanılmaktadır. ‘Yağmur yağıyordu ama biz dolaşmaya devam ettik’ ifadesinde ‘ödünleme’ (concessive) ; “Ali

kısa boylu ama iyi basket oynar" ifadesinde ise zıtlık (تَضَادّ) retorik ilişkisi vardır. Bugünkü Arapçada (bundan sonra BA) ise ‘ama’ bağlacı işlevini yitirmiş görünmektedir. Türkçeden Arpçaya yapılan çevirilerde ‘ama’ yerine ‘lakin’ ve ‘velakin’ bağlaçlarının tercih edildiği görülmektedir. ‘Ama’ söylem bağlacı BTT’de sözlü söylemde de yaygın görülürken BA’da yalnızca formal yazı dilinde görülmektedir.

1.1. Araştırma Problemi

Araştırmanın temel sorusu, söylem bağlağlarının evrensel özelliklerinin olup olmadığı üzerine kurulmuştur. Bu amaçla Türkęeye geçen Arapęa bağlağlar her iki dilde, çevrilen eserler üzerinde, karşılaştırmalı olarak incelenmiş; bağlağların anlamsal değişimi, evrensel ve tipolojik yönleri ortaya konulmaya ęalıřılmıřtır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Arapęadan Türkęeye ödünclenen söylem bağlağlarının BTT’de ve BA’da anlamsal değişimlerini, söylem işlevleri açısından betimlemektir. Bu araştırmanın sonucunda söz konusu bağlağların Türkęe ve Arapęada bugün hangi işlevlerle kullanıldıklarını ortaya ęıkarmak mümkün olacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu ęalıřmada, Arapęadan ödünclenen ve bugün de kullanılmakta olan bağlağlar her iki dilde kapsamlı olarak incelenmektedir. Bu ęalıřma Türkęede, Arapęadan ödünclenen söylem bağlağlarını derlem içinde betimleyen öncü araştırmalardan olması açısından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Kapsamı

Ęalıřmada öncelikle Türkęeden Arapęaya ve Arapęadan Türkęeye çevrilmiş olan yazılı metinlerden bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanı üzerinden retorik işlev açısından sınıflandırılan söylem bağlağları içinde bulundukları bağlam ve eş dizilim açısından karşılaştırmalı olarak betimlenmiştir. Ęalıřmada Aijmer (2004) temel alınarak çeviri yöntemi ve Türkęedeki söylem bağlağlarını gözlemlemek için geniş kapsamlı bir derlem olan Türkęe Ulusal Derlem (TUD) kullanılmıştır.

1.5. Tezin Yapısı

Yukarıda bahsedilen amaçları gerçekleştirebilmek amacıyla tez aşağıdaki altı bölüme ayrılmıştır:

2. TÜRKÇE – ARAPÇA DİL İLİŞKİLERİ

İnsanlar, eski çağlardan bu yana dili iletişim aracı olarak kullanmışlardır. Kendilerini anlatmak ve başkalarıyla anlaşmak için dile gerek duymuşlardır. Dil araştırmalarının ihtiyaçtan ve meraktan kaynaklandığını varsayabiliriz (Kaş, 2007, s. 6; Zeydân, 1983, s. 617).

Dilin özelliklerini ele alırken onun toplumla ve toplumun yaşayışıyla olan sıkı ilişkisine değinmek gerekir. Dil, bir kültür varlığıdır ayrıca dil kültürü oluşturan öğelerin en başında gelir. Dolayısıyla dil bir ulustaki kültür hareketlerinden ve o ulusun diğer uluslarla olan kültür ilişkilerinden büyük ölçüde etkilenmektedir.

Farklı dil aileleri ve o dilleri konuşan milletler arasındaki çeşitli ilişkiler dolayısıyla diller arasında da karşılıklı aktarımlar görülür. Diller arasındaki aktarımlar en çok sözcük düzeyinde olmaktadır. Dini yakınlaşmalar, edebî ilişkiler, ticari ve siyasi ilişkiler sonucu ödünç alınan öğeler oldukça fazladır. Diller arası bu etkileşim farklı milletlerin ve toplumların bir arada yaşadığı yerlerde, dillerin yapısını değiştirecek kadar etkili olmuştur. Dil, başka kültür ve toplumların iletişiminde belirleyicidir. Toplumlar arasındaki münasebetler dil ile başlayıp diğer sanat dallarına yansır. Kısaca dil, kültür ilişkilerinin başlamasında önemli rol oynar (Aksan, 2009, s. 137- 139).

Türkler, Müslüman olduktan sonra Arap kültüründen ve İslâm dininden etkilenmiştir. Bu sebeple birçok Arapça kalıp ifade Türkçeye girmiştir.

Ayrıca Tanzimat döneminden Cumhuriyete kadar uzanan süreçte Osmanlı Devletinde, Batı dillerinden geçen kelimelerin anlamlarına karşılık bulmak için Arapçadan faydalanmıştır. Bu suretle Arapça kelime köklerinden *bilhassa*, *bilmukabele*, *hakikaten* vb. gibi birçok sözcük oluşturulmuştur (Abdo Shaban, 1987, s. XII).

Yükselme devrinin başlangıcı olan İstanbul'un fethi ve sonrasında Fatih medreselerinin kuruluşundan itibaren Osmanlı'da Arapça eğitim ve bilim dili olmuştur. Bu dönemde Arapça birçok eser yazılmıştır. Arapça sadece eğitim dili olarak kalmamış aynı zamanda halkın diline de yansımıştır. Osmanlı Türkçesindeki Arapça kelimelerin çoğu bu dönemde Türkçeye girmiştir. Bu nedenle bugün Türkiye Türkçesinde kullandığımız Arapça kökenli kelimelerin kullanımının sebebi Fatih dönemindeki medrese eğitim dilinin Arapça olmasıdır.

Türkçe ile Arapçanın ilk yakınlaşması dini terimlerin kullanılmasıyla başlamıştır. Daha sonra ikinci yakınlaşma kültürel alanda olmuştur. Türkler sadece dini terimler açısından Arapçadan yararlanmamış; aynı zamanda bilim ve kültür dili olarak da bu dili kullanmıştır. Tıp, astronomi, matematik ve edebiyat sahalarında çokça Arapça eser verilmiştir (Akar, 2010, s. 13). Aksan, İslamiyet'in kabulünden sonraki (10. yüzyıl) ilk dönemde ve Anadolu'daki Türk yazı dilinin ilk döneminde Arapça kelimelerin fazla olmadığını, Türklerin yabancı kelimeleri kullandıkları ve 13. asırdan sonra Arapça sözcüklerin Türkçe üzerinde etkisini arttırdığını söylemektedir (Aksan, 2009, s. 367).

Arapça ile Türkçe arasındaki kelime ödünçlemenin tek yönlü olmadığı da görülmektedir. Türkçe Arapçadan etkilenmekle kalmamış, Arapçayı da etkilemiştir. Araştırmalara göre Suriye Arapçasında 3000, Mısır Arapçasında 900, Sudan Arapçasında 300, Irak Arapçasında da 250 kadar Türkçe kelime varlığını sürdürmektedir (Yüce vd., 1999: 19).

Arapça kelimeler, Türkçede kullanıma alınırken anlamsal olarak da pek çok değişime uğramışlardır (Durmuş, 2003). Arapçadan Türkçeye ilk olarak dini terimler alıntılanmıştır. Kullanım sıklığı ve yaygınlık açısından ilk akla gelenler şunlardır: Allah, âsab, asıl, aslı, ahlâk, ahmak, âyet, baba, bâzan, bedel, beden, basit, beşer, câhil, câmî, ceb, cebhe, cedvel, cehâlet, ciddiyet, cihâd, cinâyet, dâhil, damga, ders, dikkat, din, dolap, dünyâ, dakika, eşkiya, ezel, evrak, evlâd, evkat, eşyâ, fakat, fakir, farz, fenâ, fetih, fikra, fırsat, fiil, gabî, gâfil, galiba, gam, garib, gaz, gâyet, hâdis, hâkim, hakikat, hakikaten, hal, haram, harf, hattâ, iktidar, ilham, imkân, imza, inkilâb, insan, İslâm, istihdam, kadeh, karar, kalb, kahve, kafir, kâtib, kitap, lakab, limon, lisan, lokma, lehce, levha, lüzum, lutfen, maaş, mâcera, madde, mübarek, mücahit, mâdem, mağara, makam, maksad, mecaz, nazar, nefes, nergis, nesil, nifak, noksan, omur, özür, satır, sefer, selâm, semer, saat, sahil, semâ, sâkin, tarz, tabib, tabı, tabiat, takım, tarz, tıb, tarab, zâhid, zevâl, zaman, zirâat, ziynet, zalim, vd. (Alterazi, 1987; Saban, 2005).

Aytaç (1994), Türkçe-Arapça dil ilişkilerinde Türkçenin, Arapçanın çeşitli lehçe ve ağızlarına verdiği çok sayıda kelime ile Arapçada önemli bir Türkçe kelime katmanı oluşturduğunu aşağıdaki tablo ile ortaya koymuştur (Aytaç, 1994).

Tablo 2.1. *Arap Lehçe ve Ağızlarında Yer Alan Türkçe Kelimeler*

No	Türkçe	Arapça
1	Abaza	Mıs.: Abâza
2	Abla	Sur.: Ablâ
3	Aferim	Lib.: ‘Afrâim
4	Ağa	Cez.: Ağa
5	Ağır	Ir.: Ağır
6	Ahçı	Sur.: Aşşı
7	Alış	Sur.: Alaş
8	Alışveriş	Sur.: Alaşvareş
9	Baba	Mıs.: Bâbâ
10	Bağa	Cez.: Bâğâ
11	Bahşiş	Yem.: Bahşiş
12	Baklava	Yem.: Baklâva
13	Baltacı	Mıs.: Baltaci
14	Başka	Mıs.: Başka
15	Cezve	Yem.: Cazve
16	Cephane	Ir.: Cebhâne
17	Cüzdan	Mır.: Cuzdân
18	Canım	Sur.: Cânem
19	Çadır	Ir.: Çâdır
20	Çarşaf	Ir.: Çârçâf
21	Çatal	Yem.: Şatal
22	Çavuş	Ürd.: Şâviş
23	Çaycı	Ir.: Çâyci
23	Çürük	Ir.: Çûrûk
25	Dağ	Sur.: Dâğ
26	Dalga	Ir.: Dâlğa
27	Damla	Ir.: Damla
28	Dayı	Cez.: Dâý
29	Değirmen	Ir.: Degirmân
30	Doğru	Lüb.: Duğri
31	Eczacı	Mıs.: İczâci
32	Efendi	Lüb.: Efendi
33	Ekmek	Sur.: Ekmek
34	Elçi	Mıs.: Elci
35	Eldiven	Yem.: Eldivanât
36	Eski	Yem.: Eski
37	Fahri	Sur.: Fahri
38	Fanus	Sur.: Fanûs
39	Fener	Lüb.: Fenâ
40	Ferman	Caz.: Farmân
41	Fırça	Mıs.: Furşa
42	Gizli	Sur.: Gizli
43	Gözlük	Mıs.: Kuzluk
44	Gurbetli	Sur.: Ğurbatli
45	Gülle	Lüb.: Gulle

No	Türkçe	Arapça
46	Gümrük	Yem.: Cumruk
47	Haberci	Cez.: Habarci
48	Hahsız	Sur.: Haksez
49	Hasta	Mıs.: Hasta
50	Helvacı	Mıs.: Halvacı
51	Hırsız	Sur.: Hirsiz
52	Hurma	Sur.: Hurma
53	İhtiyar	Lib.: İhtiyâr
54	İkibar	Mıs.: İkibir
55	İkinci	Mıs.: İkinci
56	İstiridyeye	Mıs.: İstiridya
57	İşaretçi	Mıs.: İşâratci
58	Kabadayı	Sur.: Kabâdây
59	Kahraman	Mıs.: Kahramân
60	Koltuk	Sur.: Kultûk
61	Köfte	Sud.: Kufta
62	Lahana	Ir.: Lehâna
63	Lokanta	Mıs.: Lokandacı
64	Merak	Sur.: Marâk
65	Merhem	Lüb.: Merhem
66	Mikvacı	Ürd.: Makvacı
67	Nazik	Lib.: Nâzik
68	Neyse	Mıs.: Naysa
69	Nüfus	Sur.: Nüfûs
70	Oda	Mıs.: Oda
71	Ordu	Ir.: Ordi
72	Oyun	Mıs.: Oyon
73	Ökçe	Mıs.: Ukşe
74	Örnek	Sud.: Urnek
75	Para	Ir.: Pâra
76	Parmak	Mıs.: Barmak
77	Pazar	Cez.: Bâzâr
78	Piyade	Yem.: Biyâde
79	Reçete	Ir.: Reşete
80	Revani	Mıs.: Ravâni
81	Sade	Lib.: Sâde
82	Seferli	Sur.: Safarlı
83	Silahlık	Mıs.: Silâhlık
84	Şal	Fas.: Şâl
85	Şiş	Sud.: Şiş
86	Tabanca	Cez.: Tabanca
87	Tahta	Yem.: Tahta
88	Usta	Sud.: Usta
89	Ütü	Ir.: Utû
90	Vergi	Mıs.: Virkû
91	Vişne	Mıs.: Vişna

No	Türkçe	Arapça
92	Yaldız	Ir.: Yaldız
93	Yaprak	Lib.: Yabrak
94	Yelek	Mıs.: Yalak
95	Zemin	Sur.: Zemin
96	Zengin	Ir.: Zengin
97	Zeybek	Sur.: Zeybak

2.1. Arapça – Türkçe Gramer ve Özellikleri

2.1.1. Arapça

Arap dili, Hâmi-Sâmi dil ailesinin Sâmi grubunda yer alır. Bu dil grubu adını Hz. Nuh'un oğlu Sâmi'dan almaktadır. Sâmi dilleri de kendi arasında Doğu ve Batı Sâmi dilleri olarak iki kola ayrılır.

Arapçanın ilk dönemlerden beri kullanılması onun dünyanın en eski dillerinden biri olduğunu gösterir. Arapça, İslamiyetten önce sadece Arap yarımadasıyla sınırlı bir bölgede konuşulurken, İslamiyetle birlikte tüm dünyaya yayılarak farklı milletlerden Müslümanların da kullanmasıyla tüm İslam kültürünün ortak dili hâline gelmiştir (Kula, 1999, s. 8; Furat, 1996, s. 41- 45; Küçükkalay, 1969, s. 83).

Arap dili diğer Sâmi dillerinden daha çok zengin ve daha çok konuşanı olan bir dildir. Sâmi dilleri arasında en az değişme uğrayan ve yabancı dillerden uzak kalan bir dildir. Arap alfabesinde 28 harf vardır. Arapçanın başlıca özellikleri şunlardır (Dokuyucu, 2012, s. 8; Es-salih, 2004, s. 52; Er-Râfi'î, 1997, s. 62; Furat, 1996, s. 41):

- Fiilin kökü üç ünsüz harften meydana gelir.
- Ünlü harf bulunmaz; onların yerine harekeler kullanılır.
- Bükümlü, çekimli ve tasrifli dillerinden birisidir.
- Cinsiyet farkı gözetilir. Yani kelimeler cinsiyet eril ve dişil olarak ikiye ayrılır.
- Kelimelerin cümle içindeki işlevleri kelimelerin sonundaki değişikliğe göre belirlenir.
- Asıl unsur başta gelir.
- Tamlamalarda tamlanan, tamlayandan önce gelir.

2.1.2. Türkçe

Türkçe, Ural – Altay dil ailesinin Altay koluna bağı olan ve eklemeli dillerden sondan eklemeli bir dildir. Türkçenin tasrifleri (- çekimleri) düzgün, kuralları az, kelime yapması kolay, mastarı karışık değil, kural dışı hâlleri yok gibidir (Altay, 1954, s. 25).

Altay dil ailesinin başlıca özelliklerini şöyle sıralayabiliriz (Korkmaz, 2003, s.

LXXI,LXXII):

- a. Ural-Altay dillerinin hepsinde olduğu gibi Türkçe de sondan eklemeli bir dildir.
- b. Gramatik cinsiyet yoktur. Arapçadaki gibi kelimeler şekil değiştirmez.
- c. Kelime türetimi ekler yardımıyla gerçekleştirilir.
- d. Çokluk adlarından sonra çoğul eki kullanılmaz.
- e. Cümle yapısı bakımından kurallı cümlede özne baştır, yüklem her zaman sondadır.
- f. İsim tamlamalarında tamlayan, tamlanandan önce gelir.

2.2. Arap Alfabetiyle Yazılan İlk Türkçe Eserler

X. yüzyılda İslam dini ile tanışan Türkler Kur'an'ın dili olan Arapçayı dini dil olarak kabul etmişlerdir. Bu etkileşim sadece kelime alışverişinde kalmamış, Türkler Arap alfabesini de kullanmışlardır. Aynı zamanda, Türkler Farslar'ın Kur'an çevirilerinden yararlanarak Türkçe tercümeler yapmışlardır. Fatiha, İhlas, Nas gibi bazı kısa sûreler Samanoğulları zamanında Türkçeye çevrilmiştir. XI. yüzyılda Karahanlı Türkçesi döneminin en önemli eseri **Kutadgu Bilig** kaleme alınmıştır. Bu eserde Türkçe unsurlar yanında Arapça unsurlar ilk defa bir Türkçe metinde kullanılmıştır. Bu kelimeler; *Allah, cennet, rab, günah, kader, zahid, ziyaret, zina, nukul, nasihat* gibi dini kelimelerdir. Bu eserden itibaren Türkler Uygur Alfabesi yerine Arap Alfabetini tercih etmişlerdir. Uygur Alfabesi ise Doğu Türkistan'da daha sık kullanılmıştır.

Türk dilinin üzerinde Araplar'ın olduğu kadar Farslar'ın da etkisi vardır. Araplar Müslümanlığın yazılı kaynaklarıyla, Farslar aracılığıyla tanışmışlardır. Farslar'ın, İslam'ı öğrenmek için yaptıkları çalışmaları Türkler de uygulamışlardır. Samanoğulları hükümdarı Emîr Mansur bin Nûh (961-976), Kur'an'ın Farsçaya çevrilmesini istemiş, ardından da bazı sûrelerin tercümeleri yapılmıştır (Caferoğlu, 1994, s. 91; Akar, 2010, s. 12; İnan, 1991, s. 160).

2.2.1. İlk Kur'an tercümesi

X. yüzyılda Türkler, devletin resmi dini olarak İslamiyeti seçmişlerdir. İslamiyet, Karahanlılar döneminde devlet dini olarak benimsenmiştir. İslamiyetin öğrenilmesi için Kur'anın Türkçeye çevrilmesi zorunlu hâle gelmiştir.

Kur'an-ı Kerim, Samanoğulları'ndan Emir Mansur b. Nuh (961- 976) devrinde Farsçaya tercüme edilmiştir. Bu tercüme Maverâünnehirli âlimlerin oluşturduğu bir kurul tarafından yapılmıştır. Zeki Velidî Togan'a göre Kur'an'ın Türkçeye çevirisiyle Farsçaya çevirisi aynı dönemdedir. Abdülkadir İnan'a göre ise, Kur'an'ın Türkçeye Tercümesi Farsçaya tercümesinden bir yüzyıl sonra yani XI. yüzyılın ilk yarısında yapılmıştır (Uygun, 2006, s. 253; Ata, 2004).

2.2.2. Dîvânü Lügati't-Türk

Kaşgarlı Mahmut tarafından 1072-1074 arasında Bağdat'ta yazılan Türkçe-Arapça bir sözlüktür. Bu sözlük, 7500'den fazla kelimeyi içinde barındırır ve Arapların Türkçeyi öğrenmeleri amacıyla yazılmıştır (Atabey ve diğ., 2004: 29). 1072'de Kaşgarlı Mahmud, Türkçenin önemini ortaya koymak için Arap dilinin ilk ve önemli sözlüklerinden olan (كتاب العين) Kitabül'ayn adlı eseri gibi Dîvânü Lügati't-Türk eserini yazmıştır ve bu hâlâ Türk dili ve Arap dili için karşılaştırmalı çalışmalarda bir başvuru kaynağıdır (Mahmut, 2006, s. 6).

2.3. Arapçadan Türkçeye Alıntı Bağlaçları

Arapçada ve Türkçede ortak olarak kullanılan bağlaçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.2. *Arapça- Türkçe Ortak Bağlaçlar*

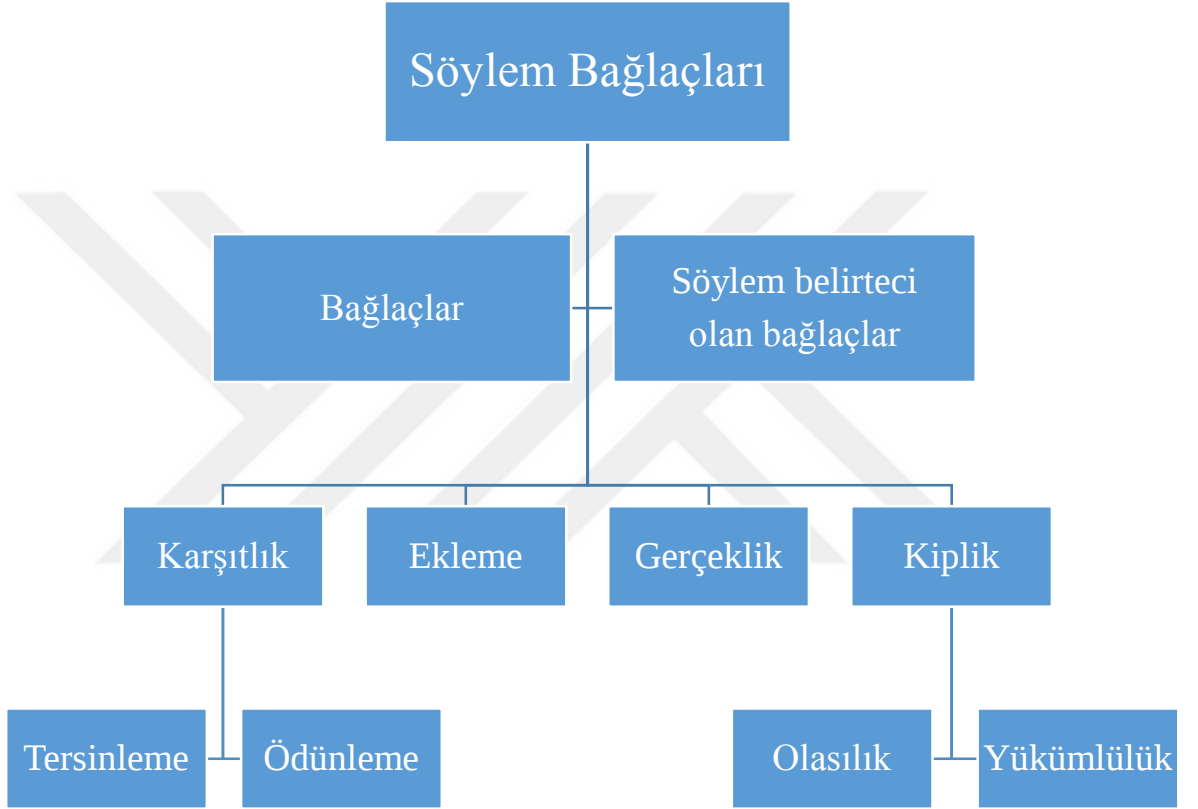
Arapça	Arapça okunuşu	Türkçe	Kökeni
عَجَبًا	'acebā	acaba	Arapça
عَادَةً	'ādetā	âdetâ	Arapça
آخِر	aḥir	ahiri	Arapça
عَكْس	a'ksine	aksine	Arapça
أَمَّا	ammā	ama	Arapça
أَمَّا وَلَكِنْ	ammā velâkin	amma velakin	Arapça
أَصْل	aşl	asıl	Arapça
أَصْلًا	aşlā	asla	Arapça
عَيْنًا - نَفْسَه	'aynen	aynen	Arapça
عَيْنَه - نَفْسَه	a'ynı	aynı	Arapça
بِأَخْصَاصٍ	bâḥşuş	bahusus	Ar.-Fr.
بَعْض	ba'z	bazı	Arapça
بِالْآخِرَةِ	bi'l-âhire	bilahare	Arapça
بِالْعَكْسِ	bi'l'aks	bilakis	Arapça
بِالْخَاصَّةِ	bi'lḥāşşa	bilhassa	Arapça
بِنَاءٍ عَلَيْهِ	binā'en'aleyh	binaenaleyh	Arapça
بِالذَّاتِ	bi'zzāt	bizzat	Arapça

Arapça	Arapça okunuşu	Türkçe	Kökeni
بعض	ba'z	bazı	Arapça
بِالْآخِرَةِ	bi'l-āḫire	bilahare	Arapça
بِالطَّبْعِ	bi'tṭab'	bittabi	Arapça
بِذَاتِهِ	bizātihi	bizatihi	Arapça
أَكْثَرِيٌّ	ekserī	ekseri	Arapça
أَكْثَرِيًّا	ekseriyyā	ekseriya	Arapça
أَلْبَتَّ	elbe'tte	elbette	Arapça
أَسَاسًا	esāsen	esasen	Arapça
أَوَّلًا	evvelā	evvela	Arapça
فَقَطْ	faḫaṭ	fakat	Arapça
فِي الْحَقِيقَةِ	fi'lḫaḳīḳa	filhakika	Arapça
غَالِبًا	gālibā	galiba	Arapça
غَيْرَ	gayr	gayr	Arapça
حَالًا	hālā	hâlâ	Arapça
حَقِيقَةً	ḫaḳīḳaten	hakikaten	Arapça
حَالِيًّا	hālen	hâlen	Arapça
حَتَّى	ḫattā	hatta	Arapça
خُلَاصَةً	ḫulāṣa	hülasa	Arapça
خُصُوصِيٍّ	ḫuṣūṣī	hususî	Arapça
عِلَافَةً	'ilāveten	ilaveten	Arapça
إِلَّا	illā	illa	Arapça
قَطْعِيًّا	ḫaṭiyyen	katiyyen	Arapça
لَكِنَّ	lākin	lakin	Arapça
مَعَ الْأَسَفِ	ma'a'lesef	maalesef	Arapça
مَادَامَ	mādām	madem	Arapça
مَقْصِدَ	maḳṣad	maksad	Arapça
مَعْلُومَ	ma'lūm	malum	Arapça
مَعَ مَافِيهِ	ma'amāfih	mamafih	Arapça
مَجْبُورًا	mecbūren	mecburen	Arapça
مَثَلًا	meşelā	mesela	Arapça
مُطْلَقًا	muṭlaḳā	mutlaka	Arapça

Arapça	Arapça okunuşu	Türkçe	Kökeni
نهاية	nihāyet	nihayet	Arapça
صحيح	şaḥīḥ	sahi	Arapça
سبب	sebeb	sebep	Arapç
شخصياً	şaḥşen	şahsen	Arapça
تقريباً	takrīben	takriben	Arapça
تمام	tamām	tamam	Arapça
تكرار	tekrār	tekrar	Arapça
واقعة	vāḳi‘a	vakıa	Arapça
ولكن	velākīn	velakin	Arapça
والحاصل	ve'lhāşil	velhasıl	Arapça
والسلام	vesselām	vesselam	Arapça
يعنى	ya‘nī	yani	Arapça
ظاهر	ẓāhir	zahir	Arapça
ذاتاً	zāten	zaten	Arapça

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde söylem bağlacı ve türleri olarak; karşıtlık, ekleme, gerçeklik, kiplik ve bağlaçların dilbilgisel yapısı hakkında bilgi verilerek Arapça ve Türkçedeki örnekler sıralanmaktadır.

Şekil 3.1. *Söylem Bağlaçları*

Kaynak: Şekil ve sınıflandırma Zeynep Erk Emeksiz tarafından düzenlenmiştir.

3.1. Söylem Bağlacı ve Türleri

Bu çalışmanın temel amacı Arapçadan Türkçeye yüzyıllar içinde geçmiş olan söylem bağlaçlarının bugün konuşulan Arapça ve Türkçedeki anlamlarını ve retorik işlevlerini betimlemektir. Çalışmada söylem bağlaçları içinde özel bir yeri olan söylem belirteçleri de ele alınacaktır. Söylem yapısını açıkça belirten ve aynı zamanda eş sıralamalı ve alta sıralamalı bağlaçlar ya da söylem belirteçleri gibi farklı sözdizimsel özellikler gösterebilen (Zeyrek ve Webber, 2008) söylem bağlaçları, ayrı düzlemler gibi görülen sözdizim ve söylem yapıları arasındaki bağıntının incelenmesine olanak verir (Bozşahin vd., 2010).

Söylem bağlaçları anlamsal olarak iki önermenin çeşitli mantıksal-retorik ilişkilerle birbirlerine bağlanmasını sağlayan ifadelerdir. Literatürde temel olarak beş tür mantıksal-retorik ilişki tanımlanmaktadır: 1. Karşıtlık 2. Ekleme 3. Gerçeklik 4. Kiplik 5. Neden-sonuç. Bu çalışma kapsamında yalnızca ilk dört türdeki bağlaçlar ele alınmaktadır. Ele alınan bağlaçların genel yapısı aşağıda belirtilmektedir.

Karşıtlık **tersinleme ve ödünleme** olmak üzere iki biçimde oluşturulabilir: **Tersinleme**, bir önermenin tersinin (zıt anlamının) diğer önermede sunulmasıdır. *'Ali'yi severim ama bazen ona kızıyorum'* gibi örneklerde tersinleme karşıtlığı görülebilir. Türkçede 'tam tersi' 'bilakis' 'aksine' gibi söylem bağlaçları tersinleme karşıtlığı kuran ifadelerdendir. **Ödünleme**, iki önermeden birinin olumlu diğerinin ise olumsuz olmasıyla ortaya çıkan bir tür karşıtlıktır. Türkçede 'rağmen' ilişkisi de denebilir. *'Yağmur yağmasına rağmen yürüyüşe çıktık', 'Ali iyi çalışmasına rağmen sınavı geçemedi'* gibi örnekler bu ilişki türüne örnek olarak verilebilir.

Ekleme, söylem bağlaçları iki önermenin birbirini retorik olarak açıklama, örneklendirme, sıralama gibi ilişkilerle tamamlamasıdır. Her iki önermede aynı konu hakkındadır. Önermelerden ilki temel konuyu sunarken diğeri onu örneklendirebilir, açıklama getirebilir veya sıralayabilir. Türkçede ekleme yapan bağlaçlara *'dahası'* *'örneğin'* *'mesela'* *'ek olarak'* gibi ifadeler örnek olarak verilebilir.

Gerçeklik; pekiştirme, onaylama ve ödünleme işlevleriyle kavramsal içeriği gerçek veya doğru olan sözcüklerden türetilmiş olan bağlaçlardır.

Kiplik; olasılık ve zorunluluk işlevleriyle konuşurun verdiği bilgiye dair kesinlik derecelendirilmesi yapmak için kullanılan bağlaçlardır.

Söylem belirtec: kavramı, alanyazında yeni bir kavramdır. Özellikle Weber (2005) ve Weber ve Prasad (2009) söylem yapısında belirtecimsilerin bağlaçlar gibi görev aldığını ve birden çok önermeyi niteleyen bağlaçların da belirteç olarak tanımlanması gerektiğini ifade eder. Bu görüşe göre, cümle belirteci eylem öbeğinde eylemi niteleyendir. ‘*Arabayı yavaş sürdürü*’ ifadesindeki ‘yavaş’ belirteci yalnızca eylemin nasıl yapıldığını niteler. Söylem belirteci ise bütün bir önermeyi niteleyendir. ‘*Belki yarın geç gelirim*’ ‘*Galiba havalar erken ısınacak*’ ‘*Aslında Eskişehir’i severim*’ gibi örneklerde görülen ‘belki’ ‘galiba’ ‘aslında’ gibi belirteçler söylem belirteci olarak ele alınan bağlaçlara örnek olarak verilebilir.

Söylem belirteçleri birden çok anlamsal edimsel işlevi yerine getirirler. Bunlardan ilki kiplik anlamını güçlendirmektir. Olasılık, zorunluluk gibi kiplik gösteren belirteçler kiplik belirteçleri olarak adlandırılırlar. Türkçede ‘belki’ ‘gerçekte’ ‘galiba’ ‘kesinlikle’ v.b. söylem belirteçleri söylemde bir olasılık veya zorunlu doğruluk durumunu işaretlerler (Weber, 2005; Weber, B. ve Prasad, R., 2009).

3.1.1. Karşıtlık söylem bağlaçları:

Karşıtlık, iki unsur arasında zıtlık işlevi gerçekleştirir. Birbirini reddeden iki görüşün aynı cümlede yer almasına yarayan *fakat*, *ama* ve *lâkin* gibi bağlaçlardır. Tersinleme ve ödünleme olarak iki gruba ayırabiliriz.

Türkçe: fakat, lâkin, ama, ancak, yoksa, hâlbuki, buna karşılık, buna rağmen, bilâkis, tersine, aksine, aksi takdirde, tam aksine, tam tersine vb.

Arapça: لَكِنَّ (lākine), أَمَّا (ammā), إِلَّا (‘illā ’enne), بَيْدَ (beyd ’enne), غَيْرَ (ğayra ’enne), عَلَى (‘alā ’enne), رَغْمَ (rağm), إِنَّمَا (‘in neme), مَعَ هَذَا (m’a hēze), عَلَى الْعَكْسِ

(‘ale’- ‘aks), عَكْسَ (‘aksine), لَكِنْ (lākin), بِالْعَكْسِ (bi’l’aks), بَلْ (bel), بِخِلَافِ (bi-ḫilaf),

وَالْإِلَّا (ve ’illā) vb.

Örnekler:

(1) Birkaç seneden beri fakirdir **fakat** şimdi zengin bir adam oldu

(Yazıcı, 1998, s. 21).

İki cümle arasında karşıtlık anlamı varken diğer yandan iki cümle de bağdaşıklık görünüm katmaktadır. Bu örnekte geçmişte fakir olan bir kişi daha sonra zengin bir kişi olmuştur. Bu anlam **fakat** bağlacıyla ve iki cümle ile sağlanmaktadır.

(2) Çiçeği koparmadım **lâkin** meyveyi kopardım (Yazıcı, 1998, s. 20).

Bu örnekte ilk cümledeki "çiçek"ten kasıt meyvenin yetiştiği daldır. Dalı koparmadığını, meyveyi kopardığını anlıyoruz. İki cümleyi **lâkin** bağlacıyla birbirine bağlamıştır.

(3) Bu öğrenci zeki **ama** çalışmıyor.

Burada çalışkan olmak ve tembel olmak arasında bir karşıtlık vardır. Öğrenci çalışmadığı için zeki olmasına rağmen tembeldir. Çalışkanlık ve tembellik durumları **ama** bağlacıyla bağlanmıştır.

(4) Kaçmaya çalıştı **ancak** arabadan çıkamadı (Yazıcı, 1998, s. 306).

İlk cümlede kaçmak için uğraşan bir kişinin çabalarına rağmen arabandan çıkamadığı anlaşılıyor. Buradaki **ancak** bağlacı kaçmak istemesi durumuyla kaçamadığı durumunu iki karşıt durum olarak gösteriyor.

(5) كُلُّ شَيْءٍ دَوَاءُ لَهُ الصَّبْرُ **لَكِنْ** (lâkin) قَلَّةُ الصَّبْرِ مَا لَهَا دَوَاءٌ.

Herşeyin ilacı sabırdır; **fakat** az sabırlı olmanın ilacı yoktur (Ürün, 1998, s. 2).

Bu örnekte sabırlı olmak durumu ile sabırsızlık durumu iki karşıt özellik olarak karşılaştırılmış. **Lâkin** (لَكِنْ) bağlacı sabırlı olmanın iki karşıt hâlini karşılaştırmıştır.

(6) فلانُ عاصٍ على أنه (‘alā ‘enne) لا ييأس من رحمه الله.

Filan isyankârdır; ancak Allah’ın rahmetinden ümid kesmez

(Ürün, 1998, s. 4; Ez-Zeyyât, Mustafa, Abdulkadir, ve Al-Neccar, 1960, s. 626).

Bu örnekte isyankâr bir kişinin dahi Allah’tan ümit kesmemesi gerektiği söylenmektedir. Burada iki karşıt kelime "isyan" ile "rahmet" için cümlede ‘alā ‘enne (على أن) bağlacı kullanılmıştır.

(7) ولكن أحداً من الحاضرين لم يتحرك ولم يعن بالرد عليه إلا أن (‘ilā ‘enne) مبروك الخادم التفت إليه في النهاية.

Fakat gelenlerden hiçbirisi kımıldamadı ve ona cevap da vermedi. Ancak Mebruk adlı hizmetçi sonunda ona yöneldi (Ürün, 1998, s. 4- 5; El-Hakîkm, 1983, s. 26).

Buradaki ilgilenmek ve ilgisiz durmak iki karşıt durum olarak karşımıza çıkıyor. İlk cümledeki ilgisizlik hâli, yerini ikinci cümledeki ilgiye bırakmıştır.

(8) العامية ليست واحدة، بل هي تختلف من بلد عربي إلى آخر، غير أنها (‘gayra ‘enne) تشترك في كثير من المفردات والأصوات.

Halk dili tek dil değildir. Aksine ülkeden ülkeye değişiklik arzeder. Ancak birçok kelime ve seste ortak bir özellik sergiler (Ürün, 1998, s. 5; Şa’ban, 1983, s. 129).

Halk dilinin değişiklik arzetmesi ve ortak özellikleri sergilemesi iki karşıt durumdur. gayra ‘enne (غير أن) bağlacı, bu iki karşı durumu iki farklı cümlede birbirine bağlar.

(9) الأمين العام للجامعة العربية لا يستطيع بمفرده أن يقوم بالشئ الكبير إنما (‘in neme) الأمين العام بمعاونة الدول العربية يمكنه أن يتحمل دوراً هاماً (Yazıcı, 1998, s. 285).

Arap Birliği genel sekreteri, tek başına büyük bir şey yapamaz. Genel sekreter, ancak Arap ülkelerinin yardımıyla önemli bir rol üstlenebilir.

Burada genel sekerterin tek başına yetkili olmaması ve Arap ülkelerinden gelen yardımla yetkili olabilmesi karşıtlıkları, ‘in neme karşıtlık bağlacıyla şart bildirir. Burada إنما’nin doğrudan bir karşıtlık ilişkisi olduğu görülüyor.

3.1.1.1. Tersinleme söylem bağlaçları

Birbirlerine tam zıttı olan bilgileri içeren iki önermenin **bilâkis**, **tersine** ve **aksine** gibi belirteçlerle birbirlerine bağlanarak kurulan birleşik cümle yapılarında ortaya çıkar.

Türkçe: bilâkis, tersine, aksine, aksi takdirde, tam aksine, tam tersine vb.

Arapça: على العكس ('ale'l-'aks), عكس ('aksine), لكن (lâkin), بالعكس (bi'l'aks), بل (bel), بخلاف (biḥilaf), و إلا (ve illâ) vb.

Örnekler:

(10) *En yakın arkadaşımı yarın beklerken **tam tersine** habersizce bugün geldi.*

Bu örnekte beklenen arkadaşın gelmesi ihtimali tersinlemeyle anlatılmıştır. Yarın geleceken tahminleri yanıltıp bir anda çıkagelmesi **tersinleme** bağlacı kullanılarak verilmiştir.

(11) *Bu şehri görmeyen, onu harika bir şehir zanneder; **aksine** o, kalabalık ve kirlili bir şehirdir* (Akçay, 2005, s. 210).

Bu örnekte şehrin güzel ve itici yönlerinden bahsedilmiştir. Güzel sanılan şehrin aksine itici özelliği örnek olarak verilmiştir. Bu cümlede "güzellik" ve **aksi** olan "kirlilik" tersinlenmiştir.

(12) *Günümüzde olduğu gibi, bu mezarlıklar şehrin dışında değil; **bilakis** şehir ile iç içedir* (SD02A3A-0815).

Bu örnekte mezarlıkların olması gerektiği yer ile olmaması gereken yer tersinlenmiştir. Burada "şehir içi" **tam tersi** olan "şehir dışı" ile tersilenmiştir.

(13) *Bana inanman gerekir **aksi takdirde** sana kızacağım* (Yazıcı, 1998, s. 22).

Burada ilk cümlede inanması gerektiğini ikincide ise inanmaması durumunda kızacağını dile getirmiştir. Bu örnekte "inanması" ve **aksi** olan "inanmaması" tersinlenmiştir.

(14) صديقي يبدو كأنه لا يحب الدراسة، ولكن **بالعكس** (bi'l'aks) هو يحب دروسه كثيرا

.(Akçay, 2005, s. 211)

*Arkadaşım okumaktan hoşlanmıyor gibi görünüyor, fakat **aksine** o, derslerini çok sever.*

Burada "dersleri sevmiyor gibi görünme" ve aksi durum olan "derslerini çok sevme durumu" **bi'l'aks** (بالعكس) bağlacı kullanarak tersinleme ilişkisi kurulmuştur.

(15) أماكن اللهو في القرية قليلة على عكس (ale'l-'aks) المدينة التي تعودت على العيش فيها

(Yazıcı, 1998, s. 197).

*Köyde eğlence yerleri, yaşamaya alıştığım şehrin **aksine** azdır.*

Bu örnekte eğlence yerlerinin "çokluğu" ve "azlığı" bu cümlede iki karşıt durum olarak tersinlenmiştir.

(16) لم يلق الضيوف أية صعوبات بل (bel) كانوا مسرورين.

*Misafirler, hiçbir zorlukla karşılaşmadılar **aksine** mutluydular.*

Bu örnekte (بل -bel) bağlacı tam belirgin olmasa da başka bir konuya geçilip tersinleme yapılmıştır. Misafirlerin memnun olmaları ve zorluk yaşamaları iki zıt durumdur. Bel (بل) bağlacıyla ilk durumla ikinci durum tersinlemiştir.

(17) تعلم كيف تحب الناس والا (ve 'illā) لن يحبك أحد (Akçay, 2005, s. 8).

*İnsanları sevmeyi öğren **aksi takdirde** seni kimse sevmez.*

Bu örnekte (والا) bağlacı "sevmek" ve "sevmemeyi" tersinlemiştir.

3.1.1.2. Ödünleme söylem bağlaçları

Ödünlemede bir temel fikir, bir niteleyen vardır. Niteleyen fikir ve temel fikrin birbirini reddetmeden aynı bilgiler vererek birbirleriyle çeliştiği durumlar ödünlemeyi gösterir. Ödünlemede, konuşmacı iki bilgiyi de reddetmez (Kurtul, 2011, s. 44).

Türkçede: yine de, ama vb.

Örnekler:

(18) *Ziyaretinin ardında uğursuz bir haber olduğunu sezdim. **Yine de** zoraki gülümsedim.*

Bu örnekte temel fikir ziyaretin sebebini sezmek. Niteleyici fikir ise yine de zoraki olarak gülümsemektir. Temel fikri reddetmeyip niteleyici fikri gerçekleştirmesi ödünlemedir. **Yine de**, ödünleme bağlacıdır.

(19) *İnsan yağmuru sevmeyebilir, sevmeye mecbur değil elbet, **ama** her ne olursa olsun gökyüzünden gelene sövmemek gerekir çünkü hiçbir şey öyle kendi kendine düşmez yukarıdan ve yağan her nimetin de musibetin de ardında Allah vardır (Şafak, 2006: 13).*

Bu örnekte konuşucu temel bir fikir ifade etmekle birlikte temel fikirle tem olarak gelişmeyen **ama** paralel olmayan niteleyici bir fikir de öne sürmektedir.

(20) *Ziyaretinin ardında uğursuz bir haber olduğunu sezdim. **Buna rağmen** zoraki gülümsedim.*

Bu örnekte temel fikir ziyaretin sebebini sezmektir. Niteleyici fikir ise yine de zoraki olarak gülümsemektir. Temel fikri reddetmeyip niteleyici fikri gerçekleştirmesi ödünlemedir. **Yine de**, ödünleme bağlacıdır.

3.1.2. Ekleme söylem bağlaçları

Ekleme, dilde bir unsurun kendinden önceki bir unsurun hükmüne bağlanıp eklenmesidir.

Türkçe: doğrusu, açıkçası, bununla birlikte, ayrıca, bundan başka, dahi, yalnız, yine, hele, diğer taraftan vb.

Arapça: إلى جانب هذا (bi'l- izâfe 'ilē hēze), بالإضافة إلى هذا (bi'l- izâfe 'ilē hēze), أو (ev), و (ve), أي (ey), علاوة على ذلك (ilaveten 'ala zēlike), كما (kemâ), ثم (şumma), نحو (nehve), (ila cânib hēze) vb.

Örnekler:

(21) *Köylüler, bunu okuyunca, her birinin gözünün sevinçten parıl parıl parlamaya başladığını gördüm. **Yalnız**, Bekir Çavuş endişelidir (Karaosmanoğlu, 2002, s. 126).*

İlk cümlede olumlu bir durumdan söz ediliyor. İkinci cümlede ise olumsuz bir durum **yalnız** ekleme bağlacı ile ilk cümleye bağlanmıştır.

(22) *Babam gelse **dahi**, toplantıya katılmayacağım* (Yazıcı, 1998, s. 96).

Cümleyi söyleyen kişi toplantıya katılmayı istemediğini belirtiyor. Babasının gelmesi durumunda bile **dahi** bağlacı ile kararından vazgeçmeyeceğini belirtiyor.

(23) *Önümüzdeki mübarek Kurban Bayramı'nda komşularımızı, **ayrıca** da akrabalarımızı ziyaret edeceğiz* (Yazıcı, 1998, s. 301).

Ziyaret etme eyleminin hem komşular hem de akrabalar için yapılacağı belirtilmiştir. Burada **ayrıca** bağlacıyla akrabaların da ziyaret edileceği söyleniyor.

(24) *Celâl sadece evi toplamak ile yetinmedi, **bununla birlikte** yemeği de hazırladı* (Yazıcı, 1998, s. 12).

Bu örnekte Celâl hem evi toplamış hem de yemeği hazırlamıştır. Evi topladıktan sonra yemeği hazırladığını **bununla birlikte** bağlacını kullanıldığı için anlıyoruz.

(25) *Fakat ruhla hiç ilgili olmayan ve doğrudan doğruya vücudun yoğunlaşmasından gelen bir ağırlıktır. **Bundan başka** Hassan, bir genç Tanrı kadar güzeldir* (Karaosmanoğlu, 2002, s. 113).

İlk cümlede Hassan'ın bir özelliği belirtiyor. İkinci cümle ise Hassan'ın bir başka özelliği vurgulanmak istenmiştir. **Bundan başka** ekleme bağlacı kullanılarak Hassan'ın bir başka özelliğinden bahsedilmiştir.

(26) *يريد أن يدرس اللغة العربية أو (ev) الفارسية قبل سفره* (Yazıcı, 1998, s. 42).

*Seyahatten önce, Arapça **veya** Farsça çalışmak istiyor.*

Örnekte seyahate çıkmadan önce dil çalışmak istiyor. Arapça ya da Farsça dillerinden herhangi birini çalışma olasılığı vardır. Arapçada (أو) ekleme bağlacı iki dilden birinin seçileceğini gösteriyor.

(27) *قابلتُ أستاذي مصطفى و (ve) صديقي أحمد* (Yazıcı, 1998, s. 389).

*Hocam Mustafa **ve** arkadaşım Ahmet'le karşılaştım.*

(ve) bağlacı Türkçede ve Arapçada en çok kullanılan bağlaçlardandır. Karşılaşma olayı iki kişiyle olmuştur. Hem Hoca hem arkadaşla karşılaşılmıştır. (و) ekleme bağlacı kullanılarak iki kişiyle karşılaşıldığı belirtilmiştir.

(28) ذهبْتُ الى المكتبة في الصباح ثُمَّ (summa) ذهبْتُ الى الكلية.

Sabahleyin kütüphaneye gittim sonra da fakülteye gittim (Yazıcı, 1998, s. 81).

Bu örnekte ilk önce kütüphaneye gitme işi yapılmıştır. Ardından ikinci bir iş olan fakülteye gitme eylemi gerçekleştirilmiştir. İki cümle birbirine (ثُمَّ) ekleme bağlacı kullanılarak bağlanmıştır.

(29) أرسل اخي إلى فرنسا مبعوثاً سنة 1970 أي (ey) وهو في العشرين من عمره (Yazıcı, 1998, s. 46).

Kardeşim 1970 senesinde delege olarak Fransa'ya gönderildi. Yani 20 yaşlarındayken.

Örnekte ilk cümlede belirtilen 1970 senesinde Fransa'ya gitme eylemi gerçekleşmiştir. İkinci cümlede ise Fransa'ya gidildiği tarihte kardeşinin kaç yaşlarında olduğunu açıklaması (اي) ekleme bağlacıyla verilmiştir.

(30) أكد السماسرة زيادة إقبال السياح العرب على الشقق في طرابيا وبالإضافة إلى هذا

(bi'l- izâfe 'ilê hâza) فاكدوا ان الاتراك يقبلون على اتيلر (Yazıcı, 1998, s. 178).

Emlakçılar, Arap turistlerin Tarabya'daki dairelere, ayrıca Türklerin de Etiler'e yönelişinde artış olduğunu ifade ettiler.

Bu örnekte Türklerin Arap turistlerden farklı dairelere yöneldiği belirtiliyor. İkinci cümleyi (بالإضافة إلى هذا) ekleme bağlacı kullanarak bu farklılığı anlatmıştır.

(31) كيف أَرْضَى وأنا أرى كل الناس من حولي يعيشون في سعادة علاوة على ذلك (ilaveten 'ala zâlike)

فإنهم لا يبذلون أقل جهد لحل مشاكلي (Yazıcı, 1998, s. 205).

Etrafındaki bütün insanlar mutluluk içinde yaşarlarken, üstelik benim problemlerimi çözmek için en ufak bir gayret göstermezlerken nasıl memnun olabilirim.

Bu örnekte yazar, insanların mutlu olduklarını söylüyor. (علاوة على ذلك) ekleme bağlacını kullanarak bu insanların yazarın problemlerini çözmesine yardımcı olmadıklarını bu durumdan memnun olmadığını belirtiyor.

3.1.3. Gerçeklik söylem bağlaçları:

Kavramsal içeriği "gerçek" veya "doğru" olan sözcüklerden türetilmiş söylem bağlaçlarıdır. Söylemde üç işlevle kullanılır. (1) Pekiştirme, (2) Onaylama, (3) Ödünleme.

Türkçe: gerçekten, hakikaten, filhakika, esasen, aslında vb.

Arapça: حقيقةً (ḥaḳīḳaten), في الحقيقة (fi'l-ḥaḳīḳa), حَقًّا (ḥaḳḳen), فعلاً (fi'len), بالفعل (bi'l- fi'l) vb.

Örnekler:

(32) *Arapça'yı daha iyi öğrenmek için **gerçekten** bir Arap ülkesine gideceğim* (Akçay, 2005, s. 276).

Bu örnekte Arapçayı Arap ülkesinde öğrenmeyi **gerçekten** bağlacıyla pekiştirerek öğrenme isteğinin ciddiyetinden bahsediyor.

(33) ***Aslında** herşeye yeniden başlamak isterim* (Yazıcı, 1998, s. 383).

Burada her şeye yeniden başlama isteğini, cümle başında **aslında** bağlacını kullanarak ödünlemiştir.

(34) *Yani bu Batılılar çok dürüst, hayran olmamak mümkün değil; **hakikaten** çok dürüst. Yani kurdun kuzuya, ben seni yiyeceğim demesi gibi; suyun başında kurt, ben seni yiyeceğim diyor* (QD43C1A-0286).

Bu cümlede Batılılar'ın dürüst olmasını kinaye yoluyla **hakikaten** bağlacını kullanarak, kurdun kuzuya seni yiyeceğim demesiyle eşleştirerek belirtmiştir.

(35) قالت إن القصة التي قرأتها كانت شيقة (Yazıcı, 1998, s. 39) .

*Okuduğum hikayenin **gerçekten** mükemmel olduğunu söyledi.*

Burada hikayenin güzel olduğunu pekiştirmek için "gerçekten" bağlacını kullanmıştır.

(36) هذا البيت جميل واسع **بالفعل** (bi'l- fi'l) ، كما أنه وسط المدينة فنستطيع أن نستأجره وننقل إليه في الشهر القادم (Akçay, 2005, s. 257).

***Gerçekten** bu ev çok güzel ve geniş, ayrıca o, şehir merkezindedir; onu kiralayıp, gelecek ay taşınabiliriz.*

Burada evin güzel ve geniş olduğunu ayrıca şehrin merkezinde olduğunu, evin iyi özelliklerini göstererek "بالفعل" bağlacıyla onaylama yoluyla kullanmıştır.

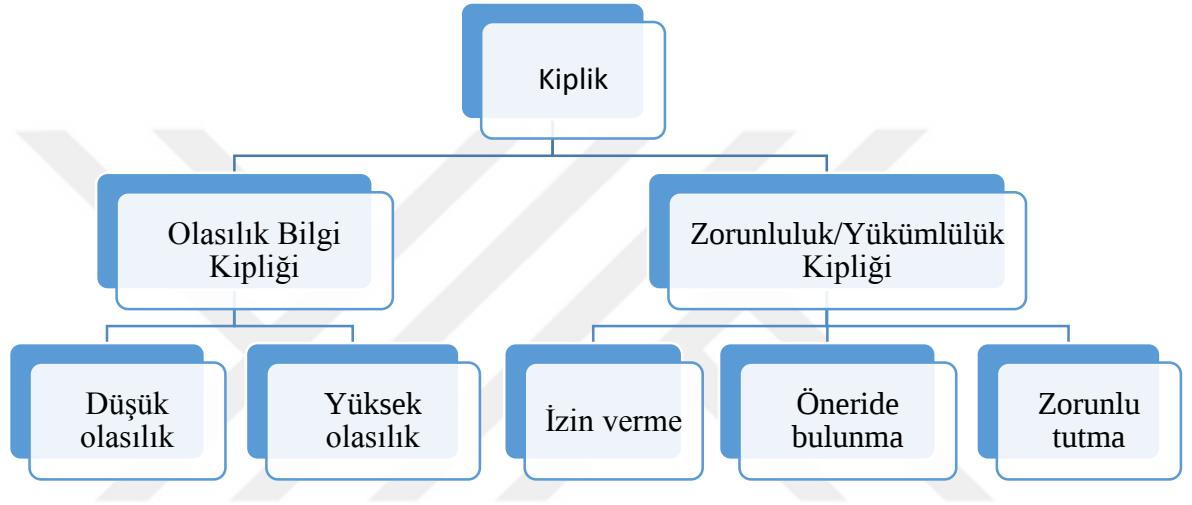
(37) فتساءل أحمد نصر في شيء من الضيق: هل لها جولات مماثلة؟ أظن ذلك، هي ودود **حقا** (ḥaḳḳen) وتحب الناس (Necüb Mahfuz, 1966, s. 47).

*Ahmet Nasrı, biraz rahatsız olmuşçasına sordu: “Bizimki gibi dünyalara yaptığı başka ziyaretler var mı?” “Sanırım var. **Gerçekten** çok cana yakın biridir, insan canlısıdır” (Necib Mahfuz, 2015, s. 45).*

Burada çok cana yakın ve insan canlısı olduğunu "حفا" bağlacıyla pekiştirmiş ve onaylamıştır.

3.1.4. Kiplik söylem bağlaçları

Konuşurun verdiği bilgiye dair kesinlik derecelendirmesi yapmak için kullanılan bağlaçlardır. Kiplik Bağlaçları; asla, galiba, mutlaka, maalesef, madem, zaten bağlaçları önermelere zorunluluk veya olasılık anlamı katan bağlaçlardır. Şöyle gösterilebilir:

Şekil 3.2: Kiplik

Kaynak: Şekil ve sınıflandırma Zeynep Erk Emeksiz tarafından düzenlenmiştir.

Türkçe: belki, galiba, mutlaka, asla, madem, kesinlikle, katiyyen, muhakkak vb.

Arapça: مطلقاً (mutlaka), أصلاً (aşlen), قطعياً (kat'iyyen), أبداً (ebeden), بالتأكيد (bi't-te'kīd), على الإطلاق (ale'l-ıtlāk), مؤكداً (mü'ekkeden), نهائياً (nihe'iyyen), لا شك أن (lâşekke 'enne), حتماً (hetmiyyen), البتة (elbette), لابد (lābudde) vb.

Örnekler:

(38) Bana güven. **Belki** işleri yoluna koyabiliriz (Yazıcı, 1998, s. 143).

Burda işleri yoluna koyabilme olasılığını **belki** bağlacı kullanarak kendisine güvenmesine bağlıyor.

(39) Onunla **kesinlikle** görüşmeyeceğim. Görüşürsem de konuşmayacağım (Yazıcı, 1998, s. 181).

Burada konuşmama ve görüşmeme kararını **kesinlikle** bağlacı kullanarak kesinliğe bağlıyor.

(40) Bir buket yapıp sevgiliye verirsiniz. Ertesi gün falınız **mutlaka** çıkar (LI41C3A-1361).

Burada sevgiliye çiçek verince ertesi günkü falın çıkacağı **mutlaka** bağlacının kesinlik derecesi ile artırılıyor.

(41) Polisin, bu tür işlere **asla** izin vermeyeceğini bilmen gerekirdi (Yazıcı, 1998, s. 181).

Bu örnekte izin vermeme işi **asla** gibi olumsuz yönde kesinlik belirten bağlaçla anlatılmıştır.

(42) إني لا أرجع في كلامي أبداً (ebeden) (Yazıcı, 1998, s. 2).

Ben **asla** sözümünden dönmem!

Bu örnekte sözünden dönmeyeceğini "أبداً" kesinlik bağlacıyla belirtiyor.

(43) ليس لدى أية فكرة **على الإطلاق** (ale'l-ıtlak) ياسيدي المفتش (Yazıcı, 1998, s. 182).

Müfettiş bey, bu konuda **kesinlikle** bir fikrim yok.

Burada konu hakkında bilgisi olmadığını "على الإطلاق" bağlacıyla kesin olarak söylüyor.

(44) لا بد (lābudde) أنني ارتكبت كثيرا من الأخطاء (Akçay, 2005, s. 16).

Muhakkak pek çok hata yaptım.

Burada hata yaptığını kesin bir ifadeyle belirtmek için "لا بد" bağlacı kullanılmıştır.

(45) لا شك (lâşekke) أنك سرقت هذه الأموال وإلا فأجرتك كلها لا تمكّنك من اكترأء محل كالذي تتحدث عنه

.(Yazıcı, 1998, s. 168)

Kesinlikle bu paraları çalmış olmalısın. Yoksa, bütün maaşınla bahsettiğin gibi bir mağaza satın alamazsın.

Bu örnekte mağaza satın aldığına inanmadığını kesin bir tahminle söylemek için "لا شك" bağlacı kullanmış.

3.2. Söylem Bağlaçlarının Dilbilgisel Yapısı

Söylem bağlaçları konusu üzerinde fazla çalışma yapılmamıştır. Ancak son yıllarda bu konu üzerine yoğunlaşıldığı görülmektedir.

Son yıllarda bağlaçlarla ilgili dikkat çeken çalışmalardan biri Penn Discourse TreeBank (PDTB) çalışması olmuştur. Bu çalışmadan esinlenerek Türkçedeki söylem bağlaçları, ODTÜ Türkçe Derlemi çalışmasında sözdizim ve anlambilim açısından tasnif edilmiştir. Bu çalışmada *Sıralama Bağlaçları* ve *Söylem Belirteçleri* ele alınmıştır (Kurtul, 2011, s. 56; Zeyrek, 2008, s. 65- 69)

Kurtul ise Asher'in (1993) çalışmalarından yola çıkarak söylem bağlaçların; yapısal açıdan sadece iki üye alan yüklemler olarak ifade etmiştir. Üye, metin aralıkları için kullanılan bir kavramdır. Üye olarak seçilen metin aralıkları soyut nesne, başka bir ifadeyle olay, olasılık, soru, olgu, durum, dilek, emir'den oluşur. Bir metindeki bağlaçlar açık ya da örtük hâlde bulunabilmektedir. Metindeki açık bağlaçlar sözcükler şeklinde bulunurken, örtük bağlaçlar soyut nesnelerin yer aldığı ve onlarla bağlantılı bitişik metinlerden elde edilir (Asher, 1993; Kurtul, 2011, s. 55- 56).

Söylem bağlaçları üyeleri birinci üye ve ikinci üye adı verilen argümanlardır. Bunların metnin soldan sağa dizimiyle ilgisi yoktur. Bağlacın bulunduğu üye her zaman ikinci üyeye bağlıdır. Üyelerin belirlenme sürecinde bağlaçların anlamlarıyla bağlantılı metin aralıkları ve metin aralıklarının kapsamı öne çıkar. Metin aralıklarının kapsamının tespitinde ise anlamsal ilke sayılan yeterlilik ilkesi esastır. Başka bir ifadeyle üye, bağlacın anlamını tam olarak veren en kısa metin aralığıdır (Kurtul, 201, s. 56).

(46) *Ben Yemen'e gittim; **fakat** zamanım az olduğundan arkadaşlarımı göremedim.*

Yukarıdaki cümlede italik yazılan bölüm birinci argüman, bold yazılan bölüm ise söylem bağlacını içerdiği için ikinci argümandır.

Bağlaçlarını dilbilgisel yapısını şöyle ele alabiliriz:

1. Sıralama Bağlaçları

2. Söylem belirteçleri

3.2.1. Sıralama bağlacı

Sıralama bağlaçları iki grubu ayrılır:

3.2.1.1 Yana sıralama bağlaçları

Yana sıralama grubu içermektedir:bağlaçları aşağıda özetlendiği gibi iki

3.2.1.1.1. Yalın yana sıralama bağlaçları

Yalın yana sıralama bağlaçları, aynı sözdizim özelliğine sahip yapıları birbirine ekler. Bu bağlaçlar çoğunlukla cümle ortasında bulunur ve onu takip eden cümlecikle ilgilidir. Bu durum, cümleciklere ait önermelerin içeriğinin sınırları virgülle belirginlik kazanır. Bu bağlaçların kullanıldığı cümlelerin üyeleri, birinci üye ve ikinci üye biçiminde sıralanır. Bu grupta bulunan bağlaçların bazıları şunlardır (Kurtul, 2011, s. 60):

Türkçe: Fakat, halbuki, oysa, da, önce, sonra, veya, ve, veyahut, ya da, çünkü vb.

Arapça: li 'enne (لِأَنَّ), eyḏān (أَيْضاً), be'de (بَعْدَ), kable (قَبْلَ), ve (وَ), 'ev (أَوْ), lākine (لَكِنَّ), iz 'enne (إِذْ أِنَّ), 'illā 'enne (إِلَّا أِنَّ) vb.

Örnek: (47) İnsanlar teknolojiye hükmettiklerini sanıyorlar; **halbuki** hükmettiklerini sandıkları şeyin kölesi olmuşlar.

يعتقد الناس أنهم يحكمون التكنولوجيا **إِلَّا أَنَّهُمْ** (illā 'enne) صاروا عبيدا للشيء الذي يعتقدون أنهم يحكمونه.

(48) Sevdaya tutulmuş balıkları sormayın bana, **çünkü** sudan çıktıkları halde kendilerini okyanusta sanıyorlar.

لا تسألوني عن الأسماك الأسيرة الهوى، **لأنها** رغم خروجها من الماء تعتقد بأنها في المحيط.

(49) Ahmet gayretlidir, **oysa** Ali ihmalkârdır.

أحمد مُجد، **لكن** (lākin) علي مُهمَل.

(50) إنك لست بحاجة للعودة إلى لندن الليلة، **إذ أنه** (iz 'enne) بإمكاننا استضافتك.

Bu gece Londra'ya dönmek zorunda değilsin, **çünkü** seni misafir edebiliriz.

(51) كتبتُ إليك مرات عديدة **لكنني** (lākin) لم ألتق رداً.

Sana birçok defa yazdım, **lâkin** cevap almadım.

Yukarıdaki 47-51 arasındaki örnek cümlelerde italik yazılan kısım birinci üye, kalın yazılan kısım ikinci üyeyi işaret etmektedir. Altı çizili kalın yazılı unsur da bağlacı işaretlemektedir.

3.2.1.1. İkili yana sıralama bağlaçları

İkili yana sıralama bağlaçları çoğunlukla iki aynı kelimenin kullanımıyla yani ikilemelerden oluşan sözlüksel birimlerdir. Bağlaçlar birinci ve ikinci üyelerin oluşturduğu cümle veya öbeklerin önünde bulunur (Kurtul, 2011, s. 62). Bu grupta yer alan bağlaçlar şunlardır:

Türkçe: Ya... ya, hem... hem, ne... ne de, gerek... gerekse, ister... ister vb.

Arapça: 'immâ... ve 'immâ (إِمْأ...وَأِمْأ), 'immâ... 'ev (إِمْأ... أَوْ), lā... ve lā (لَا... وَلَا), sevā'un... ev (سَوَاءٌ... أَوْ), sevā'un... 'em (سَوَاءٌ... أَمْ), ve... ve (و...و), minhē... ve minhē (مِنْهَا... وَمِنْهَا) vb.

(52) **Ya** sen, **ya** ben giderim.

إِمْأ (immâ) أنت أَوْ (ev) أنا أذهب.

(53) İş **ne** sabah, **ne** akşam durur.

لا يتوقف العمل لا (lā) صباحا ولا (ve lā) مساء.

(54) عاد إِمَأ (immā) من السوق أَوْ (ev) من العمل.

Ya pazardan **veya** işten döndü.

(55) لا ينام سَوَاء (sevā'un) في الليل أَوْ (ev) في النهار.

İster gece **ister** gündüz olsun, uyumaz.

(56) مِنْهَا (minhē) يعمل وَمِنْهَا (ve minhē) أيضا يكسب مالاً.

Hem çalışır, **hem** para kazanır.

Yukarıdaki 52-56 arasındaki örneklerde Türkçe ve Arapça olarak ikili yana sıralama bağlaçlarına yer verilmiştir. Birinci ve ikinci üyenin önünde bulunan bu bağlaçlar metinde ekleme işlevi görmektedir.

3.2.1.2. Alta sıralama bağlaçları

Alta sıralama bağlaçları iki gruba ayrılır:

3.2.1.2.1. Yalın alta sıralama bağlaçları

Türkçede yan cümleler indirgendiklerinde, zaman, görünüş ve kip özelliklerini kaybederek, ana cümlelerin eylemine bağlanan ad ya da zarf öbeklerine dönüşürler. Ana cümlelerin yan cümleyle olan ilişkisi Türkçede, yan cümlelerin çekimsiz eylemine eklenen bir dizi ek aracılığıyla ifade edilir. Bu şekilde zamansız eylemden meydana gelen yapıya ulaç denir. Ulaçlardaki üyelerin genel dizilişi birinci üye – ikinci üye tarzında olur. Ulaç ikinci üyenin son ögesini oluşturur (Zeyrek, 2008, s. 67; Kurtul, 2011, s. 62).

Türkçedeki *-Ip, (y)ArAk -(y)kEn, -(I)ncA* yapıları Arapçadaki "hâl" (durum zarfı), mefulün li-eclih (sebepe cümlecisi) ve mefulün fih (zaman zarfı) kullanımlarına benzerlik göstermektedir.

(57) ***Bütün sokak hayvanlarına sevgi göstererek*** hepinizin övgüsünü kazanıyordu.

يستحق احترامنا **مظهراً** محبته لجميع الحيوانات المتشردة.

(58) ***Arkadaşım ağlayarak*** geri döndü.

عاد صديقي **بأكيأ**.

(59) فعلتُ هذا **راضياً**.

Ben bunu isteyerek yaptım.

Ben dersi yazarken radyoyu dinlerim.

57-60. örneklerde -(y)ArAk (**-erek**) ve önce 2. üye, sonra 1. üye yer aldığı bu cümlede -(y)ArAk (**-erek**), -(y)kEn, -(I) ncA 'dır ulaçlarının işlevlerine dikkat çekilmiştir. 66. örnekte -(y)ArAk (**-erek**) ulacı sebeplilik ağırlıklı bir işlev üstlenirken aynı ulaç 67- 68. örneklerde ise durum belirteci görevini yerine getirmektedir. 69. örnekteki -(y)kEn ulacı ise metne eş zamanlılık anlamı katmaktadır.

3.2.1.2.2. Karmaşık alta sıralama bağlaçları

Karmaşık alta sıralama bağlaçları, sonek olarak adlaştırmacı ya da durum ifade eden unsurdan meydana gelir. Cümlecikte özne bulunmuyorsa -mAk ekiyle adlaştırılır. Özne varsa -DIK ya da -mA ekleriyle adlaştırılır ve özneyle örtüşen bir iyelik işareti taşır. Üyeler ikinci üye ve birinci üye halinde dizilir (Kurtul, 2011, s. 62- 64). Karmaşık alta sıralama bağlaçlarının bazıları şunlardır:

Türkçe: -Ir gibi, -eğer (y)sE, -dlğI için -dlğI zaman, -dlğI kadar, -dlğI gibi, -dAn sonra, -dAn önce, -dAn dolayı, -(y)sE dA, -(y)Incaya kadar/dek, -(y)AlI beri, -(n)A rağmen/ karşılık, -(n)A göre vb.

Arapça: 'endemā (عندما), hīnemā (حينما), beynemā (بينما), mişlemā (مثلما), izā (إِذَا), kemā (كما), ba'd zēlike (بعد ذلك), kable mā (قبل ما), ba'de mā (بعد ما), hattā (حتى), minzu (منذ), rağāgm (رغم), bi- kādā (بِقَدَر), illā enne (إِلَّا أَن), bi- sebeb (بسبب), ṭibkân (طبَقاً), bi'n- nisbe le (بِالنسبة لـ) vb.

(61) **Ön çapraz bağlarında zedelenme olduğu için** 3 hafta sahalardan uzak kalacak.

سيغيب عن الملاعب ثلاثة أسابيع، بسبب (bi sebeb) إصابة الرباط الصليبي.

(62) **Görmediğimden dolayı** bir şey söylemem.

لا أقول شيئاً بسبب (bi- sebeb) كوني لم أرى.

(63) لم نخرج من البيت بسبب (bi- sebeb) البرد.

Soğuk hava sebebiyle evden çıkmadık.

(64) سوف تنتظر حتى (hattā) يأتي.

Gelinceye kadar bekleyeceksin.

Yukarıdaki 61-64 arasında örneklerde karmaşık alta sıralama Arapçada ve Türkçede bağlaçların kullanımları ele almıştır. Arapça örneklerde birinci üye baştıda ikinci ise sonda gelir. Türkçe örneklerde ikinci üye başta birinci üye ise sonda gelir.

3.2.2. Söylem Belirteci

“mutlaka, çoğunlukla, maalesef” gibi cümle bağlayan ögelerin sadece ana cümleyle bağlantısı kurularak anlaşılabilmesi düşünülmektedir (Zeyrek, 2008, s. 68). Diğer yandan Weber vd. (2003) ise söylem belirteçlerinin hem tekrar yoluyla önermelerden herhangi birine ulaşabildiği hem de bağlamdaki çıkarsamaya da erişebildiğini belirtirler (Kurtul, 2011, s. 65- 66). Türkçedeki bununla ilgili bazı bağlaçlar şunlardır: *aksine, bu nedenle, aksi hâlde, buna rağmen, buna karşılık, bunun yerine, bundan başka, dahası, mesela, yoksa, üstelik vb.*

Arapça: Bi'l- ‘aks (بالعكس), bi'l-muḳābele (بالمقابلة), li-hēze e's-sebeb (لهذا السبب), li-zēlike (لذلك), li-ecl hēze (لأجل هذا), raḡm hēze (رغم هذا), muḳābil hēze (مقابل هذا), bedel hēze (بدل هذا), faḍlān (فضلاً), faḍlan ‘an (فضلاً عن), meselâ (مثلاً), bi't-tālī (بالتالي), raḡm ‘enne (رغم أن), idāfe (إضافة), bil- idāfe (بالإضافة), ‘ala ‘aks zēlike (على عكس ذلك), raḡm zēlike (رغم ذلك), ve mât zēlike (ومع ذلك), ve ilâ zēlike (وإلى ذلك), li-hēze (لهذا) vb.

(65) Tüketim çılgınlığına bir son vermek gerekiyor. **Yoksa eriyen buz parçası gibi dünyayı kaybedebiliriz.**

يجب وضع حد لهذا الاستهلاك الجنوني، **وإلا** (ve ‘illā) من الممكن أن نفقد العالم مثل قطعة الجليد الذائبة.

(66) Şimdi gitmemiz gerekir, **aksi takdirde trene yetişemeyiz.**

يجب أن نرحل الآن **وإلا** (ve illā) لن ندرك القطار.

(67) Acı hissediyordum. **Bundan dolayı da doktora gittim ve doktor bana yararlı bir ilaç yazdı.**

كنت أشعر بالألم **وبالتالي** (bi't-tālī) ذهبت إلى الطبيب فوصف لي علاجاً مفيداً.

(68) صديقي يبدو كأنه لا يحب الدراسة، ولكن **بالعكس** (bi'l- ‘aks) يحب دروسه كثيراً.

Arkadaşım okumaktan hoşlanmıyor gibi görüyor, **fakat aksine o, derslerini çok sever.**

(69) لم أتمكن من الدراسة كما يجب **فلهذا** (li-hēze) رسبت في الصف.

Gerektiği gibi çalışamadım. **Bundan dolayı sınıfta kaldım.**

4. YÖNTEM

Bu kısımda, çalışmaya ilişkin araştırma modeli, evren ile örneklem, veri analiz tekniği ve verilerin analizi yöntemine yer verilmiştir.

4.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmanın verileri, Türkçeden Arapçaya ve Arapçadan Türkçeye çevirilmiş olan örneklerden elde edilmiştir. Örnekler çeviri metinlerinden bire bir alınmıştır. Her iki dildeki bağlaçlar saptanırken Türkçe için Necmettin Hacıeminoğlu'nun *Türk Dilinde Edatlar* ve Arapça için Ali Yusuf ve Yusuf Cemil'in *el-Mu'cemu'l-Vasfi Fi Edevat el-Nahvu'l-Arabi* eserleri genel tarama modeliyle taranmıştır. Genel tarama modelleri, bir çok elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak amacı ile evrenin tamamı ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2015, s. 79).

4.2. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

Örneklendirmelerde önemli ölçüde Türkçe Ulusal Derlemi ve Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çevrilmiş olan roman ve hikâye kitaplarından yararlanılmıştır. Bu bağlaçların sözlük anlamlarıyla günümüz kullanımları arasındaki farklılıklar yazılı metinler üzerinde karşılaştırma yapılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya çevirilen bağlaçlar üzerinde yapılmıştır. Çalışmada ele alınan bağlaçlar *ama, lâkin, fakat, bilakis, hatta, hakikaten, esasen, filhakika, asla, galiba, mutlaka, madem, maalesef, zaten* olmak üzere on dört tanedir. Türkçeden Arapçaya çevrilmiş örnekler *Işık Bahçeleri, Ölümcül Kimlikler, Benim Adım Kırmızı, Baba ve Piç, Aşk, Ustam ve Ben ve Sessiz Ev*; Arapçadan Türkçeye çevrilmiş örnekler *Arapçada yaygın kelime ve kalıplar, Kavaidul-luğati Türkiye "Türkçe Dilbilgisi", Sersere Favk el-Nil "Nil Üstüne Gevezelik", el-Les ve 'lkilab "Hırsızlar ve Köpekler", Miramar, Luğu 'l-Mevt "Ölüm Bulmaca", Fevze el-Havas "Duygu karmaşası", Mevsimu'l-Hicre ile Şemal "Kuzeye Göç Mevsimi" ve Arapçada Bağlaçlar ve Yapılar* adlı eserlerden alınmıştır.

4.3. Veri Analiz Tekniği

Çalışma için gerekli olan her bir bağlaç için her iki dilden 20 tane örnek elde edilmeye çalışılmıştır. Öncelikle Türkçeden Arapçaya ve Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan yazılı metinlerden bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanı üzerinden retorik işlev açısından sınıflandırılan söylem bağlaçları içinde bulundukları bağlam ve eş dizilim açısından karşılaştırmalı olarak betimlenmiştir. Çalışmada Aijmer (2004) eviri yöntemi temel alınmıştır. Ayrıca, Türkçedeki söylem bağlalarını gözlemlemek için geniş kapsamlı bir derlem olan Türkçe Ulusal Derlem (TUD) kullanılmıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Çalışmada 14 söylem bağlacının her biri için Türkçeden Arapçaya ve Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan yazılı metinlerden bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanı üzerinden, kiplik ve retorik işlev açısından sınıflandırılan söylem bağlaçları, içinde bulundukları bağlam ve eş dizilim açısından betimlenmiştir.

5. BULGULAR

Bu bölümde öncelikle Türkçeden Arapçaya ve Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan yazılı metinlerden bir veri tabanı oluşturulmuştur. Tespit edilen *ama*, *lâkin*, *fakat*, *bilâkis*, *hatta*, *hakikaten*, *esasen*, *filhakika*, *asla*, *galiba*, *mutlaka*, *madem*, *maalesef* ve *zaten* bağlaçları, bu veri tabanı üzerinden içinde bulundukları bağlam ve eş dizilim açısından karşılaştırmalı olarak betimlenmiştir.

5.1. Karşıtlık Söylem Bağlaçları

5.1.1. Ama (أما)

'Ama' bağlacı, cümlenin başında, iki cümle arasında ve cümle sonunda kullanılır. 'Ama' bağlacı, Osmanlıca ve eski anadolu Türkçesinde kullanılmıştır. Görevi, cümleleri birbirine bağlamaktır. 'Ama' bağlaç olarak kullanıldığında en çok zıtlık ve şart anlamını vermektedir. Genel olarak iki karşıt genel önermeyi birbirine bağladığında 'lâkin, yine de, fakat' anlamına gelmektedir. Türkçede söylem bağlacı olarak kullanılmaktadır (Tekin, 2004, 50-51; Doğan, 2008, s. 79). 'Ama'nın Arapçadaki kullanımları, Türkçedekine benzemez, kullanım özellikleri ve anlam bakımından farklar bulunur. 'Ama'nın Arapçada şeddesiz ve şeddeli olmak üzere iki gösterimi vardır. Şeddesiz olan 'ama' uyarı anlamında cümle başında kullanılır (El-Ensarî, 2003, s. 66; Doğan, 2008, s. 80). İki dil arasında kullanılan 'ama' anlamsal olarak şart edatı anlamı katsa da bazen hem şart edatı ve yüklemi olarak da kullanılır. Bazen de şart olarak kullanıldıktan sonra sadece cevap cümlesi gelir (Abbas, tsz, s. 505; Doğan, 2008, s. 80). Doğan'a göre Arapçada pekiştirme ifade eden ammā (أما) bağlacı, Türkçede genellikle “gerçekten, ama mutlaka hararetle, bu kadar” ama hararetle, ama bu kadar, ama hayır, sakın artık, sakın ama, işte... konusu gibi bağlaç veya bağlaç gruplarıyla ifade edilebilir (Doğan, 2008, s. 80- 82).

5.1.1.2. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “ama”

1. Şimdi bir ölüyüm ben, bir ceset, bir kuyunun dibinde. Son nefesimi vereli çok oldu, kalbim çoktan durdu, **ama** alçak katilim hariç kimse başıma gelenleri bilmiyor (Pamuk, 1998, s. 9).

الأن أنا ميت. جثة في قعر جب. مضى كثير من الوقت على لفظي نفسي الأخير. وتوقف قلبي منذ زمن طويل **ولكن** (velākin) لا أحد يعرف ماجرى لي غير قاتلي السافل (Çev. Abdulli, 2000, s. 7).

2. O hiç beklemediğim taş darbesiyle kafatasım kenarından kırıldığında, o alçağın beni öldürmek istediğini hemen anladım da, öldürebileceğine inanmadım. Umutla dopdoluymuşum, **ama** nakkaşhane ile evim arasındaki solgun hayatımı yaşarken hiç farketmezmişim bunu (Pamuk, 1998, s. 11).

عندما كسرت جمجمتي من طرفها بضربة الحجر غير المتوقعة تلك، فهمت بسرعة أن ذلك السافل يريد قتلي، ولكنني لم أصدق أنه يستطيع. كنت مفعماً بالأمال، **ولكنني** (velākin) لم أنتبه لهذا عندما كنت أعيش حياتي الشاحبة تلك بين النقش خانة وبيتي (Çev. Abdulli, 2000, s. 9-10).

3. İstanbul'a, doğup büyüdüğüm şehre, on iki yıl sonra bir uyurgezer gibi girdim. Ölecekler için toprak çekti derler, beni de ölüm çekmişti. İlk başta şehre girdiğimde yalnızca ölüm var sanmıştım, sonra aşk ile de karşılaştım. **Ama** aşk, o ara, İstanbul'a ilk girdiğimde, şehirdeki hatıralarım kadar uzak ve unutulmuş bir şeydi. On iki yıl önce İstanbul'da teyzemin çocuk yaştaki kızına âşık olmuşum (Pamuk, 1998, s. 13).

دخلت إلى اسطنبول المدينة التي ولدت وترعرت فيها بعد غياب اثني عشر عاماً مثل الماشي في نومه. يقال عمن هو على حافة الموت، جذبه التراب، وأنا جذبني الموت. أول دخولي إلى المدينة اعتقدت أن ثمة موتاً فقط فيها. بعد ذلك وجدت العشق. **ولكن** (velākin) العشق في تلك اللحظة، أي لحظة دخولي إلى اسطنبول، أمر بعيد ومنسي مثل وجدت العشق، ذكرياتي عن المدينة (Çev. Abdulli, 2000, s. 13).

4. Eskiden İstanbul daha fakir, daha küçük, daha mutluydu deseler inanmazdım belki, **ama** kalbim böyle diyordu. Çünkü arkamda bıraktığım sevgilimin evi yerli yerinde

ihlamur ve kestane ağaçlarının içindeydi, ama kapıdan sordum bir başkası oturuyordu artık orada (Pamuk, 1998, s. 14).

لوقالوا لي إن اسطنبول قديماً كانت أفقر و أصغر ، يمكن ألا أصدق، ولكن (velākin) قلبي يقول هذا، بيت حبيبتي التي تركتها كان وسط أشجار (الأهلامور) و (الكستناء) سألت من الباب فوجدت آخرين يسكنون فيه
(Çev. Abdulli, 2000, s. 15).

5. Eniştemin bir zamanlar oturduğu sokağın çarşıya açılan ucundaki berber ustası, hâlâ dükkânında, aynı aynalar, usturalar, ibrikler, sabun telleri arasındaydı. Göz göze geldik, ama beni tanıdı mı bilemiyorum. İçine sıcak su doldurduğu baş yıkama kabının, tavandan sarkan zincirin ucunda hâlâ aynı yayı çizerek ileri geri sallandığım görmek neşelendirdi beni (Pamuk, 1998, s. 15).

في نهاية الزقاق الذي كان يسكنه زوج خالتي ، المفتوح على السوق، ثمة حلاق مازال في دكانه وسط المرايا والأمواس والأباريق ، وخبوط الصابون نفسها. تقابلت عيوننا، ولا أدري إن كان قد عرفني. أمتعنتي رؤية وعاء الماء الساخن لغسل الرأس ينوس معلقاً برأس سلسلة مربوطة إلى السقف راسماً القوس نفسها (Çev. Abdulli, 2000, s. 15-16).

6. Gördüğünüz gibi, azı dişlerim o kadar sivri ve uzundur ki ağzıma zorlukla sığarlar. Bunun bana korkutucu bir görüntü verdiğini biliyorum, ama hoşuma gidiyor. Bir keresinde bir kasap azı dişlerimin büyüklüğüne bakıp: "Ayol bu köpek değil domuz" demişti (Pamuk, 1998, s. 18).

أنياي حادة وطويلة كما ترون، حتى إن فمي يتسع لها بصعوبة. أعرف أنها تعطيني منظراً مخيفاً، ولكنني (velākin) مسرور منها، في إحدى المرات نظر قصاب إلى أنياي الضخمة ،وقال: "ياا، هذا ليس كلباً، إنه خنزير" (Çev. Abdulli, 2000, s. 19).

7. Ben sizlerle birlikte adam gibi oturup kahve içemediğime hayıflanıyorum. Bizler kahvemiz ve kahvehanelerimiz için ölürüz... Ama o da ne... Ustam, bak bana cezveden kahve veriyor. Hiç resim kahve içer mi? demeyin; bakın bakın, köpek lıkır lıkır kahve içiyor (Pamuk, 1998, s. 21).

أنا مسرور لعدم جلوسي بينكم مثل رجل وشربي القهوة. نحن نموت من أجل قهوتنا ومقاهينا... **ولكن** (velākin) ما هذا؟ انظر يامعلمي، إنه يقدم لي قهوة من الغلاية. وهل يشرب الرسم قهوة؟ لاتقولوا هذا! انظروا! انظروا! إنه يشرب القهوة (Çev. Abdulli, 2000, s. 23).

8. Doğrusu, yağmur bu şehirde tam bir çile. Dünyanın başka yerlerinde yağmur muhtemelen herkese ve her şeye nimet gibi gelir - mahsule, bitkilere, çevreye, az buçuk romantizm de ilave edince üzerine, bilhassa âşıklara iyi gelir. İstanbul'da öyle değil **ama**. Burada işler başka türlü. Bizim için yağmur ne bereket demek, ne de ıslaklık. Ne arınırsınız onunla, ne onanırsınız. Olsa olsa sebep-i öfkedir yağmur (Şafak, 2006, s. 9-10).

إن المطر معاناة حقيقية هنا. أما في بقاع العالم الأخرى، فإن هطول المطر يعتبر في جميع الاحتمالات نعمة للجميع سواء كانوا أشخاصاً أم جماداً – فهو مفيد للمحاصيل، ومفيد للحيوانات والنباتات، وإذا أضيفت إليه لمسة من الرومانسية، فهو جيد للعشاق. **أما** (ammā) في إسطنبول، فليس الأمر كذلك. إذ ليس من الضروري، بالنسبة لنا، أن يكون المطر شيئاً يتعلق بالبلل، ولا شيئاً يرتبط بتلوث الثياب وتوسخها وتلطixها بالطين (Çev. Alcebely, 2012, s. 5-6).

9. Yağmur Zeliha'nın kuzguni ve kıvrıcık saçlarından aşağı geniş omuzlarına damlıyor. Kazancı ailesinin bütün kadınları gibi, Zeliha da kara ve kıvrır kıvrır saçlarla doğdu. **Ama** diğerlerinin aksine, o saçlarını değiştirmede, aynen korudu (Şafak, 2006, s. 11).

قطرات المطر تتساقط من ضفائرها السوداء الملقاة على كتفيها العريضين. ومثل جميع نساء عائلة قازانجي، ولدت زليخة بشعر أسود فاحم أجعد، **لكنها** (lākin) بخلافهن جميعهن، كانت تحب أن تبقى هكذا (Çev. Alcebely, 2012, s. 7).

10. İnsan yağmuru sevmeyebilir, sevmeye mecbur değil elbet, **ama** her ne olursa olsun gökyüzünden gelene sövmemek gerekir çünkü hiçbir şey öyle kendi kendine düşmez yukarıdan ve yağın her nimetin de musibetin de ardında Allah vardır (Şafak, 2006, s. 13).

قد لايعجبك المطر، وليس بالضرورة أن يعجبك، **لكن** (lākin) مهما كانت الظروف، يجب ألا تلغني شيئاً ينزل من السماء، لأنه لاينزل شيء من الأعلى من تلقاء نفسه، بل إن الله العلي القدير وراء كل شيء ينزل من الأعلى (Çev. Alcebely, 2012, s. 9).

11. Palmyra'lı boğazını temizlemekle yetindi. Hatları sertleşti, geciken bir dostunu bekler gibi uzaklara baktı ve Pattig de üstelemedi. Bir veda sözcüğü fısıldadı, en yakın topluluğun arasına katıldı **ama** adamı da göz ucuyla gözlemeyi sürdürdü

(Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 12).

بيد أن التدمري اكتفى بتحنحة. وتصلبت قسما ت وجهه وسرح بصره بعيداً وكأنه يريد أن يلمح صديقاً مُبطناً، ولم يُلحَف "باتيغ". وها هو ذا يهمس بكلمة وداع وينضم إلى أقرب حلقة وهو لا يزال يراقب الرجل بطرف عينه

(Çev. Dimişkiye, 1998, s. 11)

12. Pattig doğruldu, gözleriyle beyaz giysili adamı aradı. Boşuna. "Kahrolası Palmyra'lı!" diye homurdandı. "Katil var!", "tanrı katili" diye bağırmaya kalkıştı **ama** rahipler, gereksiz bir özenle, heykelin kırılan parçalarını taşımaya başlamışlardı. Omuz kısmına yamanmış bir kol, kulağın bir parçasına yapışmış bir tutam sakal

(Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 15).

اعتدل وبحث بعينه حواليه عن الرجل ذي الملابس البيضاء. بلا جدوى. وأرعد مرة أخرى قائلاً "يا للتدمري اللعين!" ، وساورته رغبة في أن يصرخ "إلى القاتل"، "إلى قاتل الآلهة"، وفي أن يرسل الحشد الفائز لملاحقة المجدف. **ولكن** (velākin) ها هم الكهنة أولاء يعودون حاملين بحیطة وحذر لانفع منهما قطع التمثال المحطمة، قطعة من الذراع مازال ملتصق بالكشف، وخصلة من اللحية معلقة إلى شحمة أذن

.(Çev. Dimişkiye, 1998, s.14)

13. İstedğin kapıyı aç, **ama** bunu açma! (Yazıcı, 1998, s. 19).

إفتح ماتريد من الابواب **إلا** (illā) هذا فلا تفتح (Yazıcı, 1998, s. 19).

14. Ella üniversitede İngiliz Dili ve Edebiyatı okumuştı. Edebiyatı seviyordu sevmesine **ama** mezun olduktan sonra düzenli bir iş hayatı olmamıştı (Şafak, 2009, s. 16).

مع أن إيلا كانت قد تخرجت في الجامعة وحازت على الإجازة في الأدب الإنجليزي ، ومع أنها تحب قراءة الروايات، فإنها (fe) لم تعمل في مجال اختصاصها بعد تخرجها (Çev. Alcebely, 2012, s. 12).

15. Hem okuma sevgisi asla bitmemişti ki, hâlâ bir kitap kurduydu -ya da öyle olduğuna inanmak istiyordu. **Ama** gün geldi, çocuklar âkil baliğ oldu. Dahası, annelerinin sürekli üstlerine titremesini istemediklerini apaçık belli ettiler (Şafak, 2009, s. 16).

لكنها لم تتخل عن شغفها بالقراءة، ولم تزل تعتبر نفسها قارئة نهمة. **لكن** (lākin) الأمور بدأت تتغير منذ سنوات قليلة. فقد كبر الأطفال، وبدأوا يظهرون لها أنهم لم يعودوا بحاجة إليها كما كانوا من قبل

(Çev. Alcebely, 2012, s. 12-13).

16. "Aman canım, büyütülecek bir iş değil" diye hemen açıklamaya koyuldu Ella. "Bir yayınevinde edebiyat editörünün asistanının asistanıyım altı üstü. Tavşanın suyunun suyu yani!" **Ama** David karısının yeni işini küçümsemesine fırsat vereceğe benzemiyordu. "Hayatım niye öyle diyorsun?" diye atıldı (Şafak, 2009, s. 17).

فقلت إيلا : "إنه ليس عملاً مهماً، فأنا لست سوى قارئة غير متفرغة لأعمال أدبية لصالح وكالة أدبية". **لكن** (lākin) ديفيد بدا عازماً على ألا يدعها تقلل من أهمية عملها الجديد، فقال يحثها: "هيا، قولي لهم أنها وكالة أدبية معروفة" (Çev. Alcebely, 2012, s. 13).

17. "Babacım farkındayım, biraz ani oldu **ama** Scott geçen akşam yemekte evlilik teklif etti. Ben de evet dedim, bile." "Peki **ama** neden?" Bunu soran Ella'ydı. Cümle ağzından çıkar çıkmaz kızının kendisine bakışlarından böyle bir soruyu garipsediğini anladı. "Peki **ama** ne zaman?" diye sorsa, yahut "Peki **ama** nasıl?" dese, hiç mesele olmayacaktı (Şafak, 2009, s. 19).

"باباً أعرف أن هذا قد يكون مبكراً جداً، **لكن** (lākin) سكوت اقترح عليّ الزواج منذ عدة أيام وقد وافقت على ذلك". **لكن** (lākin) لماذا؟"، سألت إيلا. من نظرة جانيت إليها، عرفت إيلا أن ابنتها لم تكن تتوقع سماع هذا السؤال منها، **بل** (bel) ربما كان عليهما أن تسألها: "متى؟" أو: "كيف؟" (Çev. Alcebely, 2012, s. 15).

18. Şey... eee... valla gayet mistik bir kitap" dedi işi şakaya vurup, vaziyeti idare etmeye çalışarak. **Ama** Michelle hafiflikten ya da espriden anlayacak biri değildi. "Hımm" dedi gayet ciddi. "Bak bence bu işi iyi planlamalısın. Böyle kapsamlı bir romanın raporunu çıkartmak tahmin ettiğinden uzun sürebilir" dedi ve telefonda kayboldu

(Şafak, 2009, s. 26).

"إنها رواية صوفية" ضحكت إيلا، آملة أن تغطي كلامها بمزحة. **لكن** (lākin) ميشيل كانت مشغولة، وقالت على نحو قاطع : "حسناً، اسمعي، أظن أن كتابة تقرير عن رواية كهذه يحتاج إلى وقت أطول مما تتوقعين..." (Çev. Alcebely, 2012, s. 22).

19. Ella bu ilginç kartpostalın, yayınevi editörünün merakını celbettiğini tahmin etti. **Ama** Steve meşgul adamdı. Oturup amatör yazarların romanlarına ayıracak vakti yoktu (Şafak, 2009, s. 30).

أحسّت إيلا بأن هذه البطاقة البريدية أثارت فضول الوكيل الأدبي، **لكن** (lākin) ليس لدى ستيف الوقت الكافي لقراءة رواية كتبها كاتب هاو (Çev. Alcebely, 2012, s. 25).

20. Yalnızca mırıldandı. Mutfağa indim, tepsisini alıp getirdim, önüne koydum. Baktı, **ama** yemeğe dokunmadı. Söylenerek boynunu uzatınca aklıma geldi. Peçetesini çıkardım, kocaman kulaklarının altına uzanarak bağladım (Pamuk, 2007, s. 5).

تمت فقط. نزلتُ إلى المطبخ، وجلبت صينيّتها، ووضعتها أمامها. نظرت، ولم تمس الطعام. تذكرتُ حين تحدثت لنفسها، ومطت رقبتها. أخرجتُ منديل الطعام، وأحنيت نفسي، وربطته من تحت أذنيها الضخمتين (Çev. Abdulli, 2007, s. 5).

Tablo 5.1. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Ama” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Arapça					Ø	Toplam
Ama	lākin-velākin	ammā	fe	bel	'illā	3	21
	14	1	1	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Ama 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 18, 19. örneklerde ‘lākin- velākin’; 8. örnekte ‘ammā’; 14. örnekte ‘fe’; 17. örnekte bel; 13. örnekte ‘’illā’; bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 5, 11, 20. örneklerde ise herhangi bir karşılık kullanılmamıştır. **Ama**’nın en sık gözlenen söylem işlevi ödünleme’dir. Benzer şekilde, ‘beklenmedik durum’ işlevi de ‘ama’ ile karşılanmaktadır.

5.1.1.3. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “ammā”

1. واصلت الجوزة دورانها المنغوم المشتعل. وانعقدت هالة من الهاموش حول مصباح النيون. **أما** (ammā) خارج الشرفة فقد استقرت الظلمة واختفى النيل إلا أشكالا هندسية منتظمة وغير منتظمة تعكسها مصابيح الطريق في الشاطئ الآخر ونوافذ العوامات المضاءه (Mahfuz, 1966, s. 26).

Nergile o elden ele ahenkli, coşkulu dolaşımını sürdürdü. Neon lambasının çevresinde bir tatarcık sineği halesi kümelenmişti. Dışarıya, balkonun dışına ise karanlık çökmüş; Nil Nehri, karşı kıyıdaki sokak lambalarının ve yüzer evlerin ışıklı pencerelerinin yansıttığı düzenli düzensiz birtakım geometrik şekiller dışında, görünmez olmuştu (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 29).

2. المسؤولية سبيل الكثيرين للهروب من المطلق.. البيضة والدجاجة. أما (ammā) أنا فأكرس وأرص وأشعل النار وأدير الجوزة ثم أنصب من نفسي مستودعا لخردة المهاترات، والنساء تضحك وتحلم وتحب (Mahfuz, 1966, s. 102).

“Sorumluluk, pek çok kişi için Mutlak’tan bir kaçış yoludur.” Yumurta ve tavuk meselesi. Bense, nargilenin lülesine kömürleri ve esrarı istifleyip ateşliyor ve nargileyi döndürüyorum. Sonra kendimi, kullanımdan düşmüş saçma sapan fikirlerle dolu bir dwpo haline getiriyorum (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 87).

3. كلا لم تخل الصالة فما يزال بها أنفاض المجلس والمكتبة والبارفان والفريجدير والتليفون والمصباح النيون والمصباح الأزرق ومقعدان فوتيل وسجادة سماوية ذات نقوش وردية وهيكل إنسان من العصر الذري. أما (ammā) هما ففي الحديقة يتمشيان وسترطب حرارتها الأعشاب الندية، وسوف تستقر همساتهما في أوراق البنفسج والياسمين (Mahfuz, 1966, s. 103-104).

Salon boşaldı. Hayır, hayır; salon asla boşalmadı. Çünkü salonda hâlâ akşam sefasının enkaz, kitaplık, paravan, buzdolabı, telefon, neon lamba, mavi lamba, iki koltuk, gül desenli gök mavisi bir seccade, atom çağından kalma bir insanın iskelet heykeli vardı. Recep ve Semâra’ya gelince, onlar hahçede geziniyorlardı; nemli çimenler onların ateşini soğutacak, fısıltıları menekşe ve yasemin yapraklarına karışacaktı (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 89).

4. يجب دراسة هذه النقطة وهل يمكن الانتفاع بها في مسرحية أو توجل لموضوع مستقبل. أما (ammā) الجدية فتعني الإيمان، ولكن الإيمان بماذا؟ (Mahfuz, 1966, s. 108).

Bu noktanın araştırılması gerekiyor. Acaba bir oyunda bu noktadan yararlanmak mümkün müdür, yoksa bu nokta müstakil bir konu olarak mı işlenmeli? Ciddiyete gelince, ciddiyet inanmak demektir, ama neye inanmak? (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 91).

5. وقد دار معها الآباء والأجداد ، وتنتظر الأرض انتظارا لا يعرف الجزع لتستمد من أمالنا ومسراتنا أسمدة لتربتها، فلا بأس أن تحتدم الأشواق في سحبات الدخان المضمخ بشذا السحر المحرم الغامض. أما (ammā) ليلي فتعذب نفسها بالحب العقيم وتوغل في الفضاء كسفينة كونية أفلتت من مدارها (Mahfuz, 1966, s. 137).

Babalar ve atalar da bu döngüyü takip etmişlerdir. Yeryüzü, toprağının gübresinin bizim umutlarımızdan ve sevinçlerimizden elde etmek için korkusuzca beklemektedir. O halde varsın erisin tutkular, yasaklı ve belirsiz sihir kokuları yüklü duman bulutlarında, Leyla'ya gelince, kendisine karşılıksız sevgi yüzünden acı çektiriyor, yörüngesinden çıkmış bir uzay gemisi gibi boşlukta ilerliyordu (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 111).

6. قلت وأنا أقبل يداها المعروقة المدبوجة " بركة دعواتك أصبحت رجلا ولا كل الرجال، هلمى معى إلى القاهرة" فقالت وهى تتطلع نحوى بحنان: " فليزدك الله من خيره وبركاته أما (ammā) أنا فلن أغادر البيت، إنه حياتى وعمرى" (Mahfuz 2009, s. 31).

İncecik ipeksi elini öptüm. “Dualarınla artık gurur duyabileceğin bir adam oldum. Benimle Kahire’ye gel,” dedim. “Allah sana on kat refah versin” –şefkatle bana baktı- “ama evimden ayrılamam, Bütün hayatım burada” (Çev. Suat Ertüzün, 2010, s. 26).

7. وتناولت الغداء عند قوادة ثانية باسبورتج فأمدتنى بامرأة أرمنية فوق المتوسط. أما (ammā) قوادة سيدى جابر فأهدت إلى فتاة رائعة من أم إيطالية وأب سوري فأصررت على دعوتها إلى سيارتى (Mahfuz, 2009, s. 88).

Spor Kulübü’nün civarında başka bir madamla öğle yemeği yiyorum, o da bana ortalamanın biraz üstünde bir Ermeni kadın buluyor. Sidi Cabir’deki madamımsa bana nefis bir parça sunuyor (anne İtalyan, baba Suriyeli) ve onu arabamla dolaştırmakta ısrar ediyorum (Çev. Suat Ertüzün, 2010, s. 71).

8. تفقدت قطع الأثاث ثم قر عزمى على شراء مكتبة صغيرة للكتب، أما (ammā) الترابيزة المستديرة القائمة بين صوان الملابس والشزلونج فصالحة للكتابة (Mahfuz, 2009, s. 111).

Mobilyayı tekrar süzdüm. Küçük bir kitaplık almam gerektiğini düşündüm ama yazma işini gardıropla şezlong arasındaki sehpanın üstünde yapabilirdim (Çev. Suat Ertüzün, 2010, s. 89).

9. إذا لم تكن العروس موظفة على الأقل فكيف أفتح بيتا جديدا يستحق هذا الاسم في زماننا المتوحش العسير؟! أما (ammā) مرجع تعاسني فهو أننى أحب فتاة غير مستوفية لشروط الزواج. ولو قبلت حبى بلا قيد لضحيت فى سبيلها بالزواج الذى أحن إليه منذ البلوغ! (Mahfuz, 2009, s. 186).

ve gelinin bir mesleği yoksa, ister toplumsal açıdan ister öbür açılardan olsun, bu hayat mücadelesinde nasıl rekabet edebiliriz? Benim sorunum bunun için yeterli ehliyeteye sahip olmayan bir kıza âşık olmam. Oysa sevgimi kayıtsız şartsız kabul etmiş olsa ben de başından beri idealim olan öyle bir evlilikten feragat edebilirdim

(Çev. Suat Ertüzün, 2010, s. 150).

10. بدا المنظر مألوفا وفاترا إلى حد ما. المدام تجلس لصق الراديو تكاد تطرح رأسها وهى تتابع أغنية أجنبية. أما (ammā) عامر وجدى فقد راح يسمع لزهرة بعض الكلمات (Mahfuz, 2009, s. 188).

Öğleden sonraları görülen her zamanki manzara: Madam yabancı bir şarkıyı dinlerken başını neredeyse yaslayacak kadar radyoya yakın oturuyor, Emir Vecdi de derslerinde Zühre'ye yardımcı oluyor (Çev. Suat Ertüzün, 2010, s. 151).

11. بعد سنوات طويلة، وتجارب عدة، تذكرت تلك اللحظة، وبكيت. أما (ammā) الآن، فإنني لم أشعر بشيء على الإطلاق. جمعت متاعي في حقيبة صغيرة، وركبت القطار (Salih, 1966, s. 32).

Uzun yıllardan ve sayısız tecrübeden sonra bu anı hatırlayıp gözyaşı dökecektim. Ama o zaman hiçbir şey hissetmemiştim. Küçük bir valize eşyalarımı doldurdum ve trene bindim (Çev. Cihangir, 2011, s. 31).

12. وحملق عlish من صورة كبيرة في الجدار معتمدا بقبضتية عصا غليظة. أما (ammā) المخبر فقد جلس إلى جانب سعيد وراح يعبث بحبات مسبحة (Mahfuz, 1973, s. 11).

Aliş, duvardaki büyükçe bir resimden, elleriyle kalınca bir bastona dayanmış vaziyette bakıyordu. Sivil polis ise Said'in yanına oturmuş, tesbihinin boncuklarıyla oynuyordu (Çev. Rahim, 1996, s. 33).

13. وشعاع الشمس المائلة ينعكس من كوة عد قدميه، أما (ammā) بقية الجدران فقد اختفى أسفلها وراء أرفف المجلدات، ورائحة البخور المستقرة كأنما لم تتبخر منذ عشرات الأعوام (Mahfuz, 1973, s. 18).

Batmaya yüz tutmuş güneşin ışıkları küçük pencereden süzülerek ayaklarına vuruyordu. Geri kalan duvarlar ise, alt tarafları cileler dolusu rafların arkasında kaybolmuştu (Çev. Rahim, 1996: 41).

14. هذا هو رءوف علوان، الحقيقة العارية، جثة عفنة لا يوارىها تراب. أما (ammā) الآخر فقد مضى كأمس أو كأول يوم في التاريخ أو كحب نبوية أو كولاء عليش (Mahfuz, 1973, s. 37).

İşte bu Rauf Alvan, çıplak gerçek, toprağın gizleyemediği kokuşmuş ceset. Diğer ise dün ya da önceki gün gibi tarihe karışıp gitti veya Nebeviyye'nin aşkı ya da Aliş'in sadakati gibi (Çev. Rahim, 1996, s. 59).

15. أتدفع بى إلى السجن وتنب أنت إلى قصر الأنوار والمرايا، أنسيت أقوالك المأثورة عن القصور والأكواخ؟. أما (ammā) أنا فلا أنسى! وبلغ جسر عباس فجلس على أريكة حجرية وانتبه إلى الطريق لأول مرة (Mahfuz, 1973, s. 37-38).

Beni hapse iter sonra da kendin ışıklı ve aynalı köşke sıçrarsın ha?! Köşkler ve kulübelerle ilgili diline dolayıp durduğun o sözlerini unuttun mu? Ama ben asla unutmam. Abbas köprüsüne varınca taş bir oturağa oturdu ve yolu ilk kez farkettiler (Çev. Rahim, 1996, s. 60).

16. الإرهاب عملية الجبناء والضعفاء أما (ammā) الحوار السياسي فهو عمل الأقوياء (Yazıcı, 1998, s. 31).

Anarşi korkakların; siyasi dialog ise güçlülerin işidir (Yazıcı, 1998, s. 31).

17. الشاب كان في حجرته يقرأ كتاباً أما (ammā) أبوه فقد كان يقرأ كتاباً في الحقيقة (Yazıcı, 1998, s. 31).
Delikanlı odasında, babası ise bahçede kitap okuyordu (Yazıcı, 1998, s. 31).

18. خرج الأستاذ من قاعة المحاضرات أما (ammā) الطلاب فقد ظلوا هناك (Yazıcı, 1998, s. 31).

Hoca ders salonundan çıktı. Öğrenciler ise orada kaldılar (Yazıcı, 1998, s. 31).

19. يصل عدد الأقليات المسلمة في قارة آسيا إلى 133 مليوناً أما (ammā) في إفريقيا فيزيد عدد هذه الأقليات على 17 مليوناً (Yazıcı, 1998, s. 31).

Asya kıtasındaki Müslüman azınlıkların sayısı, 133 milyona varmaktadır. Afrikada ise, bu azınlıkların sayısı, 17 milyonu aşmaktadır (Yazıcı, 1998, s. 31).

20. العامية هي اللغة التي تستخدم في الكلام أما (ammā) الفصحى فهي اللغة التي تستخدم في الكتابة (Yazıcı, 1998, s. 31).

Ammi Arapça, konuşmada kullanılan, fasih Arapça ise, yazıda kullanılan dildir (Yazıcı, 1998, s. 31).

Tablo 5.2. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ammā (أما)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe				Ø	Toplam
Ammā-أما	ise	XncX	ama	dA	2	20
	10	3	4	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Ammā (أما), 1, 2, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20. örneklerde ‘ise’; 6, 8, 11, 15. örneklerde ‘ama’; 3, 4, 5. örneklerde ‘XncX’; 10. örnekte ‘dA’ bağlantı ögeleriyle Türkçeye aktarılmıştır. Arapçada **ammā (أما)** en yaygın zıtlık ve koşul için kullanılmaktadır.

5.1.2. Lākin (لكن)

Lakin, Arapça kökenli bir bağlaçtır. Cümle içinde **ama** ve **fakat** anlamına gelir. Bu bağlaç genelde anlam olarak birbirine zıt olan iki cümleyi bağlamak için kullanılır (Yavuz, 2010, s. 381-382).

5.1.2.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “lakin”

1. Ablasından korkardı oldum olası. Öteden beri Banu'nun bakışlarının ona dikildiğini hissettiğinde dili tutulurdu. Banu daima inceleyen bir gözdü **lakin** onu incelemek söz konusu bile olamazdı. Bu haliyle Rose'un tam zıddıydı (Şafak, 2006, s. 349).

فقد كان دائماً يخشى أخته الكبيرة. وكان صوته يتخلى عنه ما أن يشعر بنظرات بانو موجهة إليه تفتشه. ومع أنها جعلت تفحص الآخرين إحدى عاداتها، ظلت هي نفسها مليئة بالألغاز والغموض. كانت بانو نقيض روز تماماً

(Çev. Alcebely, 2012, s. 392).

2. Valla, şayet öyleyse senelerdir Kadiri Mutlak'a epey yakınlaşmış olmalıyım, diye geçirmişti aklından hınzırca. Zira bir değil, iki meşgalesi olduğundan, çifte ter döküyordu. Hem fil- bazdı, hem mimar çırağı. İki zanaatı vardı, iki tutkusu. **Lâkin** biricikti ustası. Hürmet ettiği, hayranlık beslediği ve içten içe, bir gün ondan daha mahir olmayı dilediği tek insandı Mimarbaşı Sinan (Şafak, 2013, s. 13).

فكر جيهان في أنه إذا صدق ذلك الكلام، فلا بدّ من أنّ معلّمه يقيم صلة وثيقة بالله لأنه كان يعمل بجد في حرفتين بدلاً من حرفة واحدة، فهو سائس الفيل وواضع التصاميم. كان يعمل في مهنتين ، **ولكن** (velâkin) لم يكن لديه سوى معلم واحد يكن له الاحترام والإعجاب ويتمنى سرا أن يبرّه. كان معلمه هو سنان سيد المعماريين الملكي

(Çev. Derviş, 2015, s. 18).

3. “Allah mekânını cennet eylesin. Benim yerimde olsaydı...” dedi Sultan Murad, sesi ilk defa çatladı. “... O da aynısını yapardı. istemezdi böyle olsun. Ben de istemedim. **Lâkin** tahtın bekası için yapmaya mecburdum.” (Şafak, 2013, s. 32).

تعمده الله برحمته. فكرت فية في هذه الليلة. وسألت نفسي: ما عساه يفعل لو كان في مكاني. قال السلطان مراد ذلك في صوت متهدج للمرة الأولى ، وأضاف: كان في وسع جدي أن يفعل الشيء نفسه، ليس ثمة اختيار آخر

(Çev. Derviş, 2015, s. 40).

4. Şikâyet, gıybet ve küfür etmekten artakalan zamanlarında savaş filleri yetiştirirdi amcası. Bu heybetli, **lâkin** munis hayvanlara, saldırıp öldürmeyi öğretirdi

(Şafak, 2013, s. 64).

وكان زوج أمه يشعل حرب فيلة إذا لم يشك أو يتذمر، أو يسب ويشتم. فعلم هذه الحيوانات كيف تطارد وتقتل

(Çev. Derviş, 2015, s. 80).

5. Kâfirlerle harp etmek için yelken açmıştım” dedi Osmanlı. “**Lâkin** beter bir tufan beni bu kıyılara savurdu. Sebebini şimdi anlıyorum (Şafak, 2013, s. 73).

قال العثماني: لقد انطلقت لمحاربة الكفار، **غَيْر** (gayr) أن ربحاً شديدة هوجاء هي التي أتت بي إلى هذه اليابسة، وأنا الآن أعرف السبب (Çev. Derviş, 2015, s. 89).

6. Ebussuud Efendi’nin yüzü asıldı. “Nedamet getirip af dileyeceğine mahkemeye alay mı edersin?” “Neden edeyim? Kisvede siz orada, ben buradayım, **lâkin** özde başka değiliz. Haliyle bende beğenmediğiniz her ne varsa sizde de mevcut.”

(Şafak, 2013, s. 90).

اكتسى وجه أبو السعود بغمامة. بدلاً من الشعور بالندم. يبدو أنك تهزأ من المحكمة العليا. الواضح أن عقلك فية أنحراف. لم أكن هازناً، يضاف إلى ذلك ، أننا لسنا مختلفين إلى ذلك الحد، أنا وأنت. ألا تظن أن كل ماتكرهه في موجود فيك؟ (Çev. Derviş, 2015, s. 110).

7. Omuzlarını dikleştirdi Leyli, bir karar almıştı sanki. “Ben Maşuk’u sevdim, Maşuk beni. Herhal şu hayatta pişman olunacak daha isabetli şeyler var: Tamahkârlık. Açgözlülük. Kemdillik. İktidar hırsı. Yalan dolan. Bunlardan utanmalı insan. **Lâkin** aşk... Aşk için nedamet niye?” (Şafak, 2013, s. 91).

قال شيخ مجنون وهو يعتدل في وقفته، كأنه يوشك أن يتخذ قراراً: علام سأندم؟ إنني أحب المحبوب مثلما يحبني المحبوب. مالمسبب الذي يجعلني أندم على حيي؟ لا بد من أشياء أخرى تتطلب الندم. الجشع والقشوة والغش. **أما** (ammā) الحب... فلا يتطلب الندم (Çev. Derviş, 2015, s. 111-112).

8. Efendiler, sultanım bana kule inşa etmemi ve başında nöbet tutmamı emrederse harfiyen yaparım. **Lâkin** siz bana kanaatimi sordunuz, ben de dürüstçe söyledim

(Şafak, 2013, s. 114).

أيها السادة، إنني انكشاري. إذا أصدر السلطان أوامره إليّ ببناء برج وحراسته، فإنني سأنفذ مايقول، لكنكم (lākin) أردتم معرفة رأيي، وهذا ما فعلته (Çev. Derviş, 2015, s. 136).

9. Ayağa kalkabilseydi kovalara, fiçılara tekme atmak isterdi. Lâkin akli finî finî işlerken, vücudu külçe gibi ağırdı. Hissettiği acıya baskın gelen tek şey siniriydi (Şafak, 2013, s. 143).

كان يتمنى لو أن في وسعه أن يركل دلو أو يسدد لكمة إلى برمیل أو أن يحطم زهرية، لكنه (lākin) شعر بأن جسده ثقيل في حين أخذ عقله يدور ويدور، وكان غضبه الموجه بمعظمه إلى نفسه، هو الشيء الوحيد الذي فاق ألمه المبرح (Çev. Derviş, 2015, s. 172).

10. Elma yemedim, lâkin erik yedim (Yazıcı, 1998, s. 306).

ما أكلت تفاحاً لكن (lākin) برقوقاً (Yazıcı, 1998, s. 306).

11. Ne var ki tebessümü, dervişin hemen sonraki sözlerini işitir işitmez siliniverdi. "Lâkin demek istediğim şuydu" diye devam etti Şems. "Şayet bir insan para pul, mertebe ve makam peşinde koşuyor, kürkler ipekler kuşanıp inci mercan atlas kaftan içinde yaşıyorsa, yani Kadı Hazretleri, sizin gibi yapıyorsa, Allah'ı bulması imkân dahilinde değildir"! (Şafak, 2009, s. 73).

"تماماً!، وقد ارتسمت على وجهه ابتسامة عريضة تشي بالانتصار ، لكنها سرعان ما تلاشت عندما سمع مقاله الدرويش بعد ذلك. " ما (mā) قصد قوله، أيها القاضي، هو أن المرء لا يستطيع أن يجد الله إذا ظل يرتدي معاطف فراء، وملابس حريرية، ومجوهرات غالية كالتى ترتديها اليوم" (Çev. Alcebely, 2012, s. 74-75).

12. Şems susunca gözücuyla kadı hazretlerine baktım. Suratına şaşmaz bir özgüven ve emniyet yontulmuşsa da canının sıkıldığı belli oluyordu. Lâkin gayet cin fikirli olduğundan şunu da sezmişti: Şayet Şems'in anlattığı hikâyeye menfi bir tepki vermeye kalksa, bir adım daha atıp haddini bilmezliğinden ötürü onu cezalandırması gerekecekti (Şafak, 2009, s. 78).

تمنعت في وجه القاضي (شمس التبريزي). رأيت تحت قناعه المتسم بالثقة والهدوء المطلقين انزعاجاً شديداً. **ولمّا** (velemmā) كان رجلاً فظناً ، فقد أحس بأنه في وضع صعب ودقيق. فلو رد على حكاية شمس التبريزي سيتعين عليه أن يتخذ الخطوة التالية ويعاقبة على وقاحتة (Çev. Alcebely, 2012, s. 79).

13. Şems hürmetle eğilip selâm etti ve Baba Zaman'ın elini öptü. işte o an müşşidim, o acayip suali sordu: "Tüm ilmini bir başkasına aktarmaya hazır olduğunu söylüyorsun. inci mercan misali birikimini eline alıp, bir zata vermek istersin. **Lâkin** bir başkasının kalbini maneviyat nuruna yakmak bedelsiz iş mi? Karşılığında ne bedel ödeyebilirsin?" (Şafak, 2009, s. 87).

عندما سمع الدرويش الجوال ذلك ، انحنى بتواضع وامتنان ليقبل يد بابا زمان. وفي تلك اللحظة سأل السيد سؤالاً غريباً: " قلت أنك مستعد لتقدّم كل ماتعرفه إلى شخص آخر. تريد أن تقيض على الحقيقة في راحة يدك كما لو كانت لؤلؤة ثمينة وتقدمها إلى شخص معين. **إلا** (illā) أن فتح قلب شخص لكي يستقبل النور الروحي ليس بالمهمة اليسيرة على أي أنسان. إنك تسرق رعد الله . وما هو الشيء الذي تستطيع تسديده لقاء ذلك؟ (Çev. Alcebely, 2012, s. 90).

14. Bundan bir müddet evvel Kayseri'ye taşındım. Uzak da olsak Rumi'yi her zaman evladım sayarım. Müteveffa babasına onu bir an bile dualarımdan eksik etmeyeceğime dair söz verdim. **Lâkin** benim vadem dolmak üzere, bir ayağım çukurda. Rumi her ne kadar kâmil ve ilmîne vakıf bir kimse olsa da, kimsenin çözemediği bir boşluk taşımakta içinde (Şafak, 2009, s. 98).

أما بالنسبة لي ، فيظل أبن الرومي على الدوام مثل ابن لي؛ وقد وعدت أباه الراحل بأن أحوطه بالرعاية على الدوام. والآن، بعد أن هرمت، وبدأت أقترّب من أيامي الأخيرة، فإنني أريد أن أحرص على أن يكون في أيد أمينة. كما ترى، وعلى الرغم من نجاحه وروعته، فقد أسرّ الرومي نفسه عدّة مرات بأنه لا يشعر بالرضا في قرارة نفسه (Çev. Alcebely, 2012, s. 105).

15. Şayet bu coşkun ırmakları birbirine kavuşturup, ilahi aşk ummanına tek nehirde akıtmaya, iki Hak dostunu tanıştırmaya bir nebze olsun faydamız olursa, ne mutlu ikimize. **Lâkin**, hesaba katmamız gereken bir husus daha var (Şafak, 2009, s. 99).

وإذا كان بإمكاننا، أنا وأنت، أن نؤدي دوراً، ولو كان ضئيلاً، في المساعدة على التقاء نهريْن ليصبا في محيط العشق الإلهي وليكونا مجرى ماء واحداً، وإذا كان بوسعنا مساعدة صديقين طيبين من أصدقاء الله على الالتقاء ، فإني سأعتبر أن بركات الله قد حلت عليّ. **لَكن** (lākin) يوجد شيء ينبغي ألا تنساه

(Çev. Alcebely, 2012, s. 106).

16. Ne bitmez, ne çetin bir kış oldu. Bahçeler kaskatı dondu. Sonraki üç ay kimseyle konuşmadım. Her gün tomurcuk açan bir ağaç görebilmek umuduyla karda uzun uzun yürüdüm. Ne ki kış beterdi. Bahar hiç bu kadar ağırdan almamıştı gelişini. **Lâkin** görenler beni karamsar sansa da içimde hep umut ve minnet vardı (Şafak, 2009, s. 103).

كان شتاء طويلاً، قاساً؛ وكان البستان متجمّداً مثل جثّة، كما كانت شفتاي. وخلال الشهور الثلاثة التالية، لم أكلم أحداً. ودأبت على السير كلّ يوم لمسافات طويلة في الريف، آملاً بأن أرى شجرة مزهرة. لكن بعد الثلج، هطل مزيد من الثلج. لم يكن الربيع قريباً. وبالرغم (bi'r-rağm) من تعكر مزاجي كما هو الحال في الخارج، ظللت ممتناً ومتفاناً من الداخل (Çev. Alcebely, 2012, s. 112).

17. "Demek bir tek Tebrizli Şems'dir bu seyahate hazır olan. Anlıyorum. **Lâkin** bir karara varmazdan evvel sonbaharı beklemek isterim." Hayret içinde kalakaldım. Üç aylık ertelemeden sonra tam ben yola çıkmaya hazır iken, yaşlı pır bir altı ay daha beklememi istiyordu (Şafak, 2009, s. 104).

"أرى أن شمس هو الدرويش الوحيد الذي تطوّع"، قال بابا زمان، وقد ارتفعت حدّة صوته، ثم أصبح رقيقاً مثل عواء الريح، "**لكنني** (lākin) سأنتظر الخريف حتى أتوصل ألى قرار". صُعقت. لم أصدق أن هذا يمكن ان يحدث. فقد كننوا مستعدا للمغامرة بعد ثلاثة شهور طويلة من التأجيل، وها هو السيد يطلب مني الآن تأجيل رحلتي ستة أشهر أخرى (Çev. Alcebely, 2012, s. 113).

18. En ön safta Rumi'nin iki oğlu oturuyordu. Tıpatıp rahmetli annesine çektiği söylenen büyük oğlan Sultan Veled ile duru bir çehresi, iri kirpikleri, badem gözleri, geniş bir alını olan, **lâkin** etrafını ters ters süzen kardeşi Alaaddin. Her ikisi de besbelli babalarıyla gurur duyuyordu (Şafak, 2009, s. 141).

كان ولدا الرومي يجلسان في الصف الأمامي، الوسيم منهما، سلطان الذي يقول الجميع عنه إنه يشبه أمه المرحومة، والأبن الأصغر، علاء الدين، بوجهه المفعم بالحوية وعينيه الماكرتين. ويمكنني القول أن أرى أنهما كانا فخورين بأبيهما (Çev. Alcebely, 2012, s. 157).

19. Şems başını sallayarak, "Öyleyse ben de Hasan diyeyim" dedi. Sonra hiç beklemediğim bir şey yaptı, koynundan gümüş bir ayna çıkarıp bana uzattı. "Al bunu" dedi. "Bağdat'ta mübarek bir zat vermişti. **Lâkin** sana nasıpmış. Olur da özünü unutursan, sana içindeki İlâhi Güzellik'i gösterir" (Şafak, 2009, s. 161).

إذاً اسمك حسن، هز الدرويش رأسه ، ثم قدم إليّ مرآة فضّية، وقال: " احتفظ بها. لقد قدمها لي رجل طيب في بغداد، **لكنك** (lâkin) تحتاجها أكثر مما أحتاجها أنا. إنها ستذكرك بأنك تحمل الله في داخلك" (Çev. Alcebely, 2012, s. 181).

20. Öte âlemden onun sesiyle sıyrıldım. "Şems iyi misin? Ayakta durma, gel otur. Solgun gözüküyorsun" dedi Mevlâna. Zorlukla tebessüm ettim ama söyleyeceklerimin ağırlığı koca bir değirmen taşı gibi boynumda asılı kaldı. Sesim kısık, kırılğan çıktı. "Pek iyi değilim aslında. Çok susadım, **lâkin** bu evde susuzluğumu giderecek hiçbir şey yok" (Şafak, 2009, s. 292).

هل أنت على مايرام؟ إنك تبدوا شاحباً، قال الرومي. أجبرت نفسي على الابتسام ، لكن عبء ماكنت أزمع أن أقوله كان ثقیلاً عليّ. خرج صوتي قلقاً وأقل حدة مما كنت أنوي، وقلت: " ليس حقاً. إنني شديد العطش، **لاكن** (lâkin) لا يوجد شيء في هذا البيت يروي عطشي" (Çev. Alcebely, 2012, s. 343).

Tablo 5.3. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde "lakin" Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Arapça							Ø	Top.
Lakin	lâkin-velâkin	mâ	velemmâ	'illâ	bi'r-rağm	ğayr	ammâ	6	20
	8	1	1	1	1	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Lakin, 2, 8, 9, 10, 15, 17, 19, 20. örneklerde 'lâkin- velâkin'; 5. örnekte 'ğayr'; 7. örnekte 'ammâ'; 11. örnekte 'mâ'; 12. örnekte 'velammâ'; 13. örnekte "'illâ'; 16.

örnekte ‘bi’r-rağm’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 1, 3, 4, 6, 14, 18. örneklerde herhangi bir karşılık kullanılmamıştır.

Lakin bağlacının en sık işlevinin ‘koşul’ bildirmek olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, bu bağlaç koşul bildirdiğinde Arapçaya yine **lākin** bağlacı ile aktarılmaktadır. Arapçaya **rağmen** ile aktarılan kullanımların bir olumlu önermenin olumsuz önermeye karşıtlığı olarak açıklanan ‘ödünleme- karşıtlık’ işlevi taşıdığı saptanmıştır. Zıt karşıtlık ilişkisi olduğunda ise bağlaç Arapçaya **illā** ve **velammā** bağlantı ögeleriyle aktarılmaktadır.

5.1.2.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “lākin/velākin”

1- سيدي المدير .. لقد كتبتها حرفا حرفا.. خبرني كيف اختقت؟ الحق أنه لغز غير قابل للتفسير.. **ولكن** (velākin) أمامك آثار سن القلم! سن القلم! أعطني قلمك الساحر! وتناول القلم بحركة حادة وراح يرسم خطوطا على غلاف البيان **ولكنه** (velākin) لم يرسم خط واحدا. ليس به نقطة حبر واحدة!.. تجلى الوجوم في صفحة وجهه العريض فقال المدير بمرارة: بدأت بكتابة هذه الأسطر، ثم فرغ الحبر، **ولكنك** (velākin) استمررت في الكتابة (Mahfuz, 1966, s. 8).

“Sayın Müdürüm. Harfî harfine yazmıştım.” “Söyle o zaman, nereye gitti bu harfler?” “Doğrusu, açıklaması olmayan bir muamma bu.” “**Ama** burada kalem ucu izleri var” “Kalem ucu mu?” “O sihirli kalemini ver bakayım bana!”. Müdür, sert bir hareketle kalemi Enis’ten alıp raporun kapak sayfasına çiziktirmeye başladı, **ama** tek bir harf bile yazamadı. “Tek bir mürekkep noktası bile yok!” Esin’in geniş yüzünde endişeli bir ifade belirince Müdür dokunaklı bir dille: “Bu satırları yazmaya başladın, sonra mürekkep bitti, **ama** sen yazmaya devam ettin.” dedi (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 17, 18).

2- هذه هي الحقيقة. حقيقة معروفة للجميع حتى السعاة والفراشين، وأنا لست واعضا، ولا ولى أمر، افعل بنفسك ماتشاء، **ولكن** (velākin) من حقي أن أطالبك بأن تمتنع وقت العمل عن البلعة (Mahfuz, 1966, s. 9). İşte gerçek bu. Herkesçe, hatta odacılar ve hademeler tarafından bile bilinen gerçek. Ben ne de senin velinim. Kendine dilediğini yapabilirsin, **ama** çalışma saatlerinde uyuşturucudan uzak durmanı istemek benim de hakkımdır

(Çev. Rahmi ER, 2015, s. 18).

3- للصبر حدود، فلا تستسلم للتدهور بلا حدود، وأنت رجل في الأربعين، وهى سن العقل فكف عن العبث.. تراجع خطوتين استعدادا للذهاب فقال الرجل: سأخصم من مرتبك يومين فقط ولكن (velākin) أحذر أن تعود. وسمعه وهو يمضى نحو الباب يقول بازدراء: متى تفرق بين الحكومة والغريزة! (Mahfuz, 1966, s. 10).

“Sabrın da bir sınırı var. Bu dipsiz çukura bırakma kendini. Kırk yaşına gelmiş bir adamsın sen. Bu yaş aklıselim yaşıdır, artık terk et şu maskaralıkları.” Enis gitmeye hazırlanarak iki adım gerileyince adam bu sefer: “Maaşından sadece iki günlük yevmine keseceğim,” dedi, “Ama sakın ola bir daha tekrarlanmasın.” Enis kapıya doğru yürürken onun küçümseyen bir dille: “Esrar âlemi yaptığın yerle resmi dairenin farkını bakalım ne zaman öğreneceksin!” dediğini duydu (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 19).

4. قمتم ملتفتا نحو: صادف الكيف جوا فاسدا مقرفا. ولكنك (velākin) تعود آخر الأمر إلى جوك الطيب
(Mahfuz, 1966, s. 13).

Ona doğru döndü: “Bu bozuk ve iğrenç hava, keyfimi kaçırdı.” Ama sen sonunda yine o güzel havana dönersin (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 21).

5. لست خبيرا في تقدير الأعمار، ولكن (velākin) الراجع أنه كان يسعى فوق الأرض قبل أن تغرس أول شجرة في شارع النيل (Mahfuz, 1966, s. 14).

Yaş tahmin etmede uzman değilim, ama herhalde daha Nil Caddesi’ne ilk ağaç dikilmezden önce bu adam yeryüzünde dolaşmaya başlamıştır
(Çev. Rahmi ER, 2015, s. 22).

6. يا حفيظ الذات!، لو لم تحب هذه الحياة لهجرتها. من أول يوم.. ولكني (velākin) بنيت المصلى بيدي! ونظر إلى الكتب المصقوفة فوق الأرفف التى تشغل الجدار الطويل إلى يسار داخل (Mahfuz, 1966, s. 19).

“Ey zevklerin bekçisi! Eğer sen de bu hayatı sevmemiş olsaydın, bu yüzer evi terk ederdin, hem de ilk günden”. “Ama namazgâhı kendi ellerimle yaptım”. Enis Zevki soldaki uzun duvarı işgal eden rafların üzerine dizilmiş kitaplara baktı

(Çev. Rahmi ER, 2015, s. 24).

7. ليلي زيدان صديقة الأعوام العشرة الماضية. عانس في الخامسة والثلاثين كما ينبغي لرائد فضاء الحرية مرقت من بورة محافظة. وأنت لم تمسها **ولكن** (velākin) مسها الكبر. هذه التجاعيد الحقيقية كالزغب حول طرف العين والفم (Mahfuz, 1966, s. 21).

Leyla Zeydan, son on yıldır arkadaşıydı. Otuz beş yaşındaydı ve muhafazakâr bir çevreden kaçarak gelip kadınların özgürlüğü alanında önce rol üstlenen bir kadından tam da bekleneceği gibi hiç evlilik yapmamıştı. Ey Enis, sen o kadına el sürmedin **ama** yaşlılık elini sürdü. Göz ve ağız kenarlarında adeta incetüy misali o hafif kırışıklıklara (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 26).

8. وغمغت (وغد) فقراً في وجهها نذيراً خفيفاً بالغضب **ولكنه** (velākin) لم يعثر بأثر للكراهية فأمن بأنها لا تقاس في لهوها با امرأة مثل فكتوريا ملكة العصر المحافظ المشحون بالتقاليد (Mahfuz, 1966, s. 22).

Daha sonra Leyla, “Alçak herif!” diye mırıldandığında Enis onun yüzünde hafiften bir öfke belirtisi okudu, **fakat** herhangi bir nefret göstergesi yok. Bu yüzden, muziplikte onu, geleneklerle dolu tutucu çağın kraliçesi Victoria ile mukayese etmemek gerektiğinden emin oldu (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 27).

9. ونظر خالد عزوز إلى علي السيد متسائلاً: هل عند الصحافة من أخبار جديدة؟ فأوما على بذقنه نحو ليلي زيدان قائلاً: عند وزارة الخارجية.. **ولكني** (velākin) سمعت أنباء مذهلة حقاً.. فقال أنيس ساخراً: لاتوجعوا رؤوسنا، ما أكثر ما نسمع **ولكن** (velākin) ها هي الدنيا باقية كما كانت ، ولا شيء يحدث على الإطلاق (Mahfuz, 1966, s. 24).

Halit Azzûz, Ali es-Seyyid’e yönelerek sordu: “Basında yeni bir haber var mı?” Ali es-Seyyid çenesiyle Leyla Zeydan’ı göstererek: “Haberler, Dışişleri Bakanlığı’nda,” diye yanıtladı. “**Ama** ben gerçekten hayret verici bazı haberler duydum.” Enis, “Kafamızı işirip durmayın,” dedi alaycı bir tavırla, “Ne kadar da çok laf dolaşıyor, **ama** dünya, gördüğünüz gibi, hâlâ yerinde ve bir şey de olacağı yok kesinlikle” (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 29).

10. يابخت الذين مستقرهم فوق. **ولكن** (velākin) بصور الاثثة المالية الجديدة سيهدأ كل بال. هل تطبق اللائحة على الحيوانات أيضاً؟ (Mahfuz, 1966, 28-29).

“Yukarıda oturanlar ne şanslı!” “**Fakat** yeni mali yasa taslağı yürürlüğe girerse, hepimiz rahatlayacağız.” “Yeni yasa hayvanlara da uygulanacak mı?”

(Çev. Rahmi ER, 2015, s. 32- 33).

11. الأستاذ مصطفى راشد المحامي المعروف ، محام ناجح وفيلسوف أيضا، متزوج من مفتشة بوزارة التربية، وهو يتطلع بصدق إلى المطلق وسوف ينجح في إدراكه ذات ليلة، **ولكن** (velākin) خذى حذرك منه فهو يقول إنه مازال يفتقد حتى اليوم أنموذجه المفضل من النساء (Mahfuz, 1966, s. 35).

Mustafa Râşit'i göstererek sözlerini şöyle sürdürdü: “Ünlü avukat Mustafa Râşit, başarılı bir avukat olmasının yanı sıra bir filozoftur. Milli Eğitim Bakanlığında müfettiş olarak çalışan bir kadınla evlidir. İhtenlikle *Muklak*'ı arıyor, bir gece onu idrak etmeyi başaracak. **Yalnız** Sena'cığım, ona dikket et, çünkü idealindeki mükemmel kadını bugüne değin bulamadığını söylüyor” (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 36).

12. فابتسمت دون معارضة فاستطرد: **ولكن** (velākin) .. فقاطعه رجب.. اسكت يارجعى، إن أشنع تهمة فى عصرنا هى الرجعية (Mahfuz, 1966, s. 38-39).

Sena karşı çıkmaksızın gülümsedi. Ahmet Nasr sormayı sürdürdü: “**Lâkin**,” derken Recep sözünü keserek: “Sus, gerici!” dedi. “Çağımızda en çirkin suçlama gericilik ithamıdır”(Çev. Rahmi ER, 2015, s. 39).

13. وإنها لذلك فى الواقع **ولكن** (velākin) فى كل إنسان جانب ينشد العلاقات الإنسانية العادية (Mahfuz, 1966, s. 47).

“Aslında tam da dediğin gibi biri, **fakat** her insanın sıradan insani ilişkiler yaşamak isteyen bir yanı da vardır” (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 45).

14. لديك الحكمة والبصيرة والعدالة **ولكنك** (velākin) تترك الفساد ينهش البلاد انظر كيف تمتهن أوامرك وهل لك أن تأمر حتى يأتىك من يحدثك بالحقيقة؟ (Mahfuz, 1966, s. 126).

“Bilgelik sendedir, basiret sende, adalet sende, **lâkin** bırakıyorsun kokuşmuşluk diz boyu olsun ülkede, bak nasıl küçümseniyor şimdi emirlerin, Emret de çıkıp gelsin, sana gerçeği söyleyecek kişi” (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 105).

15. عزيزتي، كان لا بد أن تعود إلى أهلها. قالت بحده: **ولكننا** (velākin) نحنوا الذين خلقناها. عزيزتي ماريا ألا نشربين كأيام زمان؟ (Mahfuz, 2009, s. 15).

“Hayatım, halkının burayı sahiplenmesi gerekiyordu.” Onu teskin etmeye çalışıyorum ama sertçe karşılık veriyor. “**Fakat** bunu biz yarattık.” “Peki sen? Sen eski günlerdeki gibi içiyor musun?” (Çev. Ertüzün, 2010, s. 13).

16. هل تعيشين في الإسكندرية من زمن طويل؟ لم أعش في الإسكندرية، **ولكن** (velākin) زرتها مرارا مع المرحوم أبي (Mahfuz, 2009, s. 30).

“Uzun süredir mi burada yaşıyorum?” “Hayır, İskenderiye’de hiç yaşamadım **ama** babam ölmeden buraya sık sık onunla gelirdim” (Çev. Ertüzün, 2010, s. 26).

17. يحسن بى ألا أغادر الحجرة! **ولكن** (velākin) ثمة حادث سعيد يقع فى الخارج

(Mahfuz, 2009, s. 99-100).

Belki odamdan çıkmamalıyım **ama** dışarda sanki hayra alamet bir hadise cereyan ediyor (Çev. Ertüzün, 2010, s. 80).

18. وجاءتني زهرة بالشأى. قالت لى باعتداد الواثق من اهتمامى بشئونها: جاء أهلى ليأخذونى **ولكننى** (velākin) رفضت.. ورغم فتور مشاعرى عامة فإن اهتمامى بزهرة لم يمت (Mahfuz, 2009, s. 135).

Zühre çayımı getirdi. “Akrabalarım beni almaya geldiler,” dedi, “**ama** onlarla dönmeyi kabul etmedim.” Onunla ilgilendiğimden emin, gururla konuşmuştu (Çev. Ertüzün, 2010, s. 108).

19. تَعُودَت أَذْنَايَ أَصْوَاتُهُمْ، وَأَلْفَت عَيْنَايَ أَشْكَالَهُمْ مِنْ كَثْرَةِ مَافَكَّرْتُ فِيهِمْ فِي الْغَيْبَةِ، قَامَ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ شَيْءٌ مِثْلَ الضَّبَابِ، أَوَّلُ وَهْلَةٍ رَأَيْتُهُمْ. **لَكِنْ** (lākin) الضباب راح، واستيقظت ثاني يوم وصولي، في فراشي الذي أعرفه في الغرفة التي تشهد جدرانها على ترهات حياتي في طفولتها ومطلع شبابها وأرخبيت أذني للريح (Salih, 1999, s. 5).

Kulaklarım seslerine, gözlerim görüşlerine alışmaya başladı. Uzaktayken onları çok fazla düşündüğüm için, karşımda gördüğüm ilk anda aramızda bir sis bulutu oluşmuştu sanki. **Ama** sis dağıldı ve varışımın ikinci günü, çocukluğumda ve gençlik çağımın

başlangıcında hayatımın tüm küçük detaylarına tanık olan duvarların arasında, o tanıdık yatak odasında uyandım (Çev. Cihangir, 2011, s. 14).

20. منزلي صغير جداً لكن (lākin) موقعه جميل (Yazıcı, 1998, s. 31).

Evim çok küçük, **ama** yeri güzel (Yazıcı, 1998, s. 31).

Tablo 5.4. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Lākin (لكن)/Velākin (ولكن)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe				Ø	Toplam
Lākin-لكن/	ama	fakat	lakin	yalnız		20
Velākin-ولكن	13	4	2	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Lākin /velākin bağlacının geçtiği örneklerin çevrisinde, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 16, 17, 18, 19, 20. örneklerde ‘ama’; 8, 10, 13, 15. örneklerde ‘fakat’; 11. örnekte ‘yalnız’; 12, 14. örneklerde ‘lakin’ bağlağılantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye yapılan çeviri örneklerinde **lākin** söylem bağlacının en yaygın görülen işlevleri *zıtlık* ve *koşul*’dur.

5.1.3. Fakat (فقط)

Fakat bağlacı, **ancak**, **ama** ve **lakin** anlamlarında kullanılır. Genel olarak cümle başında bulunur. Başında bulunduğu cümleyi kendisinden önce gelen cümleye bağlar (Yavuz, 2010, s. 245-246).

5.1.3.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “fakat”

1. Hassa mimarlarının başı olarak Üstat Sinan’ın yüzlerce talebesi, binlerce işçisi ve bir o kadar ona bağlı neferi vardı. **Fakat** senelerdir hep aynı dört çırakla yakından çalışırdı (Şafak, 2013, s. 14).

كان لسنان مئات التلاميذ وآلاف العمال وعدد كبير من المريدين والمساعدين، **لكنه** (lākin) على الرغم من ذلك كله، فإنه لم يكن لديه سوى أربعة تلاميذ يتدربون على يديه (Çev. Derviş, 2015, s. 18).

2. Dördünü de biliyordu kâhya. Nikola en iyimserleriydi ve rakamların diline de bir o kadar vâkıftı; Davud, kararlı ve ağırbaşlıydı ama bir o kadar inatçı; dilsiz olan Yusuf, geçit vermez bir orman gibi esrarlıydı; bir de şu Hintli filbaz Cihan vardı, bu niye böyle, şu nasıl çalışır, onu nasıl yaparız, diye daima sorular sorar, **fakat** verilen cevapları nadiren dinlerdi, akıllı bir kanş havada (Şafak, 2013, s. 24).

وكانت تعرف أربعتهم منذ أن كانوا مبتدئين لا يفقهون شيئاً. نيقولا أكثرهم موهبة وأشدّهم جبناً، داؤود الجادّ والتواق إلى التعلّم لكنه قليل الصبر، يوسف الصامت المليء بالأسرار مثل غابة كثيفة لا يمكن اختراقها وجهان ذلك الهندي الذي لا يتوقف عن طرح الأسئلة: لماذا هو هكذا؟ كيف يفعل هذا الشيء؟ **لكنه** (lākin) نادراً ما كان يصغي إلى أي إجابة (Çev. Derviş, 2015, s. 29).

3. Artık hayatta değildi anası. Ciğerlerinde yara varmış, demişti hekim; **fakat** Cihan biliyordu ki hamileyken yediği tokat ve tekmelerdi esas sebep. Cihan'ı üvey babası -ki am- casıydı aynı zamanda- ölüme sebebiyet veren o değilmiş gibi bağıra çağıra ağlamıştı cenazede bir de utanmadan. Cihan nefret ediyordu adamdan ve onun riyakârlığından (Şafak, 2013, s. 38).

لكنها أنتقلت إلى جوار ربها – مثل البخار، على تعبير الطبيب، وإن كان جيهان يعلم أن وفاتها كانت بسبب الضرب المبرح الذي كانت تتلقاه من زوجها الذي كان عمة أيضاً. وقد بكى هذا العم بكاء يقطع نياط القلوب، كأن شخص آخر هو الذي تسبب في موتها مبكراً. لقد كرهه جهان بكل كيانه منذ ذلك اليوم (Çev. Derviş, 2015, s. 46).

4. Sarayın işine geliyordu bu serkeşi hizmetinde kullanmak. **Fakat** dediklerine göre Sultan Süleyman ona zerre kadar güvenmiyordu. Biliyordu ki senin düşmanına ihanet edip, sonra sana gelen adamdan asla dost olmazdı. Bugün kapma köpek olan, yann seni de ısınp başkasına yaltaklanırdı (Şafak, 2013, s. 41).

ومنحه السلطان الحماية، **لكنه** (lākin) لم يثق به لأنه كان يعلم أن من يطعن رفاقه في ضهورهم لن يكون صديقاً مخلصاً لأيّ كائن آخر. فالمخلوق الذي يصل بابك بعد أن عض اليد التي أطعمته الطعام طوال الوقت، لن يتردد في غرز أسنانه في لحمك عندما يدخل البيت (Çev. Derviş, 2015, s. 49).

5. Bu arada oğlan bir kova su getirdi; elma, armut, lahana, yeşillikler yığdı hayvanın önüne. Gemideki berbat lapalardan sonra tam bir şölendi. **Fakat** fil hiçbirini yemedi. Haset ince bir ok gibi saplandı Cihan'ın kalbine (Şafak, 2013, s. 48).

ولمّا لم يعرف الفتى كيف يمد يد العون لتارس، فقد أتى بدلو من ماء نقي وضعه بجانب أكدراس الأعشاب والتفاح والكرنب والتين، إنها مأدبة بعد ذلك الطعام الفظيع في المركب. غَيْر (ğayr) أن شوتا (الفيل) لم يلتفت إلى ذلك. أكلت الغيرة قلب الغلام، وكان ممزقاً، معذباً (Çev. Derviş, 2015, s. 61).

6. “Mutluysan suratından okunuyor. Endişeliysen, o da.” Başını iki yana salladı. “Kan kısmı hislerini saklayamaz, zayıflar zaar. Peçe arkası münasiptir onlara. **Fakat** bir erkeğin hissiyatını gizlemesi yeğdir. Hele ki sarayda!” (Şafak, 2013, s. 51).

بيدوا أنك مسرور. أنت خائف. الخوف ظاهر عليك، ثم هز رأسه، وأضاف: لاتستطيع النساء إخفاء مشاعرهن لأنهن ضعيفات ولحسن حظهن ، تراهن يتوارين خلف النقاب. أما (ammā) الرجل، فينبغي له أن يتعلم كيف يخفي مشاعره (Şafak, 2015, s. 64-65).

7. Yüzünü pencereye dönüp ufacık bir aralıktan görünen gök kubbeye baktı. Gemideyken seyrettiği hudutsuz maviliğe benzemiyordu sultanın sarayını kaplayan sema. Ne menem bir yerdi burası acaba? Hiç uyuyamayacağım sanıyordu, **fakat** o kadar yorgundu ki gözleri kapamverdi (Çev. Derviş, 2013, s. 52).

استدار نحو النافذة وحدق إلى السماء ، فرأها لا تشبه تلك التي كان يشاهدها كل يوم عندما كان على ظهر المركب ، وظن أنه لن يتمكن أبداً من أن يحظى بقسط من النوم، غَيْر (ğayr) أن إرهاقه يغلب عليه . (Çev. Derviş, 2015, s. 65)

8. Pencereden dışarı, ay ışığında yüzen avluya baktım. Böylesi bir güzellik hem göze hem gönle ziyafet demek. **Fakat** ay ne kadar harika olursa olsun, ne kalbimin ne ellerimin titremesine kâr ediyor (Şafak, 2009, s. 129).

نهضتُ من السرير ونظرتُ من النافذة إلى الفناء الذي يغمره ضوء القمر. لكن (lākin) حتى رؤية هذا الجمال الرائع، لم تخفف شدة ضربات قلبي أو ارتعاش يدي (Çev. Alcebely, 2015, s. 143).

9. Bunu duyar duymaz Konya velileri hep bir ağızdan destur verdi, hayır duası ettiler.

Fakat hemen Şehre girmek istemiyordum. Bir tepede, yaşlı bir meşe ağacının altına oturdum (Şafak, 2009, s. 133).

عندما سمع أولياء قونية ذلك، منحوني بركاتهم. **لكنني** (lākin) قررت أن أتأني في دخول المدينة، فجلست تحت شجرة بلوط (Çev. Alcebely, 2012, s. 148).

10. "Allah aşkı derya deniz gibidir. Kendi meşrebince her insan ondan su alır. **Fakat** kimin ne kadar su alacağı kabının büyüklüğüne bağlıdır. Kiminin kabı fiçidir, kiminin kova; kiminin kırbadır, kiminin matara"(Şafak, 2009, s. 200, 201).

" كما ترى، فإن حب الله محيط لا نهاية له، ويحاول البشر أن ينهلوا منه أكبر قصدر من الماء. **لكن** (lākin) في نهاية المطاف. يعتمد مقدار الماء الذي يحصل عليه كل منا على حجم الكوب الذي يستخدمه. ففي حين يوجد لدى البعض برميل، ولدى البعض دلاء، فإن لدى البعض طاسات فقط" (Çev. Alcebely, 2012, s. 232-233).

11. Polis, onu aradı, **fakat** bulamadı (Yazıcı, 1998, s. 21).

قام البوليس بالبحث عنه **إلا** (‘illā) أنه لم يتمكن من العثور عليه (Yazıcı, 1998, s. 21).

12. Kısa bir süre önce geziye çıktım, **fakat** yolculuğum, umduğumdan çok sürdü (Yazıcı, 1998, s. 21).

منذ وقت قريب ذهبت للنزهة **إلا** (‘illā) أن رحلتى استغرقت أكثر مما كنت أتوقع (Yazıcı, 1998, s. 21).

13. Trene bindiğimde, konduktöre Ankara’ya gideceğimi, **fakat** Ankara’nın nerede olduğunu bilmediğimi söyledim (Yazıcı, 1998, s. 21).

قلت للمحصل عندما ركبت القطار إنني ذاهب إلى انقرة **إلا** (‘illā) أنني لا أعرف مكانها (Yazıcı, 1998, s. 21).

14. Birkaç seneden beri fakirdi, **fakat** şimdi zengin bir adam oldu (Yazıcı, 1998, s. 21).

لقد كان فقيراً منذ عدة سنوات **إلا** (‘illā) أنه أصبح رجلاً غنياً (Yazıcı, 1998, s. 21).

15. Doğramalarının ve ahşap işçiliğinin mükemmeliyetinin bu evi küçük bir şaheser haline getirdiği söylenmektedir. **Fakat**, aynı yıllarda Üsküdar'ı gezen Evliya Çelebi'de sözü edilmediği için, gerçekten böyle tuhaf ve ilginç bir ev olup olmadığını kesinlikle bilemediğimizi söylemeliyiz (Pamuk, 2007, s. 10-11).

ويقال بأن كمال صنع أعمال الخشب والمفروشات وجعل من هذا البيت إحدى الروائع الصغيرة. **ولكن** (velākin) علينا القول بأننا لانعرف بالتأكيد إن كان لهذا البيت وجود أم لا، لأن (أولياجلي) الذي مر في المنطقة في تلك السنوات لم يذكره (Çev. Abdulli, 2007, s. 12).

16. Başına, bazı kısa notlar yazmış: Cumhuriyet: Bize gereken yönetim şekli budur... Çeşitli cumhuriyet türleri vardır... De Paset bu konudaki kitabında...1342... Bu hafta Ankara'da kurulmuş diyor gelen gazeteler...İyi... **Fakat** bunu da kendilerine benzetmeseler. Darwin'in kuramını Kuran'la karşılaştırmak ve ahmakların bile anlayacağı basit mesellerle bilimin üstünlüğünü anlat (Pamuk, 2007, s. 218).

كتب في البدايات ملاحظات صغيرة: الجمهورية: شكل الإدارة الضروري لنا... هنالك أنواع مختلفة للجمهوريات... في كتاب (ديه بيزيه) حول هذا الموضوع...1342... الجرائد المرسله إلينا تقول إنها تأسست في أنقرة خلال هذا الأسبوع...جيد... **ولكن** (velākin) حبذا لو لم يشبهوها بهم. قارن نظرية دارون القرآن ، و اشرح لهم تفوق العلم بمسائل بسيطة يفهمها حتى الحمقى (Çev. Abdulli, 2007, s. 290).

17. Ölüm maddesini yazmam gerekti, biliyorsun! Biliyordum, çünkü kahvaltılarda ve öğle ve akşam yemeklerinde başka bir şey söylemiyordu. **Fakat**, bir türlü yazamıyordum, günlerdir odamda aşağı yukarı yürüyor ve niye yazamıyorum, diye düşünüyordum (Pamuk, 2007, s. 295).

وعلي أن أكتب مادة: موت!"كنت أعرف، لأنه لايقول شيئاً غير هذا على الإفطار والغداء والعشاء. " **ولكنني** (velakin) لم أستطيع الكتابة بأي شكل. أنا أروح وأغدوا في غرفتي منذ أيام، وأفكر بسبب عدم استطاعتي الكتابة (Çev. Abdulli, 2007, s. 400).

18. Kaybedilen zamana ve hayata bakarsan ahmaklığın ve uyuşukluğun ne boyutlara vardığını artık sen de görebilirsin Fatma! Ama gene de, geleceğe inanıyorum, çünkü, basit **fakat**, atılması o kadar yüzyıl almış olan o ilk adımı attım ben; bu gece, ben, Selâhattin Darvinoğlu, Doğu'da ölümü keşfettim! (Pamuk, 2007, s. 300-301).

إذا نظرت إلى الحياة والزمن المضيعين يمكنك، حتى أنت يا فاطمة، رؤية الأبعاد الكبيرة التي وصل إليها الحمقى والخدر! ولكنني رغم هذا لا أؤمن بالمستقبل، لأنني خطوت الخطوة الأولى البسيطة والمتأخرة كل هذه القرون في هذه الليلة. أنا صلاح الدين داروين أغلوا اكتشفت الموت في الشرق (Çev. Abdulli, 2007, s. 407).

Tablo 5.5. *Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Fakat” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri*

Bağlaç	Arapça				Ø	Toplam
Fakat	lākin-velākin	'illā	ğayr	ammā	2	18
	9	4	2	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Fakat 1, 2, 4, 8, 9, 10, 15, 16, 17. örneklerde ‘lākin-velākin’; 11, 12, 13, 14. örneklerde ‘‘illā’; 5, 7. örneklerde ‘ğayr’; 6. örnekte ‘ammā’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 3, 18. örneklerde herhangi bir karşılık kullanmamıştır. **Fakat** söylem bağlacının en sık görülen işlevleri *ödünleme* ve *zıtlıktır*.

5.1.3.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “fakat”

1. ما اخذنا من الغرب فقط (fakat) ولكن اخذنا من الشرق ايضاً (Yazıcı, 1998, s. 292).

Sadece batıdan almadık, doğudan da aldık (Yazıcı, 1998, s. 292).

2. التلميذ الناجح هو الذي لا يفكر في حياته الحاضرة فقط (fakat) بل ينظر دائماً الى مستقبله (Yazıcı, 1998, s. 292).

Başarılı öğrenci **sadece** şu andaki hayatını düşünen değil, aynı zamanda daima geleceğine bakandır (Yazıcı, 1998, s. 292).

3. لم أغب ثلاثة أيام من الأسبوع الماضي كما قلت إنما غبت يوم واحد فقط (fakat) (Yazıcı, 1998, s. 286).

Dediğim gibi, geçen hafta üç gün değil, **sadece** bir gün gelmedim (Yazıcı, 1998, s. 286).

4. لم تدرس العربية في الجامعة فقط (fakat) بل تعلم التركية (Yazıcı, 1998, s. 292).

Üniversitede **sadece** Arapça öğrenmedi, Türkçe de öğrendi (Yazıcı, 1998, s. 292).

5. يجب أن نعلم أن الإمتحانات ليست للتلاميذ فقط (fakat) (Yazıcı, 1998, s. 39).

İmtihanların, sadece öğrenciler için olmadığını bilmemiz gerekir
(Yazıcı, 1998, s. 39).

6. إن التدخين مسموح به في الأماكن المخصصة فقط (fakat) (Yazıcı, 1998, s. 39).

Sigara içmek sadece belirli yerlerde mümkündür (Yazıcı, 1998, s. 39).

7. لا اريد ان ازور لندن فقط (fakat) (Yazıcı, 1998, s. 225).

Sadece Londra'yı ziyaret etmek istemiyorum (Yazıcı, 1998, s. 225).

8. مازرتُ عاصمة الأردن فقط (fakat) و انما زُرت مدنها كذلك (Yazıcı, 1998, s. 291).

Sadece Ürdün'ün başkentini ziyaret etmedim, şehirlerini de ziyaret ettim
(Yazıcı, 1998, s. 291).

9. التجارة لاتحکمها الرغبة والعواطف فقط (fakat) بل لابد من توفر مناخ حقیقی لنموها
(Yazıcı, 1998, s. 293).

Ticarete sadece istek ve duygular hükmetmez, aksine gelişmesi için gerçek bir ortamın bulundurulması gerekir (Yazıcı, 1998, s. 293).

10. لم نعد نأخذ من الغرب فقط (fakat) بل اصبحنا نأخذ و نعطي (Yazıcı, 1998, s. 293).

Artık, batıdan sadece almıyoruz, aksine alıp veriyoruz (Yazıcı, 1998, s. 293).

11. لم يرسل لها رسالة فقط (fakat) بل ارسل لها برقية كذلك (Yazıcı, 1998, s. 293).

Ona, sadece mektup değil, telgraf da gönderdi (Yazıcı, 1998, s. 293).

12. إننا لم نزر الجامعات فقط (fakat) بل وزرنا عددا من المتاحف (Yazıcı, 1998, s. 293).

Biz sadece üniversiteleri değil, aynı zamanda birkaç müzeyi de ziyaret ettik
(Yazıcı, 1998, s. 293).

13. إنه لا يتكلم العربية والفارسية فقط (fakat) بل ويكتب بهما جيداً (Yazıcı, 1998, s. 293).

O **sadece** Arapça ve Farsça'yı konuşmuyor, aynı zamanda iyi de yazıyor
(Yazıcı, 1998, s. 293).

14. اننا لم نسمع عن كتابكم **فقط** (fakat) بل قرأنا عدداً من مؤلفاتهم (Yazıcı, 1998, s. 224).

Biz yazarlarınızdan **sadece** haberdar olmadık, bir kaç eserini de okuduk
(Yazıcı, 1998, s. 224).

15. لا أحب الموسيقى الشرقية **فقط** (fakat) بل العربية كذلك (Yazıcı, 1998, s. 294).

Sadece doğu müziğini değil, Arap müzeğini de seviyorum (Yazıcı, 1998, s. 294).

16. يشكل الصرب 31 بالمئة **فقط** (fakat) من سكان البورصنة والهرسك ومع ذلك فإنهم يريدون إخضاع هذه الجمهورية بقوة السلاح (Yazıcı, 1998, s. 353).

Sırlar Bosna-Hersek hakkında **sadece** %30'nin teşkil etmektedirler. Buna rağmen onlar bu cumhuriyeti silah gücüyle hükümleri altına almak istiyorlar
(Yazıcı, 1998, s. 353).

17. ربما لم تعتق روزالين الإسلام من نفسها وإنما **فقط** (fakat) بتأثير صديقتها (Yazıcı, 1998, s. 287).

Belki de Rozalin, İslam'a kendiliğinden değil, **sadece** arkadaşının tesiriyle sarıldı
(Yazıcı, 1998, s. 287).

18. كان عملاءه كثيرين ليس من السوريين **فقط** (fakat) بل حتى من العراقيين (Yazıcı, 1998, s. 294).

Müşterileri çoktu. **Sadece** Suriye'li değil, hatta Irak'lılar da vardı (Yazıcı, 1998, s. 294).

19. جئت لزيارتك **فقط** (fakat) (Yazıcı, 1998, s. 225).

Sadece seni ziyarete geldim (Yazıcı, 1998, s. 225).

20. رسب ثلاثة طلاب **فقط** (fakat) (Yazıcı, 1998, s. 225).

Sadece üç öğrenci kaldı (Yazıcı, 1998, s. 225).

Tablo 5.6. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Fakat (فقط)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe	Ø	Toplam
Fakat-فقط	sadece	-	20

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Arapçadaki **fakat** (فقط) bağlacı yerine Türkçede 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20. örnekler, **sadece** bağlantı ögesiyle Türkçeye aktarılmıştır. Arapçadan Türkçeye yapılan çevirilerde **fakat** bağlacı en yaygın olarak *zıtlık* işlevinde kullanılmıştır.

5.1.4. Bilâkis /Aksine (عكس)

Aksine bağlacı, tersine anlamında kullanılır. Türkçede cümleleri birbirlerine bağlar.

5.1.4.1. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Bilâkis /Aksine”

1. "Eski ustaların **aksine** çok savaş gördüm ben, çok," dedim sessizliği kendi varlığımla doldurmak için. "Savaş makineleri, toplar, ordular, ölümler. Padişahımızın, paşalarımızın savaş çadırlarının tavanlarını hep ben nakşettim (Pamuk, 1998, s. 90).

ولملاء الصمت بوجودي قلت: " أنا شهدت حروباً كثيرة **على عكس** (ale'l-'aks) المعلمين القدماء، ورأيت آلات حرب ومدافع وجيوشاً وأمواتاً. أنا نقشت دائماً خيام الحرب لسلطاننا وبشواتنا. (Çev. Abdulli, 2000, s. 108).

2. "Ne diyor?" "Çocukluğundaki gibi... Bana âşık." "Ne düşünüyorsun?" "Ben evliyim. Kocamı bekliyorum." Tahminlerinizin **aksine**, benim ilgilenmemi istedikten sonra, bu yalanı atıvermesine hiç kızmadım, hatta bunun beni rahatlattığını söylemeliyim (Pamuk, 1998, s. 101).

" ماذا يقول؟ " كما في صغره... يعشقني " بماذا تفكرين؟ " أنا متزوجة وأنتظر زوجي " **على عكس** (ale'l-'aks) توقعكم لم أغضب لكذبتي هذه بعد أن أرادت مني أن أهتم بالموضوع، حتى أنني أستطيع القول إنها أراحتني (Çev. Abdulli, 2000, s. 123).

3. Sinsidir, evet, ama katil değildir bence. (Bunu da söylemedim Kara'ya.) Çünkü hiçbir şeye inanmaz. Paraya da inanmaz, ama korkakça biriktirir. Oysa bütün katiller, sanıldığığının **aksine**, inançsızlardan değil, fazla inananlardan çıkar (Pamuk, 1998, s. 296).

إنه ماکراً ولكنني لا أرى فيه قاتلاً (لم أقل هذا لقرة) لأنه لا يؤمن بشيء. لا يؤمن حتى بالنقود. ولكنه يدخرها بخوف. والقتلة عموماً ليسوا من غير المؤمنين كما يعتقد، بل (bel) على الأغلب يظهرون بين من هم أعظم إيماناً. (Çev. Abdulli, 2000).

4. Öteki nakkaşımın **aksine**, ben geldim diye hürmet törenleriyle çalışmayı durdurmamış, tam tersi, Allah vergisi yeteneğinin ve çalışa çalışa kazandığı hünerinin

hızla işleyişini (aynı sürede, yedi sekiz nakkaşın işini yapar) mutlulukla teşhir etmişti (Pamuk, 1998, s. 301-302).

وهو عكس (aks) النفاشين الآخرين، لم يتوقف عن العمل، ويقف احتراماً لمجيبني واستمر بعرض موهبته التي منحه إياها الله بسعادة، ومهارته التي كسبها بعمله، وسرعه (هو يعمل في الوقت نفسه عمل سبعة أو ثمانية نقاشين) (Çev. Abdulli, 2000).

5. "Üstat Osman rahmetli babamın can düşmanıydı. Şimdi katilini bulmak için ona muhtaç olduğunu zavallı babacığım yukarıdan görüyor ve acı çekiyordur." Bir anda yataktan fırladı, üzerime geldi. Yerimden kıpırdıyamadım bile. Ama sandığımın aksine, elimdeki şamdanın mumunu eliyle söndürüp durdu. Kapkaranlık oldu her yer. "Baban artık hiç göremez bizi," dedi fısıldayarak, "ikimiz yalnızız" (Pamuk, 1998, s. 337-338).

"كان الأستاذ عثمان العدو اللدود لأبي، والآن يرى أبي المسكين من فوق أن ثمة حاجة له لإيجاد قاتله، ويتألم لهذا". فجأة قفز من الفراش، وهجم عليّ. لم أستطع حتى التحرك من مكاني. ولكنه وعلى عكس (ale'l-'aks) ماتوقعت أطفأ شعلة الشمعة بيده. وخيم الظلام على كل شيء. وقال هامساً: "لم يعد يستطيع أبوك الروية. نحن وحدنا" (Çev. Abdulli, 2000, s. 434).

6. kabardığını, midesini kavurduğunu, nabzını hızlandırdığını hissetti. Şiddet nasıl bir tutku, biliyor Zeliha. Kazancı sülalesindeki bütün kadınların aksine, bir tek Zeliha, bir tek o, günün birinde bir erkeği gebertebileceğim seziyor. Zeliha'nın şansına, tam o esnada, taksinin arkasında bekleyen Toyota şoförünün sabn tükenmiş olmalı ki, bastı komaya (Şafak, 2006, s. 14).

وشيناً فشيناً، بدأت تشعر مرة أخرى بعودة موجة الأدرينالين تتصاعد في بطنها، ترغي وتزبد، وتسرع من دقات قلبها، مما جعلتها تشعر بأنها، ليس كأى امرأة أخرى في عائلتها، قد تقتل رجلاً ذات يوم. ومن حسن حظ زليخة، أن صبر سائق سيارة التويوتا الواقفة خلف سيارة التاكسي كان قد عيل، فأطلق العنان لبوق سيارته (Çev. Alcebely, 2012, s. 11).

7. Doktor, dik duruşu ve dostane tebessümüyle insana güven veren iriyan bir adamdı. Sekreterinin aksine, onun yüzünde yargı, dilinde aptalca sorular yoktu. Zeliha'yı her açıdan hoş ve önyargısız karşılamış görünüyordu (Şafak, 2006, s. 23).

كان الطبيب رجلاً ضخماً الجثة تشي وقفته المنتصبه بالقوة. **وبخلاف** (bi-hilaf) موظفة الاستقبال في عيادته، لم تكن نظرتة تشي باللوم، ولم يكن يطرح أسئلة حمقاء. بل رحب بزيخة بشتى الطرق

(Çev. Alcebely, 2012, s. 22).

8. Kazancı konağında, tıpkı insanlar gibi kedi nesilleri de birbirinin ardı sıra gelip gitmişti. İnsanların **aksine** kediler hep ecelleriyle ölmüştü ama, istisnasız hepsi yaşlılıktan gitmişti (Şafak, 2006, s. 41).

تمكنت أجيال القطط في قنات عائلة قازانجي بنجاح في أن تتناسل وفي أن تنجب سلالة بعد أخرى كالبشر؛ وكان جميع أفراد العائلة يكونون لهذه القطط مودة بدون استثناء، **وبخلاف** (bi-hilaf) البشر، لم تكن تجربها من هذه الدنيا سوى الشيخوخة (Çev. Alcebely, 2012, s. 43).

9. "Valla Rose da bizim için kolay değildi," diye karşı çıktı Varsenig Hala, çatalını köfteye batırmadan önce kardeşine doğru sallayarak. Annesinin **aksine** onun iştahı her daim yerindeydi ve her gün tükettiği yiyecek miktarının yanı sıra daha yenilerde ikiz bebekler doğurmuş olmasına rağmen bu kadar ince kalabilmesi ancak mucize eseri olabilirdi (Şafak, 2006, s. 68-69).

"حسناً ، لم يكن هذا سهلاً علينا أيضاً" ، قالت العمة فارسينغ معترضة، مشيرة بأسنان شوكتها إلى أخيها قبل أن يسبقهم إلى قطعة كفتة أخرى. **وبخلاف** (bi-hilaf) أمها، كانت تتمتع بشهية جيدة، فضلاً عن أنها كانت قد أنجبت توأماً في الآونة الأخيرة، وكانت معجزة حقاً أن تظل نحيفة هكذا (Çev. Alcebely, 2012, s. 73).

10. Sonra on yaşına bastığında kendisine dair bir başka gerçeği keşfetmişti: Sınıfındaki diğer bütün kızların **aksine** bir tek onun evinde bir baba ya da erkek modeli yoktu

(Şafak, 2006, s. 73).

وعندما بلغت العاشرة، اكتشفت أنه، **بخلاف** (bi-hilaf) جميع الفتيات الأخريات في غرف صفها، لم يكن يوجد في عائلتها رجل واحد تحتذي به (Çev. Alcebely, 2012, s. 78).

11. Bu hafta tartışma konusu "Yeniçeriler"di. Yeni gönderilmiş iletileri gözden geçirirken Baron Baghdassarian'ın online olduğunu görüp sevindi Armanuş. Onun hakkında tek bildiği tıpkı kendisi gibi kalan sağlann torunu olduğuydu ama kendisinin **aksine** öfkeyle doluydu. Bazen aşırı sert ve şüpheli olabiliyordu (Şafak, 2006, s. 125).

كان موضوع هذا الأسبوع "الإنكشاريون". وفيما راحت أرماتوش تستطلع بعينها آخر الموجودين في المقهى ، شعرت بالسعادة عندما رأت البارون باغداساريان هناك، الذي لم تكن تعرف الكثير عنه، سوى أنه حفيد أحد الناجين، مثلاً تماماً، ومليء بالغضب، على عكسها (ale'l-aks) . وقد يكون أحياناً قاسياً ومليئاً بالشك (Çev. Alcebely, 2012, s. 138).

12. "Öz babanla bugün böyle konuşuyorsan" dedi keskin bir sesle," Kim bilir büyüyünce düşmanlarınla nasıl konuşacaksın?" Anne babamın beklentilerinin aksine, büyüyüp serpildikçe kaybolmadı keşiflerim. Tam tersine daha yoğun, daha cezbeli oldular. Büyüklerim sinirlenirdi, bilirdim (Şafak, 2009, s. 61-62).

"إذا كنت تكلم أبأك بهذه الطريقة الآن ، فكيف ياترى ستخاطب أعداءك عندما تكبر".
على الرغم (ale'r-ragm) من الحزن الذى اعترى والديّ. لم تتوقف الرؤى، بل (bel) ازدادت كثيراً. وازداد والداي في عصبية وتوتر (Çev. Alcebely, 2012, s.60).

13. Her gün bedenimin bir başka parçası beni terk ediyor. Ne var ki ağacın aksine, ben kaybettiklerimi geri alamayacağım (Şafak, 2009, s. 140).

وفي كل يوم، كان جزء آخر من جسمي يتخلّى عني. ولكن لم يكن لديّ، كما هو حال شجرة القيقب (Çev. Alcebely, 2012).

14. Hâlâ anlayamam. Ama kaçmadım. Aksine, kendimi Margot'nun canlı kişiliğinin girdabına bıraktım. Hiç düşünmeden... Âşık olmuştum (Şafak, 2009, s.263).

لا يزال عدم هروبي منها وهجرها لغزاً بالنسبة لي. بل (bel) تركت نفسي أنجرّ إلى دوامة شخصيتها المتقلبة ، لأنني كنت غارقاً في حبها (Çev. Alcebely, 2012, s. 313).

15. Şehir halkı Şems'in yanını tuttuğumu zannetsin istemem. Ağabeyimin aksine benim babamın kuklası olmadığımı herkes anlasın! O gece eve dönmedim

(Şafak, 2009, s. 334).

فآخر شيء اريده هو أن يظن أهالي المدينة بأنني أقف إلى جانب زنديق، ويجب أن يرى الجميع ذلك، ماعدا أخي، فأنا لست ألوبة في يد أبي (Çev. Alcebely, 2012, s. 393).

16. Palmiyelerin üzerinden atlamak göze alındığında, gölgelik bir yere varılıyordu. Ama buradaki gölge, ışığı kovmaz, **aksine** emer, süzer, imbikten geçirir ve ondan yararlanmasını bilenlere yansıttı (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 39).

وكان ينبغي التجروء على تخطيه ليجد المرء نفسه في شبه جزيرة من العبق والظل، ولكنه ظل لا يرد النور بل يمتصه **على العكس** ('ale'l-'aks) من ذلك ويرشحه ويقطره ليغدقه على أولئك الذين يحسنون جناه
(Çev. Dimişkiye, 1998, s. 41).

17. Savaş kahramanlıklarına duyarlı olmayan ve daha çok duvardaki garip çizgilere dalmış bulunan arkadaşının **aksine**, Malchos, büyülenmiş gibi dinliyordu. Duvardaki çizgiler belki daha varlıklı bir mal sahibinin badana ile örteceği lekelerdi (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 51).

كان يحكي مرفقاً حديثه بعدد كبير من الحركات بلهجة البلد الارامية مزخرفة كما ينبغي بكلمات يونانية، ولا سيما فيما يتعلق بالتعابير العسكرية. وكان "مالكوس" يصغي إلية مأخوذاً. **بعكس** (bi-'aks) صديقه اليافع الذي لم يكن ليتأثر كثيراً بالبطولات الحربية فأخذ يسلي نفسه بآثار عجيبة على الجدار (Çev. Dimişkiye, 1998, s. 56).

18. Pattig ile Mani arasında, bir baba ile oğlu arasında düşünülebilecek en garip ilişkiler bağı örülecekti. Yıllar geçtikçe, aralarında bir dostluk kurulacak ve büyüyecek, gerçek, derin, ama kan bağları ile ilişkisi olmayan bir sevgi doğacaktı. **Aksine**, bu bağa karşın, onu yadsımak istercesine doğacaktı. Pattig ölene kadar, Mani'nin yakın bir müridi, en sadık yol arkadaşı, en devamlı dinleyicisi oldu (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 94-95).

إن أغرب العلاقات التي يمكن تصور ها بين أب وابنه سوف تُنسج بين "يانينغ" و "مانى". ولسوف تولد صداقة على مر السنين وتكبر، حناناً حقيقي وعميق، ولكنه لا يدين بشيء لرابطة الدم. بل إنه، **على العكس** ('ale'l-'aks) من ذلك، سوف ينشأ رغم أنف هذه الرابطة، وكأنما لجدها ونكرانها (Çev. Dimişkiye, 1998, s. 105).

19. Bir keresinde annesi için bahçede kocaman bir fırın yapmıştı. Nasıl da mutlu olmuştu kadıncağız. Daha evvel kullandıklarının **aksine** kara dumanlar yükselmüyordu bundan. Gün boyu ekmek pişirebilirdi öksürüp aksırmadan. Öylesine sevinmişti oğlunun hediyesine (Şafak, 2013, s. 63-64).

وفي إحدى المرات، صنع فرنا كبيراً في الباحة الخلفية اغتبطت له أمه اغتباطاً شديداً، لأنه لم يكن يبعث دخاناً أسود مسبباً الدّوار مثل القرن الذي كانت تملكه سابقاً (Çev. Derviş, 2015, s. 80).

20. İmkân olsa ona fillerin sadece ebat olarak değil kalben de azametli olduklarını anlatmak isterdi. Nice hayvanın **aksine** hayatı da, ölümü de idrak edebilirlerdi; bir yavrunun doğumu veya ihtiyar filin vefatı halinde merasimleri bile vardı

(Şafak, 2013, s. 95).

تمنى لو كان في وسعه أن يخبرها بأن الفيلة ليست ضخمة بأبدانها فحسب، بل كبيرة بقلوبها أيضاً. وهي **بخلاف** (bi-ḥilâf) غيرها من الحيوانات، تستوعب مغزى الموت، وأن لديها طقوساً للاحتفال بولادة الفيلة الصغار أو الحزن على فقدان قريب من الأقرباء (Çev. Derviş, 2015, s. 116).

Tablo 5.7. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Bilâkis/ Aksine” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Arapça						Ø	Toplam
Aksine/ Bilâkis	‘ale’l-‘aks	bi-ḥilâf	bel	bi-‘aks	‘aks	‘ale’r-rağm	4	20
	6	5	2	1	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Aksine 1, 2, 5, 11, 16, 18. örneklerde ‘‘ale’l-‘aks’; 7, 8, 9, 10, 20. örneklerde ‘biḥilâf’; 3, 14. örneklerde ‘bel’; 17. örnekte ‘bi-‘aks’; 4. örnekte ‘‘aks’; 12. örnekte ‘‘ale’r-rağm’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 6, 13, 15, 19. örneklerde herhangi bir karşılık kullanılmamıştır. **Aksine** bağlacının en sık görülen işlevi tersinlemedir.

5.1.4.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “bi’l- ‘aks / ‘aksine”

1. اماكن اللهو في القرية قليلة على **عكس** (‘aks) المدينة التي تعودتُ على العيش فيها (Yazıcı, 1998, s. 197).

Köyde eğlence yerleri, yaşamaya alıştığım şehrin **aksine** azdır (Yazıcı, 1998, s. 197).

2. لم يلق الضيوف ايةً صعوبات **بل** (bel) كانوا مسرورين (Yazıcı, 1998, s. 68).

Misafirler, hiçbir zorlukla karşılaşmadılar, **aksine** mutluydular (Yazıcı, 1998, s. 68).

3. ليس من المروءة أن يتخلى الشريف عن أصدقائه ساعة الشدة: بل (bel) يقيهم بماله، ويدفع عنهم بنفسه (Doğan, 2008, s. 190).

Asilin arkadaşlarını sıkıntı zamanı terk etmesi insanlıktan değildir. **Aksine** bizzat malıyla destekleyip onları kurtarması insanlıktır (Doğan, 2008, s. 190).

4. ما على طالب بل (bel) معلم (Doğan, 2008, s. 193).

Ali bir öğrenci değil **aksine** bir öğretmendir (Doğan, 2008, s. 193).

5. ما بالك تبدو حزينا. هل أبدوا حزينا؟ أنا على العكس ('ale' - 'aks)، سعيد جدا وعادت النظرة الحانية إلى عينيها ، ومدت يدها فأمسكت يدي وقالت: هل تدري أن أمي اسبانية؟ (Salih, 1999, s. 54).

Neden bu kadar durgusun? Durgunsun muyum? **Aksine** çok mutluyum. Elini uzatıp elimi tuttuğunda o hassas bakışları geri dönmüştü. Biliyor musun? Benim annem İspanyol dedi (Çev. Cihangir, 2011, s. 44).

6. تعلم كيف تحب الناس و إلا (ve 'illā) لن يحبك أحد (Akçay, 2005, s. 8).

İnsanları sevmeyi öğren, **aksi takdirde** seni kimse sevmez (Akçay, 2005, s. 8).

7. عليّ أن أذهب الى عيد ميلاد صديقتي و إلا (ve 'illā) سوف تتضايق مني (Akçay, 2005, s. 8).

Kız arkadaşımın doğum gününe gitmeliyim, **aksi takdirde** bana darılır

(Akçay, 2005, s. 8).

8. يجب أن يعتذر لي و إلا (va 'illā) فلن أصلحه (Akçay, 2005, s. 9).

Benden özür dilemesi gerekir, **yoksa** onunla barışmayacağım (Akçay, 2005, s. 9).

9. المدارس الخاصة تهتم بكل مايتعلق بالتلاميذ بخلاف (bi-ḥilaf) المدارس الحكومية التي لا تهتم إلا بالدرس فقط (Akçay, 2005, s. 89).

Özel okullar, derslerin dışında bir şeyle ilgilenmeyen devlet okullarının **aksine**, öğrencilerle alâkalı her konuyla ilgileniyorlar (Akçay, 2005, s. 89).

10. الطفل الذي يعامل بحب وشفقة ينشأ قويا واثقا من نفسه **بخلاف** (bi-hilaf) الطفل الذي يعامل معاملة قاسية (Akçay, 2005, s. 89).

Kendisine sevgi ve şefkatla davranılan çocuk, sert muamele edilen çocuğun **aksine** güçlü ve kendinden emin bir şekilde yetişir (Akçay, 2005, s. 89).

11. الأستاذ المتمكن من درسه يكون واثقا من نفسه **بخلاف** (bi-hilaf) الأستاذ غير الفاهم لمادته (Akçay, 2005, s. 89).

Dersinin ehli olan hoca, dersine vâkıf olmayan hocanın **aksine** kendinden daha emin olur (Akçay, 2005, s. 89).

12. تكون العروس في حالة قلق **بعكس** (bi-'aks) العريس الذي عادةً مايكون أكثر هدوءاً (Akçay, 2005, s. 89).

Gelin, genellikle daha sakin olan damadın **aksine** tedirgin bir hâldedir (Akçay, 2005, s. 89).

13. ركبت عائشة الحافلة **خلفا** (bi-hilaf) لزینب التي ركبت القطار (Akçay, 2005, s. 89).
Trene binen Zeynep'in **aksine**, Ayşe otobüse bindi (Akçay, 2005, s. 89).

14. صديقي يبدو كأنه لا يحب الدراسة، ولكن **بالعكس** (bi'l-'aks) هو يحب دروسه كثيراً (Akçay, 2005, s. 211).

Arkadaşım okumaktan hoşlanmıyor gibi görünüyor, fakat **aksine** o, derslerini çok sever (Akçay, 2005, s. 211).

15. من لم يرى هذه المدينة يظن أنها مدينة رائعة و**بالعكس** (bi'l-'aks) هي مدينة مزدحمة وملوثة (Akçay, 2005, s. 211).

Bu şehri görmeyen, onu harika bir şehir zanneder; **aksine o**, kalabalık ve kirli bir şehirdir (Akçay, 2005, s. 211).

16. لاتعتقدوا أن الإسلام دين صعب بل بالعكس (bi'l-'aks) هو دين سهل جدا (Akçay, 2005, s. 212).

İslâmın zor bir din olduğunu sanmayın, **tam tersine o**, kolay bir dindir

(Akçay, 2005, s. 212).

Tablo 5.8. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Bi'l-'aks (بالعكس)/Aksine” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe				Ø	Toplam
'Aks - عكس Bel - بل 'Ale'l-'aks - على العكس Ve 'illā- وإلا Bi-ḥilâf - بخلاف Bi'l-'aks - بالعكس	aksine	aksi takdirde	tam tersine	yoksa	-	16
	12	2	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Arapçada **aksine** anlamı veren 'aks, bel, 'ale'l-'aks, ve 'illā, biḥilâf ve bi'l-'aks bağlantı ögeleri, 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15. örneklerde 'aksine'; 6, 7. örneklerde 'aksi takdirde'; 8. örnekte 'yoksa' ; 16. örnekte 'tam tersine' bağlantı ögeleriyle Türkçeye aktarılmıştır. Aksine söylem bağlacının en yaygın görülen işlevleri *zıtlık* ve *koşuldur*.

5.1. Ekleme Söylem Bağlacı

5.2.1. Hatta (حتى)

Hatta bağlacı, bile, hem de anlamlarına gelir. Cümle başında bulunur. Bulunduğu cümleyi kendisinden önce gelen cümleye bağlar (Yavuz, 2010, s. 294-295).

5.2.1.1. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde "Hatta"

1. İncecik bir parıltı tabakası vardı Banu'nun dudaklarında. Salt dudakları değil, tüm yüzü, **hatta** kahverengi gözleri dahi nasibini almıştı bu parıltıdan, yediği tavuğun yağı her yere bulaşmışçasına (Şafak, 2006, s. 30).

كانت شفتاها تلمعان، وكذلك خداهما، وكأنها استغرقت وقتاً إضافياً لتمسح وجهها كله بدهن الدجاج، بل وحتى (hattā) عيناها المتألفتان الشبيهتان بعيني المها (Çev. Alcebely, 2012, s. 31).

2. Yüzü kararlılıktan tevekküle geçerken bir zamanlar çocuklarına ve torunlarına anlattığı, sonu daima mutlu biten masallara sakladığı özel ses tonuyla ekledi: "Ancak bir Ermeni sayıca böylesine azalmanın, azıcık kalmanın ne mânâya geldiğini anlayabilir. Budanmış bir ağaç gibi küçüldük... Rose özgürdür elbette, istediği adamla çıksın, **hatta** evlensin, bizi alakadar etmez. Ancak Barsam'ın evladı Ermeni'dir ve Ermeni gibi yetiştirilmelidir." (Şafak, 2006, s. 70).

بهت وجهها من التصميم إلى الاستسلام عندما هزت رأسها وأضافت: " لايمكن إلا لأرمني أن يفهم ماذا يعني أن يقل عددنا كثيراً. لقد تقلصنا مثل شجرة قُلمت... تستطيع روز أن تخرج مع من تشاء، بل (bel) وأن تتزوج من تريد، لكن ابنتها أرمنية، ويجب أن أن تنشأ وتتربى كأرمنية" (Çev. Alcebely, 2012, s. 75).

3. Yegâne can yoldaşını böylelikle kaybeden Banu Teyze kendini yalnızlığına gömmüş ve konuşmayı bırakıp, herkese sağır dilsiz gibi davranmaya başlamıştı. Takip eden kırk gün kırk gece boyunca yıkanmayı, saçlarını taramayı, **hatta** en sevdiği dizi olan Kara Sevda Sarmaşığının Lanetini seyretmeyi bile bırakmıştı (Şafak, 2006, s. 79).

وبعد أن فقدت شريكها الوحيد، غرقت الخالة بانو في وحدتها، وامتنعت عن الكلام، وأصبحت خرساء وصماء أمام الجميع. حتى أنها توقفت عن الاستحمام أيضاً، وعن تمشيط شعرها، بل **حتى** (hattā) عن مشاهدة مسلسلاتها التلفزيوني الأثير لديها " لعنة لبلاب الفتنة" (Çev. Alcebely, 2012, s. 85).

4. Asya ağzının aniden kuruduğunu hissetti. "Biz Kazancılar da yedi kuşak atadan kırmızı et severiz! **Hatta** ne kadar kırmızı, ne kadar yağlı olursa o kadar iyi! Bana inanmıyorsan Beşinci Sultan'a sor, anlatsın sana, öyle değil mi Sultan?"

(Şafak, 2006, s. 86).

ابتلعت أسيا ريقها بصعوبة ، فقد احست أن فيها قد جفّت فجأة. " ونحن القازانجية نحب اللحم الأحمر! **وكلما** (küllemā) كان أكثر حمرة، وأكثر دهناً، كان أفضل! إذا لم تصدقيني، أسألي السلطان الخامس، أليس كذلك ياسلطان؟" (Çev. Alcebely, 2012, s. 93).

5. Okumuşlar, halkın korkusuna gülerler, iktidardan, zenginlikten **hatta** mutluluktan çok bilgiye değer veren okumuşlar. Nabu'yu öteki tanrıların hepsinden çok sayarlar (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 11).

يسخر المتعلمون من مخاوف العامة. فهم الذين يحبون المعرفة أكثر من حبهم القوة أو الثروة، بل **حتى** (hattā) السعادة، يفاخرون بتقديس "نبو" أكثر من أي آله آخر (Çev: Dimişkiye, 1998, s. 9).

6. Özellikle bugün değildi! Bir gece önce, Nabu'nun oturduğu yerde kimıldadığı, bunun da hareket etmek istediğinin göstergesi olduğu yolunda söylentiler yayılmıştı. **Hatta** şakaklarında, alnında, sakalında ter damlacıkları görülmüştü ve Başrahip dizüstü çökerek o çarşamba, gün batarken bir tören alayı düzenlemeye söz vermişti (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 13).

اليوم على الأخص. فقد سرت بالفعل شائعة مفادها أن "نبو" قد تملأ البارحة فوق قاعدته، وهذه إمارة واضحة على رغبته في التحرك. **بل** (bel) لقد رؤيت قطرات تكبر فوق صديعه وجبينه ولحيته وقد وعده " الكاهن الأكبر" جاثياً على ركبتيه بتنظيم مسيره هذا الأربعاء عند مغيب الشمس (Çev: Dimişkiye, 1998, s. 11-12).

7. Hangi yiyecekten söz ediyorsun? Burada değişik o kadar çok şey var ki... Zeytinyağlılar, sade yağlılar, kızartmalar, haşlamalar, et, çiğ sebze, **hatta** salatalık. Konuğumuz bunların hiçbirine mi dokunamaz? (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 18).

عن أي زاد تتحدث؟ إن هذا أشياء كثيرة مختلفة. أطباق مطبوخة بالزيت وأخرى بالسمن وثالثة مشوية أو مسلوقة، وهنا لحوم وخضر نئية، بل حتى (hattā) قثاء. ألا يستطيع ضيفنا أن يمس من هذا كلة؟
(Çev: Dimişkiye, 1998, s. 18)

8. Mariam'ın bu sıkıntılı günleri, Mezopotamya'nın da üzüntülü günleriydi. Oysa o yıl, Romalılar ile Parthlar arasında barış olacağından söz edilmişti. **Hatta** imparator Caracalla, Artaban'ın kızını istemiş, o da kabul etmişti. Nikâh töreni, her iki hükümdarın bağlılık gösterdikleri tek tanrı olan Mithra Tapınağı'nda yapılacaktı. Kent hem barışı hem düğünü kutlamaya hazırlanıyordu (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 33).

كانت أيام الكرب هذه بالنسبة إلى "المريم" أيام خراب أيضاً بالنسبة إلى " مابين النهرين". ومع ذلك فقد حُكي عن السلام في تلك السنة بين "الرومان" و "البارتيين". **بل** (bel) لقد طلب الإمبراطور "كركلا" من "أرطبان" أن يزوجه أبنته فوافق. وكان مقرراً أن يتم ارتباطهما في احتفال ب" المدائن" في معبد "ميتر" الرب الوحيد الذي كان يجعله العاهلان على قدم المساواة. وعلية فقد كانت المدينة تستعد بالسلام والزفاف في آن معاً
(Çev: Dimişkiye, 1998, s. 33, 34)

9. Mani ona doğru bir adım attı, titreyen eliyle çocuğun yanağını okşadı, iki yaşında var-yok arası bir kız çocuğu idi; tanımadığı konuğa kendini okşattı **hatta**, utangaçlıkla annesine asılmadan önce bir de gülümseme bahşetti (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 85).

تقدم منها خطوة ولامس بيد مظطربة خدي الطفلة، وكان عمرها يناهز العامين، فتركت الزائر المجهول يُلاطفها، **بل** (bel) أنعمت عليه بابتسامة قبل أن تتشبث خجلة بملابس أمها (Çev: Dimişkiye, 1998, s. 94).

10. Sabahı beklemek daha mantıklı değil mi? Nezaket sözcükleri bir yana, iyice utanmıştı. Her saniye biraz daha utanıyordu. Mani'nin gitmesini arzulamış olmasından, **hatta** neredeyse bunu ona söylemekten utanıyordu. Yaşadığı sahne kendisini üzmüştü ve bu üzüntüyü ömür boyu çekeceğini hissediyordu

(Çev. Esin Talu-Çelikkan, 1997, s. 99).

أليس من الحكمة انتظار الفجر؟ كان خارج هذه العبارة المهذبة مرتبكاً بحق. وأكثر فأكثر بمرور اللحظات. فلقد كان خجلاً من أنه كان يرجو رحيل "ماني" بل (bel) من أنه كان على وشك من أنه يطلب ذلك. وكان المشهد الذي يحياه يملأ نفسه بالمرارة، مراره سوف يحملها معه، وكان يشعر ذلك حقاً، حتى آخر حياته
(Çev: Dimişkiye, 1998, 110-111).

11. Çünkü aşk, hayatın asıl özü, esas gayesidir. Mevlâna'nın bizlere hatırlattığı üzere, gün gelir, herkesi, ondan köşe bucak kaçanları bile, hatta "romantik" kelimesini bir suçlama gibi kullananları dahi kısıkırak yakalar aşk (Şafak, 2009, s. 31).

ولما كان العشق جوهر الحياة وهدفها السامي، كما يذكر ابن الرومي، فإنه يقرع أبواب الجميع، بمن فيهم الذين يتحاشون الحب – حتى (hattā) الذين يستخدمون كلمة "رومانسية" كإشارة إلى الرفض والإستهجان
(Çev. Alcebely, 2012, s. 27).

12. İşte o zaman diğer delikanlı lafa girdi. "Biri var. Baş belası bir herif. Bir sürü düşman edindi kendine. Bu şehre geldi geleli kahırdan başka bir şey getirmedi. Bir hayrını görmedik. Nice kez ihtar ettik ama bir kulağından girdi, diğerinden çıktı. Hatta aklını başına toplamak bir kenara, daha da azdı, azıttı. Bize başka çare bırakmadı" (Şafak, 2009, s. 43).

وهنا تحدّث الشاب الآخر وقال: "انظر ، لقد كسب هذا الرجل لنفسه أعداء كثيرين. فمئذوا أن جاء إلى هذه البلدة، لم يجلب شيئاً سوى المشاكل. حذرناه عدة مرات ، لكنه لم يستمع إلى قولنا له، وأصبح مشاكساً ومثيراً للمشاكل. بل لم يدع أماناً أي خيار آخر" (Çev. Alcebely, 2012, s. 37).

13. Ama çok yakında Ella'nın ne demek istediğini anlayıp ona hak verecek; hatta vaktinde böyle bir ihtarda bulunduğu için ilerde teşekkür bile edecekti
(Şafak, 2009, s. 56).

وقد انزعج من هذه المكالمة التي قالت له فيها إنه سيفهمها حق الفهم ذات يوم في المستقبل القريب، بل (bel) سيشكرها لأنها حذرتة في الوقت المناسب (Çev. Alcebely, 2012, s. 54).

14. İşte o an, annemi ve babamı sevmeme, hatta sevgilerine aç ve muhtaç olduğumu sanmama karşın, ikisinin de benim için birer yabancı olduklarını anladım
(Şafak, 2009, s. 61).

عندما أدركت أنه على الرغم من حبي لوالديّ وتوقي إلى التعليق بهما، فقد كانا غريبين عني
(Çev. Alcebely, 2012, s. 59).

15. Hırslı bir adamdı kadıların kadısı. Yüzü basıktı, göbeği geniş ve sarkık. Bodur parmaklarının her birinde pahada ağır bir yüzük taşırdı. Bu kadar çok yemese sağlığı için daha iyi olacaktı ama sanırım kimsenin, **hatta** hekimlerinin bile, ona bunu söylemeye cesareti yoktu (Şafak, 2009, s. 70).

كان القاضي رجلاً طموحاً، ذا وجه عريض، وبطن متهدلة، وأصابع قصيرة مكنتزة، في كل منها خاتم ثمين. وأظن أن عليه أن يتوقف عن تناول كميات كبيرة من الطعام ، لكن أشك في أن أحداً يملك الشجاعة لأن يطلب منه ذلك،
فحتى (ḥattā) طبيبه لا يستطيع أن يقدم له مثل هذه النصائح(Çev. Alcebely, 2012, s. 70).

16. On onbeş dakika sonra Ella kendiliğinden uyandı. Kocasının banyoda duş aldığını duymak onu şaşırtmadı. Ne de olsa David başka kadınların evlerine gidebilir, **hatta** onlarla beraber olabilirdi ama istisnasız her sabah duşunu kendi banyosunda alırdı (Şafak, 2009, s. 88).

استيقظت إيلا بعد عشر دقائق. لم تتفاجأ عندما سمعته وهو يأخذ دوشاً في الحمام. فعلى الرغم من أنه يغازل نساء أخريات ، **بل** (bel) كان من الواضح أنه يمضي الليل معهن، فلم يكن يستحم إلا في حمام بيته
(Çev. Alcebely, 2012, s. 92).

17. Ama benim babamın, beni on yıl sonra başına geçireceği takım tezgâhlan fabrikası yok, iplik fabrikası yok, demir deposu ve dökümhanesi ya da Libya'da aldığı küçük de olsa bir ihalesi ve **hatta** bir ihracat ve ithalat bürosu da yok benim zavallı babamın: Benim kaymakamlıktan istifa etmiş babamın yalnızca bir mezarı var

(Pamuk, 2007, s. 47).

ولكن ليس لدى أبي المسكين مصنع آلات إنتاج الألبسة، أو مصنع خيوط، أو مستودع حديد، أو ورشة صب معادن، أو مقالة في ليبيا حتى لو كانت صغيرة، أو **ريما** (rūbbemā) مكتب استيراد وتصدير يتركه لي بعد عشر سنوات : ليس لدى أبي المستقيل من منصب القائم مقام سوى قبرة (Çev. Abdulli, 2007, s. 64).

18. Yemin ediyorum Fatma, olacak bu, hem de Batı'dakilerden de iyi yapacağız, onların hatalarını gördük, kusurlarını almayacağız, biz, **hattâ** oğullarımız görmese bile bu akıl

cennetini burada torunlarımız, bu toprağın üzerinde, yemin ederim yaşatacaklar! (Pamuk, 2007, s. 97).

أقسم لك يا فاطمة أن هذا سيحدث. وسنفعل هذا بشكل أفضل مما فعله الذين في الغرب. رأينا أخطاءهم ، ولن نأخذ نواقصهم. وإذا لم نَرِ أو يَرِ أدلادنا جنة العقل هذه، فإن أحفادنا سيعيشونها على هذه الأرض‘ وأقسم بأن هذا سيحدث! (Çev. Abdulli, 2007, s. 133).

19. Elimdeki bu gazete de yazacak o zaman, tren bekleyen ve her sabah gittikleri bir işleri olduğu için mutluluk duyan, dünyadan habersiz bu aptallar da anlayacaklar o zaman, biraz şaşıracaklar, **hatta** korkacaklar benden ve demek biz bilmiyormuşuz diye düşünecekler, dernek boşunaymış hepsi, farkında değilmişiz demek

(Pamuk, 2007, s. 326).

وحينئذ ستكتب هذه الجريدة التي بيدي، وسيفهم المغفلون منتظروا القطار السعداء بوجود عمل لديهم يذهبون إليه كل صباح ، ولا علم لي بشيء في العالم. سيرتكون قليلاً، **حتى** (hattā) أنهم سيخافون مني، وسيقولون لأنفسهم: هذا يعني أننا لا نعرف، وكل مانعلمه لاجدوى منه وغير منتبهين (Çev. Abdulli, 2007, s. 133).

20. Cihan inanmamaya çalışsa da etkilenmişti. Tabiattaki tek mil kuşların -papağanlar, şahinler, atmacalar, saksaganlar, **hatta** o masum serçeler- her yerden Hürrem’e haber getirdiğini düşünüp ürperdi (Pamuk, 2007, s. 128).

حاول جيهان أن يبدو غير مبالي، لكنه كان يعتقد أنها على حق بكلامها ، وتخيل طيور الأقفاص الكبيرة تحلق بعيداً وعالياً، حاملةً بمناقيرها شيئاً من القيل والقال وتنقله إلى السلطنة (Çev. Abdulli, 2007, s. 154).

Tablo 5.9. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde ‘Hatta’ Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Arapça				Ø	Toplam
Hatta	bel	hattā	rübbemā	küllemā	4	20
	7	7	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Hatta 2, 6, 8, 9, 10, 13, 16. örneklerde ‘bel’ ; 1, 3, 5, 7, 11, 15, 19. örneklerde ‘hattā’; 17. örnekte ‘rübbemā’; 4. örnekte ‘küllemā’, bağlantı ögeleriyle Arapçaya

aktarılmışlardır. 12, 14, 18, 20. örneklerde herhangi bir karşılık kullanılmamıştır. **Hatta** söylem bağlacının en sık görülen işlevi *eklemedir*.

5.2.1.2. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “*Hattā*”

1. واهتزت الرؤوس في رثاء احتفاء بملاحظة الرئيس وتأييدا لها. وإذن فلتشهد النجوم على ذلك. **حتى** (hattā) الهاموش والصفادع تعامله أكرم وألطف. أما الحية الرقطاء فقد أدت خدمة لا تتكرر لمملكة مصر القديمة. أنتم وحدكم أيها الزملاء لا خير فيكم (Mahfuz, 1966, s. 6).

Başlar, Şef'in dikkatini takdir ve görüşünün doğruluğunu tasdik edercesine üzüntüyle sallandı. O zaman yıldızlar da buna tanık olsun. **Hatta** (حتى) sinekler ve kurbağalar bile ona daha cömert ve lütufkâr davranıyorlardı. Benekli yılan gelince, zamanında Eski Mısır Kraliçesi'ne bir daha yinelenmeyecek bir hizmet sunmuştu. Ya siz arkadaşlarım? Sizlerden bir hayır gelmez (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 16).

2. فاتجهت إليه بعض الأنظار فقال بصوت واضح: سمارة بهجت ترغب في زيارة العوامة! استقرت عليه الأبصار في اهتمام شامل، **حتى** (hattā) أنيس نفسه وإن لم يكف عن العمل (Mahfuz, 1966, s. 46).

Bazı bakışlar ona çevrilince duyulur bir sesle: “Semâra Behçet, yüzer evi ziyaret etmek istiyor,” dedi. Bu sefer bütün bakışlar pürdikkat ona çevrildi, **hatta** Enis bile, her ne kadar nargileyi hazırlamaktan elini çekmese de, ona döndü (Çev. Rahmi ER, 2015).

3. ظهرت من وراء البارفان باسمه الوجه، وتقدمت- يتبعها علي السيد – وهي تتلقى النظرات المركزة في هدوء ودى ودون ارتباك، وقف الرجال جميعا. **حتى** (hattā) أنيس وقف في جلبانه الأبيض المنحسر عن أسفل ساقيه، وقام على السيد بالتعرف التقليدي (Mahfuz, 1966, s. 51).

Semâra, gülümseyen bir simayla paravanın arkasından göründü. Ardında Ali es-Seyyid olduğu halde ilerleyip üzerine çevrilen bakışları sevimli bir sükûnetle ve hiç heyecanlanmadan karşılayınca, bütün erkekler ayağa kalktılar. **Hatta** Enis bile, bacaklarının alt tarafını gösteren beyaz cılbabıyla ayağa kalktı. Ali es-Seyyid, klasik tanıştırma faslına geçti (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 48).

4. عند ذاك قال أنيس: لاداعى لذلك. الحزن قتلنا صدقتى ، **حتى** (ḥattā) رجب نفسه. وهو يود مصالحتك

(Mahfuz, 1966, s. 186).

“Buna gerek yok,” diye karşılık verdi bu kez Enis. “İnan bana üzüntüden kahrolduk, **hatta** Recep de aynı şekilde. Seninle barışmak istiyor” (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 148).

5. حلمت بوفاة أبي. كنت مستغرقا فى النوم فى الهزيع الأخير من الليل. رأيتهم وهم يحملونة من رواق مسجد أبي العباس حيث أدركته الوفاة ثم يمضون به إلى البيت. بكيت. ودوى فى أذنى صوات أمي. ومضى يدوى **حتى** (ḥattā) فتحت عيني (Mahfuz, 2009, s. 61).

Gecenin yitık saatlerinde derin uykudayken rüyada babamın ölümünü gördük. Naaşını ecelinin onu bulduğu Sidi Ebu'l-Abbas Camii'nin revaklarından taşıyıp eve götürüyorlardı. Ağlıyordum ve annemin yaşlı çığlıklarını işitebiliyordum; gözlerimi açana **kadar** bu böyle devam etti (Çev. Ertüzün, 2010, s. 48).

6. وإن احتجت إلى أى مساعدة.. مالت نحوى **حتى** (ḥattā) لثمت منكبي ثم عضت على شفتها لتمنع الدموع. مددت يدي المعروقة المدبوغة **حتى** (ḥattā) مسحت بحنان شعرها الأسود وتمتمت (Mahfuz, 2009, s. 66).

“Yardıma ihtiyacın olursa ben...” Eğilip, gözyaşlarını tutabilmek için alt dudağını ısırarak, beni omzumdan öptü. Damarlı ve meşine dönmüş ihtiyar elimi uzatıp genç siyah saçlarına yasladım (Çev. Ertüzün, 2010, s. 52).

7. صمم الرجل الخراب على إقناعنا بأنه بطل قديم، وإذن فلا يوجد إنسان عادى فى هذه الدنيا اللعينة. كذلك لا يوجد فرد واحد غير متحمس للثورة. **حتى** (ḥattā) طالبة مرزوق. **حتى** (ḥattā) حضرتي، علينا بالحدز (Mahfuz, 2009, s. 79-80).

Emir Vecdi şanlı geçmişinden, hayat, kendi vicdanından başka tanığı olmayan marifetlerinden dem vuruyor; yaşlı enkaz eskiden bir kahraman olduğuna bizi ikna etmeye çalışıyor. Demek şu kahrolası dünyada sıradan bir Allah'ın kulu yok. Ve herkes devrime övgüler düzüyor. Tolba Marzuk **bile**. Dolayısıyla ben **de**. Dikkatli ol, diye kendime telkin ediyorum (Çev. Ertüzün, 2010, s. 64).

8. كان الأجدر بها ألا تهرب من أول الأمر. أعنى أن لديها من الأسباب ما يمنعها من العودة حتى (hattā) لو تمنيتها! تقصد الفتى البحيرى؟ (Mahfuz, 2009, s. 94).

“Ona bakarsan daha en başta kaçmaması gerekirdi.” “Ben, eğer istediği halde dönmüyorsa, bunun için önemli bir nedeni olması gerektiğini kastettim.” “Beheri oğlanı mı demek istiyorsun?” (Çev. Ertüzün, 2010, s. 76).

9. وما كدت أجلس فى مكتبى حتى (hattā) لحق بى زميلى وهو يقول: قبض على أصحابك أمس! غشيتنى لحظة غيبوبة (Mahfuz, 2009, s. 119).

Az sonra masamın başında oturuyordum. Çalışma arkadaşlarımdan biri bana doğru geldi. “Arkadaşların dün tutuklanmış,” diye fısıldadı. Dehşetimden bir dakika kadar ağzımı açamadım (Çev. Ertüzün, 2010, s. 96).

10. تمتت برجاء: لننس الماضى. حتى (hattā) فوزى نفسه تجاهلنى! قلت لننسى الماضى (Mahfuz, 2009, s. 123).

“Unutalım bunu. Lütfen,” diye mırıldandı. “Fevzi bile alakasını kesti.” Unut dedim (Çev. Ertüzün, 2010, s. 99).

11. حتى (hattā) الرجل الطيب. عامر بك، نصحنى بالرجوع إلى القرية.. إنه يخاف عليك، هذا كل ما هناك (Mahfuz, 2009, s. 136).

Bizim Emir Bey bile dönmemi öğütledi. Başının derde girmesinden korkuyor, hepsi bu (Çev. Ertüzün, 2010, s. 108).

12. الريح تسفح النوافذ بوابل المطر. هدير الأمواج يقتحم أعماقي. لم أشعر بدخول زهرة حتى (hattā) وضعت قدح الشاي على الترابيزة أمامى (Mahfuz, 2009, s. 139).

Hoyrat bir rüzgâr yağmuru pencerelere çarpıyor, dalgaların gümbürtüsü beni ilikilerime kadar titretiyordu (Çev. Ertüzün, 2010, s. 111).

13. قالت وهى تطالعنى بوجه شاحب. كان يمكن أن أنتظر يومين حتى (hattā) نلتقى ولكنى لم أستطيع الانتظار، واتصلت بك تليفونيا فلم أجدك! (Mahfuz, 2009, s. 146).

Başını kaldırıp bana baktı; yüzü çok solgundu. Buluşana kadar bir iki gün daha bekleyebilirdim belki ama artık dayanamadım. Sana telefon ettiğimde yerinde yoktun (Çev. Ertüzün, 2010, s. 116).

14. وتراجع الواقع حتى (hattā) تواری وراء الأفق. رنوت إلى مشيتها المألوفة المحبوبة بغرابة، وبحزن، وحتى (hattā) تلك اللحظة الجنونية لم يغيب عني أن ذاك الكائن المخلخل المقهور الذى يختفى رويدا في تيار السالبة. لم يغيب عني إنه حبي الأول وربما الأخير فى هذه الدنيا (Mahfuz, 2009, s. 149).

Arkasından bakakalarak, uzaklaşan güzel, aşına endamını izleyerek öylece dikildim; o zaman bile, öyle saçma bir anda bile unutuşa doğru yiten şu mahuz yaratığın ilk aşkım olduğu gibi herhalde son ve tek aşkım olduğundan emindim (Çev. Ertüzün, 2010, s. 119).

15. جذبتها من ساعدها بغتة . انتظرت حتى (hattā) وضعت قدح الشاي على الترابيزة ثم جذبتها من ساعدها بغتة (Mahfuz, 2009, s. 173).

Onu yakalıyorum. Çay fincanı masaya koyana kadar bekleyip onu kolundan tutuyorum (Çev. Ertüzün, 2010, s. 139).

16. فقدت صوابى فلطمت وجهه بظهر كفى. وإذا به يهوى براحته الكبيرة على خدى. وتبادلنا الضرب بلا وعى ولا رحمة حتى (hattā) فرق الواقفون بيننا. انفصلنا ونحن نتبادل أقذع الشتائم (Mahfuz, 2009, s. 193).

Kendimi kaybettim. Elimin tersiyle ona vurunca o da bana vurdu. Derken kafa göz demeden birbirimize girdik ve yoldan geçenler bizi ayırana kadar da yumruklaşmaya devam ettik, karşılıklı hakaret ve küfürler savurduk (Çev. Ertüzün, 2010, s. 156).

17. كان جدي يحدثني عن حاكم غاشم، حكم ذلك الإقليم أيام الأتراك. ولست أعلم ما الذي دفع بمصطفى إلى ذهني، لكنني تذكرته بغتة، فقلت أسأل عنه جدي، فهو عليم بحسب مل أحد في البلد ونسبه، بل (bel) بأحساب وأنساب مبعثرة قبلي وبحري، أعلى النهر وأسفلة (Salih, 1966, s. 11).

Dedem bana, Türklerin zamanında bölgesini kötü yöneten zorba bir hükümdardan bahsediyordu. Aklıma Mustafa'yı getiren şey neydi bilmiyorum ama birden onu hatırladım ve dedeme sormaya karar vverdim; çünkü o köydekilerin, **hatta** nehrin aşağısına ve yukarısına kadar yayılmış olsalar da bütün bölgedekilerin şecerelerini gayet iyi bilir (Çev. Cihangir, 2011, s. 17).

18. وهو وحيدا، خسر الكثير، حتى (hattā) الأعوام الغالية خسر منها أربعة غدرا، وسيقف عما قريب أمام الجميع متحديا (Mahfuz, 1973, s. 7).

O şimdi tek başına, çok şeyini kaybetmiş bir halde. **Hatta** çok değerli yıllarında dört yılını, ihanete uğrayarak boşuna kaybetmiş. Ama yakında herkesin karşısına meydan okuyarak dikilecek (Çev. Rahim, 1996, s. 29).

19. سهرنا حتى (hattā) ساعة متأخرة من الليل (Yazıcı, 1998, s. 217).

Gecenin geç saatine **kadar** oturduk (Yazıcı, 1998, s. 217).

20. طلبت من صديقها أن ينتظر حتى (hattā) يحضر الآخرون (Yazıcı, 1998, s. 217).

Arkadaşından, diğerleri gelene **kadar** beklemesini rica ettim (Yazıcı, 1998, s. 217).

Tablo 5.10. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ḥattā (حتى)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe					Ø	Toplam
Ḥattā-حتى	hatta	-A kadar	bile	dA	-DAn beri	2	21
	6	7	4	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Ḥattā 1, 2, 3, 4, 17, 18. örneklerde ‘hatta’; 5, 12, 13, 15, 16, 19, 20. örneklerde ‘-A kadar’; 7, 10, 11, 14. örneklerde ‘bile’; 7. örnekte ‘dA’; 9. örnekte ‘-DAn beri’ bağlantı ögeleriyle Türkçeye aktarılmışlardır. 6, 8. örneklerde herhangi bir karşılık kullanılmamıştır. **Hatta** söylem bağlacının en yaygın görülen işlevler *ekleme* ve *ölçmedir*.

5.2. Gerçeklik Söylem Bağlaçları

Bu bölümde **esasen** bağlacı esas alınmıştır. Ancak elde ettiğimiz Arapça ve Türkçe verilerde bu bağlantı ögesine rastlanamamıştır. İncelediğimiz kaynaklarda Arapçada **esasen** yerine kullanılan bağlantı ögesinin **fi'l-vāk'i** olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra çevirilerde geçen diğer gerçeklik söylem bağlaçları aşağıda yer almaktadır.

5.3.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “hakikaten, aslında, gerçekten”

Türkçede yaygın olarak kullanılan gerçeklik söylem bağlaçları; *hakikaten, aslında ve gerçekten*dir. **Hakikaten**; “gerçekten” anlamında kullanılır. Bu bağlaç cümle bağlayıcısıdır. Başında bulunduğu cümleyi hem kendisinden önce gelen cümleye hem de kendisinden sonra gelen cümlelere bağlar. **Aslında**; Cümle bağlayıcısıdır. Basit yapılı bir bağlaçtır. Cümle içinde açıklama anlamı taşır. **Gerçekten**; doğrusu, gerçi ve aslında gibi anlamlarda kullanılır.

5.3.1.1. Hakikaten

1. O kadar büyük ve geniş ki, dolap gibiydi. Ama hareketli, canlı, hatta işveliymiş de. "Aslanım, delikanlım, **hakikaten** dedikleri kadar yakışılıymışsın sen," dedi. "Evli misin, bekâr mısın, gizli sevgilin için İstanbul'un en başta gelen bohçacısı Ester'den ipek mendil alır mısın?" (Pamuk, 1998, s. 43).

كانت ضخمة وعريضة الى حد أنها تشبة الخزانة، ولكنها حيوية ، وحركتها لاتهدأ، وحتى أنها مغناج. قالت: ياسبعي، ياشاب، **فعلاً** (fi'len) إنك وسيم كما قالوا عنك، هل أنت متزوج أم أعزب؟ هل تشتري منديلاً حريراً من إسترا أم الصرة لحبيبتك بالسر؟ (Çev. Abdulli, 2000, s. 52).

2. Cennet'te mutluluk içinde resmeden bir nakkaş gibi, inançla ve mutlulukla, mutlu bir resim yapacağına inanarak işe başlar ve o mutlu resmi de **hakikaten** yapar. Ordularımızın Doppio kalesini kuşatması, Macar elçisinin Padişahımızın ayağını öpüşü, Peygamberimizin atıyla yedi kat göğe çıkışı (Pamuk, 1998, s. 298).

وكما يرسم النقاش في الجنة بسعادة، يؤمن أن الرسم بإيمان وسعادة يجعله ينتج رسماً **وفي الحقيقة**

(fi'l-hakīka) يعمل رسماً مفرحاً مثل حصار جيوشنا لقلعة (دوبو) وتقبيل سفير المجر قدم سلطاننا وركوب نبينا البراق وصعوده إلى السماوات السبع (Çev. Abdulli, 2000, s. 379).

3. Resme bakan, kitabı karıştıran diğerleri ise konusu yüzünden, at bir ata benzediği, Allah'ın atı, ya da **hakikaten** bir hayal atı olduğu için güzel bulurlar ki bu sahicilik duygusunu hünerle açıklarlar. Bizim için ise, resimde güzellik, mana çokluğu ve incelikle başlar (Pamuk, 1998, s. 306).

تعبر المهارة عن شعور بالحقيقة لدى الناظر إلى الرسم ومقلب صفحات الكتاب، إما الجمال موضوعه أو لأنه حصان الله أو أنه حصان **بحق** (bi-ḥaḳ)، وهذا ما يجعله جميلاً. إما بالنسبة إلينا فإن الجمال في الرسم يبدأ من كثرة المعاني والدقة (Çev. Abdulli, 2000, s. 391).

4. "Üstadım efendim," dedim bir hayranlık duygusuyla. "Nedime usûlünüz **hakikaten** umduğunuz gibi sonuç verdi. Her nakkaşın bir de gizli imzası varmış. " Her nakkaşın değil, her nakkaşhanenin" dedi gururla. "Hatta her nakkaşhanenin bile değil (Pamuk, 1998, s. 379).

"ياسيدي وأستاذي، لقد أوصلنا أسلوب النديمه إلى نتيجة كما أملنا. لكل نقاش توقيع السري". قال بكل غرور: "ليس لكل نقاش، بل لكل نقاش خاتمة، وحتى ليس لكل نقاش خاتمة" (Çev. Abdulli, 2000, s. 489).

5. Süpermarketler asabı bozuk ye kafası karışık kadınlar için tuzaklarla dolu tehlikeli yerlerdir. En azından Rose gibi kadınlar için. Ne zaman süpermarkete girse ihtiyacı - olmayan bir sürü ıvır zıvırın sepetine dolduruyor Rose. Ama bu sefer âynî hatayı tekrarlamamaya kararlı. Bu kez **hakikaten** ihtiyacı olan şeylerden başkasını almayacak (Şafak, 2006, s. 44).

إن السوبر ماركت مكان خطير مليء بالأفخاخ للقائطين والمنبهرين، أو هكذا قالت روز لنفسها وهي تشق طريقها إلى قسم حفاظات الأطفال، بعد أن عازمت هذه المرة على ألا تشتري شيئاً ليست بحاجة إليه **حقاً** (ḥaḳḳen) (Çev. Alcebely, 2012, s. 46).

6. Velhasıl gulyabaniler, insan ırkının birbirlerine yapabileceği çirkinliklerin çirkin şahitleridir. Bu yüzden de Banu Teyze, 1915'te Armanuş'un ailesi **hakikaten** iddia edildiği gibi uzun bir ölüm yürüyüşüne zorlanmışsa, Ağulu Bey'in bunu bileceğinden adı gibi emindi aslında (Şafak, 2006, s. 199).

كان الغلياباني شهوداً على البشاعة التي كان البشر يمارسونها على بعضهم البعض. لذلك قالت الخالة بانو في نفسها، لو كانت عائلة أرمانوش قد أُخرجت بالقوة **حقاً** (hakken) في مشيرة الموت في عام 1915، كما ادعت، فلا بد أن السيد مر يعرف ذلك (Çev. Alcebely, 2012, s. 230).

7. "Karikatürcü eğlenceli bir tipe benziyor," yazdı Anti Kavurma. "Siyasetçileri penguen olarak çizdiği için hapse girebileceğini söyledin değil mi? Vay be. Mizah Türkiye'de ciddi iş!" "**Hakikaten**, herif sıkı bir tipe benziyor," diye ona katıldı Leydi Tavuskuşu/Siramark. "Biraz daha anlat." Ama görünüşe göre birileri hadiseyi bambaşka açıdan yorumlamıştı (Şafak, 2006, s. 222).

يبدو أن رسام الكاريكاتير رجل مسل، كتب المناهض للخافورما. إذن تقولين إنه ربما دخل السجن لأنه رسم رئيس الوزراء في هيئة ذئب؟ إن الدعاة عمل جدي في تركيا! نعم، يبدو أن الرجل لطيف، قالت السيدة طاووس/ سيراماك موافقة. حديثنا أكثر عنه. لكن يبدو أنه كان لشخص آخر تفسير مختلف تماماً للحاد

(Çev. Alcebely, 2012, s. 255)

8. Tufanlarda kullanılan yedek yelkenler açılmadı. Esas felaket dümenin kırılmasıyla yaşandı. Dünyanın sonu geldi, diye düşündü Cihan. Bilmiyordu ki **hakikaten** öyleydi, ama sadece fil ve kendisi için (Şafak, 2013, s. 82).

واستحال رفع أشرعة العواصف، وانكسرت دفة السفينة وانجرفت. وظن جهان أنها النهاية، ولم يكن يعرف أنها **فعلاً** (fi'len) النهاية، وإن كانت نهايته ونهاية الفيل فقط (Çev. Derviş, 2015, s. 100-101).

9. "Birkaç kitap alsak bile dostumuz için teselli olur." "Olur **hakikaten** ustam." "Kabul etmek mecburiyetinde değilsin elbet" dedi Sinan sesini fısıltı seviyesine indirerek. "Parlak bir fikir olmayabilir." "Bence mükemmel bir fikir." (Şafak, 2013, s. 368).

لو تمكننا من الحصول على بعض الكتب، لكان ذلك عزاء لصديقنا. صحيح أيها المعلم. قال سنان وهو يخفض صوته ليصبح همساً: مؤكّد أنك لست مضطراً للموافقة، فقد تكون هذه الفكرة شريرة (Çev. Derviş, 2015, s. 457).

10. "Esas o bana abayı yakmıştı" dedi iftiharla, "istediği bendim, Hürrem değil. O şirret kadın aramıza girdi." "**Hakikaten** inanıyor musun buna? Aklını oynatmışsın" dedi Cihan fısıltıyla. "Hayallerinde yaşıyorsun." (Şafak, 2013, s. 450).

قالت باعتزاز: وكان هو يتحرّق إليّ، ويرغب فيّ وليس في خرم. كانت تلك المرأة المشاكسة عثرة في طريقنا. قال جهان برقة إلى حد الهمس: تعتقدين ذلك حقاً (ḥaḳḳen)؟ لقد فقدت صوابك وطار عقلك. أنت تعيشين في أحلامك؟ وفي رغباتك (Çev. Derviş, 2015, s. 573).

11. "Tehdit etti seni!" dedi Cihan. "Peki, ustamın vasiyetnamesine ne oldu? Halefi olarak Davud'u mu istiyordu hakikaten?" "Hayır" dedi kadın gayet sakin. "Akimdaki sendin." (Şafak, 2013, s. 453).

لقد ابتزك! تهدك فُكّها. ماذا حصل لوصيّة معلمي؟ هل أراد أن يكون داؤود خلفاً له؟ قالت بصوت هادئ: لا، كان يفكر فيك أنت (Çev. Derviş, 2015, s. 577).

12. Fakat yine de... İstanbul'dan ayrıldığımdan beri Mikrimak'ı düşünmediğim tek bir günüm olmadı. Onu kala hatırlıyorum. İçim kala acıyor. İnsan kendisini sevmeyen birini seneler sonra bile özlediğini fark ettiğinde, onu hakikaten seven kişinin karşısında beter bir suçluluk duyuyor (Şafak, 2013, s. 468).

لم يمض يوم واحد منذ أن غادرت أسطنبول من دون أن تمر مهرماه في خاطري. مازلت أذكرها. مازلت أتألم ألما متنقلاً يسري في أوصالي، من طرف إلى آخر فلا أستطيع التأكد من أنها كانت هذه الأطراف موجودة. إنها الظل الذي يتبعني إلى كل مكان، يخيم عليّ عندما أشعر بالاكْتئاب، ويجرد روعي من ضيائها

(Çev. Derviş, 2015, s. 600).

13. "Bir zamanlar kuzuydum, şimdi kurt oldum demek mi yanlış?" "Hayır, o kadarı doğru. Hakikaten kurt olmuşsun, görüyorum. Ama şu yaptığına adalet diyorsun ya, işte orda yanlışın var." Hancı ardımdan bağırdı (Şafak, 2009, s. 53).

"هل أخطأت في القول بأنني كنت حملاً ذات يوم وأصبحت ذنباً اليوم؟". "لا ، إنك محق. فانا أرى أنك أصبحت ذنباً حقاً (ḥaḳḳen) ، لكنك أخطأت عندما قلت إنك تحقق العدالة" (Çev. Alcebely, 2012, s. 50).

14. Sanki temel bir şeyimizi kaybetmişiz de geri alamamaktan korkuyoruz. Neyin eksik olduğunu bilenimiz ise hakikaten çok az. Ella web sayfasını aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya defalarca taradı; her bir kartpostalın üstüne tıklayarak Aziz'in yorumlarını okudu" (Şafak, 2009, s. 66) .

كما لو كنا فقدنا شيئاً ويجب أن نستعيده. لكن معظمنا لا يعثر على ذلك الشيء أبداً. أما الذين بإمكانهم العثور عليه، فلا يجرؤ إلا قلة قليلة على الخروج والبحث عنه. حركت إيلاً الصفحة إلى الأعلى وإلى الأسفل، ونقرت على البطاقات البريدية، واحدة تلو الأخرى، لتكبيرها، وقرأت جميع التعليقات التي كتبها عزيز .

(Çev. Alcebely, 2012, s. 64)

15. Unutma ki kişi bir şeyi ancak sevdiği ölçüde bilebilir. Demek ki **hakikaten** kucaklamadan ötekini, Yaradan'dan ötürü yaratılanı sevmeden, ne lâıykıyla bilebilir, ne lâıykıyla sevebilirsin (Şafak, 2009, s. 144).

تذكر ، أن المرء لا يعرف إلا ما هو قادر على ان يحب. فلا حكمة من دون حب. وما لم نتعلم كيف نحب خلق الله، فلن نستطيع أن نحب حقاً (ḥaḳḳen) ولن نعرف الله حقاً (Çev. Alcebely, 2012, s. 160) .

16. Pencereye gidip baktım. **Hakikaten** dediği gibiydi. Mevlâna'nın talebe, hayran ve müritleri uzun bir yürüyüş alayı olmuş, sokaktan geçiyordu. Kalabalığın ortasında, atının üstünde dimdik duruyordu Rumi (Şafak, 2009, s. 164).

توجهت على النافذة ونظرت إلى الخارج. رأيت موكباً من المريدين والمعجبين المتحمسين: يتوسطهم الرومي بقمته المنتصبة، ممتطياً حصاناً أبيض، ووجهه يشع قوة وثقة (Çev. Alcebely, 2012, s. 186) .

17. Çocuk gibi şikâyet edip sızlanacağına, onun için sevinmen gerek. Eğer bir insanı **hakikaten** seviyorsak onun mutlu olmasını isteriz" (Şafak, 2009, s. 207).

فبدلاً من أن تنزعج وتندمر مثل تلميذ مدرسة، يجب أن تكون سعيداً لأبينا، إن كنت تحبه حقاً (ḥaḳḳen)"

. (Çev. Alcebely, 2012, s. 241)

18. Aynı gün Şems'in yanına gittim. "Bu kadar çok insan tarafından yanlış anlaşılacak seni üzmüyor mu? Sana düşmanlık etmelerine **hakikaten** aldırıyor musun?" diye sordum. Şems bana boş boş baktı, sanki ne dediğimi anlamamıştı (Şafak, 2009, s. 259).

وفي اليوم نفسة سألت شمساً ألا يشعر بالانزعاج عندما يسيء الجميع فهمه ولا يقدرونه، ولم أتمكن من مغالبة مخاوفي، وقلت له إنه اكتسب أعداء كثيرين في الأيام الأخيرة. بدا شمساً ساهماً، وكأن ليست لديه فكرة عما أتحدث عنه (Çev. Alcebely, 2012, s. 308).

19. Gözlerimi kırıştırarak kapıya baktım, baktım. En sonunda şafak attı, bu karşımdaki adam **hakikaten** Rumi'ydi yahu!"Eksik olma" dedi Mevlâna zorlukla gülümseyerek (Şafak, 2009, s. 298).

رمشت عینای عدة مرات وتأكدت أخيراً أن الرومي بلحمة وشحمه هو الواقف هناك. "شكراً" قال الرومي ، وقد ارتسمت على وجهه ابتسامة عريضة (Çev. Alcebely, 2012, s. 348).

20. Evlilik haberini ilk alan Kerra oldu. Bi koşu yanıma geldi. Buruk bir tebessümle yanıma oturup ahiret sualleri gibi ardı ardına sorular sordu: "Emin misin kızım, **hakikaten** Şemsle evlenmek istiyor musun? (Şafak, 2009: 362).

كانت كيرا أول من سمع عن الزواج، وبصمت مفهم بالذهول استقبلت النبأ بابتسامة مكسورة، لكن ما إن أصبحنا وحدنا في البيت، حتى بدأت تطرح عليّ أسئلة ، فقالت : " هل أنت متأكدة من أن هذا هو حقاً (hakken) ماتريدينه؟ (Çev. Alcebely, 2012).

5.3.1.2. *Aslında*

1. Saldırganlaşmıştı. Askerin ağzından kıpkırmızı bir yol sızdı; gözbebeklerinde sonunun bir hayvan elinden olduğuna inanamayan bir nazarla can verdi. Deminden beri kendisinin Çota'ya değil, **aslında** Çota'nın ona kumanda etmekte olduğunu daha yeni anlayan Cihan dehşet içindeydi. O andan itibaren sadece bir seyirciydi Cihan (Şafak, 2013, s. 121).

فتدفق الدم من فم الرجل ولاحت في عينيه نظرات تنم عن عدم تصديقه بأن نهايته حلت على أيدي حيوان. راقب جهان المشهد بفزع، ولم يدرك إلا في هذه اللحظة أنه لم يكن أمر شوتا، بل (bel) إن شوتا كان أمر نفسه. شعر جهان بعد ذلك بأنه ليس سوى مشاهد (Çev. Derviş, 2015, s. 145).

2. Bu sefer dendi ki, kabahat Yahudilerde değil, **aslında** Hristiyanlardaydı. Hamama gitmiyorlardı bir kere; içleri dışlan pisti (Şafak, 2013, s. 135).

لم يكن السبب هو اليهود، بل (bel) النصارى لأنهم لا يلجأون إلى الحمام وبهذا فهم قفزون إلى أبعد الحدود . (Çev. Derviş, 2015, s. 162)

3. Olev'i Topkapı Sarayı'ndan uzak metruk bir mezarlığa gömdüler. Cenazesine sadece bir avuç hayvan terbiyecisi katıldı. Erkek aslan, Cihan'm dileğine rağmen yangından kurtuldu. **Aslında** alevler hayvanat bahçesine hiç ulaşmadı; boş yere telaş etmişlerdi (Şafak, 2013, s. 340).

دُفِن أوليف في مقبرة غير بعيدة عن السراي، وبقي الأسد على قيد الحياة خلاف رغبة جهان. **وكما** (kemâ) اتضح بعد ذلك ، فإن النيران لم تصل إلى مأوى الحيوانات ، وهكذا ذهبت كل جهودهم سدى
(Çev. Derviş, 2015, s. 415).

4. Kadın dinlemedi. "O dişi şeytan olmasa Mihrimah benim kızım olabilirdi. **Aslında** öyleydi. Bizim çocuğumuzdu o. Sultan Süleyman'la benim." (Şafak, 2013, s. 450).

لولا تلك المرأة الشيطانة لكانت مهرماه ابنتي، لكنها كانت ابنتي **حقاً** (ḥaḳḳen). وكنت أعلم دوماً ذلك. ابنتنا. ابنتي وابنة السلطان سليمان (Çev. Derviş, 2015, s. 573).

5. "Başnakkaş Üstat Osman'ı görürsün," dedi Eniştem. Kör olmuş diyorlar, bunamış diyorlar: Bence hem kör hem bunaktır." Usta bir nakkaş olmamasına, **aslında** bu onun zanaatı hiç olmamasına rağmen Eniştemin Padişah'ın izni ve teşvikiyle bir kitap yaptırıp denetlemesi elbette yaşlı Üstat Başnakkaş Osman ile arasını açacaktı

(Pamuk, 1998, s. 42).

قال زوج خالتي: اذهب إلى كبير النقاشيين الأستاذ عثمان ، يقال إنه فقد بصره ، ويقال إنه خرف: أنا أعتقد أنه عمي وخرف. إن إشراف زوج خالتي على إعداد كتاب بإذن السلطان، وتشجيعه على الرغم من كونه ليس معلماً في النقش، وحتى إنه ليس فناناً، يحدث شفاقاً بينه وبين كبير النقاشيين الأستاذ عثمان

(Çev. Abdulli, 2000, s. 50).

6. Kocamın yakışıklılığı dillere destandı, kendim de aracılarla haber salıp bir fırsatını bulup hamam dönüşü karşıma çıkıverince gördüm, gözlerinden ateş çıkıyordu, hemen âşık oldum. Esmerdi, bembeyaz tenli, yeşil gözlü bir güzeldi; güçlü kolları vardı, ama **aslında** uyuyakalmış çocuk gibi hep masum ve sessizdi (Pamuk, 1998, s. 55).

وسامة زوجي أسطورية تتبادلها الألسن . أرسلت له خبراً عن طريق وسطاء ، ووجدت فرصة فبرز أمامي في طريق عودتي من الحمام. عيناة تقدح شرراً. عشقته فوراً جسمه أبيض، ووجهه مائل الى السمرة ، وعيناها خضراوان، وذراعاها قويتان ولكنه **بيدو** (yabdū) بريئاً، وهو صامت كظفل (Çev. Abdulli, 2000, s. 65).

7. İstanbul'da nakkaş Uzun Mehmet, Acem ülkesinde Muhammed, Horasani diye bilinen nakkaşın hikâyesi çoğunlukla nakkaşlar arasında uzun ömür ve körlüğe misal olsun diye anlatılır, ama **aslında** nakış ve zaman konusunda bir meseldi

(Pamuk, 1998, s. 87).

حكاية النقاش المدعو في اسطنبول محمد الطويل والمدعو في بلاد العجم محمد الخرساني تروى بين النقاشين مثلاً على العمر المديد والعمى، ولكنها **في الحقيقة** (fi'l-ḥaqīka) مثال في موضوع النقش والزمن

(Çev. Abdulli, 2000, s. 105).

8. Allah'ın inanılmaz bir yetenek bahsettiği genç üstadın sabırsızlandığını, beni çizmek istediğim anladım. Çünkü şeytani ihtiyar adam onda şu şeytani fikri uyandırmayı başarmıştı: Bütün ışıklarıyla tanıdığımız bir şeyi değil, tanımadığımız yarı karanlık bir şeyi çizebilmeyi isteriz **aslında**. "O ölümü hiç mi hiç tanımıyorum," dedi beni az sonra çizecek olan nakkaş (Pamuk, 1998, s. 149).

فهمت أن الأستاذ الشاب الذي منحه الله موهبة لا محدودة تململ توقاً ويريد رسمي ، لأن العجوز الشيطان نجح بإيقاظ هذا الفكر الشيطاني فيه: إننا لانريد رسم شيء نعرفه حقيقة بأضوائه كلها بل (bel) رسم مانعرف به عبر شبه ظلمة. قال النقاش الذي سيرسمني بعد برهة : " أنا لا أعرف الموت أبداً" (Çev. Abdulli, 2000, s. 185).

9. Mamafih, 2008 yılı mayıs ayında, bunca sene iş bulmasının önüne dikilmiş her ne engel varsa beklenmedik biçimde ortadan kalktı. Kırk yaşına basmasına birkaç hafta kala, Boston'daki bir yayınevinden cazip bir teklif aldı. işi bulan da kocasıydı **aslında**. Müşterilerinden biri vesile olmuştu. Belki de metreslerinden biri... (Şafak, 2009, s. 17).

وفي أيار (أيار) مايو 2008 ، زالت جميع العوائق التي كانت تحول دون عثورها على عمل طوال هذه السنوات. فقبل قرابه أسبوعين من عيد ميلادها الأربعين، وجدت نفسها تعمل لصالح وكالة أدبية يقع مقرها في بوسطن. فقد عثر لها زوجها على هذه الوظيفة بواسطة أحد زبائنه أو ربما عن طريق إحدى عشيقاته

(Çev. Alcebely, 2012, s. 13)

10. Yirmi birinci yüzyıl, on üçüncü yüzyıldan o kadar da farklı değil **aslında**. Her iki yüzyılın da kaydı şöyle düşülecek tarih kitaplarına: Eşi menendi görülmemiş dini ihtilaflar, kültürel çatışmalar, önyargılar ve yanlış anlamalar; her yere sirayet eden güvensizlik, belirsizlik, endişe ve şiddet; bir de öteki'nden duyulan şartlanmış tedirginlik (Şafak, 2009, s. 31).

لايختلف القرن الحادي عشر والعشرون كثيراً عن القرن الثالث عشر. وسيدون في التاريخ أن هذين القرنين كانا عصر صراعات دينية إلى حد لم يسبق له مثيل، وعصر ساد فيه سوء التفاهم الثقافي، والشعور العام بعدم الأمان والخوف من الآخر. وفي أوقات كهذه، تكون الحاجة إلى الحب أشد من أي وقت مضى

(Çev. Alcebely, 2012, s. 27).

11. Bu sözleri duyunca ince bir sızı hissettim kalbimde. "Allah'ı kötüleyen, kendini kötüler **aslında**" dedim. "Bilse de bilmesede böyledir bu." Hancının dudakları çarpık bir tebessümle kıvrıldı (Şafak, 2009, s. 50-51).

عندما سمعت هذه الكلمات، سقط قلبي فوق جدار صدري، وقلت: "عندما يذكر المرء الله بسوء، فإنه يسيء التكلم عن نفسه". ارتسمت على فم صاحب الحانة ابتسامة خبيثة (Çev. Alcebely, 2012, s. 47).

12. Dışarıdaki dünyaya karşı kendini savunacak içsel kudreti kalmamıştı âdetâ. içten içe kuruyan bir bitki misaliydi hancı **aslında**. Yiten ruhsal kudretini ikame etmek için fiziksel kudretini ikiye katlamıştı. içindeki zayıflık dışına şiddet olarak yansıyor. Bu sebepten, hep başkalarına meydan okuyordu (Şafak, 2009, s. 53).

وأصبحت طاقته الروحية جوفاء مقعرة، ورقّت حول الحافات، كما لو خلت منه أي قوة للدفاع عن نفسه من العالم الخارجي. وفي أعماقه، لم يعد في الرجل حياة أكثر مما في نبتة ذابلة. وللتعويض عن فقدان طاقته الروحية، ضاعف من طاقته الجسدية، التي أفرط في استخدامها (Çev. Alcebely, 2012, s. 50).

13. Adım Ella. RBT Yayınevi'nde edebiyat editörünün asistanının asistanı olarak Aşk Şeriatı isimli romanınızı okuyorum. **Aslında** yeni başladım sayılır ama gayet keyifle ilerliyorum. Tabii bu sadece benim kişisel görüşüm. Yazdıklarımın editörlerin görüşlerini yansıtmadığını baştan belirtmeliyim (Şafak, 2009, s. 68).

اسمي إيلا. وأنا أقرأ روايتك "الكفر الحلو" بعد أن كلفتني الوكالة الأدبية بذلك. لقد بدأت بقراءتها منذ فترة وجيزة، وقد وجدت متعة كبيرة فيها. على أي حال، هذا رأيي الشخصي، وهو لا يعكس رأي صاحب الوكالة الأدبية (Çev. Alcebely, 2012, s. 67-68).

14. "İyi de daha bitmedi," dedi Zeliha, sakin, kararlı. "Madem pıhtıcıkla aranız bu kadar iyi, müjsemi isterim ey ahali! Kimseyi öldürmedim!" Zeliha ablasına döndü. "İstemediğimden değil **aslında** İstedim! Pıhtıcığı ebediyen aldırma istedim ama bir şekilde olmadı. Ben kovdum ama o gitmedi..." (Şafak, 2006, s. 36).

"حسنًا ، لدي أخبار جيدة إذا. لم أقتله (أقتلها) أيا كان"، التفتت زليخة نحو أختها بهدوء: "لا لأنني لم أرد أن أفعل ذلك. بل (bel) كنت أريد ذلك! فقد حاولت أن أجهض تلك القطيرة إلا أن هذا لم يحصل"

(Çev. Alcebely, 2012, s. 38)

15. Şükret ki bu ailede erkek yok. Yoksa seni sağ komazlardı bilesin. **Aslında** o kadar da doğru sayılmazdı bu tespit. Öldürme kısmı değil de, ailede erkek olmaması kısmı. Erkekler vardı ne de olsa. Bir yerlerde, bir zamanlar (Şafak, 2006, s. 38).

يجب أن تكوني ممتنة لأنه لا يوجد رجال في هذه العائلة. فلو كانوا موجودين لذبحوك. لم يكن ذلك صحيحاً تماماً. ربما ليس الجزء المتعلق بالقتل، بل الجزء المتعلق بعدم وجود رجال في العائلة. فقد كان هناك رجال. في مكان ما

(Çev. Alcebely, 2012, s. 40)

16. Daha fazla takdir ve ilgi görme arzusuyla, bebek eşyaları koridorunda bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı. Her seferinde **aslında** almaya hiç mi hiç niyetli olmadığı halde şimdi almamak için sebep göremediği yeni bir ürün

buluyordu (Şafak, 2006, s. 48).

وبدافع من رغبتها في الحصول على مزيد من التقدير، راحت تتمشى ذهاباً وإياباً في ممر قسم منتجات الأطفال، وها هي ذي تجد أشياء لم يكن في نيتها أن تشتريها في المرات السابقة، أما الآن، فلم تر سبباً لعدم شرائها

(Çev. Alcebely, 2012, s. 50)

17. "Cactus Grill var ya hani, orada part-time çalışıyorum," dedi Rose açıklık getirmek gayretiyle, "Öğrenci Demeğinin ikinci katındaki büyük lokanta, hatırladın mı? Genelde yemek servisi yapılan tezgâhın arkasında oluyorum; omletler, quesadillalar... Yanm gün

çalışıyorum, fazla para getirmiyor ama ne yaparsın? İdareten. **Aslında** ilkokul öğretmeni olmak istiyordum." (Şafak, 2006, s. 51).

"أنی أعمل ساعات قليلة في محل شواية الصبار". بذلت روز جهداً لتساعده على التذكر "المطعم الكبير في الطابق الثاني من مبنى اتحاد الطلاب، أتذكر؟ إني لا أعمل طوال الوقت، طبعاً، فهم لا يدفعون كثيراً لكن ماذا على المرء أن يفعل؟ إنه شيء مؤقت فقط. أريد أن أصبح معلمة مدرسة ابتدائية" (Çev. Alcebely, 2012, s. 53-54).

18. "Çak-mak-çı-yan... Çak-mak-çı...! Kulağa Türkçe gibi geliyor!" diye bağırdı neşeyle. "**Aslında** Ermenice," diye uyardı Rose. Baklayı ağzından çıkartmıştı ama delikanlıdan çok kendi kendisiyle konuşur gibiydi. "Babası... yani eski kocam..." ağzındaki acı tattan kurtulmak ister gibi yutkundu" (Şafak, 2006, s. 59).

"تشاك - ماك- شيان... تشاك- ماك- جي... ! هسه، إنه يشبه اسماً تركيا " صاح بسعادة. حسنا، في الحقيقة (filhakika) إنه اسم أرمني"، قالت روز، وفجأة اعتراها شيء من القلق، "أقصد أبوها، زوجها السابق"، وابتلعت ريقها بصعوبة، وكأنها تحاول أن تتخلص من طعم حامض في فمها (Çev. Alcebely, 2012, s. 62).

19. Öyle ki insan toplulukları kendilerini gitgide daha az farklılaşmış bulacaktı. **Aslında** çok kabataslak çizdiğim bu kuramın geçerliliği uzun süre tartışabilir. Niyetim buradan bir dayanak çıkarmak değil, bana göre sadece bugün etrafımızda fark ettiklerimizin hoş ve entelektüel açıdan son derece uyarıcı bir sunumu söz konusu (Çev. Bora, 2000, s.79).

لدرجة أن المجتمعات الإنسانية ستجد نفسها أقل فاعل تمايزاً. نستطيع أن نناقش مطولاً صحة هذه النظرية التي عرضتها على نحو مبسط. ولا أهداف لأن أجعل منها برهاناً، فالأمر برأيي لا يعدو كونه عرضاً جذاباً ومنشطاً ذهنياً لما نشهده اليوم حولنا (Çev. Muhsin, 1999, s. 83).

5.3.1.3. Gerçekten

1. Bakın, ben de çıraklığında derinlerdeki **gerçekten**, ötelere gelen seslen korkar da dikkatimi vermez, alay ederdim böyle şeylerle. Sonum bu rezil kuyunun dibi oldu! Sizin de başınıza gelebilir bu; gözünüzü dört açın (Pamuk, 1998, s. 12).

أسمعوا، أنا عندما كنت تلميذاً متدرباً كنت أخاف من حقيقة الأعماق، ومن الصوت القادم من البعيد، ولا أدقق فيها، وأسخر من أمور كهذه. وصارت نهايتي في قعر الجب السافل! يمكن أن يقع هذا لكم ، لذلك أفتحوا أعينكم جيداً (Çev. Abdulli, 2000, s. 11).

2. Düşündüm: **Gerçekten** bu kadar kuş beyinli miydi, yoksa içten bir Allah korkusundan soğukkanlılığını kaybetmiş de saçmalıyor muydu? Kuyunun yanında durduk. Karanlıkta bir an gözlerini görür gibi oldum da anladım korktuğunu

(Pamuk, 1998, s. 29).

فكرت : هل كان صغير العقل إلى هذا الحد؟ أم أنه فقد بروده أعصابه لخوفه القلبي من الله ، وهذا ماجعله يطلق هراء؟ وقفنا بجانب الجنب. شعرت للحظة أنني أرى عينيه في الظلام، وفهمت أنه خائف

(Çev. Abdulli, 2000, s. 32).

3. O zaman hissettim belki de **gerçekten** yakışıklı olduğumu. Masallardaki gibi her kepengin, her kafesin arkasından mahalleli bir kadın beni seyrediyordu ve ben yeniden aynı yangınla yanmak üzere olduğumu hissediyordum. Bu muydu istediğim? Onca yıllık hastalığa geri mi dönüyordum? Birden güneş açılıverdi de şaşırdım

(Pamuk, 1998, s. 44).

لعلني في تلك اللحظة فقط شعرت **حقاً** (hakken) بوسامتي. وكما في الحكايات شعرت ؟ أن وراء كل نافذة وشبك أمره تنظر إلى. وأنا أحترق بالحريق نفسة. أهذا ما أريده؟ وهل أعود إلى مرضي الذي مضى كل هذه السنين؟ فجأة انقشعت الغيوم عن الشمس، فدهشت (Çev. Abdulli, 2000, s. 53).

4. Üstat Osman'ın körlük ve hafıza üzerine sorusunu, Kara'nın bana **gerçekten** cevabımı öğrenmekten çok, eşyalarımı, odama, resimlerime bakarken rahat edebilmek için sorduğunu elbette biliyordum. Yine de ama, anlattığım hikâyelerin içine işlediğini görmekten mutlu oldum (Pamuk, 1998, s. 96).

أعرف **بالتأكيد** (bi't-tekid) أن قرّة نقل إليّ سؤال الأستاذ عثمان عن العمى والذاكرة لكي ينظر براحة إلى أغراضه وغرفتي ورسومي أكثر مما يريد جوابي. ولكنني سعدت لرؤيتي أن الحكايات التي حكيتها له أثرت فيه (Çev. Abdulli, 2000, s. 118).

5. "Söyle ona, istersek onu kadı zoruyla eve getiririz." "**Gerçekten** söyleyeyim mi?" Bir sessizlik oldu. "Söyleme," dedi. Odadaki lambanın ışığı yüzüne vurdu da, suçunu bilen bir çocuk gibi önüne baktığını gördüm (Pamuk, 1998, s. 100).

"قولي لها أننا نستطيع جلبها إلى البيت بقوة القاضي" "أقول لها هذا **بجد** (bi-ced)؟" خيم صمت، وقال :
لاتقولي لها! "سقط نور مصباح الغرفة على وجهه فرأته طفل مطرق يعرف أنه مذنب
(Çev. Abdulli, 2000, s. 122).

6. "Sen hiç merak etme canım Şekürem," dedim içim titreyerek, "**Gerçekten** çok akıllısın, çok güzelsin sen. Bir gün yakışıklı kocanla aynı yatakta yatacak, ona sarılacak, bütün dertlerini unutup mutlu olacaksın. Bunu gözlerinin içinde okuyorum" (Pamuk, 1998, s. 102).

قلت لها وقلبي يرجف : " لاتقلي يا شكورتي، أنت **حقيقة** (ḥaḳīḳaten) ذكية وجميلة جداً . في يوم ما ستنامين في فراش واحد مع زوجك الوسيم وسيحتضنك وتتسين همومك كلها وتسعين. أنا أقرأ هذا في عينيك"
(Çev. Abdulli, 2000, s. 124)

7. "Şeküre'nin kendisine umut verdiğini görür görmez Kara hemen pazarlığa başladı," dedi. "Bu hesapçılık gerçek bir âşığın işi değil." "**Gerçekten**, Şeküre'ye âşık o," dedim saflıkla. "Bu sözün de bana senin Kara'nın yanını tuttuğunu kanıtıyor," dedi. (Pamuk, 1998, s. 156).

وقال : بدأ قرّة يساوم عندما أعطته شكورة أملاً. هذه ليست حسابات عاشق حقيقي". قلت له ببراءة : " إنه عاشق **حقيقي** (ḥaḳīḳaten) لشكورة". قال " عبارتك هذه تثبت أنك في صفة (Çev. Abdulli, 2000, s. 195).

8. "Peki, akşam ezanından önce asılmış Yahudi'nin evinde seni göreceğim. Babamın kitabını bir an önce bitir." Hasan'a cevap vermedim, çünkü kadıya bugün **gerçekten** gitse de onun ve babasının, toplayacakları adamların hemen evimizi basacaklarına inanmıyorum. Öyle olsaydı mektup yazmaz (Pamuk, 1998, s. 162).

" حسنّ ، قبل أذان المغرب سأراك في بيت اليهودي المشنوق انه كتاب أبي بأسرع وقت ممكن". لم أجب على حسن لأنه إذا ذهب **حقيقة** (ḥaḳīḳaten) إلى القاضي فأنا واثقة أنه سيدهم بيتنا مع أبيه وبعض الرجال الذي سيجمعهم. ولو كان سيفعل لما كتب رسالة (Çev. Abdulli, 2000, s. 204).

9. Mesela derler ki; Bir koca, bir çocuk, bir ev gerek sana... Bu rüyalar **gerçekten** uykularımızda gördüğümüz şeyler değildir hiç. Herkes güpegündüz gördüğü rüyayı gece, gördüm diye anlatır ki işe yarasın. Gece gördükleri gerçek rüyaları olduğu gibi ancak aptallar anlatır (Pamuk, 1998, s. 165).

مثلا يقولون لك : إنك بحاجة إلى زوج ، أو ولد ، أو بيت... **في الحقيقة** (fi'l-ḥaqīka) إن هذه الأحلام ليست تلك التي نراها في أثناء نومنا. كل شخص يحكي عن حلم يراه في وضوح النهار على أنه حلم نائم ليستفيد من شيء. المخبولون فقط يحكون أحلامهم الحقيقية التي يرونها وهم نيام (Çev. Abdulli, 2000, s. 208).

10. "Kim öldürdü onu?" **Gerçekten** aptal mıydı, yoksa beni sıkıştırmak için mi böyle yapıyordu. "Bilsem öldüğünü de saklamazdım," dedim. "Bilmiyorum. Sen biliyor musun?" "Ben ne bileyim," dedi. "Şimdi biz ne yapacağız." "Hiçbir şey olmamış gibi yapacaksın," dedim (Pamuk, 1998, s. 211).

"من قتلة؟" هل هي مخبولة **حقاً** (ḥaqqen) لتسأل سؤلاً كهذا ، أم أنها تبدي هذا لمحاصرتي؟ قلتُ " لن أخفي هذا لو عرفت. لا أعرف. هل تعرفين أنت؟" قالت: " من أين لي أن معرفة هذا؟ ماذا سنفعل نحوا الآن ؟" قلت: " ستتصرفين وكأن شيئاً لم يكن" (Pamuk, 2000).

11. "Tabii ki doğru değil. Ablanla biraz atıştık, o kadar. Her ailede böyle tartışmalar olur. Sonra geçer" dedi Ella. Bu kez Avi lafa girdi; muzip ve kinayeli. **"Gerçekten** Scott'u arayıp ablamı terk etmesini söyledin mi anne?" Ella'nın gözleri kocaman oldu, göz ucuyla kocasına baktı (Şafak, 2009, s. 106).

فقلت إيلا: "بالطبع هذا غير صحيح. فقد تشاجرت مع أختك، كما تعرفين، لكنها تحبني وأحبها". **هل صحيح** (ṣaḥīḥ) أنك اتصلت بسكوت وطلبت منه أن يترك جانيت؟"، سألت آفي وعلى وجهه ابتسامة عريضة، إذ إنه كان يجد متعة في إثارة هذا الموضوع على ما يبدو. نظرت إيلا إلى زوجها بعينين واسعتين (Çev. Alcebely, 2012, s. 115).

12. O zaman Jeannette alacağı cevaptan korkarcasma mütereddit, mahcup, kısık sesle sordu: "Anne, o gün telesekretere bıraktığın mesaj var ya, bana çok dokundu. Doğru muydu o dediklerin? **Gerçekten** mutsuz musun?" "Tabii ki mutsuz değilim, o günkü ruh hâlime ver sen o lafları" diye geçiştirdi Ella (Şafak, 2009, s. 108).

خفضت جانبيت صوتها ليصبح دمدمة سرية، كأنها تخشى مما ستسأله بعد ذلك، "لقد أقلقني ماقالتة قبل قليل. أقصد، هل هذا صحيح؟ هل أنت حزينة جداً؟". "طبعاً لا"، أجابت إيلا بسرعة (Çev. Alcebely, 2012, s. 118).

13. Bir an hayatımın hep böyle geçip gideceğini düşündüm ve bu fikirle ürperdim. Peki hayatımın değişmesini **gerçekten** istiyor muyum? Birden anladım ki bu soruya "evet" desen bir türlü, "hayır" desen bir türlü. Her iki sonuç da ürkütüyor beni

(Şafak, 2009, s. 150).

ورحت أتساءل هل الطريقة التي أريد أن أستمّر بها؟ ثم اعتراني شعور بالخوف. ماذا لو أسفرت كلمتا نعم ولا عن نتائج سيئة؟ لذلك وجدت جواباً آخر وهو : ربما. أمنيّاتي الحارة (Çev. Alcebely, 2012, s. 168).

14. Bir an şarabın yüzeyinde yanar döner parıltılar seçer gibi oldu, ışıktan bir patikayı andırıyordu. Belki de **gerçekten** bir yol vardı buradan öteye uzanan. Tek istediği o yolu bulup kaçmaktı (Çev. Alcebely, 2009, s. 308).

وخيل إليها لوهلة أنها ترى على سطحه نقاطاً ذات ألوان قزحية متألّئة، مثل أثر على الأضواء يوجهها. لعله كان هناك أثر. بدا كل ذلك سريالياً (Çev. Alcebely, 2012, s. 360).

15. Ella başım önüne eğdi. "Keşke seni daha önce tanısaydım" dedi. "Her şey daha farklı olabilirdi." "Her şey olması gereken zamanda olur" dedi Aziz. "Buna **gerçekten** inanıyor musun?" Aziz gülen gözlerle baktı; alnına düşen saçları geri attı

(Şafak, 2009, s. 368).

"لبيتنا التقينا منذ فترة مبكرة"، سمعت إيلا نفسها تقول. فقال عزيز: "ليس في الحياة شيء يدعى فترة مبكرة أو متأخرة، فكلّ شيء يحدث في حينه". "هل تظن ذلك حقاً (hakken)؟". ابتسم عزيز وأبعد خصلة من شعره عن عينيه (Çev. Alcebely, 2012, s. 435).

16. "Şimdi sen sorunca hatırladım, file kıymetli bir haşa bırakmış. Unutmayayım da göndereyim." "Allah razı olsun" dedi Cihan. Demek **gerçekten** Sinan filden bahsetmişti. "Peki ya... ben?" "Sana da kitaplarım bıraktı." (Şafak, 2013, s. 409).

بعد أن طرحت عليّ هذا السؤال الآن، أتذكّر أنّه ترك كسوة جميلة للفيل. وسوف أتأكّد بنفسني من حصول الفيل عليها. قال جهان مقطباً حاجبيه، وهو يرنو إلى قدميه كأنهما تزعجانه: إنّي متشكر جدّاً. وماذا ... عليّ؟ أمّا أنت فقد ترك لك معلمك كتبه (Çev. Derviş, 2015, s. 513).

17. Fakat, aynı yıllarda Üsküdar'ı gezen Eliya Çelebi'de sözü edilmediği için, **gerçekten** böyle tuhaf ve ilginç bir ev olup olmadığını kesinlikle bilemediğimizi söylemeliyiz. **Gerçekten** var idiyse bile, bu tuhaf ev Üsküdar'ı kasıp kavuran 1642'deki ünlü yangında yok olmuş olmalı (Pamuk, 2007, s. 10-11).

ولكن علينا القول بأننا لا نعرف **بالتأكيد** (bi't-tekid) إن كان لهذا البيت وجود أم لا، لأن (أولياجلي) الذي مر في المنطقة في تلك السنوات لم يذكره. وإذا كان هذا البيت موجوداً **في الواقع** (fi'l- vâk'i) فإنه زال في الحريق الشهير الذي أتى على أسكندر عام 1642 (Çev. Abdulli, 2007, s. 12).

18. Tarım bakanını tanıyorum, okulda benden bir sınıf küçüktü, kanun taslakları hazırlıyorum, bu sefer **gerçekten** bir işe yarayacağına yemin ederim anne, peki peki, kutun senin olsun, istemiyorum, ama bari içkime karışma (Pamuk, 2007, s. 144).

أعرف وزير الزراعة، كان معي في المدرسة في صف أدنى. أحضّر مسودات مشاريع قوانين. أقسم بأن هذه المرة سيكون مفيداً يا أمي. حسنٌ، حسنٌ، ليكن الصندوق لك. لا أريده، ولكن لا تتدخل بمشروبي

(Pamuk, 2007, s. 200).

19. Eşşoglu eşşekler ve gaza daha çok bastım ama, Ceylan hâlâ susuyordu ve o zaman artık ölümün **gerçekten** çok yakın olduğunu düşünmüştüm ki, aman Allahım, yolun ortasında plajda gezinir gibi sallanarak yürüyenleri gördüm (Pamuk, 2007, s. 201).

ضغطت على الوقود أكثر. مازالت جيلان صامتة، وشعرت حينئذ بأن الموت قريب جداً. الرحمة يا إلهي! رأيت بعض الماشين على الطريق متأرجحين، وكأنهم يمشون على شاطئ السباحة (Çev. Abdulli, 2007, s. 269).

20. Seni denemek için yaptım, dermiş Mustafa, bakalım disiplinin sonsuz itaat demek olduğunu **gerçekten** öğrenmiş misin diye! Sevdığın o kıza kötü davranmana gerek yok Hasan! (Pamuk, 2007, s. 211).

سيقول لي: أنا فعلت هذا الأمر لأجربك، وأرى ما إذا كنت قد تعلمت بأن الانضباط هو طاعة لا متناهية! لضرورة لأن تعامل الفتاة التي تحبها بشكل شيء (Çev. Abdulli, 2007, s. 281).

Tablo 5.11. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Hakikaten, Aslında, Gerçekten” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Arapça						Ø	Top.	
Hakikaten	ḥaḳḳen	fi'len	fi'l-ḥaḳīḳa	bi-ḥaḳ				10	20
	6	2	1	1					
Aslında	fi'l-ḥaḳīḳa	bel	yabdū	kemâ		ḥaḳḳen		10	19
	2	4	1	1		1			
Gerçekten	ḥaḳīḳaten	ḥaḳḳen	fi'l-ḥaḳīḳa	bi-ced	bi't- te'kid	fi'l- vāk'i	ṣaḥīḥ	9	20
	3	3	1	1	1	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Hakikaten 5, 6, 10, 15, 17, 20. örneklerde ‘ḥaḳḳen’; 1, 8. örneklerde ‘fi'len’; 3. örnekte ‘bi-ḥaḳ’; 2. örnekte ‘fi'l-ḥaḳīḳa’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 4, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 18. örneklerde herhangi bir karşılık kullanmamıştır.

Aslında 7, 19. örneklerde ‘fi'l-ḥaḳīḳa’; 1, 2, 8, 14. örneklerde ‘bel’; 4. örnekte ‘ḥaḳḳen’; 6. örnekte ‘yabdū’; 3. örnekte ‘kemā’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 19. örneklerde herhangi bir karşılık kullanmamıştır

Gerçekten 6, 7, 8. örneklerde ‘ḥaḳīḳaten’; 3, 10, 15. örneklerde ‘ḥaḳḳen’; 4. 17. örneklerde ‘bi't-te'kid’; 5. örnekte ‘bi-ced’; 11. örnekte ‘ṣaḥīḥ’; 17. örnekte ‘fi'l-vāk'i’; 9. örnekte ‘fi'l-ḥaḳīḳa’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarmıştır. 1, 2, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20. örneklerde herhangi bir karşılık kullanılmamıştır. **Hakikaten, aslında ve gerçekten** söylem bağlaçlarının en sık görülen işlevleri *pekiştirme* ve *onaylamadır*.

5.3.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “ḥaḳīḳaten, fi'l-vāk'i, fi'l-ḥaḳīḳa”

Arapçadaki “ḥaḳīḳaten, ḥaḳḳen, fi'l-vāk'i ve fi'l-ḥaḳīḳa” bağlaçlarının Türkçedeki “hakikaten, aslında ve gerçekten” bağlaçlarına denk geldiği görülmektedir.

Çalıştığımız örneklerde, Arapçadaki ḥaḳīkat/ ḥaḳḳat/ ḥaḳḳen bağlaçlarının Türkçeye *gerçekten*, bir örnekte *sahiden*; fi'l-vāk'i bağlacının *aslında*; *filhakika* bağlacının *aslında*, bir örnekte *gerçekten*, bir örnekte *gerçekte*, bir örnekte *hatta* bağlantı ögeleriyle çevrildiği tespit edilmiştir.

5.3.2.1. Ḥaḳīkat

1. فتساءل أحمد نصر في شيء من الضيف: هل لها جولات مماثلة؟ أظن ذلك، هي ودود حقا (ḥaḳḳen) وتحب الناس (Mahfuz, 1966, s. 47).

Ahmet Nasrı, biraz rahatsız olmuşçasına sordu: “Bizimki gibi dünyalara yaptığı başka ziyaretler var mı?” “Sanırım var. Gerçekten çok cana yakın biridir, insan canlısıdır” (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 45).

2. أتسلمين لي نفسك إذا عاهدتك على الإيمان بالجدية؟ أنت ظريف حقا (ḥaḳḳen) ! وها هو يقرب وجهه من وجهها. سيتكرر المنظر القديم (Mahfuz, 1966, s. 103).

“Ciddi olacağıma dair sana söz versem, kendini bana teslim eder misin?” “Gerçekten çok hoşsun!” İşte Recep’in yüzü Semâra’nın yüzüne yaklaşıyor (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 88).

3. زهرة قررت أن تتعلم.. نظرت إليها ببلاهة ولم أفهم شيئاً. حقا (ḥaḳḳen) قررت أن تتعلم، قالت لي إنها ستغيب ساعة كل يوم لتتلقى درسا (Mahfuz, 2009, s. 51).

“Zühre okula başlıyor!” Anlamıyorum. “Gerçekten. Kararını verdi. Öğle sonraları için bir saat izin istedi. Dersler için” (Çev. Ertüzün, 2010, s. 41).

4. ملاحظات عن موضه السيدات ، مكبرات الصوت، رد على شكوى زوجة مجهول! أفكار لذيدة حقا (ḥaḳḳen) ولكن أين روءف علوان؟ بيت الطلبة وتلك الأيام العجيبة الماضية (Mahfuz, 1973, s. 27).

Kadın modası hakkında değerlendirmeler, hoparlörler, isimsiz bir kadının şikayetlerine yanıt! Gerçekten de hoş fikirler, ama Rauf Alvân nerede? Öğrenci yurdu ve o eski ilginç günler? (Çev. Rahim, 1996, s. 48).

5. ومن خلال النافذة بدت سماء المغيب كدرة يدور بها سرب من الحمام من أن لأن. وجفولك ياسناء مؤلم حقاً (ḥaḳḳen) كمنظر القبر. ولا أدري إن كنا سنلتقى مرة أخرى (Mahfuz, 1973, s. 78).

Gün batımında gökyüzü pencereden, zaman zaman bir güvercin sürüsünün çevresinde döndüğü bir mücevher gibi görünüyordu. Ey Sena! Senin içine düştüğün korku, mezar manzarası gibi gerçekten üzüntü verici. Bir daha karşılaşır mıyız, nerde, ne zaman, bilmiyorum (Çev. Rahim, 1996, s. 96).

6. فضحكت كاشفة عن أسنان مغطاة بالبقدونس وقالت: أقلت ذلك حقاً (ḥaḳḳen)؟ فقال بجذ: ولذلك انقلب رءوف علوان خائناً (Mahfuz, 1973, s. 103).

Bu söz üzerine Nur, maydanoz kaplı dişlerini göstererek güldü ve öfkeyle: Gerçekten bunu söyledim mi? Said öfkeyle: Rauf Alvan da bu yüzden hain oldu (Çev. Rahim, 1996, s. 119).

7. قالت إن القصة التي قرأتها كانت حقيقتاً (ḥaḳḳaten) شيقة (Yazıcı, 1998, s. 39). Okuduğum hikayenin gerçekten mükemmel olduğunu söyledi (Yazıcı, 1998, s. 39).

8. حقيقتاً (ḥaḳḳaten) هذه الضرائب كبيرة جداً (Yazıcı, 1998, s. 83). Bu vergiler gerçekten ağır (Yazıcı, 1998, s. 83).

9. وقلت لمحجوب ، وقد استعدت سيطرتي على نفسي ، وأنا أضحك أيضاً: " أنت مجنون حقاً (ḥaḳḳen) ". وتركته وذهبت (Salih, 1999, s. 128).

Kendime geldim ve "Sen sahiden delirmişsin " dedim Mahcub'a gülerek. Oradan ayrıldım ve düşünmeye başladım (Çev. Cihangir, 2011, s. 89).

10. وجدي بصوته النحيل وضحكته الخبيثة حين يكون على سجيته، أين وضعه في هذا البساط الأحمدى؟ هل هو حقيقة (ḥaḳḳaten) كما أزعم أنا وكما يبدوا هو؟ هل هو فوق هذه الفوضى؟ لا أدري (Salih, 1999, s. 133).

O ince sesi ve iyi zamanlarında attığı o hınzır kahkahalarıyla bu resim nerdesin duruyor? **Gerçekten** de benim bildiğim gibi mi? Görüldüğü gibi mi? O tüm bu kargaşanın üzerinde mi? Bilmiyorum (Çev. Cihangir, 2011, s. 93).

11. قام سعيد إلى المجموعة فتناول كتابا إثر آخر وهو يقول بأسف: ضاع أكثرها **حقا** (ḥaḳḳen) .. وضحك المخبر متسائلاً.. من أين لك هذا العلم (Mahfuz, 1973, s. 17).

Said, kitaplara doğru gidip birer birer eline alarak üzüntülü bir halde: "**Gerçekten** de çoğu kaybolmuş" dedi. Sivil polis gülerek sordu: "Bu ilim de nereden geldi sana?" (Çev. Rahim, 1996, s. 39).

12. ملاحظات عن موضحة السيدات ، مكبرات الصوت ، رد على شكوى زوجة مجهولة! أفكار لذينة **حقا** (ḥaḳḳen) ولكن أين رءوف علوان (Mahfuz, 1973, s. 27).

Kadın modası hakkında şikayetlerine yanıt! **Gerçekten** de hoş fikirler, ama Rauf Alvân nerede? (Çev. Rahim, 1996, s. 44).

13. ولعة تورط في الترحيب به مضطرا. ولعله تغي **حقا** (ḥaḳḳen) فلم يبق من الشخص القديم إلا ظل وصزرة (Mahfuz, 1973, s. 32).

Belki de onu mecbur kaldığı için buyur etmişti. Belki **gerçekten** değişmiş, eski kişiden geriye, şeklinin gölgesi dışında bir şey kalmamıştı (Çev. Rahim, 1996, s. 54).

14. وستبقى أنت في هذا السجن حتى ينساك البوليس ، ولكن هل ينساك البوليس **حقا** (ḥaḳḳen) ؟ وبقدر ما يخون الموت الأحياء فستذكر بالقبور الخيانة ثم تذكر بالخيانة نبوية وعليش ورؤوف (Mahfuz, 1973: 77).

Sense, polis seni unutana dek bu hapishanede kalacaksın. Ama polis seni **gerçekten** de unutmaz mu dersin? Ölüm canlılara ihanet ettiği ölçüde, kabirler de bu hainleri hatırlatacak ve Nebeviyye, Aliş ve Rauf ihanetleriyle hatırlanacak

(Çev. Rahim, 1996, s. 95).

5.3.2.2. Fi'l-vāk'i

Elde ettiğimiz verilerde Arapçada **esasen** yerine fi'l-vāk' kullanılmaktadır. Arapça fi'l-vāk' yerine ise Türkçede “aslında” bağlantı ögesinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

1. في الواقع (fi'l- vāk'i) ما أحببتك عندما رأيتك لأول مرة (Akçay, 2005, s. 383).

Aslında ben seni ilk gördüğümde hiç sevmemiştim (Akçay, 2005, s. 383).

2. في الواقع (fi'l- vāk'i) أريد أن أبدأ كل شيء من جديد (Akçay, 2005, s. 383).

Aslında herşeye yeniden başlamak isterim (Akçay, 2005, s. 383).

3. في الواقع (fi'l- vāk'i) لقد اشتقنا إليه إلى حدٍّ وكأنا معه في كل لحظة (Akçay, 2005, s. 383).

Aslında onu (hiç unutmadık) o kadar özledik ki, sanki her an onunlayız

(Akçay, 2005, s. 383).

5.3.2.3. Fi'l-ḥakīka

Arapça “filhakika” yerine Türkçede “aslında, gerçekten, gerçekte ve hatta” bağlantı ögelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

1. ولا أستبعد أن أسمع ذات ليلة نفس الصوت وهو يأمرني بعمل خارج يذهل له من لا يؤمن بالمعجزات. وقد قال العلم في النجوم كلمته ولكن ماهي في الحقيقة (fi'l-ḥakīka) إلا أفراد عالم آثروا الوحدة فتباعدوا عن بعضهم آلاف السنين الضوئية (Mahfuz, 1966, s. 38).

Aynı sesin, bana mucizelere inanmayanları bile şaşkına çevirecek olağanüstü bir şey yapmayı emredeceği gece çok uzakta değil. Bilim, yıldızlarla ilgili söyleyeceğini söyledi; ama yıldızlar, **aslında** bir dünyanın, birliği tercih ettikleri için birbirlerinden binlerce ışık yılı uzaklaşmış bireylerinden başka bir şey değildir

(Çev. Rahmi ER, 2015, s. 39).

2. فكرت، ثم اقتنعت بأن التاريخ لم يعرف عميلاً فوق الثمانينين! ضحكت طويلاً ثم سألتها: ولم تخاف العملاء؟
لا شيء في الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) غير أني أروح عن نفسي أحياناً بالكلام. ثم واصل حديثه بغصبية
(Mahfuz, 2009: 26).

Bu beni çok eğlendirdi. Hükümet ajanlarından korkmak için sebebi mi vardı? “Pek sayılmaz. Ama bazen sırf konuşarak da olsa teselliye ihtiyacım oluyor. Taşrada da yapamıyorum.” Artan bir öfkeyle sözünü sürdürdü (Çev. Ertüzün, 2010, s. 23).

3. واعتبرني صديقة ، صديقة بكل معنى الكلمة. ولكنها لم تأت في الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) للمجاملة ، أو لم تكن
المجاملة إلا وسيلة فحسب ، لقد جاءت أصلاً للأعتراف (Mahfuz, 2009, s. 113-114).

Ben de senin arkadaşımın, her anlamda gerçek bir arkadaş. Onu getiren nezaket değil, kendini sözle ifade etmenin cümbüşünde tatmin bulma fırsatıydı. Bana hayat hikayesini anlattı (Çev. Ertüzün, 2010, s. 91).

4. نظرت إلى بإشفاق ثم تشجعت قائلة: لم تكن في الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) خطيبته، إنها امرأة ساقطة! الخيانة هي
الخيانة على أي حال! (Mahfuz, 2009, s. 131).

Bir süre bana baktıktan sonra cesaretini topladı. “Gerçekten sözlüsü değilmiş. Düşük bir kadınmış.” “Bu onun dönecek olmadığı anlamına gelmez”
(Çev. Ertüzün, 2010, s. 105).

5. ودعاه الجرسون إلى التليفون فمضى مسرعاً ملهوقاً. غاب بعض الوقت ثم رجع إلى مجلسه واجماً متهجماً. رجع
في الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) متهدماً. ماذا حدث؟. لم يجلس، دفع حسابه ثم غادر المكان
(Mahfuz, 2009, s. 156).

Garson onu telefona çağırdı. Az sonra kaşlarını çatmış, hatta tamamen yıkılmış bir halde geri döndü. Oturmadan hesabını ödeyip çıktı (Çev. Ertüzün, 2010, s. 123).

6. فسألتها في قلق: ماذا فعلت بها أمس؟ لا شيء البتة في الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) ، وستعلمين كل شيء في حينه
(Mahfuz, 1973, s. 74).

Nur endişeyle ona sordu: Dün onunla ne yaptın? **Aslında** bakacak olursan hiç bir şey. Zamanı gelince her şeyi öğreneceksin (Çev. Rahim, 1996, s. 91).

7. حلمت أنك بعيد وأنى أنتظر كالمجنونة.. فقال فى كآبة: هذا فى الحلم، أما فى الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) فأنت التى ستذهبين بعيدا وأنا الذى سأنتظر (Mahfuz, 1973, s. 77).

Düşümde senin ayrılıp gittiğini, benim de deliler gibi seni beklediğimi gördüm. Üzgün bir şekilde dedi ki: Bu düşte böyle. Oysa **gerçekte** ayrılıp gidecek olan sen, bekleyecek olansa benim (Çev. Rahim, 1996, s. 95-96).

8. وكل ما فى الوجود من ظواهر ونبات وجماد وحيوان وإنسان هى فى الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) أجزاء الواحد الصحيح (Mehmut, 1999, s. 63).

Varlık âlemindeki insan, hayvan, bitkiler, cansız varlıklar ve olguların hepsi **aslında** (gerçekte) tek doğrunun parçalarıdır.

9. وأنت تضحك الآن وتتساءل كيف يمكن اختزال العالم بكل مباهجه وألوانه النابضة إلى مجرد شفرة رياضية. ومع ذلك أنت تسمع كل يوم إلى الموسيقى وتطرب و تهتز وتنتشي , مع أن هذه الموسيقى ليست فى الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) إلا سباقا من الأرقام.. مجرد تتابع من الذبذبات يتفاوت ارتفاعا وانخفاضا وشدة وضعف وهى بحساب الموجات الصوتية التى تطرق طبلة الأذن مجرد اهتزازات تتفاوت فى المقدار (Mehmut, 1999, s. 67).

Şimdi sen, tüm güzellikleri ve parlak renkleriyle dünyanın sadece matematiksel bir şifreye nasıl sığdırılabileceğini kendi kendine sorup gülüyorsun. Bununla beraber sen her gün, müzik dinleyip, şarkı söylüyorsun ve dans edip eğleniyorsun. Halbuki dinlediğin bu müzik **aslında** bir dizi rakamdan, sadece birbirini izleyen yükselip alçalan frekanslardan başka bir şey değildir.

10. فالعالم إذن له صورتان وفى الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) صور عديدة بقدر ما تتفاوت وسائل الحس. صورة هى التى نراه بها وصورة تقوم بها الكمية التحليلية والطبيعية والتشريح وهى أرقام ومقادير وكيفيات وعلاقات ترشدنا إليها أدواتنا ومقاييسنا (Mehmut, 1999, s. 68).

Öyleyse dünyanın iki görüntüsü var, **aslında** duyu araçlarının değişmesine bağlı birçok görüntü var. Bir, dünyayı kendisiyle algıladığımız görüntü, bir de kimya analizlerinin ortaya koyduğu görüntü.

11. إن أجهزة الجسد حينما تعمل تشبه الأرج واز.. فتبدو للناظر من بعيد كأعضاء حية .. تتكلم باختيارها و حريتها .. و هي **في الحقيقة** (fi'l-ḥaqīka) قطع خشبية ميتة تحركها خيوط خفية من وراء خباء. في داخلنا أرجواز . في داخلنا زامر ينفخ في بوق أجسادنا .. و يلهو بخيوط أطرافنا فتتحرك وتمشي وتتكلم (Mehmut, 1999, s. 79).

Vücut organları, çalışırken gölge oyununa benzer. Uzaktan gören biri için bir canlının organları gibidir, özgürce ve kendi seçimiyle konuşur. **Aslında** bir perdenin arkasından gizli iplerle hareket ettirilen cansız tahta parçalarıdır. İçimizde vücudumuzun borazanını öttüren bir zurnacı vardır ve parmak uçlarımızın ipleriyle oynar. Dolayısıyla bedenlerimiz hareket eder, yürür ve konuşur.

12. وقف برهة أمامي.. ثم سألني: أسمح لي بالجلوس؟ كان يجب أن أقول "لا". أو في حالة أخرى "تفضل ولكنني أجبت.. طبا. لكنه لم يجلس. قال وهو ما زال واقفا: **في الحقيقة** (fi'l-ḥaqīka) .. أنا أكره هذا المكان.. وأفضل أن نذهب لتناول شيء معاً في مقهى آخر .. أيزعجك هذا؟ (Mosteghanemi, 2013, s. 37).

Aniden karşımda durup bana “oturabilir miyim ” diye sordu. “Hayır” demem gerekirdi. Ama “tabii ki” diye cevap verdim. Oturma ama. Ayaktayken şöyle dedi: **Aslında** ben burayı sevmiyorum ve birlikte başka bir kafede bir şeyler yemek için buradan gitmemizi tercih ederim. Bu seni rahatsız eder mi?

13. رحت إليه عند المغيب، فوجدته وحده ، أمامه أنية شاي. عرض علي الشاي فأبيت، فقد كنت

في الحقيقة (fi'l-ḥaqīka) أتعجل سماع القصة. لابد أنه قرر أن يقول الحقيقة (Salih, 1999, s. 24).

Gün batmadan yanına gittim, önünde bir bardak çayla, yalnız otuyordum. "Çay içer misin?" diye sordu ama hikayeyi duymak için sabırsızlandığımdan, istemedim. Gerçekleri anlatmaya karar vermiş olmalıydı (Çev. Cihangir, 2011, s. 25).

14. فقال محبوب: أنت لست سكران بل مجنوناً أيضاً. مصطفى سعيد هو **في الحقيقة** (fi'l-ḥaqīka) نبي الله الخضر. يظهر فجأة ويغيب فجأة (Salih, 1999, s. 132).

"Sadece sen sarhoş değil, aynı zamanda da delisin" dedi Mahcub. Mustafa Said **aslında** Hızır Aleyhisselam'dı, bu yüzden birden ortaya çıkıp birden yok oluyordu (Çev. Cihangir, 2011, s. 92).

Tablo 5.8. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “*Ḥaḳīḳaten, Fi’l-vāk’i ve Fi’l-ḥaḳīḳa*” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe				Ø	Toplam
Ḥaḳīḳaten - حَقِيقَةً Ḥaḳḳen - حَقًّا	gerçekten		sahiden			14
	13		1			
Fi'l-vāk'i في الواقع	aslında					3
	3					
Fi'l-ḥaḳīḳa - في الحقيقة	aslında	gerçekten	gerçekte	hatta	3	14
	8	1	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Ḥaḳīḳaten (حَقِيقَةً) ve **ḥaḳḳen** (حَقًّا) bağlantı ögelerinin 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14. örneklerin Türkçe çevirisinde ‘gerçekten’ kullanılmıştır; 9. örnekte ‘sahiden’ bağlantı ögeleriyle Türkçeye aktarılmıştır.

Fi’l- vāk’i (في الواقع) Türkçeye 1, 2, 3. örneklerde ‘aslında’ bağlantı ögesiyle aktarılmıştır.

fi’l-ḥaḳīḳa (في الحقيقة) 1, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14. örneklerde ‘aslında’; 4. örnekte ‘gerçekten’; 7. örnekte ‘gerçekte’ 5. örnekte ‘hatta’ bağlantı ögeleriyle Türkçeye aktarılmıştır. 2, 3, 13. örneklerde herhangi bir karşılık kullanmamıştır. Arapçadan Türkçeye yapılan çevirilerde **ḥaḳīḳaten**, **fi’l- vāk’i** ve **fi’l-ḥaḳīḳa** bağlaçlarının en yaygın görülen işlevleri *onaylama* ve *pekiştirme*dir.

5.4. Kiplik Söylem Bağlaçları

Kiplik bağlaçları; asla, galiba, mutlaka, maalesef, madem, zaten gibi önermelere zorunluluk veya olasılık anlamı katan, belirteç olan bağlaçlardır.

5.4.1. Asla (أصلا)

Asla, cümle başı bağlacıdır. Hiçbir zaman, hiçbir biçimde ve kesinlikle gibi anlamlarda kullanılır. Cümleleri birbirlerine bağlar (Yavuz, 2010, s. 74).

5.4.1.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “asla/ hiç”

1. Başımıza gelenlerin, hikâye edilip bir kitapta yazılsa bile, en usta nakkaşlârca bile **asla** resimleneleceğini de söyleyeyim size. Tıpkı Kuran-ı Kerim gibi, -yanlış anlaşılmasın, hâşa!- bu kitabın sarsıcı gücü asla resimlenemez oluşundan da gelir. Bunu anlayabildiğinizden kuşkuluyum (Pamuk, 1998, s. 12).

سأقول لكم إننا لو حولنا ماجرى إلى حكاية ، وكتبت في كتاب ، **فَلْنِ** (fi' len) يستطيع امهر الرسامين رسمها ، إن قوة هذا الكتاب المزلزلة مثل القرآن الكريم – حاشا لله ، لاتفهموا الأمر خطأ – تأتي من عدم إمكانية رسمه ، أنا أشك بفهمكم لهذا (Çev. Abdulli, 2000, s. 11)

2. "Kim sokuyor bunları senin kafana benim canım kızım?" dedi. "Aklını başından alan kim?" "Bir kere boşandıktan sonra, aklımı başından alabilecek birisi varsa eğer, onu tabii ki siz bana söyleyeceksiniz ve ben kiminle evlenmem konusunda sizin kararınızdan **asla** çıkacak değilim." Benim kurnaz babam, kızının da kendisi kadar kurnaz olduğunu görüp gözlerini kırıştırmaya başladı (Pamuk, 1998, s. 105).

قال: " من يدخل هذه الأمور في عقلك ياروحي؟ من يطير عقلك من راسك؟". " إذا كان هنالك من سيطير لي عقلي من رأسي ، أنتم من سيقول لي عنه طبعاً بعد طلاقس ، ولن أخرج **أبدأ** (ebeden) على قراركم حول اختيار الذي أتزوجه". والدي الماكر رأى أن أبنته لاتقل عنه مكرأ فبدأ يرف بعينه (Çev. Abdulli, 2000, s. 130).

3. Böylece, Venediklinin ve Müslümanın ölümüne, Azrail'e, Allah'ın diğer meleklerine, onların kâfirin resimleriyle **asla** karıştırılmayacağına geldi laf. Beni az sonra çizecek olan ve şu anda, canım kahvehanemizde güzel gözleriyle bana bakan genç üstadın canı, bu iri laflardan sıkılmış, eli sabırsızlanıyor, beni çizmek istiyordu, ama benim nasıl bir şey olduğumu bilmiyordu (Pamuk, 1998, s. 148).

وهكذا وصل الحديث إلى عدم إمكان تشابه البندقيين والمسلمين بموتهم، ولا لخط عزرائيل وملائكة الله الآخرين برسوم الكفار. تضايق الأستاذ الشاب الذي سيرسمني بعد ذلك بقليل وينظر إلي الآن بعينه الجميلتين في مقهانا العزيز هذا العبارات الفضفاضة تلك ، وكان يده تتململ برغبة رسمي ولكنه لا يعرف كيف يمكن أن أكون

(Çev. Abdulli, 2000, s. 185).

4. Yolculuklarım sırasında, onu aklımdan nasıl hiç çıkaramadığım geceler boyu hayalinin hayaletler gibi nasıl da hana geri geldiğini anlatmaya başladım. Başka birine **asla** anlatamayacağımı sandığım en gizli, en derin acılardı bunlar; bütünüyle doğrudular, ama o anda hayretle farkettiğim gibi, samimi değillerdi hiç

(Pamuk, 1998, s. 176).

فبدأت أحكي لها كيف أنها لم تخرج لحظة من عقلي في أثناء سفري ، وكيف أن خيالها كان يعود إليّ مثل الأشباح. وهذه أعمق الآلام وأكثرها سرية، وتلك التي لا يمكن أن أحكيها لأحد غيرها، وهي صحيحة كلها ، ولكنني في تلك اللحظة أدركت مندهشاً أنني لم أكن صادقاً (Çev. Abdulli, 2000, s. 223-224).

5. Gözlerimin içine baktı. "Sence biz bunu yapıyor muyduk?" "**Asla**," diyerek gülümsedim. "Ama merhum Zarfif Efendi son resmin tamamını görünce öyle zannetmeye başlamış (Pamuk, 1998, s. 185).

نظر إلى عيني: "هل ترى أننا نعمل هذا؟" ابتسمت ، وقلت: "**نهائياً**" (nihe'yyen) ولكن المرحوم ظريف أفندي عندما رأى الرسم الأخير بدأ يعتقد بهذا (Çev. Abdulli, 2000, s. 234-235).

6. Sen de biliyorsun ki, bir mucize olmazsa, bu çerçeveyi kim yaptı, tezhip kimin, şu adamı ve atı kim resmetti diye **asla** sormayacak ve kitabı hazineye kilitleyecek. Ama bütün hüner sahipleri gibi, yine de bir gün o mucize olacak diye nakşederiz hep." Biraz sustuk. Sanki sabrediyorduk (Pamuk, 1998, s. 196).

أنت تعلم! إذا لم تحدث معجزة **فلن** (fi' len) يسأل عن الذي عمل هذا الإطار، وصاحب هذا التذهيب، وعن الذي رسم الرجل والحصان الفلاني، وسيقل على الكتاب في الخزانة. ولكننا مثل أصحاب المهارات كلهم ننقش على أمل أن يكون نقشنا في يوم ما معجزة". سكتنا قليلاً كأننا نصبر (Çev. Abdulli, 2000, s. 249).

7. Ama kalpsiz naip hiç oralı olmadı da Şeküre'nin velisi kimdir diye sordu. Bir an kararsızlık geçirdikten sonra atıldım ve Padişahımıza çavuşluk ve elçilik yapmış olan muhterem babası sağdır dedim. "O mahkemeye gelmeden **asla** boşamam!" dedi naip. Bir telaşla, bu sefer, Enişte Efendimin hasta yatağında can çekiştiğini, Allah'tan son dileğinin kızının boşandığını görmek olduğunu, benim ona vekalet ettiğimi anlattım (Pamuk, 1998, s. 227).

ولكن النائب الذي لا قلب له يتجاهل كل شيء فيسأل: من هو ولي شكور؟ والدها المحترم – الذي عمل لدى سلطاننا جاويشاً وسفيراً – حي. قال النائب: " لا أطلقها أبداً (’ebeden) دون أن يأتي إلى المحكمة" وبنفعال شرحت له أن الأفندي زوج الخالة طريح الفراش ينازع الروح، وأن منيته الأخيرة من الله أن يرى ابنته مطلقة، وأنني وكيله (Çev. Abdulli, 2000, s. 290-291).

8. "Kasım Paşalı Kasım'ın bu!" dedi bir keresinde, Padişahımızın dedesi Sultan Süleyman'ın kıpkızıl savaş çadırının dibindeki mor otları işaret ederek. "Bir üstat **asla** değildi, ama kırk yıl resimlerin boş yerlerine, beş yapraklı, tek çiçekli şu otlardan yaptı ve iki sene önce ölüp gitti. Bu küçücük otu herkesten iyi çizdiği için ben hep ona çizdirdim" (Pamuk, 1998, s. 311).

وفي إحدى المرات قال: " هذا قاسم من حي قاسم باشا" وأشار إلى الأعشاب البنفسجية في عمق خيمة الحرب الحمراء للسلطان سليمان جد سلطاننا وقال أستاذي: " لم يكن أستاذاً أبداً (’ebeden) ولكنه على مدى أربعين سنة رسم هذه الأعشاب ذات الورقات الخمس والزهرة الوحيدة في الأماكن الفارغة من الرسم، ولأنه يرسم هذه الأعشاب أفضل من الجميع كنت أجعله يرسمها دائماً" (Çev. Abdulli, 2000, s. 398).

9. Başkalarına benim kavgacılığım, geçimsizliğim ve dik... başlılığımdan söz ederken aslında büyük üstadın kafasında bu olduğunu uzun zamandır anlıyordum. Benim Zeytin'den ve Kelebek'ten çok daha fazla Frenk usûllerine yatkın olduğumu, "eski üstatlar **asla** böyle nakşetmezdi," deyip Padişahımızın yeni isteklerine sırt çevirmeyeceğini de haklı olarak düşünüyordu (Pamuk, 1998, s. 424).

أنا أدرك منذ زمن طويل أن هذا مايدور في رأس الأستاذ الكبير في الحقيقة عندما تحدث عن مشاكستي وعدم انسجامي مع الآخرين، وعنادي. ويعتقد محقاً أنني أكثر قرباً للأصول الأفرنجية من زيتون وفراشة، وأنني لن أرد **مطلقاً** (muṭlaқан) طلبات السلطان بقولي: "لم يكن الأساتذة القدماء ينقشون هكذا"

(Çev. Abdulli, 2000, s. 547)

10. Allah'ın kimine yalnızca hüner ve yetenek verirken, kimine de yalnızca sabır ve tevekkül vermesinin de bir hikmeti ve adaleti olduğunu kabul edip **asla** kıskançlık etmeyen vasat üstatlar neredeydiler? Kimi kambur ve sürekli gülümser, kimi hülyalı ve sarhoş, kimi ele kimseyle, evlendiremediği kızını bizlere kakalamaya' meraklı bu amca üstatları hatırladıkça çıraklık ve ilk ustalık yıllarının nakkaşhanesinin unutulmuş ayrıntılarını gözlerimizin önünde canlandırmaya çalıştık (Pamuk, 1998, s. 149).

أين المعلمون المتوسطون الذين لا يغارون **مطلقاً** (mutlakān) وقيلوا أن الله حكمته وعدالته في منح البعض موهبة ومهارة، والبعض الآخر توكلأً وصبراً؟ كلما استذكرنا أولئك المسنين الذين احدثت ضهورهم ومنهم المبتسم دائماً، ومنهم السارح السكران ومنهم الذي لم يستطيع تزويج أبنته فيحاول التحايل علينا لتزويجنا منها. كنا نحیی أمام أعيننا تفاصيل النقش خانة المنسية (Çev. Abdulli, 2000, s. 565).

11. Her şeye bir akıl yetiştirmeye çalışacak kadar akılsız oğlum Orhan, zamanı durduracak Heratlı üstatların beni ben gibi **asla** çizemeyeceklerini hatırlatıp, oğlunu kucaklayan güzel anne resimlerini durmadan çizen Frenk üstatlarının ise zamanı hiç durduramayacaklarını anlatıp, benim mutluluk resmimin zaten hiçbir zaman yapılamayacağını bana yıllarca söylemiştir (Pamuk, 1998, s. 469).

ابني ارهان الغبي إلى حد أنه يجد نصائح لكل شيء بقي سنوات يذكرني أن الأساتذة الهراتيين الذين يوقفون الزمن لا يستطيعون **مطلقاً** (mutlakān) رسمي كما أنا، ويشرح لي أن الأفرنج يرسمون الأم الجميلة المحتضنة ابنها كثيراً، ولاكنهم لا يستطيعون إيقاف الزمن، وأن رسم السعادة الذي أريده لن يرسم في أي وقت (Çev. Abdulli, 2000, s. 604).

12. Her şeyin düzgün olup olmadığına son bir bakış fırlatan Mariam, odanın dibine, bir yastığın üzerine oturmaya gitti. Kocası yalnızsa, onunla bazen birlikte yemek yediği olurdu; davetlileri varsa, **asla** sofraya oturmazdı. Ancak davetlilerin bir eksiği olup olmadığına bakmak için fazla uzaklaşmazdı (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 18).

ألفت "مريم" نظرة أخيرة للتأكد من أن كل شيء كان في مكانه، ثم ذهبت للجلوس فوق حشية في طرف الحجرة الأخير. فعندما يكون زوجها وحده تتعشى معه في بعض الأحيان؛ ولا تفعل ذلك **قط** (kaṭ) حين يكون عنده ضيوف. إلا أنها لا تتبعد قط حرصاً منها على التأكد في كل لحظة من أنه لا ينقص الضيوف شيء (Çev. Dimişkiye, 1998, s. 17).

13. Ama bu akşam gözleri hiçbir şey demedi. Utakim, laubalice çıktı: Erkeklerin yabancılar önünde **asla** sevecen olmadıklarını bilmez misin sen? Az sonra, konuk uyumaya gidince, efendimiz yanına gelecektir. Haydi, bırak da örgülerini çözeyim (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s.19).

بيد أن عينيه لم تقولا لي شيئاً هذا المساء. ووبختها "أوتاكيم" بمزح: ألا تعلمين أنه ما من رجل يكون رقيقاً عطوفاً بحضور شخص غريب؟ لن يلبث الزائر أن يذهب للنوم فيقبل سيدنا للقائك. هيا، دعيني أحل ضفائرك
(Çev. Dimişkiye, 1998, s. 19)

14. Beyaz-Giysililer'in son derece katı yemek kuralları vardı; et ve içki yasağına uymaktan, sık sık oruç tutmaktan hoşnut olmasalar da, dışarıdan gelen yiyeceklere **asla** el süremezlerdi. Kendi fırınlarından çıkmış mayasız ekmek yerlerdi ve kaçak ekmek yiyen günahkâr sayılırdı (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 30).

فلقد كان "أصحاب الملابس البيضاء" يتقدمون بأنظمة غذائية صارمة؛ وإذا لم يكتفوا بتحريم اللحم والمشروبات المخمرة على أنفسهم ، وبالاتصراف إلى إلى الصوم في كثير من الأوقات ، فاتهم لم يكونوا يطعمون قَطُّ (kaṭ) ما يأتي من الخارج. فلم يكونوا ياكلون إلا الخبز الخالي من الخمر والخارج من فرنهم، ومن هشم الخبز الرومي كان في نظرهم كافراً (Çev. Dimişkiye, 1998, s. 30).

15. Polisin, bu tür işlere **asla** izin vermeyeceğini bilmen gerekirdi (Yazıcı, 1998: 181).

كان يجب عليك ان تعرف بان البوليس لن يسمح بهذا النوع من الأمور **إطلاقاً** (itlāḳan)
(Yazıcı, 1998: 181)

16. Asya'nın bu sıralamadaki son keşfi en beteri idi: Ne kadar uğraşırsa uğraşın **asla** güzel bir kadın olamayacaktı (Şafak, 2006, s. 73).

عندما أكتشفت سارة ذلك أيقنت أنها مهما فعات **فَلَن** (fi' len) تصبح امرأة جميلة على الإطلاق
(Şafak, 2012, s. 78)

17. İkinci Madde: İnsanların ezici çoğunluğu **asla** düşünmez, düşünenler de **asla** ezici çoğunluk olmaz. Ayrımı gör! Tarafını seç! (Şafak, 2006, s. 133).

المادة الثانية: إن الأغلبية الساحقة من الناس لا يفكرون **مطلقاً** (muṭlaḳan)، والذين يفكرون لا يصبحون الأغلبية الساحقة أبداً (abeden). فاختاري في أي فئة تريد أن تكوني (Çev. Alcebely, 2012, s. 147).

18. Asya'nın ona çekmediğini açıkça görebiliyordu. Güzel değildi, muhtemelen de **asla** olmayacaktı. Vücudunda ya da yüzünde bir acayiplik olduğundan değil

(Şafak, 2006, s. 135).

أما الشكل الخارجي ، فكانت الخالة زليخة ترى بوضوح أن آسيا كانت لاتكاد تشبهها. فهي لن تكون ، وربما لن تصبح امرأة جميلة **مطلقاً** (muṭlaḳan). لا لوجود عيب في جسمها، أو في وجهها، أو في أي شيء آخر (Çev. Alcebely, 2012, s. 151).

19. Allah gökte fersah fersah ötelerde bir tahtta oturmuyor ki. Her an her yerde ve hepimizin içinde. O yüzden **asla** terk etmez bizleri. Kendi Kendisini nasıl terk edebilir ki?" (Şafak, 2009, s. 51).

فالله لا يقبع بعيداً في السموات العالية، بل يقبع في داخل كلّ منا. لذلك فهو لا يتخلّى عنا، فكيف له أن يتخلّى عن نفسه؟ (Çev. Alcebely, 2012, s. 47).

20. Babam o korkunç geceden sonra bir daha **asla** eskisi gibi olmadı. Uzun zaman hâli o kadar perişandı ki sandım kederden aklını oynattı (Şafak, 2009, s. 402).

فمنذ تلك الليلة المشؤومة، لم يعد أبي كما كان. وبدأ الجميع يقولون إن الحزن قد تملك عقله

(Çev. Alcebely, 2012, s. 486).

Tablo 5.13. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Asla/ Hiç” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe						Ø	Toplam
Asla	mutlaḳan	'ēbeden	ḳaṭ	iṭlāḳan	nihē'yyen	fi'len	5	20
	5	3	2	1	1	3		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Asla 9, 10, 11, 17, 18. örneklerde ‘mutlakān’; 2, 7, 8. örneklerde ‘ēbeden’; 12, 14. örneklerde ‘kaṭ’; 15. örnekte ‘iṭlākān’; 5. örnekte ‘nihē’iyyen’; 1, 6, 16. örneklerde ‘fi’len’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 3, 4, 13, 19, 20. örneklerde herhangi bir karşılık kullanılmamıştır.

Asla, eylemleri nitelerek *yüksek kesin derecesi* göstermek amacıyla kullanılmaktadır. Arapçada bu işlev “mutlakān, ‘ēbeden, kaṭ, iṭlākān, nihē’iyyen ve fi’len” bağlantı ögeleriyle karşılanmaktadır. Ancak ‘hiç’, Arapçada “‘ēbeden, iṭlākān, leyse, lā şey” bağlantı ögeleriyle karşılanabilmektedir ve Türkçeden farklı olarak birbirlerinin yerine kullanılamamaktadır.

5.4.1.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “‘aşlen/ hiç”

Arapçadaki “‘aşlen, ‘ēbeden, len, kaṭ ve iṭlākā’nın Türkçeye “asla, hiç” bağlantı ögeleriyle aktarıldığı görülmektedir.

Türkçede "asla" ve "hiç", birbirlerinin yerine kullanılabilir. Türkçeden Arapçaya ve Arapçadan Türkçeye çevirileri incelediğinde bu iki ögenin hangi durumlarda birbirlerinin yerine kullanılabileceği ortaya çıkmaktadır. ‘Hiç’ Türkçede hem adları hem de eylemleri nitelemek için kullanılabilirken ‘asla’ yalnızca eylemleri nitelemek için kullanılabilir.

1. وقالت المدام: لم يرتح له قلبى أبداً (‘ēbeden)، من أول نظرة فهمته، شرير لا أخلاق له!

(Mahfuz, 2009, s. 65).

Mariana, “Onu zaten **hiç** sevmemiştim,” dedi. “Başından beri nasıl biri olduğunu görebiliyordum. İlkeleri olmayan bir genç” (Çev. Ertüzün, 2010, s. 51).

2. ولكنها لم تأت فى الحقيقة للمجاملة، أو لم تكن المجاملة إلا وسيلة فحسب، لقد جاءت أصلاً (‘aşlen) للاعتراف،

أو لتحقيق الذات عن طريق شفى (Mahfuz, 2009, s. 114).

Onu getiren nezaket değil, kendini sözle ifade etmenin cümbüşünde tatmin bulma fırsatıydı. Bana hayat hikayesini anlattı (Çev. Ertüzün, 2010, s. 91).

3. كنت أعرف محجوباً متهوراً، فخطر لي أن أمنعه عن مضايقة الرجل، إذا من الواضح أنه غير راغب في الجلسة أصلاً (aşlen) . لكن خاطراً آخر هجس في ذهني (Salih, 1966, s. 19).

Mahcub'un tezcanlılığını biliyordum, Adamın aramızda olmak istemediği aşikârdı! Ama tekrar düşününce bunu yapmaktan vazgeçtim (Çev. Cihangir, 2011, s. 22).

4. هؤلاء نساء فلاندرز ينتظرن الضائعين، ينتظرن الضائعين الذين أبداً (ʿebeden) لن يغادروا الميناء، ينتظرن الضائعين الذين أبداً لن يجيء بهم القطار (Salih, 1966, s. 20).

Flandre'nin o kadınları, bekler kayıpları, Bekler limandan asla ayrılmayacak o kayıpları, Bekler trenin hiçbir zaman getirmeyeceği kayıpları (Çev. Cihangir, 2011, s. 23).

5. ألا تفهم أنى لا أريد أن أفقدك مرة أخرى؟ فقال بثقة غريبة: لاتخافى على لولا الغدر ماتمكن البلوليس منى أبداً (ʿebeden). تنهدت فى امتعاض فراح يقول من فم مكتظ: أنت نفسك ألسنت عرضة للخطر؟ (Mahfuz, 1973, s. 87).

Seni bir daha kaybetmek istemediğimi anlamıyor musun? Çok ilginç bir güvenle dedi ki: Benim için endişelenme. Şayet ihanete uğramasaydım, polis beni asla yakalayamazdı. Nur, can sıkıntısından bir iç çekti. Bunun üzerine Said, tıka basa dolu bir ağızdan: Sen kendin, acaba tehlikeyle karşı karşıya değil misin? (Çev. Rahim, 1996, s. 104).

6. فقالت بحدة: أنت تلاطفنى كأننى طفل.. أبداً (ʿebeden) .. سوف يأتى حقا ذلك اليوم (Mahfuz, 1973, s. 95).

Bunun üzerine Nur, hiddetle: Bana, sanki çocukmuşum gibi davranıyorsun! Asla! O gün gerçekten gelecek (Çev. Rahim, 1996, s. 113).

7. لن أفعل ذلك أبداً (ʿebeden) (Yazıcı, 1998, s. 2).

Bunu asla yapmayacağım! (Yazıcı, 1998, s. 2).

8. إني لا أرجع في كلامي أبداً (‘ebeden) (Yazıcı, 1998, s. 2).

Ben **asla** sözümünden dönmem! (Yazıcı, 1998, s. 2).

9. إن الناس لا يفكرون إلا في أنفسهم ولا يفكرون أبداً (‘ebeden) في الناس الآخرين (Yazıcı, 1998, s. 2).

İnsanlar, sadece kendilerini düşünür; başkalarını **asla** düşünmezler (Yazıcı, 1998, s. 2).

10. لن (len) اخونك عوض (Yazıcı, 1998, s. 211).

Asla seni aldatmayacağım (Yazıcı, 1998, s. 211).

11. لن (len) اكذب عليك عوض (Yazıcı, 1998, s. 211, 212).

Asla sana yalan söyleyemeyeceğim (Yazıcı, 1998, s. 211-212).

12. ما تاخرت عن الدرس قط (kaṭ) (Yazıcı, 1998, s. 246).

Ders **hiç** geç kalmadım (Yazıcı, 1998, s. 246).

13. لم يناموا مستريحين قط (kaṭ) (Yazıcı, 1998, s. 246).

Asla rahat uyumadılar (Yazıcı, 1998, s. 246).

14. ما رأيت القاهرة قط (kaṭ) (Yazıcı, 1998, s. 246).

Kahire’yi **hiç** görmedim (Yazıcı, 1998, s. 246).

15. المتعلم لا يمكن أن يكون عبداً أبداً (‘ebeden) فرداً كان أو جماعة (Yazıcı, 1998, s. 268).

Öğrenen, ister fert ister toplum olsun, **asla** köle olamaz (Yazıcı, 1998, s. 268).

16. صحيح إنني لم أكن أضحك. وتضحك مسز روبنسن وتقول لي: ألا تستطيع أن تنسى عقاك أبداً (‘ebeden) ؟

ويوم حكموا عليّ في الأولد بيلي بالسجن سبع سنوات، لم أجد صدرها غير صدرها أسند رأسي إليه

(Salih, 1999, s. 34)

"Said, siz neşe duygusundan mahrum bir insansınız" derdi Bayan Robinson bana. Bu doğrudu, hiç gülmüyordum. Gülererek "Aklını **hiç** unutamıyorsun değil mi?" derdi. Londra Ağır Ceza Muhkemesi'nde yedi yıl hapse mahkum edildiğim gün, onunki dışında başımı dayayabileceğim bir göğüs yoktu (Salih, 2011, s. 32).

17. الظلام كثيف وعميق وأساسي وليست حالة ينعدم فيها الضوء- الظلام الآن ثابت كأن الضوء لم يوجد أصلاً (aşlen), ونجوم السماء مجرد فتوق في ثوب قديم مهلهل (Salih, 1999, s. 115).

Karanlık kalın, derin ve sadeydi. Sadece ışığın yokluğu değildi bu; karanlık, sanki ışık **hiç** var olmamış gibi sonsuzdu ve gökyüzündeki yıldızlar eski ve yırtık bir elbisenin söküklere gibiydi (Salih, 2011, s. 82).

18. كان يجب عليك ان تعرف بان البوليس لن يسمح بهذا النوع من الأمور إطلاقاً (itlāḳan) (Yazıcı, 1998, s. 181)

Polisin, bu tür işlere **asla** izin vermeyeceğini bilmen gerekir (Yazıcı, 1998, s. 181).

19. لم يسافر أخي الى الخارج من قبل إطلاقاً (itlāḳan) (Yazıcı, 1998, s. 181).

Kardeşim, daha önce **hiç** dışarı çıkmadı (Yazıcı, 1998, s. 181).

Tablo 5.14. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “’Aşlen (أصلاً)/ Hiç” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe		Ø	Toplam
'Aşlen-أصلاً 'Ėbeden-أبداً Len- لن Kaṭ- قط İtlāḳan-إطلاقاً	asla	hiç	2	19
	11	6		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

'Aşlen (أصلاً), 'Ėbeden (أبداً), len (لن), kaṭ (قط), itlāḳan (إطلاقاً) bağlantı ögelerinin 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 18. örnekler 'asla'; 1, 12, 14, 16, 17, 19. örnekler 'hiç' bağlantı ögeleriyle Türkçeye aktarmıştır. 2 ve 3. örneklerde herhangi bir karşılık kullanılmamıştır.

Arapçadan Türkçeye çeviri bakımından Arapçadaki "'ābeden" bağlacının sıklıkla Türkçedeki **asla** belirteci ile karşılandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra "hiç" anlamı olduğunda "itlākan"; hem "hiç" hem de "asla" ile çevirilmektedir.

5.4.2. Galiba (غالباً)

Galiba, cümle başı bağlacıdır. Başında bulunduğu cümleyi kendinden önceki cümleye bağlar. Cümleye şüphe, tereddüt anlamı katar. "Görüşüne göre, sanırım, anlaşıldığı gibi" anlamlarına gelir (Yavuz, 2010, s. 252).

5.4.2.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde "galiba"

1. Ondan hiç korkmadığını sanmayın sakın. İşin doğrusu, beni ondan koruması için Kara'ya güveniyorum. Ama şu yüreğimden geçen şeyi söyleyeyim size: **Galiba** Hasan'dan öyle fazla korkmuyorum; çünkü ben onu da seviyorum. Sevmek de ne demekmiş, dersiniz size kızmaz hak veririm (Pamuk, 1998, s. 162-163).

احذروا من الاعتقاد بأنني لا أخاف منه! في الحقيقة أنا أتق بكرة كي يحميني منه. وما أشعر فيه بقلبي الآن؛ **غالباً** (gālīben) أنا لا أخاف كثيراً من حسن لأنني أحبه أيضاً. إذا قلت: ماذا تعين بقولك أنك تحببته؟ فلن أغضب منكم، وسأعطيكم الحق (Çev. Abdulli, 2000, s. 204-205).

2. Bir an bir şey oldu. Hemen sonra Şevket kucağımdan inmiş, ağlıyordu. Neden ağlıyor şimdi bu çocuk? Peki, demin **galiba** kendimi tutamayarak ona bir tokat attım. Kimsenin benim taş yürekli olduğumu düşünmesini istemem (Pamuk, 1998, s. 164).

فجاء حدث أمر، نزل شوكت من حضني فوراً، وبدأ يبكي، لماذا يبكي الآن هذا الولد؟ حسنٌ، **لعلّي** (la'alle) لم أستطيع الإمساك بنفسي قبل قليل، وصفعته على وجهه. لا أريد لأحد الاعتقاد أن قلبي متحجر

(Çev. Abdulli, 2000, s. 207)

3. Yine de ama, yaşıyordum; bunu bu dünyaya tutunmak, koşup kaçmak isteğimden, ellerimin kollarımın kanlı başımı, yüzümü korumak için yaptığı hareketlerden, bir ara sanırım bileğinin kenarını ısırışımdan ve hokkanın bir de yüzüme vuruşundan anlıyordum. Biraz boğuştuk **galiba**, buna boğuşma denebilirse. Çok güçlüydü ve çok da kızgın (Pamuk, 1998, s. 201).

ولكنني مازلت أعيش أيضاً. أفهم من تمسكي بهذه الدنيا، وإرادتي الركض والهروب، وحركاتي التي أعملها بيدي لحماية رأسي المدمى، وعضي لطرف معصمي على ما أعتقد، ونزول الحقّة على وجهي. **غالباً** (gālīben) تعاركننا قلباً، إذا كان يمكن تسمية هذا عراكاً، إنه قوي جداً، وغاضباً (Çev. Abdulli, 2000, s. 256).

4. Karanlık bir odaya kapatılmanın işkence öncesi korkutma törenlerinden olduğunu bildiğim için, işe önce falaka ile başlarlar diye umutlanarak, acaba nasıl bir yalan kıvrırırsam bu işten sıyrılırım diye düşünüyordum. Bitişikte ise bir kalabalık vardı **galiba**; bir gürültüdür gidiyordu orada. Dilimdeki şen şakrak alaycılığa bakıp hiç de işkenceye çekilmek üzere olan biri gibi konuşmadığımı düşüneniniz vardır mutlaka (Pamuk, 1998, s. 285).

ولأنني أعرف أن السجن في غرفة مظلمة هو أحد مراسيم ماقبل التعذيب توقعت أن يبدو معي بالفلقة، وأنا أفكر بكذبه ألفقها لكي أتخلص من هذا المأزق. **يبدو أن** (yabdū 'enne) في الجوار ازدحاماً، كان ثمة ضجيج هناك. لابد أن بينكم من يقول من خلال كلماتي الساخرة هذه إن هذا ليس كلام من يكون على وشك التعذيب (Çev. Abdulli, 2000, s. 363).

5. Kahveden çıkanların acımasız bir dayaktan geçirilip kahvenin gaddarca dağıtıldığını seyrettikten sonra kaçmak geldi içimden. Daha sonra başka bir kalabalık, **galiba** Yeniçeriler, yetişiyordu, Erzurumiler meşalelerini söndürüp kaçtılar. Kahvehanenin karanlık kapısında kimse yoktu, kimse de bakmıyordu (Pamuk, 1998, s. 406).

بعد أن تفرجت على الذين ضربوا ضرباً مبرحاً، والذين خرجوا أعرض المقهى خطر ببالي أن أهرب. بعد ذلك جاءت مجموعه أخرى إنها **غالباً** (gālīben) من الأنكشاريين، أطفالاً الأرزروميون مشاعلمهم وهربوا. لم يكن ثمة أحد عند باب المقهى المظلم، ولا أحد يتفرج (Çev. Abdulli, 2000, s. 525).

6. Sanki birisi nakkaşa daha az para verip, acele ettirmekle kalmamış, onu daha kaba ve **galiba** tam da bu sebepten, daha çok yaşayan bir at çizmeye zorlamıştı onu. "Bu atı kimin çizdiğini en iyi Leylek bilir," dedim (Pamuk, 1998, s. 418).

كان أحدهم أعطى النقاش نقوداً أقل فلم يكتف بالأسراع بالرسم فقط ، بل بدا أكثر فظاظاً، وتقدما في السن. قلت: لفلق أعرف بمن رسم الحصان (Çev. Abdulli, 2000, s. 540).

7. "Bu mahluklar ölecekleri yeri seçermiş" dedi Sangram. "Bu da **galiba** burayı beğendi baksana." Cihan ürperdi bu lafı duyunca. "Çota daha yavru, o nasıl lalardı?" (Şafak, 2013, s. 86, 87).

قال سانغرام: طرقت سمعي أشياء غريبة عن هذه الحيوانات، مفادها أنها تختار المكان الذي يرونها لتموت فيه. **يبدو** (yabdū) لي أن هذا الحيوان قد وجد مكانه. اعترض جهان مضطرباً على الكلمات التي سمعها من سانغرام، وقال: ماذا تقول؟ إن شوتا فيل صغير (Çev. Derviş, 2015, s. 106).

8. Zaten artık çok geç. Sırılsıklam oldu bile. Bu açıdan bakınca, yağmur da hüzün gibi bir şey **galiba**: İlk başta, aman bana ilişmesin diye didinir sakınırsın, emniyetli ve kuru kalmak için elinden geleni yaparsın, ama baktın ki olmuyor (Şafak, 2006, s. 11).

كما أن الأوان قد فات الآن على ذلك. فقد تبيللت من قمة رأسها حتى أخصص قدميها. **كأن** (ke' enne) هذا هو الشيء المتعلق بالمطر الذي تشبهه بالحزن: إذ إنك تبذل قصارى مابوسعك لكي لايلمسك شيء ، وأن تظل سليماً وجافاً، لكنك إذا تفشل (Çev. Derviş, 2012, s. 7).

9. "Öyle mi?" dedi Mustafa umursamaz bir tavırla. Anlamadı **galiba**, diye geçirdi içinden Rose. Sonra uzun zamandır gırtlığını gıcıklayan bir hıçkırığı bırakır gibi kakhahayı koyverdi (Şafak, 2006, s. 59).

"أيوه؟" قال "مصطفى" بدون مبالاة. لم يفهم الأمر، **أليس كذلك** (eyleyse kezelike)؟ سألت روز نفسها وهي تعلق اللحم داخل فمها. وكما لو كانت تطلق نفسها مكبوتاً منذ زمن بعيد في حنجرتها، أطلقت شهقة ضاحكة (Çev. Derviş, 2012, s. 62).

10. "Ama bilmiyormuş gibi davran yoksa anneciğin üzülür. Sürpriz olsun!" "Bu kadar malum bir şey nasıl sürpriz olur?" diye söylendi Asya. **Galiba** bu da Kazancı ailesinin genlerinden gelen bir özellikti. Her türlü saçmalığı "olası" görebiliyordun bu evde (Şafak, 2006, s. 76).

لكن تظاهري بأنك لاتعرفين شيئاً، وإلا لانزعجت أمك المسكينة. من المفروض أن يكون هذا مفاجأة بالنسبة لك. "كيف يمكن أن يكون شيئاً متوقعاً جداً مفاجأة؟" قالت آسيا متذمرة. فقد أصبحت تدرك جيداً الآن بما أنها تنتمي إلى عائلة قازانجي، فإن هذا يعني ، بين أشياء أخرى، أن تتبنى خيمياء السخافة، وتحول باستمرار الأشياء السخيفة إلى نوع من المنطق يمكن أن يقنع الجميع به، وبمجهود ضئيل، يمكنك أن تقنع نفسك

(Çev. Derviş, 2012, s. 81-82).

11. Banu Teyze bir an dalıp gitti.Sonra üçüncü kartı çevirdi. Durakladı. Yakında bir misafir gelecekti **galiba**, okyanusun öte yanından hiç beklenmedik bir misafir. "Ne demek pasta istemiyor? Bugün onun yaşgünü," diye itiraz etti Feride Teyze

(Şafak, 2006, s. 82).

نظرت الخالة بانو بإمعان لمدته دقيقة. ثم قلبت الورقة الثالثة. **بيدوا أنهم** (yabdū 'enne) سيستقبلون زائراً قريباً، زائراً غير متوقع من واء المحيطات. " ماذا تقصدين أنها لا تريد قلب الكاتو؟ إنه عيد ميلادها !" صاحت الخالة فريده (Çev. Derviş, 2012, s. 89) .

12. Halbuki sıradan bir Türk'ün nesebiyle arasında böyle bir süreklilik hissi yoktu. Ermenilerle Türkler farklı zaman çerçevelerinde yaşıyorlardı **galiba**. Ermeniler için zaman bir çemberdi; geçmişin şimdide yeniden doğduğu, şimdinin geleceği doğurduğu bir döngüydü.... (Şafak, 2006, s. 173).

فيما لم تكن لدى التركي العادي فكرة التواصل مع أشلافه وأجداده. فالأرمن والأترك يعيشون في إطار زمني مختلف. فالزمن بالنسبة الأرمن دورة تجسد فيها الماضي والحاضر، والحاضر يولد المستقبل (Şafak, 2012, s. 198).

13. "Yani Banu Teyze'nin Allah'a sığınmasını anlayabiliyorum," diye ekledi Asya kolyesinin boncuklarıyla oynayarak. "Neyse demek istediğim, doğduğum zaman kendimi dört teyze-anne ya da dört anne-teyzeyle çevrili buldum. Ya hepsine 'anne' diyecektim ya da anneme, teyze diyecektim. **Galiba** teyze demek kolayıma geldi. Zeliha Teyze!" (Şafak, 2006, s. 181).

" كما ترين " يمكنني أن أفهم حاجة الخالة بانو للجوء إلى الله "، أضافت آسيا، وهي تمسك خرزات قلادتها : " المهم أنني عندما ولدت، وجدت نفسي محاطة بأربع خالات - أمي، أو أمي- خالتي. فإما كان عليّ أن أناديهن جميعهن "ماما" أو أن أنادي أمي " الخالة زليخة" وتبين لي أن هذا أسهل لي بكثير على نحو ما

(Çev. Derviş, 2012, s. 208).

14. "Babam her kimse Zeliha Teyze'nin onunla tecrübesinden sonra evlilik fikrinden soğuduğunu tahmin ediyorum," diye devam etti Asya. "Erkeklere itimat etmekte güçlük çekiyor **galiba**." "Onu anlayabiliyorum," dedi Armanuş (Şafak, 2006, s. 253).

"أظن أن هذا بسبب تجربة الخالة زليخة مع أبي الذي لا أعرفه"، تابعت آسيا كلامها، " وهذا مايجعلها تعارض الزواج بشدة. **أظن** ('azunnu) أنه توجد لديها مشكلة ثقة مع الرجال". "حسناً، يمكنني أن أفهم هذا"، قالت أرمانوش (Çev. Derviş, 2012, s. 290).

15. "Tamam, ne demek istediğinizi anlıyorum **galiba**. Resmi tarihin sansür ve eleme üzerine kurulduğu doğru olabilir ama bütün ulusların resmi tarihleri için geçerlidir bu. Sadece biz değil (Şafak, 2006, s. 267).

حسناً، أرى أن ما تقوله صحيح. صحيح أن التاريخ القومي التركي تحكمه الرقابة، لكن هذا هو حال التاريخ القومي في جميع البلاد (Çev. Derviş, 2012, s. 306-307).

16. Aile mirasımı ve şu hayatta nerede durduğumu daha iyi anlayacağımı zannettiğim için geldim İstanbul'a. Ermeni olmanın anlamını içime daha iyi sindirebilmek için tanışmak istedim Türklerle **galiba**. Aslında bu seyahat başlıbaşına babaannemin geçmişiyile bağlantı kurma çabasıydı (Şafak, 2006, s. 314).

لقد أتيتُ إلى إسطنبول لأنني ظننت أني إن جئت وحدي إلى مدينة جدتي، فإني ساستطيع أن أفهم تراث عائلتي على نحو أفضل وأعرف موقعي في الحياة. **أظن** ('azunnu) أنني كنت أريد أن ألتقي بالأتراك كي لاستوعب بشكل أفضل ماذا يعني أن يكون المرء أرمنياً (Çev. Derviş, 2012, s. 356).

17. Şu hayatta çok daha hazine anlarım oldu ama **galiba** hiçbir şey bu kadar sarsmamıştı beni. Seneler sonra nihayet bu yollara tövbe etmeyi düşünür olmuş, Tanrı'ya yaklaşmak için kendimce ve kadirimce bir adım atmıştım. Peki ama O nasıl karşılık vermişti? Beni evinden yakapaça kovarak! (Şafak, 2009, s 174).

لقد عانيت في حياتي من أشياء أشد صعوبة، لكني **مع ذلك** (ma'a zelike) أشك في أن شعوراً بالحزن قد انتابني كما الآن. فبعد سنوات من التردد، اقتربت اليوم خطوة باتجاه الله، وكيف أجاب على تقربي منه؟ بركلي وطردي من بيته! (Çev. Alcebely, 2012, s. 198).

18. "Ama cüce olduğum için üzülüyorum," dedim. "İnsanlar ellibeş yaşındaki bir cüceyle alay edebilecek kadar kötü oldukları için üzülüyorum asıl ben." Bir sessizlik oldu. Kâğıt oynayanlar da duyduklar **galiba**. Nevzat'la gözgöze geldik; anladı mı? Gençler önlerine bakıyorlar, **galiba** biraz olsun utandılar. Başım dönüyor, televizyon uğulduyor (Pamuk, 2007, s. 11).

قلت: "أنا لست حزينا لأنني قزم. أنا حزين في الحقيقة لأن الناس سيئون إلى حد أنهم يسخرون من قزم في الخامسة والأربعين من عمره". خيم صمت. سمع لاعبو الورق **غالباً** (gāliben). التقت عيناى بعيني نوزات. هل فهم؟ الشباب مطرقون. **يبدو أنهم** (yabdū 'enne) خجلوا قليلاً. شعرت بدوار. التلفاز يصدر ضجيجاً
(Çev. Abdulli, 2007, s. 13).

19. Ben mezarlar diye düşündüm, komünistler hep böyle yapıyorlarsa Rusya'da mezarlıklar ağzına kadar doludur. Manav da sonunda anladı **galiba**: Elini beline koymuş, yüzü kıpkırmızı bize bakıyor (Pamuk, 2007, s. 29).

أنا أعتقد أنهم يجهزون له قبراً. إذا كان الشيوعيون يفعلون هذا دائماً فإن المقابر في روسيا ممتلئة إلى أفواها. **يبدو**
أن (yabdū 'enne) الفاكهاني قد فهم في النهاية. وضع يده في زناره وهو ينظر إلينا بعين حمراء
(Çev. Abdulli, 2007, s. 38).

20. El radyosu, özellihsiz bir "hafif Batı müziği" çalıyordu. Uzaktan denizi ve Cennethisar'ı görünce **galiba** çocukluğumuzda duyduğumuza yakın bir heyecan duyduk, sessizlikten anladım (Pamuk, 2007, s. 39).

كان المذياع الصغير ييٲ موسيقا غربية خفيفة دون خصوصية. حين رأينا البحر وجنة حصار من بعيد شعرنا **على**
مايبدو (‘ala mā yebdū) بانفعال قريب من ذاك الذي نشعر به في طفولتنا، وفهمت هذا من الصمت
(Çev. Abdulli, 2007, s.52).

Tablo 5.15. *Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Galiba” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri*

Bağlaç	Türkçe								Ø	Top.
Galiba	gāliben	yabdū 'enne	'azunnu	ma'a zālike	la'allā	ke'enne	eleyse kezālike	'alā mā yabdū	5	21
	4	5	2	1	1	1	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Galiba 1, 3, 5, 18. örneklerde ‘gāliben’; 4, 7, 11, 18, 19. örneklerde ‘yabdū ’enne’; 14, 16. örneklerde ‘’azunnu’; 2. örnekte ‘la'allā’ ; 8. örnekte ‘ke'enne’ ; 9. örnekte ‘eleyse kezālike’ ; 17. örnekte ‘ma'a zālike’; 20. örnekte ‘’alā mā yabdū’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 6, 10, 12, 13, 15. örneklerde herhangi bir karşılık kullanılmamıştır.

Türkçe örnekler incelediğinde **galiba**’nın bütün önermeyi çatısı altına aldığı görülmektedir. Arapçaya bu işlev ‘yabdū ’enne, ’azunnu, ma'a zālike, gāliben, la'alā, ke'enne, eleyse kezālike’ ile aktarılmaktadır ve *düşük olasılık* anlamı taşımaktadır.

5.4.2.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “gāliben”

1. يزورنا في نهاية الاسبوع **غالباً** (gāliben) (Yazıcı, 1998, s. 214).

Genelde hafta sonu bizi ziyaret eder (Yazıcı, 1998, s. 214).

2. على الرغم من شغلها فإنها غالباً (gāliben) ماتظهر على الشاشة (Yazıcı, 1998, s. 214).

Meşguliyetine rağmen, **çoğu kez** ekrana çıkar (Yazıcı, 1998, s. 214).

3. **غالباً** (gāliben) ما تكون الفنادق خالية في يناير وفبراير ومارس (Yazıcı, 1998, s. 214).

Oteller **genellikle** Ocak, Şubat ve Mart'ta boş olur (Yazıcı, 1998, s. 214).

4. **غالباً** (gāliben) ماكان أحمد يغامر بحياته بهذه الطريقة (Yazıcı, 1998, s. 214).

Ahmet, **genellikle** hayatını böyle tehlikeye atardı (Yazıcı, 1998, s. 214).

5. **غالباً** (gāliben) ما كان يصطاد السمك لعدة ساعات دون الحصول على شيء (Yazıcı, 1998, s. 214).

Çoğu kez hiçbir şey elde etmeden saatlerce balık avlardı (Yazıcı, 1998, s. 214).

6. دائماً ما أأغار المنزل في الثامنة و أبدا العمل في التاسعة وأعمل طوال اليوم وغالباً (gāliben) ما أعود الى المنزل متأخراً (Yazıcı, 1998, s. 214).

Evden daima sekizde ayrılır, dokuzda işe başlarım ve gün boyu çalışırım, **çoğunlukla** eve geç dönerim (Yazıcı, 1998, s. 214).

7. على الإجمال (‘ala’l- icmāl) يعلم كثير من الناس أن التاريخ يتكرر ولكن لا أحد يأخذ بعين الاعتبار (Akçay, 2005, s. 41).

Genelde birçok insan tarihin yinelendiğini bilir ama kimse dikkate almaz

(Akçay, 2005, . s. 41).

8. غالباً (gāliben) كثير من الناس يقومون بعمل لا فائدة منه في أوقات فراغهم.

İnsanların çoğu **genel olarak**, boş vakitlerinde faydasız bir iş yaparlar.

9. هذا الصف جيد على الإجمال (‘ala’l- icmāl) (Akçay, 2005, s. 42).

Bu sınıf **genelde** başarılıdı (Akçay, 2005, s. 42).

10. كان العام 2003 اجمالا (icmālen) عاما سيئا (Akçay, 2005, s. 42).

2003 yılı **genel olarak** kötü idi (Akçay, 2005, s. 42).

11. أنام ليلا في الساعة الحادية عشرة غالباً (gāliben) (Akçay, 2005, s. 239).

Genellikle gece saat on birde uyurum (Akçay, 2005, s. 239).

12. إن الحافلة أسرع من القطار غالباً (gāliben) (Akçay, 2005, s. 239).

Genellikle otobüs trenden daha hızlıdır (Akçay, 2005, s. 239).

13. أذهب إلى الكلية بالحافلة في الغالب (fil- gālib) (Akçay, 2005, s. 239).

Fakülteye **genellikle** otobüsle giderim (Akçay, 2005, s. 239).

Tablo 5.16. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ġāliben (غالب)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe					Ø	Toplam
Ġāliben غالباً ‘Ala’l- icmal على الإجمال İcmālen إجمالاً Fil- ġalib في الغالب	genellikle	genel olarak	genelde	çoğu kez	çoğunlukla		13
	5	2	3	2	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Galiba, ‘ala icmal, icmālāen, fil- ġalib bağlantı ögelerinin 3, 4, 11, 12, 13. örneklerde ‘genellikle’; 8, 10. örneklerde ‘genel olarak’; 1, 7, 9. örneklerde ‘genelde’; 2, 5. örneklerde ‘çoğu kez’; 6. örneklerde ‘çoğunlukla’ bağlantı ögeleriyle Türkçeye aktarılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde **galiba**, *zaman belirteci* ve *yüksel olasılık* anlamı göstermektedir. Bu durum Türkçedeki anlamıyla zıtlık taşımaktadır.

5.4.3. Mutlaka (مطلقاً)

Mutlaka, bulunduğu cümleyi kendisinden önceki cümleye bağlar. "kesinlikle" anlamında kullanılan bir bağlaçtır (Yavuz, 2010, s. 402).

5.4.3.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “mutlaka”

1. Eniştemin benden beklediği şey, bu yarı Venedik, yarı Acem tarzında resimlere bakıp, onlara uygun bir hikâyeyi, karşısındaki sayfaya yazıvermekti. Şeküre'yi elde edebilmek için bu hikâyeleri **mutlaka** yazmam gerekiyordu, ama meddahın kahvehanede anlattıklarından başka hiçbir şey gelmiyordu aklıma

(Pamuk, 1998, s. 140).

الشيء الذى يريده زوج خالتي منى أن أنظر إلى الرسم الذى نصفه أسلوب بندقي، ونصفه الآخر أسلوب عجمي وكتابة قصة مناسبة له فى الصفحة المقابلة، **لابد** (lābudde) لي من كتابة هذه الحكاية من أجل الوصول الى شكورة، ولكن لم يحظر ببالي غير الذى يحكيه المداح فى المقهى (Çev. Abdulli, 2000, s. 173).

2. Hünkâra hizmet edebilme heyecanı duydum içimde. Kolumun altında yarım kalmış resimlerini taşıdığım Padişahımızın gizli kitabını **mutlaka** bitirecektim. Bu kadar yakından bakınca hayranlıktan çok bir korku uyandıran Divan Kulesi'ne gözlerimi dikmiş ne yaptığımı tam bilmeden, önümdeki terzinin peşinden yürüyordum

(Pamuk, 1998, s. 259).

شعرت بنشوة وانفعال خدمة السلطان الأكبر، **لابد** (lābudde) لي من انتهاء كتاب السلطان السري الذى أحمل تحت إبطي رسومه غير المنتهية. عندما نظرت إلى برج الديوان عن قرب إلى هذا الحد ثار في الخوف أكثر من الإعجاب، وهذا ماجعلني أسير وراء الخياط دون أن أدري ما أفعل (Çev. Abdulli, 2000, s. 331).

3. Dilimdeki şen şakrak alaycılığa bakıp hiç de işkenceye çekilmek üzere olan biri gibi konuşmadığımı düşüneniniz vardır **mutlaka**. Allah'ın talihli bir kulu olduğuma inandığımı söylememiş miydiniz size. Yıllarca çektiğim çilelerden sonra, şu iki gün içinde başıma konan talih kuşları bunu kanıtlamaya yetmediyse, avlu kapısından çıkarken yerde bulduğum akçenin bir hikmeti olmalı (Pamuk, 1998, s. 285).

لابد (lābudde) أن بينكم من يقول من خلال كلماتي الساخرة هذه إن هذا ليس كلام من يكون على وشك التعذيب، ألم أقل لكم إنني عبد محظوظ من عباد الله، بعد أن لاقيت كل أنواع العذاب على مدى سنوات، وإذا لم يكف الحظ الذي حالفني خلال اليومين الماضيين، فلا بد أن هناك حكمة من القرش الأبيض الذي وجدته على الأرض عند خروجي (Çev. Abdulli, 2000, s. 363).

4. Kabul etmek gerekir ki, bütün ömrünü bu işe vermiş bir nakkaşa, bu derece şiddetli tiksinti ve nefret uyandıran sayfalarda gözümüzü alamayacağımız birşeyler de vardır **mutlaka**. Çünkü yalnızca kötü olan sanat, bizde tiksinti bile uyandırmaz. Rahmetli budalanın gece gelen nakkaşlara yaptırdığı dokuz sayfaya işte böyle bir merakla yeniden bakmaya başladım (Pamuk, 1998, s. 288).

لايد (lābudde) من القول أن ثمة أموراً مألوفاً تصل إليها أعيننا في صفحات تثير كل هذا القرف والكره لدى نقاش قضى عمره في هذا العمل، لأن الفن السيء لا يثير فينا قرفاً فقط (Çev. Abdulli, 2000, s. 367).

5. Toplantılar, tartışmalar yeniden başladı. Karti'e göre Yüce Şapur'un harekete geçmemesi, tehlikenin boyutlarını görmemesinden ya da kararsızlığından olmalıydı. Hele kötü bir olay meydana gelsin, hükümdar **mutlaka** kararını verirdi (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 164).

واستؤنفت الاجتماعات والمناقشات. ومر بخلد "كردير" أنه مادام "شابور" لم يستجيب فمعنى ذلك أنه أساء تقدير فداحة الأخطاء، أو أنه متردد. فليحدث أمر جلل وسيكون العاهل فكرها على اتخاذ موقف حاسم

(Çev. Dimişkiye, 1998, s. 186).

6. Yaşam bir borçlar zinciri, bir hesaplaşma dizisidir. Borç alçakça ya da soyluca ödenebilir ama **mutlaka** ödenmesi gerekir. Yararı bana dokunsa bile, cezalandırmamaya tahammül etmem, imparatorluğun muhafızı olarak cezasız kalınmasını hoş görmeye hakkım yok (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 170).

إن الوجود عقد من الديون وسلسلة من تصفية الحسابات، وفي إمكان المرء أن يسدها بحقارة أو بشهامة، غير أن (ğayr 'enne) عليه تسديدها. والصفح عندي لا يُطاق حتى عندما أكون المستفيد منه. وليس من حقي، بوصفي حارس "الإمبراطورية" أن أتسامح فيه (Çev. Dimişkiye, 1998, s. 193).

7. "Kabilesel" kimlik kavramının ilk kurbanı onlardır. Eğer geçerli tek bir kimlik söz konusuysa, **mutlaka** bir seçim yapması gerekiyorsa, göçmen kendini parçalanmış, bölünmüş, ya doğduğu ülkeye ya da onu kabul eden ülkeye ihanete mahkûm bir halde bulur, kaçınılmaz olarak bir buruklulukla, öfkeyle yaşayacağı bir ihanet

(Çev. Bora, 2000, s. 35).

فهو الضحية الأولى لمفهوم الهوية "القبايلي". إذ كانت هناك إنتماء واحد يهم، وإذ كان **لايد** (lābudde) من الاختيار، سيجد المهاجر أنه منقسم وممزق ومحكوم عليه بأنه يخون إما وطنه الأصلي وإما الوطن المضيف. وهي حياته سيحيها حتماً بمراره وغضبه (Çev. Muhsin, 1999, s. 37).

8. XX. yüzyıl bize hiçbir doktrinin **mutlaka** kendiliğinden özgürlükçe olamayacağını, hepsinin, komünizimin, liberalizmin, milliyetçiliğin, büyük dinlerden her birinin, hatta laikliğin kontrolden çıkabileceğini, hepsinin yozlaşabileceğini, hepsinin elinin kana bulaştığını öğretmiş olacak (Çev. Bora, 2000, s. 46).

لقد علمنا القرن العشرون أنه لا يوجد عقيدة تحريرية بذاتها ، فكلها يمكن أن تتحرف، وكلها يمكن أن تشذ، وكلها أيديها ملطخة بالدماء، الشيوعية والليبرالية والقومية وكل من الديانات الكبرى وحتى العلمانية
(Çev. Muhsin, 1999, s. 48).

9. Demokraside kutsal olan, mekanizmalar değil, değerlerdir. **Mutlaka** ve en küçük bir ödün vermeden saygı gösterilmesi gereken şey, insanların, inançlar ve renkleri ne olursa olsun (Çev. Bora, 2000, s. 125).

إن ماهو مقدس في الديمقراطية هو القيم وليس الآليات. وما يجب احترامه بشكل مطلق ودون أدنى اجتزاء هو احترام البشر، كل البشر (Çev. Muhsin, 1998, s. 134).

10. Önce ısınıp esniyoruz ve yoğunlaşıyoruz. Hem **mutlaka** müzik oluyor... Glissade kaymak demek, biliyor muydunuz? Halının üstünde nasıl kayabilirim?! İnsan öyle damdan düşer gibi bale yapamaz" (Şafak, 2006, s. 102-103).

ففي البداية نقوم بحركات الإحماء، ونتمدد ونركز. **ودائماً** (dāimen) توجد موسيقى... Glissade... تعني النزلاق، هل تعرفين ذلك؟ كيف يمكنني أن أنزل هنا فوق السجادة؟ لايمكن للمرء أن يرقص بآليه هكذا"
(Çev. Alcebely, 2012, s. 111).

11. Çocukluğundan beri neredeyse beş ayını San Francisco'da (yaz tatilleri, bahar tatili ve hafta sonu ziyaretleri) geri kalan yedi ayını da Arizona'da geçirdiğinden, her iki tarafın da kendisinden neler beklediğini ve bu beklentilerin ne kadar uzlaşmaz olduğunu birinci elden öğrenme fırsatı bulmuştu. Neresinden bakılırsa bakılsın birbirinin tümüyle zıddıydı bu beklentiler. Bir tarafı memnun eden adım, öteki tarafı **mutlaka** rahatsız ederdi (Şafak, 2006, s. 105).

ومنذ طفولتها، كانت تمضي في كل سنة تقريبا خمسة أشهر هنا (العطلة الصيفية، وعطلة الربيع، وزيارات نهاية الأسبوع) في حين كانت تمضي الشهور السبعة المتبقية في أروزيئا، مما جعل أرماتوش تعرف ، من المصادر

الأساسية مباشرة، مايتوقعه منها كل جانب، ومدى تناقض هذه التوقعات. فأى شيء يجعل أحد الجانبين سعيداً، كان يسبب الكدر والحزن للجانب الآخر (Çev. Alcebely, 2012, s. 113).

12. Bir şey unutmadığından emin olmak için etrafına baktı. "Onunla zaman geçirmem gerekecek **mutlaka**, bizimkiler İstanbul'a hayran olsun diye dere tepe gezdirmemi istediler. Amerika'ya döndüğünde ülkemizi öve öve bitiremesin istiyorlar

(Şafak, 2006, s. 158).

تطلعت حولها للتأكد من أنها لم تنس شيئاً، وأضافت: "حسناً، **من المؤكد** (min-el mü'ekked) أنني سأمضي بعض الوقت معها، بما أن خالاتي لايتوقعن عن مطالبتني بمرافقتها لأريها المدينة كي تبدي إعجابها بإسطنبول. إنهن يردنها أن تتغنى بجمال المدينة عندما تعود إلى أمريكا (Çev. Alcebely, 2012, s. 181).

13. Armanuş çakırkeyif kıkırdadıktan sonra yeniden Aram'a döndü: "Senin de dövmen vardır **mutlaka**. Zeliha Teyze sana da dövme yapmıştır " (Şafak, 2006, s. 261).

ضحكت أرمانوش وهي ثملة قبل أن تلتفت إلى آرام وتساءله: "أخبرنا، **لا بد** (lābudde) أن يكون لديك بعض الأوشام أيضاً. لا بد أن الخالة زليخة قد رسمت لك وشماً" (Çev. Alcebely, 2012, s. 230).

14. Gülsüm Nine malzemenin çoğunu bir gün önceden suya basmıştı, şimdi de pişirmeye hazırlanıyordu. Dolabı açıp koca bir kazan çıkardı. Aşure pişirmek için **mutlaka** kazan gerekirdi (Şafak, 2006, s. 281).

نقعت الجدة المكونات في اليوم السابق وبدأت تنتهياً الآن للشروع في الطهي. فتحت الخزانة وأخرجت قدرًا كبيراً. القدر الذي يطهو فيه العاشورة عادة. لكي تطبخ العاشورة **مطلقاً** (mutlakān) يجب ان يكون هناك قدر . (Çev. Alcebely, 2012, s. 320).

15. "O mu? Aşure." Kâseyi süsleyen sapsarı kuru üzümlere bakarken, Mustafa'nın sesi boğuk çıkıyordu. "Eskiden en sevdiğim tatlıydı. Annem geldiğimi duyunca bir kazan kaynatmıştır **mutlaka** ". Böyle duygusal ayrıntıları hatırlamaktan ne kadar kaçınsa da, Mustafa komşulara dağıtılmak üzere buzdolabının raflarına dizilmiş, onlarca cam aşure kâsesinin görüntüsünü zihninden silemiyordu (Şafak, 2006, s. 298).

"العاشورة" قال مصطفى، وقد انكمش صوته على نحو غريب، وهو ينظر إلى الزبيب الأصفر الذي يزين الطبق الصغير، "كانت حلواي المفضلة. **إني واثق** (veşik) من أن أمي طبخت قدرًا كبيراً منه عندما يمتعت بقدومي".

ومع أن مصطفى حاول ألا يتذكر هذه التفاصيل ، لم يستطع أن يحمي مشهد عشرات الصحن الزجاجية المليئة بالعاشورة المصطفة على الرفوف داخل الثلاجة، لتوزع على الجيران (Çev. Alcebely, 2012, s. 339).

16. Bir kez bile tökezlemeden. Bir de bir gün **mutlaka** kırmızı renk elde etmek için kendi kanım kullanacağım söyleyen bir ressam vardı.Cihan bunları iyi tanıyordu. Zira sık sık gül bahçesinde dolaşır, sonra da **mutlaka** hayvanat bahçesine uğrayıp hayvanları seyredilerdi (Şafak, 2013, s. 299).

وثمة رسام كان قد قال وهو ثمل إنه سوف يستخدم دمه بدلاً من اللون الأحمر. كان جيهان يعرفهم كلهم، كانوا يتنزهون وسط حدائق الورود مرتدين ثيابهم البسيطة، ليتوقفوا بعد ذلك عند مأوى الحيوانات يشاهدون الحيوانات ويطعمونها (Çev. Derviş, 2015, s. 360).

17. Dalgalar gelir, kıyıya vurur, ben, ayakkabımı ıslatmasınlar diye, arada bir sıçrayarak, koşar, yürürüm ve hayatımı düşünürüm, **mutlaka** önemli biri olacağımı düşünürüm, o zaman yalnız bütün o herifler değil, kızlar da bana bir başka bakardı diye de düşünürüm (Pamuk, 2007, s. 36).

تأتي الأمواج، وتضرب الساحل، وأنا أقفز أحياناً كي لا يتبل حذائي ، وأركض ، وأمشي ، وأفكر بحياتي، وأفكر بأنني سأكون رجلاً مهماً **بالتأكيد** (bi't-tekid)، وأفكر بأن ليس هؤلاء الأشخاص فقط من سينظر إليّ بشكل مختلف، بل الفتيات أيضاً (Çev. Abdullı, 2007, s. 48).

18. Bir Mercedes'im olsaydı kaldırımlarda kepeceye çıkar bu kızlardan birini **mutlaka** yakalardım. Seni seviyorum ben Ceylan, hayatı bile bazan seviyorum! Arabaları parkettik, bir diskoteğe girdik (Pamuk, 2007, s. 134).

لو كان لدي مرسيدس لالتقطت واحدة من الفتيات اللواتي يخرجن إلى الأرصفة ليلتقطن أحدهم. أنا أحبك يا جيلان، وأحب حتى الحياة أحياناً. أوقفنا السيارات، ودخلنا إلى صالة الرقص (Çev. Abdullı, 2007, s. 186).

19. Ben de yazacağım, ben de babam gibi: Her şey, bak, gene kötüye gidiyor, bütün bu kötü gidişi, aptallığı durduracak birşeyler yapmak gerek, bu adamlar bu kadar kötü niyetli ya da ahmak olamazlar, aralarında iyileri **mutlaka** vardır anne, Tarım Bakanı'nı okuldan tanıyorum (Pamuk, 2007, s. 220).

أنا أيضاً سأكتب، أنا أيضاً مثل أبي: انظري، كل شيء يسير إلى أسوأ. يجب القيام بشيء لإيقاف هذا المسير السيء، والخبيل. لا يمكن أن يكون هؤلاء الناس سيئي النية أو حمقى إلى هذه الدرجة، **لابد** (lābudde) من وجود جديين بينهم يا أمي. أنا أعرف وزير الزراعة من أيام المدرسة (Çev. Abdulli, 2007, s. 293).

20. Şimdi sahici değilim! Kendine hakim olan, kendini her an sorguya çeken bir insan, Türkiye'de sahici olmaktan çıkar, **mutlaka** çıldırır. Türkiye'de çıldırmamak için insan koyvermeli kendini. Rakı vermeyecek misin? (Pamuk, 2007, s. 236).

أنا لست حقيقياً الآن! الإنسان الذي يسيطر على نفسه، والمسائل نفسه في كل لحظة، يخرج عن كونه حقيقياً، ويفقد صوابه في تركيا **بالتأكيد** (bi't-tekid). وعلى الإنسان أن يهمل نفسه في تركيا كيلا يفقد صوابه. ألن تعطيني عرقاً؟ (Çev. Abdulli, 2007, s. 315).

Tablo 5.17. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Mutlaka” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Arapça							Ø	Top.
Mutlaka	lābudde	mutlağan	dāimen	ğayri 'enne	bi't-te'kid	min-el mü'ekked	veşiğ	6	20
	7	1	1	1	2	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Mutlaka 1, 2, 3, 4, 7, 13, 19. örneklerde ‘lābudde’; 14. örneklerde ‘mutlağan’; 10. örnekte ‘dāimen’; 6. örnekte ‘ğayri ’enne’; 17, 20. örneklerde ‘bi’t-te’kid’; 12. örnekte ‘min-el mü’ekked’; 15. örnekte ‘veşiğ’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 5, 8, 9, 11, 16, 18. örneklerde herhangi bir karşılık kullanmamıştır.

Mutlaka, Türkçede zorunlu doğru olan önermeler için gereklilik anlamıyla kullanıldığında Arapçaya bu anlam iki tür söylem şekliyle aktarılmaktadır: 1. Dāimen, *her zaman* ve *hiç bir zaman* gibi zaman belirtici olarak kullanılması; 2. Anlamın önerme gözleminde kalması. **Mutlaka**, *yükümlük kipliği* ve *yüksek olasılık* anlamı taşıdığı bu anlam Arapçaya ‘lābūd’ ile aktarılmaktadır.

5.4.3.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “mutlağan”

Arapçada “mutlaka ile bi’t-tekid, itlakan ve ‘ala itlak” bağlantı ögeleri aynı anlamda kullanılmaktadır.

1. يجب أن تذكر دائماً أنى أعيش بعرقى وكدى.. هذا مالا شك فيه **مطلقاً** (mutlakān) بالله لاتغضب هكذا

(Mahfuz, 1973, s. 33-34).

Benim kendi alın terim ve çabamla yaşamamı sağladığımı aklından çıkartmamalısın.

Bunda **hiç** kuşku yok. Allah için böyle öfkelenme (Çev. Rahim, 1996, s. 55).

2. سأتى غداً **بالتأكيد** (bi't-tekid) مالم يخرج لي عمل (Alşaman, 1996, s. 417).

Yarın **mutlaka** gelirim, meğerki işim çıksın (Alşaman, 1996, s. 417).

3. إنى لا أقابلها **إطلاقاً** (iṭlākān) و إن حدث ذلك ولن أكلهما (Yazıcı, 1998, s. 181).

Onunla **kesinlikle** görüşmeyeceğim. Görüşsem de konuşmayacağım
(Yazıcı, 1998, s. 181).

4. إنها لا تتأثر **إطلاقاً** (iṭlākān) بآراء الآخرين (Yazıcı, 1998, s. 181).

O, başkalarının düşüncelerinden **kesinlikle** etkilenmiyor (Yazıcı, 1998, s. 181).

5. إن ديون مصر للدول العربية ليست مشكلة **على الإطلاق** ('ale' - iṭlāk) (Yazıcı, 1998, s. 182).

Mısır'ın, Arap ülkelerine olan borcu **kesinlikle** bir sorun değil (Yazıcı, 1998, s. 182).

6. أننى اقضي وقتي الفراغ دون أن أفعل شيئاً **على الإطلاق** ('ale' - iṭlāk) (Yazıcı, 1998, s. 182).

Boş vaktimi, **kesinlikle** hiç bir şey yapmadan geçiririm (Yazıcı, 1998, s. 181).

7. إن الإدارة لا تتأخر **على الإطلاق** ('ale' - iṭlāk) فى أى شيء نطلبه (Yazıcı, 1998, s. 182).

İdare, istediğimiz hiçbir şeyi, **asla** yerine getirmezlik yapmıyor

(Yazıcı, 1998, s. 181).

8. أعلم أنه ليس اقتراحاً رومانياً على الإطلاق ('ale' - iṭlāk) (Yazıcı, 1998, s. 182).

Bunun, asla romantik bir teklif olmadığının biliyorum (Yazıcı, 1998, s. 182).

9. أعلم أنه في الصباح الذي ارتكبت فيه جريمة القتل لم يسر قطار الساعة الثامنة على الإطلاق ('ale' - iṭlāk)

(Yazıcı, 1998, s. 182).

Cinayetın işlendiği sabah, 8 treninin kesinlikle hareket etmediğini biliyorum (Yazıcı, 1998, s. 182).

10. لا اعرف العربية على الإطلاق ('ale' - iṭlāk) (Yazıcı, 1998, s. 182).

Kesinlikle Arapça bilmiyorum (Yazıcı, 1998, s. 182).

11. هذه الغرفة عبارة عن نقطة كبيرة. كالحياة. تحسب فيها سرّاً وليس فيها شيء. "لا شيء إطلاقاً" (iṭlākān)

(Salih, 199, s. 131).

Bu oda büyük bir şaka, hayat gibi. Sen içeride büyük bir sır sakladığını düşünüyorsun ama hiçbir şey yok. Kesinlikle hiçbir şey yok (Çev. Cihangir, 2011, s. 92).

Tablo 5.18. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Muṭlaḳān (مطلقاً)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe				Toplam
Muṭlaḳān- مطلقاً	mutlaka	hiç	asla	kesinlikle	11
Bi't-tekid- بالتأكيد					
İṭlākān - إطلاقاً	1	1	2	7	
'Ale'l- iṭlāk- على الإطلاق					

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Muṭlaḳān, bi't-tekid, iṭlākān, 'ale'l- iṭlāk bağlantı ögelerinin 1. örnekte 'hiç'; 2. örnekte 'muklaka'; 7, 8. örneklerde 'asla'; 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11. örneklerde 'kesinlikle'

bağlantı ögeleriyle Türkçeye aktarılmıştır. Örneklerin tamamı, *yüksek olasılık* anlamı taşımaktadır.

5.4.4. Madem (مدام)

Madem, iki cümleden birini diğerine sebep gösterme ilişkisi ile bağlar. Genellikle cümle başı bağlacıdır. Ancak nediren de olsa cümle sonunda kullanıldığı da görülür (Yavuz, 2010, s. 384-385).

5.4.4.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “madem”

1. Hâşa! Hiç aklımızdan geçer mi? Bu nasıl bir fitne sokmak, ne pervasız bir yakıştırmadır! **Madem** Erzurumlu Husret, Erzurumlu Nusret ile karışıyor, ben size Sivaslı Şaşı Nedret Hoca'nın ağaç hikâyesini anlatayım (Pamuk, 1998, s. 62).

حاشا! وهل يخطر ببالنا هذا مجرد خاطر؟ يالهذه الفتنة! يالفاظظة هذا التشبيه! وإذا كان (izā kāne) من الممكن الخلط بين هصرت الأرزرومي، ونصرت الأرزرومي، فأنا سأحكي لكم حكاية شجرة الشيخ ندرت الأحوال السيواسي (Çev. Abdulli, 2000, s. 74-75).

2. Çünkü senin yüzünü görebilmek mutluluğu bana yeter. ("Burasını Nizami'den araklamış" diye araya girdi öfkeyle.) Ama **madem** bana yaklaşma diyorsun, söyle, bir melek misin ki sen yanına yaklaşmak korkunç olsun? (Pamuk, 1998, s. 99).

لأن سعادتي لرؤية وجهك تكفيني (تدخل هنا غاضباً قائلاً: "أخذ هذا عن نظامي") أما وأنتك تقولين لاتقترب مني، فهل أنت ملاك ليكون الأقتراب منك مخيفاً إلى هذا الحد؟ (Çev. Abdulli, 2000, s. 121).

3. Uzlaşma sağlanabilecek açık gerçekleri sıralamaktan başka bir şey yapmamış olabilir miyim? Belki. Ama **mademki** gerginlikler hâlâ var ve gitgide daha vahim hale geliyor, bunun anlamı, bu gerçeklerin ne yeterince açık olduğu, ne de içtenlikle kabullenildiğidir. Benim de sislerin arasında ortaya çıkarmaya çalıştığım şey bir uzlaşma değil, bir hal ve gidiş kodu ya da en azından birileri ve diğerleri için bir parmaklık (Çev. Bora, 2000, s. 38).

أُكُل ما فعلته هو تعداد البديهيات المتفق عليها؟ ربما. ولكن **بما أن** (bimā 'enne) التوترات مستمرة ومشددة فهذا يعني أن هذه الحقائق ليست بديهية كافية ومعتزلاً بها بعمق. ما أسعى إلى استخلاصه من بين الضباب ليس توافقاً، بل مبادئ للسلوك أو على الأقل رداً لبعضهم وبعضهم الآخر (Çev. Muhsin, 1999, s. 40).

4. İnananları ve inanmayanlarıyla bütün bir toplum katıldı buna, zihniyetlerin evrimine katkısı olan herkes hristiyanlığın evrimine de katkıda bulundu. **Mademki** tarih devam ediyor, katkıda bulunmaya da devam edecekler (Çev. Bora, 2000, s. 54).

لقد ساهم المجتمع بكاملة في ذلك بمؤمنيه وغير المؤمنين، وكل الذين ساهوا في تطور الذهنيات ساهموا أيضاً في تطور المسيحية. وهم مازالوا يساهمون **بما أن** (bimā 'enne) التاريخ مستمر (Çev. Muhsin, 1999, s. 56).

5. Daha geniş bir çerçeveye aktarılması gereken bir düşünce: **mademki** bugün bütün bir gezegen aynı görüntülere, aynı seslere, aynı ürünlere ulaşabiliyor, bu görüntülerin, bu seslerin, bu ürünlerin bütün kültürleri temsil etmesi, herkesin bunlarda kendini bulması normal olmaz mıydı? (Çev. Bora, 2000, s. 101).

تستحق هذه الفكرة ، تُستعاد في إطار أوسع: **بما أن** (bimā 'enne) كل الكوكب يستطيع الوصول إلى الصورة والأصوات والمنتجات ذاتها، أليس من الطبيعي أن تمثل هذه الصورة والأصوات والمنتجات كل الثقافات، وأن يتمكن كل فرد من التعرف على نفسه فيها وألا يقدر أحد أنها تستبعد؟ (Çev. Muhsin, 1999, s. 109).

6. Krallar Kralı memnundu. Ara sıra, giderek artan huzursuzluğunu dışa vuran bıkkın bir sözcük söylemesine rağmen... **Madem** Romalılar bu denli zayıf ve dağınıktılar, can çekişen düşmanı bir darbeye öldürmek varken, haraç ile yetinmek hafiflik değil miydi? (Çev. Talu-Çelikkan, 1997, s. 189).

كان ملك الملوك يبدو راضياً أشد الرضا. حتى وأن وشت من حين إلى آخر كلمة واهية بحرمانه المتنامي. **فما دام** (mādām) "الزمان" مُبلبلين وقابلين للطعن إلى هذا الحد أفلا يكون يكون خفة منه الاكتفاء بقبض جزية في حين أن بمقدوره صرع العدو المريض بضربة واحدة؟ (Çev. Dimişkiye, 1998, s. 209).

7. Ne zaman bir bardak kınlsa ya da bir ayna çatlasa Cicianne rahatlayarak iç geçirirdi. **Mademki** bu deli dünyanın sathından habis insanları silmek kabil değildi, böylelerinin

kem gözlerinin masum canlara zarar vermek yerine camdan hudutlara toslayıp dağılması elbette daha iyiydi (Şafak, 2006, s. 17).

فإذا انكسرت كأس أو إذا تصدعت مرآة، كانت ما- الهيفاء تطلق تنهيدة تتم عن الارتياح. فبما أنك

(bimā 'enne) لا تستطيع أن تقضي على جميع الأشرار على سطح الكرة الأرضية التي تدور بجنون، فمن الأفضل أن ترتطم العين الشريرة بكأس على أن تتغلغل في أعماق أرواح الله البريئة وتدمر حياتها (Çev. Alcebely, 2012, s. 15).

8. "Bu doğru değil! Kilo almaktan korktuğum filan yok!" Zeliha Teyze gözlerinde muzip bir panlıyla baktı ona: "Peki canım, madem öyle diyorsun." Ancak o zaman Asya, Zeliha Teyze'nin elindeki tepsiyi fark etti (Şafak, 2006, s. 85).

"هذا ليس صحيحاً". استسلمت الخالة زليخة وانبتق وميض شيطاني من عينها: "حسناً، يا حلوتي، إذا كان (izā kāne) هذا رأيك". عندها فقط لاحظت آسيا الصينية الصينية التي تحملها الخالة فريدة (Çev. Alcebely, 2012, s. 92).

9. Amerika'da hayat nasıl? Arizona'da gerçekten çöl var mı? Amerikalıların büyük porsiyonlarla fast food yediği doğru mu? Madem o kadar çok yiyorlar ne demeye durmadan rejim yapıyorlar? Televizyon yarışmalarında topluca kilo verdikleri doğru mu? (Şafak, 2006, s. 345).

كيف هي الحياة في أمريكا؟ هل توجد صحراء حقاً في أريزونا؟ هل صحيح أن الأمريكيين يعيشون على كمية كبيرة من الطعام الجاهز، ثم يبدأون حمية غذائية في المسابقات التلفزيونية؟ (Çev. Alcebely, 2012, s. 387).

10. "Peki onun bir üst sınıfın yok mu?" diye sordu biri. "Var," dedi Mustafa. "41 yaşına kadar." "Madem öyle bu sene yapman lazım," dedi Gülsüm Nine. "Kırk yaşındasın..." (Şafak, 2006, s. 346).

"لكن ألا يوجد موعد نهائي لهذا؟" سألت أحداً. "نعم يوجد"، أجاب مصطفى: "يجب أن تجري هذا التدريب حتى تبلغ الحادية والأربعين من العمر." "حسناً (hasenen)، إذن يجب أن تفعلها هذه السنة"، قالت الجدة كلثوم: "فقد بلغت الأربعين الآن..." (Şafak, 2012, s. 389).

11. **Mademki** hakkımda çok şey biliyorsun, öyleyse niye onları söylemiyorsun?
(Yazıcı, 1998, s. 70).

بِمَا أَنْكَ (bimā 'enne) تعرف الكثير عنى فلماذا لاتقولها (Yazıcı, 1998, s. 70).

12. "Hayatım bak, hoşuna gitsin ya da gitmesin, **mademki** annenim, Sana söylemem gereken hakikatler var. Genç olmak, âşık olmak, evlilik teklifi almak, bunlar son derece güzel şeyler... bilmez miyim (Şafak, 2009, s. 22).

"حبيبتي، ساكون صادقة تماماً معك، حتى لو لم يعجبك ما سأقوله. أعرف كم هو رائع أن يكون المرء شاباً وعاشقاً. صدقيني (Çev. Alcebely, 2012, s. 17).

13. Bunu duyan kadı gizlemeye zahmet etmediği bir pişkinlikle sırtıttı. "Yahu siz dervişler yok musunuz, ne demeye zorlaştırırsınız hayatı, bir türlü anlamam. **Madem** Allah başından beri seninleydi, ya ne demeye O'nu dört bir yanda aramaya çıktın da dağ taş dolaştın be adam?" (Şafak, 2009, s. 72-73).

تدخل القاضي بابتسامة متكلفة وقال؟ "لايمكنني أن أفهم لماذا تعقدون، أنتم معشر الدراويش الحياة بهذا الشكل. وإذا كان (izā kāne) الله معك طوال الوقت ، فلماذا تبحث عنه؟" (Çev. Alcebely, 2012, s. 74).

14. Hevesle ve gayet çevik bir şekilde zıplayarak doğruldum. "Elbette yeter! Gücüm özümden gelir." "Peki o zaman. **Mademki** benim müridim olmak istersin, işte ilk vazifen: En yakın meyhaneye git, bir testi şarap al. Gel bu meydanda dik kafana, lıkır lıkır iç!" (Şafak, 2009, s. 119).

وثبت واقفا على قدمي، وهزرت رأسي بمجاميع قلبي وقلت: "طبعاً. وقوتي تنبع من داخلي". "حسناً إذاً. ها هي مهمتك الأولى: أريدك أن تتوجه إلى أقرب حانة وتطلب إبريقاً مليئاً بالخمير، وتأتي به وتشرب هنا في السوق" (Çev. Alcebely, 2012, s. 132).

15. Kaderimiz ise zaten bizim elimizde değil. Dahası, üst üste hep aynı rüyayı görmemin bir sebebi olmalı diye düşünüyorum. **Mademki** kırk gecedir bu rüyayı görmekteyim, elbette açılacak hikmeti, gördüklerimin neye alamet olduğunu öğreneceğim, ya şimdi ya da yakında (Şafak, 2009, s. 129).

لأن أحلامنا جزء من قدرنا، فهي تأخذ مسارها كما يشاء الله. وقلت لنفسي لا بدّ من وجود سبب يجعلني أرى الحلم ذاته في كل ليلة من الليالي الأربعين الماضية (Çev. Alcebely, 2012, s. 143).

16. "Hâl böyleyse dert edecek bir şey yok" dedim. "**Mademki** safî aşk var, kâfidir."Bunu duyar duymaz Konya velileri hep bir ağızdan destur verdi, hayır duası ettiler (Şafak, 2009, s. 133).

فقلت: " في هذه الحالة، لاداعي للقلق، **فما دمت** (mādām) ساجد الحبّ الخالص، فإن هذا يكفيني". عندا سمع أولياء قونية ذلك، منحوني بركاتهم (Çev. Alcebely, 2012, s. 148).

17. "Hiç merak etmeyin. Gerçek değil bu koku. **Madem** hakiki mey murdardır ve yalnız mecazi meydır mubah kılman, şu kokladığımız koku da mecazi olsa gerek."Bekçilerden daha genç olanın hiç hoşuna gitmedi bu cevap (Şafak, 2009, s. 179).

"لاتزعجا نفسيكما. إن هذه الرائحة النتنة مجرد رائحة مجازية. **فبما أنه** (bimā 'enne) لا يُسمح لنا نحن المسلمين أن نشرب إلا نبيذاً مجازياً، فلا بد أن تكون الرائحة مجازية أيضاً" (Çev. Alcebely, 2012, S. 204).

18. Şu Sufiler, Yüce mertebeye ulaştıklarını zannediyorlar öyle mi? Sade suya tirit bahane! İçki içmek, raks etmek, musiki aleti çalmak, şiir yazmak, resim yapmak... onlara göre dini vecibelerden daha önemli. Sürekli vazedip duruyorlar, "**madem** İslam'da rütbe yok, herkesin Allah'ı kendine göre bulmaya hakkı var" diyorlar (Şafak, 2009, s. 193).

هؤلاء الصوفيون، وبما أنهم يدعون أنهم بلغوا مرتبة سامية، فإنهم يتخذون ذلك ذريعة لتجاهل قواعد الشرعية وعدم الأخذ بها بجدية. إذ يبدوا أنهم يعتبرون الشراب والرقص والموسيقى والشعر والرسم أموراً أهم من الواجبات الدنية. ويقولون **بما أنه** (bimā 'enne) لا يوجد تراتبية في الأسلام، فإنه يحق لكل إنسان البحث عن الله (Çev. Alcebely, 2012, s. 223).

19. Vaktiyle «sırf kitaplarının tozunu aldım diye beni azarlayan adam gitmiş, onun yerine, tüm kütüphanesini mahveden deliyi kenardan izleyen biri gelmişti. Ağzını açıp tek kelime etmiyordu! Hiç adil değildi. **Madem** Rumi karışmayacaktı bu işe, ben karışacaktım (Şafak, 2009, s. 253).

فالرجل الذي وبخني عندما كنت أزيل الغبار عن كتبه، ينظر الآن إلى رجل مجنون يتلف مكتبته كلها، من دون أن ينبس بكلمة واحدة. هذا ليس عدلاً، و**عندما** (indemā) لم يتدخل الرومي ليضع حداً لذلك، تدخلت أنا بنفسى

(Çev. Alcebely, 2012, s. 299-300).

20. Bu mesajı yazmakta zorlanıyorum Ella. Çünkü hatırlamak istemediğim bir döneme dair. Ama **mademki** bilmek istiyorsun, kaldığım yerden anlatmaya devam edeceğim (Şafak, 2009).

كنت في غاية اللطف عندما طلبت منى أن أخبرك المزيد عني. بصراحة، لا أجد أنه يسهل علي أن أكتب عن هذه الفترة من حياتي لأنها تعيد إلى ذاكرات لا أريد استعادتها، **ومع ذلك** (ma‘a zâlîke) فإنني سأخبرك بها

(Çev. Alcebely, 2012, s. 331).

Tablo 5.19. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Madem” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Arapça						Ø	Top.
Madem	bimā 'enne	'izā kāne	mādām	ḥasenen	'indemā	ma‘a zâlîke	5	20
	7	3	2	1	1	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Madem 3, 4, 5, 7, 11, 17, 18. örneklerde ‘bimā 'enne’; 1, 8, 13. örneklerde ‘'izā kāne’; 6, 16. örneklerde ‘mādām’; 10. örnekte ‘ḥasenen’; 19. örnekte ‘'indemā’; 20. örnekte ‘ma‘a zâlîke’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 2, 9, 12, 14, 15. örneklerde herhangi bir karşılık kullanmamıştır.

Madem hem ‘neden-sonuç’ hem de koşul anlamı göstermektedir. Arapçada neden-sonuç ilişkisi ‘iza kāne’, koşul gösteren ‘ama’, ‘bimā 'enne’ ve ‘mādām’ bağlantı ögeleriyle aktarılmaktadır. Türkçeden Arapçaya çevirilere bakıldığında **madem** koşul anlamında kullanılığında Arapçaya bağlaçsız çeviriyle aktarılmaktadır. Ya da koşul anlamı olan ‘ama’ bağlacı tercih edilmektedir. Buna ilaveten **madem** bağlacı Türkçe söylemde neden-sonuç ilişkisi için kullanılığında Arapçaya bu anlam ‘izā kāne’ bağlacıyla aktarılmaktadır.

5.4.4.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “mādām”

1. والقمر بازغ فوق أغصان الأكاسيا يؤكد هذه الوسوس ولا يلففها. وما دام (mādām) ذلك كذلك فحتى فعل الخير يعقبه الندم. ويضيق الصدر بأى حكمة إلا حكمة تتعي جميع الحكم (Mahfuz, 1966, s. 94).

Akasya ağaçlarının üzerinden doğan ay, bu vesveseleri gidereceğine daha da pekiştiriyor. Durum böyle olduğu sürece, hayır işlerinden sonra bile artık pişmanlık duyuluyor (Çev. Rahmi ER, 2015, s. 81).

2. إنك لاتفهمين، إنه مريض ، كلنا نعلم ذلك، فى حاجة إلى تدليك، كان يسافر كل سنة إلى أوروبا، ومادمت (mādām) لا تريدین فلن یرغمک أحد. قالت زهرة بحدّة: لم أسمع عن ذلك من قبل (Mahfuz, 2009, s. 38).

Mariana, “Anlamıyorsun,” diye araya girdi. “Hasta olduğunu biliyorsun. Tedavi için masaja ihtiyacı var. Bunun için her yıl Avrupa’ya giderdi. İstemiyorsan yapmak zorunda değilsin kız öfkeyle, Hayatımda hiç böyle bir şey duymadım”

(Çev. Ertüzün, 2010, s. 31).

3. ضحكت. كادت تند عنى ضحكة. وقلت: مادمت (mādām) أحيا فلا بد أن أهتم بشىء. مثل ماذا

(Mahfuz, 2009, s. 113).

Neredeyse kahkahayla gülecektim. “Yaşadığımı sürece bir şeyleri umursamak zorundayım. Mesela”? (Çev. Ertüzün, 2010, s. 91).

4. مادام (mādām) أمر هكذا، نفعل هكذا (Alşaman, 1996, s. 416).

Mademki öyle emretmiş, öyle yaparız (Alşaman, 1996, s. 416).

5. ثم بإصرار: ميسو عامر. لن أتخلى عنها.. لن أتخلى عن واجبي مادام (mādām) فى عرق ينبض ، ولتفعل بنا القوة ما تشاء (Mahfuz, 2009, s. 32-33).

Sonunda kararlı bir sesle, Mösyö Emir, o kızıdan vazgeçmeyeceğim, dedi. "Yaşadığımı sürece görevime sadık kalacağım. Güçlü olmak , haklı olmak demek değildi. Ellerinden geleni artlarına koymasınlar (Çev. Ertüzün, 2010, s. 27).

6. طالما (talama) تريدون، سنذهب إلى هناك (Alşaman, 1996, s. 416).

Mademki istiyorsunuz, oraya dideceğiz (Alşaman, 1996, s. 416).

7. طالما (talama) أن دول الشرق في خلاف دائم فلن تتمكن من التقدم أبدا (Akçay, 2005, s. 188).
Doğu ülkeleri sürekli görüş ayrılığı içinde bulunduğu süreç asla ilerleyemeyeceklerdir
(Akçay, 2005, s. 188).

8. طالما (talama) أنك تدرس بجد فستحصل على درجات مرتفعة (Akçay, 2005, s. 189).
Azimle derslerini çalıştığın süreç yüksek notlar alacaksın (Akçay, 2005, s. 189).

9. ستستمر السعادة الزوجية طالما (talama) أن الزوجين في انسجام (Akçay, 2005, s. 189).
Eşler uyum içinde olduğu süreç evlilik mutluluğu devam edecektir
(Akçay, 2005, s. 189).

10. طالما (talama) أن العائلة تعطي الحب والاهتمام الكافي للطفل فسيصبح مواطنا صالحا
(Akçay, 2005, s. 189).

Alie, çocuğa yeterli sevgi ve ilgiyi verdiği süreç, o iyi bir vatandaş olacaktır
(Akçay, 2005, s. 189).

11. سُحبك طالما (talama) أحببتها (Akçay, 2005, s. 189).
Onu sevdiğin süreç seni sevecektir (Akçay, 2005, s. 189).

12. سأعطيك ما تريد طالما (talama) أرضيتني (Akçay, 2005, s. 189).
Beni hoşnut ettiğın süreç istediğini vereceğim (Akçay, 2005, s. 189).

Tablo 5.20. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Mādām (مدام)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe		Ø	Toplam
Mādām – مدام	(-DXğX) sürece	madem	1	12
Ṭalama- طالما	9	2		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Mādām (مادم), 1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12. örneklerde “-DXğX sürece” ; 4, 6. örneklerde “madem”; bağlantı ögeleriyle Türkçeye aktarılmıştır. 2. örnekte örneklerde herhangi bir karşılık kullanmamıştır.

5.4.5. Maalesef (مع الأسف)

Maalesef, cümle başı bağlacı olarak kullanılır. Bu bağlaç daha çok pekiştirme göreviyle karşımıza çıkar. Cümleye olumsuzluk anlamı katar. Cümle başı olarak kullanıldığı zaman bulunduğu cümleyi önceki cümleye bağlar

(Yavuz, 2010, s. 383-384).

5.4.5.1. Türkçeden Arapçaya çevirilerde “maalesef”

1. İnsan ne kadar kilo alırsa alsın kulakları tıpatıp aynı kalıyordu, daima sadık, daima vefalı. **Maalesef** kadın vücudunun geri kalanı için durum böyle değildi. Kadın vücudu zerre kadar sadakat bilmeyen nankör bir yığındı (Şafak, 2006, s. 46).

فهما أزداد وزنك، تظل الأذنان على حالهما، وفيتان دائماً. لكن للأسف (ma'a'lesef) ليس هذا هو الحال مع باقي أجزاء جسم البشر. ويمكن إطلاق إي أسم على شكل جسد روز، إلا أنه لا يمكن تسميته جسداً وفيّاً على الإطلاق

(Çev. Alcebely, 2012, s. 48)

2. "Çok lezzetliler, değil mi?" diye sordu Rose. "**Maalesef** herkes nohut yahnisinin kıymetini bilecek kadar duyarlı değil bu dünyada..." (Şafak, 2006, s. 50).

"إنها جيدة، أليس كذلك؟" سألته روز، وأضافت ، " لا يمكن لسوء الحظ (lusū' 'l- ħaz) لا يقدرها الجميع"

(Çev. Alcebely, 2012, s. 53)

3. "Allahaşkına, bir pazar sabahı azıcık rahat veremez misiniz?" "**Maalesef** saatler süren bir azıcık yok," dedi Zeliha Teyze, terliğin sinir bozucu rotasını takip ettikten sonra

(Şafak, 2006, s. 135).

" بحق السماء، ألا يمكنني أن أحصل على لحظة من الهدوء والسلام في صباح يوم الأحد هذا؟" "**للأسف** (ma'a'lesef) لاتوجد لحظة على وجه الأرض تدوم ساعتين"، قالت الخالة زليخة، بعد أن شاهدت مسار النعل الحزن

(Çev. Alcebely, 2012, s. 150).

4. Asya gençliklerinde çekici olmasalar da orta yaşlarında gayet alımlı olabilen kadınlardandı. O zamana kadar dayanabilirse tabii... **Maalesef** Asya'nın zerre itimadı yoktu hayata. Zamana güvenmeyecek kadar kötümserdi. İlahi adaletin doğruluğuna en ufak inancı olmayan bir yangındı içi (Şafak, 2006, s. 136).

فقد لاتكون آسيا واحدة من النساء الجميلات في فترة مراهقتهن ، أو لا تكون من النساء الجذابات في فترة شبابهن، لكنها قد تصبح امرأة جميلة في منتصف عمرها، شريطة أن تتمكن من الثبات حتى تلك الفترة. **وللأسف** (ma'a'lesef) لم يكن قد أنعم الله على آسيا أي قدر من الإيمان . فقد كانت حادة جداً وسيطرة ولاذعة جداً كي تتأكد من أن الزمن يتدفق. وكانت تتأجج في داخلها نار لا يوجد فيها أدنى قدر من الإيمان بنزاهة النظام الإلهي

(Çev. Alcebely, 2012, s. 151-152).

5. O an Feride Teyze'nin bu sabahki saç modelinin kimden ilhamla yapıldığını anlayıp gülmemek için dudaklarını ısırды. "**Maalesef** ABD'ye Türklerden önce giden Yunanlar ve Ermeniler yüzünden Amerikalıların beyni yıkanmış durumda," diye nutkuna devam etti Çevriye Teyze. (Şafak, 2006, s. 145).

وراحت عيناها تنتقلان بين الشاشة وبين الخالة فريدة، وفهمت الآن مصدر إلهام تصفيفة شعرها الجديد. " فقد غسل اليونانيون والأرمن الذين **للأسف** (ma'a'lesef) وصلوا إلى الولايات المتحدة قبل الأتراك ، أدمغة الأمريكيين تقريباً"، تابعت الخالة شكرية (Çev. Alcebely, 2012, s. 164).

6. Armanuş bu beklentiyi boşa çıkarmaktan üzgünmüş gibi yan ciddi yan şaşkın başını iki yana salladı. "Hayır. Türk dilini konuşamıyorum **maalesef** ama sanırım Türk mutfakını konuşabiliyorum" (Şafak, 2006, s. 164).

هزت أرمانوش رأسها، نصف ضاحكة، نصف وقورة، وكأنها شعرت بالأسف لأنها خذلت توقعاً كبيراً فيها، " لا، أنا لا أتكلم اللغة التركية ، لسوء الحظ (lusū'`l- ħaz)، لكني أظن أنني أتكلم لغة المتبخ التركي "

(Çev. Alcebely, 2012, s. 187).

7. Dinleyenlerin bazıları gülümsedi, çeviri bitince de herkes gülümsedi. "Ama maalesef adı listedeymiş," dedi Armanuş ortamın nabzını yoklayarak. "Ne listesi?" diye sordu Çevriye Teyze (Şafak, 2006, s. 169).

بادلتها بعض المستمعات الابتسامة، وعندما انتهت الترجمة، بادلتها المستمعات جميعهن الابتسامة. "لكن لسوء الحظ (lusū'`l- ħaz) كان اسمه في القائمة"، قالت أرمانوش وهي تجس نبضهن. "أي قائمة؟" أرادت الخالة شكرية أن تعرف (Çev. Alcebely, 2012, s. 193).

8. "Allaha şükür o safha çabuk atlatıldı. Ondan sonra resim ve heykel dersleri aldım. Derken maalesef beni baleye yazdırdılar. Yakın zamana kadar baleye gittim, sonunda annem dersleri her fırsatta astığımı anlayıp beni azat etti (Şafak, 2006, s. 180).

"الحمد لله، فقد انتهت تلك المرحلة بسرعة. وبعد ذلك، بدأت دروساً في الرسم، وللأسف (ma'a'lesef) جعلتني أخذ دروساً في البالية إلى أن اكتشفت أُمي مؤخراً أنني أتغيب عن الدروس ، وتوقفت عن ذلك" (Çev. Alcebely, 2012, s. 207).

9. Asya sükûnetle ve İngilizce devam etti. "Ya, çok iyi. Maalesef yeterli değil ama. Mürekkep ne olacak? Dövmenin sadece iğneleri değil mürekkebinin de her seferinde yenilenmesi gerektiğini biliyor muydunuz? Her seans için, her müşteri için yeni mürekkep kullanmak lazım" (Şafak, 2006, s. 212, 213).

لكن آسيا لم تستسلم، بل تابعت باللغة الإنجليزية : " نعم ، جيد. لكن لسوء الحظ (lusū'`l- ħaz) هذا لا يكفي. وماذا عن الحبر؟ هل تعرفين أنه يجب أن تستخدم إبر جديدة في كل مرة، بل يجب تغيير الحبر أيضاً؟ يجب أن تستعلمي حبراً جديداً في كل جلسة، ولكل زبون" (Çev. Alcebely, 2012, s. 246).

10. Benim de kendime göre inançlarım vardı, Allah'ın gazabını üstüme çekmek istemiyordum doğrusu. Zira her şeye rağmen korkardım Allah'tan. "Maalesef beyler,

teklifinizi kabul etmiyorum. Bir dervişin canını almaya niyetim yok. Başkasını bulun kendinize." (Şafak, 2009, s. 43).

فأنا أؤمن بالخرافات ولم أكن أرغب في أن أجلب عليّ غضب الله، لأنني على الرغم من كلّ شيء ، أؤمن به. " أظن ('azunnu) أني سأرفض طلبكما. لا أظن أنني أريد أن أقتل رجل دين. ابحثا عن شخص آخر "

(Çev. Alcebely, 2012, s. 38)

11. Sanki tam ortalarında nicedir fokur fokur kaynayan bir kazan vardı da aniden kapağı kalkmış, içindeki tüm buhar ve basınç dışarı taşmıştı. Eski sürtüşmelere yeni küskünlükler eklenmişti. **Maalesef** o meşum kapağı kaldıran Ella'dan başkası değildi. Üstelik bunu Scott'a telefon açıp kızıyla evlenme kararını gözden geçirmesini söyleyerek yapmıştı

(Şafak, 2009, s. 55).

أحسّت كما لو أن غطاء قدر فيها ماء يغلي قد ارتفع فجأة، وأخذ يبعث نزاعات قديمة، وغضباً جديداً في البخار المتصاعد. ولسوء الحظ (lusū' 'l- ḥaz)، لم يرفع أحد ذلك الغطاء غيرها. وقد فعلت ذلك عندما اتصلت برقم هاتف سكوت، وطلب منه عدم الزواج من ابنتها (Çev. Alcebely, 2012, s. 53).

12. Herkes gittikten sonra, dervişle başbaşa kaldık. "**Maalesef** başkadı seni pek sevmemişe benzer" dedim. Şems-i Tebrizî gözüne düşen zülüfleri kenara atıp gülümsedi: "Varsın kızsın, ben ona kızgın değilim. Hem alışkın sayılıyım kadılar tarafından sevilmemeye." (Şafak, 2009, s. 78).

" أظن ('azunnu) أن القاضي لم يحبك كثيراً" قلت له بعد أن غادر الجميع. أبعد شمس التبريزي شعره عن وجهه، وقال مبتسماً : " لا يهم. فأنا معتاد على الأشخاص الذين لا يكونون لي حبا" (Çev. Alcebely, 2012, s. 80).

13. "Bu paha biçilmez kitapların her biri bana ceddinden kalma. Babamdan devraldım onları, vakti gelince oğullarıma aktaracağım." **Maalesef**, Mevlâna'nın kitaplarına ne kadar kıymet verdiğim uzun zaman önce acı bir şekilde öğrendim. Evliliğimizin ilk senesi dolmamıştı. Evde yalnızdım (Şafak, 2009, s. 214).

فكل كتاب هو تراث ثمين خلفه لي أسلافي، وقد ورثتها من أبي، وسأورثها إلى أبنائي. لقد عرفت كم كانت كتبه تعني له. ففي أحد الأيام، خلال السنة الأولى من الزواج، كنت وحدي في البيت (Elif, 2012, s. 53).

14. Aramızdaki dostluğun derinliği Kuran'm dördüncü okuması gibi; ya içindesindir, kapılır gidersin, ya dışmdasmdır, neye benzediğini bilemezsin. Zahiren anlamak kabil değil, ancak yaşanınca var. **Maalesef** çoğu kimse kulaktan dolma bilgilerle hareket edip aşkalarını yargılıyor. Onlara göre Şems asi bir derviş. Serkeş, başıbozuk, ne yapacağı belli olmayan, güven telkin etmeyen biri (Şafak, 2009, s. 240-241).

وتشبهه صحبته التلاوة الرابعة للقرآن – رحلة لا يمكن الإحساس بها إلا من الداخل ولا يمكن إدراكها من الخارج مطلقاً. **ولسوء الحظ** (lusū' 'l- ħaz), يبني معظم الناس تقييماتهم على التصورات والإشاعات. فهم يعتبرون أن شمساً ماهو إلا درويش غريب الأطوار، ويخيل إليهم أن تصرفاته غريبة، وأن أقواله محض كفر، ويعتبرونه شخصاً متقلب الأهواء لا يمكن الوثوق به (Çev. Alcebely, 2012, s. 282-283).

15. Onu daha yakından tanımaya can atıyor. Bir süredir bu karmakarışık hislerle bocalıyordum. **Maalesef** bugün yakayı ele verdim ikinci namazından sonra duvardan Kuran'ı indirdim. Kararlıydım, kendi başıma çalışacaktım. hislerle bocalıyordum (Şafak, 2009, s. 243).

وفي جزء آخر كنت أتلّف للتعرف عليه أكثر. وكانت هذه المشاعر المتباينة تحدث في نفسي منذ زمن، وأخشى اليوم أن أكون قد كشفت عن مكنونات نفسي. ففي هذا المساء، تناولت القرآن المعلق على الحائط، وعزمت على قراءته وحدي (Çev. Alcebely, 2012, s. 286).

16. Ama insanlar benim gibi düşünmez, bilirim, işte bu yüzdendir endişem. **Maalesef** Şems de yangına körükle gidiyor. Başkalarına hoş görünmek için azıcık çaba göstermediği gibi habire birilerinin bam teline basıyor (Şafak, 2009, 258-259).

لكني أعرف أن الآخرين لا يرون الأمر بالطريقة التي أراها، وهذا ما يقلقني. **ولسوء الحظ** (lusū' 'l- ħaz), فإن شمساً لا يسهل الأمور حتى يكسب محبة الناس ومودتهم. إذ يجلس عند باب التكية بطريقة متوعدة (Çev. Alcebely, 2012, s. 307).

17. Sufi o zaman, "O hâlde bundan sana ne?" demiş. "Seni hiç ilgilendirmez." **Maalesef** bu dünyada hemen herkesin gözü başkasının sinisinde. Acaba ötekinin kaç parası, ne kadar malı var? Sana ne be adam? Bak kendi işine (Şafak, 2009, s. 279).

فصاح الرجل ، "لاكنهم يأخذون هذه الصواني إلى بيتك. ألا يخلصك الأمر؟". **للأسف** (ma'a'lesef)، إن الناس يراقبون دائماً صواني الآخرين، فبدلاً من الاهتمام بشؤونهم الخاصة، فأنهم يصدرن أحكامهم على الآخرين

(Çev. Alcebely, 2012, s. 329).

18. Adamın zevcesi Hristiyan bir kere. Neymiş, sonradan İslam'a dönmüşmüş; bana ne? Kanında var Hristiyanlık, çocuğunun kanına geçecek. **Maalesef** şehir halkı Hristiyanlık tehdidini gerektiği kadar ciddiye almıyor. Yan yana yaşayıp gidiyoruz, bunda ne kötülük var? diyorlar (Şafak, 2009, s. 313).

لقد تزوج الرجل امرأة مسيحية، ولا يهمني هل اعتنقت الإسلام أم لا، لأن المسيحية تجري في دمها وفي دم طفلها. لكن أهالي المدينة، **لسوء الحظ** (lusū'l- ħaz)، لا يأخذون التهديد الذي تشكله المسيحية بجدية كافية، ويقولون إننا نستطيع أن نتعايش معاً (Çev. Alcebely, 2012, s. 364).

19. Keşke ben de orada olaydım. O zehirli ağzını açmaya fırsat bulamadan ensesinden tuttuğum gibi kapı dışarı ederdim. **Maalesef** amcam bunu yapamamış. Aralarında nasıl bir atışma geçmişse o günden beri öğrenciler orada burada, bire bin katarak anlatıp duruyor (Şafak, 2009, s. 322).

لشدّ ماكنت أتمنى لو كنت في المدرسة عندما جاء إليه، لطرده قبل أن يتمكن من فتح فم اللعين، لكني، **وللأسف** (ma'a'lesef)، لم أكن هناك، ويبدو أن حديثاً طويلاً قد دار بينه وبين عمي، ولم يكف التلاميذ عن الحديث عنه منذئذ (Çev. Alcebely, 2012, s. 376).

Tablo 5.21. Türkçeden Arapçaya Çevirilerde “Maalesef” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Arapça			Ø	Toplam
Maalesef	ma'a'l-esef	lusū'l- ħaz	'azunnu	2	19
	7	8	2		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Maalesef 2, 6, 7, 9, 11, 14, 16, 18. örneklerde ‘lusū'l- ħaz’; 1, 3, 4, 5, 8, 17, 19. örneklerde ‘ma'a'l-esef’; 10, 12. örneklerde ‘azunnu’ bağlantı ögeleriyle Arapçaya aktarılmıştır. 13, 15. örneklerde herhangi bir karşılık kullanılmamıştır.

5.4.5.2. Arapçadan Türkçeye çevirilerde “ma‘a'l-esef”

1. ثمة احديداب خفيف لا يكاد يلحظ ، وفطس بالأنف مقبول بل و مثير. من المؤسف (ma‘a'lesef) أن فتاة مثلها لا تقبل ليلة حب عابرة. لا بد لأمثالها من علاقة وطيدة طويلة (Mahfuz, 2009, s. 91).

Omuzlardan biraz çöküş ama fazla belli olmuyor. Biraz burunu havada. Aslında basbayağı çekici. Öyle bir kızın bir gecelik hızlı bir aşka yanaşmayacak olması yazık. Ona kalırsa uzun bir ilişki gerekir (Çev. Ertüzün, 2010, s. 73).

2. لسوء الحظ (lusū'ʾl- ḥaẓ), لم اتمكن من الإتصال بك هاتفياً أمس (Yazıcı, 1998, s. 157).

Maalesef dün sana telefon edemedim (Yazıcı, 1998, s. 157).

3. حاولنا إدراك قطار الثامنة صباحاً ولسوء الحظ (lusū'ʾl- ḥaẓ) لم نتمكن من إدراكه بسبب الزحم (Yazıcı, 1998, s. 157).

Sabah sekiz trenine yetişmeye çalıştık, ama maalesef trafik dolayısıyla yetişemedik (Yazıcı, 1998, s. 157).

4. لسوء الحظ (lusū'ʾl- ḥaẓ) أننا تبللنا بالمطر أثناء نزهتنا خلال الغابة (Yazıcı, 1998, s. 157).

Maalesef, ormanda gezintimiz esnasında ıslandık (Yazıcı, 1998, s. 157).

7. هل هناك هاتف في غرفة نومك؟ لا ، لسوء الحظ (lusū'ʾl- ḥaẓ) الهاتف في مكتبة والدي (Yazıcı, 1998, s. 157).

Yatak odanda telefon var mı? Hayır , telefon ne yazık ki babamın kütüphanesinde (Yazıcı, 1998, s. 157).

Tablo 5.18. Arapçadan Türkçeye Çevirilerde “Ma ‘a’l-esef (مع الأسف)” Yerine Kullanılan Bağlantı Ögeleri

Bağlaç	Türkçe		Ø	Toplam
Ma ‘a’l-esef - مع الأسف Lusū’l- ħaz - لسوء الحظ	maalesef	ne yazık ki	1	5
	3	1		

Kaynak: Araştırmacı tarafından hazırlandı, 2016.

Ma ‘a’l-esef (مع الأسف) ve **lusū’l- ħaz (لسوء الحظ)**, 2, 3, 4. örneklerde ‘maalesef’; 5. Örnekte ‘ne yazık ki’ karşılığıyla Türkçeye aktarılmıştır. 1. örnekte herhangi bir karşılık kullanılmamıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde **lusū’l- ħaz** yerine yaygın olarak **lusū’l- ħaz** kullanıldığı görülmektedir.

5.4.6. Zaten (ذاتاً)

“Zaten” bağlantı ögesinin kullanıldığı örnekler incelendiğinde, tezin araştırma amaçları dışında olan iddia- delil retorik yapısında kullanıldığı; bilgi kipliği veya karşıtlık yapılarıyla ilgisi olmadığı anlaşıldığından “zaten” tezin kapsamı dışında tutulmuştur.

6. SONUÇ

Bu araştırmanın genel amacı, Arapçadan Türkçeye ödünçlenen söylem bağlaçlarının Türkiye Türkçesinde ve Arapçadaki anlamsal değişimlerini, söylem işlevleri açısından betimlemektir. Bu araştırmanın sonucunda söz konusu bağlaçların Türkçe ve Arapçada bugün hangi işlevlerle kullanıldıklarını ortaya çıkaramaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmektedir.

Karşıtlık Söylem Bağlaçları;

İncelediğimiz eserlerde **ama** bağlacı ile Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 21 örnek tespit edilmiştir. Bunların 18'inin Arapça karşılığı varken 3'ünün ise tam olarak karşılığı yoktur. Ayrıca Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 20 örneğin, 18'inin Türkçede karşılığı var iken 2'sinin Türkçede karşılığı yoktur. Ama bağlacının yerine Arapçada; *lākin*, *ammā*, *fe*, *bel* ve *'illā* bağlantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde *ammā* bağlacının yerine *XncX*, *ama* ve *dA* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz eserlerde **lakin** bağlacı ile Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 20 örnek tespit edilmiştir. Bunların 14'ünün Arapça karşılığı varken 6'sının ise tam olarak karşılığı yoktur. Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 22 örneğin, 22'sinin Türkçede karşılığı vardır. **Lakin** bağlacının yerine Arapçada; *lākin*- *velākin*, *mā*, *velemmā*, *'illā*, *bi'r-rağm*, *ğayr* ve *ammā* bağlantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde **lākin** bağlacının yerine *ama*, *fakat*, *lakin* ve *yalnız* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz eserlerde **fakat** bağlacı ile Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 18 örnek tespit edilmiştir. Bunların 16'nın Arapça karşılığı varken 2'sinin ise tam olarak karşılığı yoktur. Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 20 örneğin, hepsinin Türkçede karşılığı vardır. **Fakat** bağlacının yerine Arapçada; *lākin*-*velākin*, *'illā*, *ğayr* ve *ammā* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz eserlerde **bilâkis/ aksine** bağlacı ile Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 20 örnek tespit edilmiştir. Bunların 16'sının Arapça karşılığı varken 4'ünün ise tam olarak karşılığı yoktur. Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 16 örneğin de Türkçede karşılığı vardır. **Bilâkis** bağlacının yerine Arapçada; *'ale*-*'l-aks*, *bi-hilâf*, *bel*, *bi*-*'l-aks*,

'aks ve 'ale'r-rağm bağlantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde *bi'l-'aks* bağlacının yerine *aksine*, *aksi takdirde*, *tam tersine* ve *yoksa* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

Ekleme Söylem Bağlacı;

İncelediğimiz eserlerde '**hatta**' bağlacı ile Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 20 örnek tespit edilmiştir. Bunların 16'sının Arapça karşılığı varken 4'ünün tam olarak karşılığı yoktur. Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 21 örneğin, 19'ünün Türkçede karşılığı var iken 2'sinin Türkçede karşılığı yoktur. **Hatta** bağlacının yerine Arapçada; *bel*, *hatta*, *rübbemā* ve *kullemā* bağlantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde **hattā** bağlacının yerine *hatta*, *-A kadar*, *bile*, *dA* ve *-DAn beri* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

Gerçeklik Söylem Bağlaçları;

Arapçadaki "ḥaḳīqaten/ ḥaḳḳen, fi'l-vāk'i ve fi'l-ḥaḳīka" bağlaçlarının Türkçedeki "hakikaten, aslında ve gerçekten" bağlaçlarına denk geldiği görülmektedir.

İncelediğimiz eserlerde **hakikaten** bağlacı ile Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 20 örnek tespit edilmiştir. **Hakikaten** bağlacının yerine Arapçada; *ḥaḳḳen*, *fi'len*, *fi'l-ḥaḳīka* ve *bi-ḥaḳ* bağlantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde 14 örnek tespit edilmiştir; **ḥaḳīqaten** bağlacının yerine *gerçekten* ve *sahiden* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz eserlerde **aslında** bağlacı ile Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 19 örnek tespit edilmiştir. **Aslında** bağlacının yerine Arapçada; *fi'l-ḥaḳīka*, *bel*, *yabdū*, *kemā* ve *ḥaḳḳen* bağlantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde 3 örnek tespit edilmiştir; *fi'l-vāk'i* yerine Türkçede 3 örnekte de *aslında* bağlantı ögesinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

İncelediğimiz eserlerde **filhakika** bağlacı ile Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 20 örnek tespit edilmiştir. Arapçada; *ḥaḳīqaten*, *ḥaḳḳen*, *fi'l-ḥaḳīka*, *bi-ced*, *bi't-te'kid*, *fi'l-vāk'i* ve *ṣaḥīḥ* bağlantı ögeleri aynı anlamda kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde

14 örnek tespit edilmiştir; **fi'l-ḥaḳīḳa** bağlacının yerine *aslında, gerçekten, gerçekte ve hatta* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

Kiplik Söylem Bağlaçları;

İncelediğimiz eserlerde **asla** ile ilgili Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 20 örnek tespit edilmiştir. Bunların 15'inin Arapça karşılığı varken 5'inin ise tam olarak karşılığı yoktur. Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 19 örneğin, 17'inin Türkçede karşılığı var iken 2'sinin Türkçede karşılığı yoktur. **Asla** yerine Arapçada; *mutlaḳen, 'ēbeden, ḳaṭ'an, iṭlāḳen, nihē'iyyen ve fi'len* bağlantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde **'aşlen** bağlacının yerine *asla* ve *hiç* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz eserlerde **galiba** ile ilgili Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 21 örnek tespit edilmiştir. Bunların 16'sının Arapça karşılığı varken 5'inin ise tam olarak karşılığı yoktur. Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 13 örneğin de Türkçede karşılığı vardır. **Galiba** yerine Arapçada; *'yabdū 'enne, 'azunnu, ma'a zālīke, ḡāliben, la'alā, ke'enne, eleyse kezālīke'* bağlantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde **ḡaliben** bağlacının yerine *genellikle, genel olarak, genelde, çoğu kez ve çoğunlukla* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz eserlerde **mutlaka** ile ilgili Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 20 örnek tespit edilmiştir. Bunların 14'üncü Arapça karşılığı varken 6'nın ise tam olarak karşılığı yoktur. Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 11 örneğin de Türkçede karşılığı vardır. **Mutlaka** yerine Arapçada; *lābudde, mutlaḳan, dāimen, ḡayri 'enne, bi't-te'kid, min-el mü'ekked* ve *veşīḳ* bağlantı ögeleriyle kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde **mutlaḳān** yerine *kesinlikle, asla, gerekir, hiç* ve *mutlaka* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz eserlerde **madem** ile ilgili Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 20 örnek tespit edilmiştir. Bunların 15'sinin Arapça karşılığı varken 5'inin ise tam olarak karşılığı yoktur. Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 12 örneğin, 11'inin Türkçede karşılığı var iken 1'inin Türkçede karşılığı yoktur. **Madem** yerine Arapçada; *bimā 'enne, 'izā kāne, mādām, ḥasenen, 'indemā* ve *ma'a zālīke* bağlantı ögeleri

kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde **mādām** yerine *-DXğX sürece* ve *madem* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz eserlerde **maalesef** ile ilgili Türkçeden Arapçaya çevrilmiş 19 örnek tespit edilmiştir. Bunların 17'sinin Arapça karşılığı varken 2'sinin ise tam olarak karşılığı yoktur. Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan 11 örneğin, 10'unun Türkçede karşılığı var iken 1'inin Türkçede karşılığı yoktur. **Maalesef** yerine Arapçada; *ma'a'l-esef*, *lusū'l- ħaz* ve *'azunnuu* bağlantı ögeleri kullanılmıştır. Arapçadan Türkçeye çevirilerde **ma'a'l-esef** yerine *maalesef* ve *ne yazık ki* bağlantı ögeleri kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abdo Shaban, S. H. A. (1987). *Türkiye Türkçesi'nde Kullanılan Arapça Kelimeler Üzerine Fonetik ve Morfolojik Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul : İstanbul Üniversitesi.
- Akar, A. (2010). Türkçe – Arapça Arasındaki Sözlük İlişkileri. *Karadeniz (Black Sea-Çernoye More) Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 9–16.
- Akçay, C. (2005). *Arapçada Yaygın Kelime ve Kalıplar*. Ankara: Aktif Yayınevi.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alşaman, M. B. S. (1996). *Kavâidu'l-luğati't-Türkiye*. Al-riyad: Suud Kral Üniversitesi.
- Altay, B. (1954). *Arapça ve Türkçe'nin Karşılaştırılması*. İstanbul: Marifet Matbaası Yayınları.
- Asher, N. (1993). *Reference to Abstract Objects in Discourse*. USA: Kluwer Academic Publishers Yayınları.
- Ata, A. (2004). *Türkçe İlk Kur'an Tercümesi(Rylands Nüshası)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atabey, İ., Koç, S., Yeniçeri, H., Ülker, Ç., & Yağcı, İ. (2004). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Aytaç, B. (1994). *Arap Lehçelerindeki Türkçe Kelimeler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Bozşahin, C., Zeyrek, D., Demirşahin I. (2010). Söylem ve Yapı. 24. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri, Ankara.
- Caferoğlu, A. (1994). *Türk Dili Tarihi C.II*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

- Doğan, C. (2008). *Karşılaştırmalı Arapça Türkçe Bağlaçlar*. Kahira: Dâru'l-Bayan Yayınları.
- Dokuyucu, S. (2012). *İşlevleri Açısından Arapçada ve Türkçede Zarflar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Durmuş, O. (2003). *Karahanlı, Harezmi ve Kıpçak Türkçelerinde Arapça Alıntı Ögeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edirne : Trakya Üniversitesi.
- El-Ensârî, İ. H. (2003). *Muğnî el-Lebîb an Kutubi'l-A'ârîb C.1*. Beyrut: Mektebetu'l-Asriyye Yayınları.
- El-Hakîm, T. (1983). *Avdetu'r-Rûh*. Kahira: Mektebetu'l-Edeb Yayınları.
- Er-Râfi'î, M. S. (1997). *Târîhu âdâbi'l-'arab, I. baskı*. Mısır: Mektebetu'l-îmân Yayınları.
- Es-salih, S. (2004). *Dirâsâtu fî fîkhi'l-luğa, 16. baskı*. Beyrut: Dâru'l-“ilm li”l-melâyîn Yayınları.
- Ez-Zeyyât, A. H., Mustafa, İ., Abdulkadir, H., & Al-Neccar, M. (1960). *el-Mu'cemu'l-Vasît*. Kahira: Mektebe Mısır Yayınları.
- Furat, A. S. (1996). *Arap Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Hasan, A. (n.d.). *el-Nahvu'l-Vâfi C.3,4*. Mısır: Dâru'l-Mararîf Yayınları.
- İnan, A. (1991). “Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercümeleri Üzerine Bir İnceleme”, *Makaleler ve İncelemeler, C.II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (2002). *Yaban*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayınları.
- Kaş, Ö. (2007). *Osmanlı Döneminde Arapça Sözlük Çalışmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul : Marmara Üniversitesi.

- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Gremeri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Küçükkalay, H. (1969). *Kur'an Dili Arapça*. Konya: Denizkuşları Matbaası Yayınları.
- Kula, M. (1999). *Arap Dilinde Zarflar ve Kura'n-ı Kerimde Kullanılışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul : Marmara Üniversitesi., İstanbul.
- Kurtul, K. (2011). *Türkçe ve İngilizce'deki Bağlaçların Yazılı Metinlerde Kullanımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara : Ankara Üniversitesi.
- Maalouf, A. (1997). *Işık Bahçeleri*. (Çev: Esin Talu-Çelikkan). İstanbul: Telos Yayınları.
- Maalouf, A. (1998). *Hadaikü'n-Nur*. (Çev. Afif Dimişkiye). Beyrut: Dâru'l-Farabi Yayınları.
- Maalouf, A. (1999). *El-Hivâyâtü'l-Katila*. (Çev. Nebil Muhsin). Suriye: Aldar Yayınları.
- Maalouf, A. (2000). *Ölümcül Kimlikler*. (Çev: Aysel Bora). İstanbul: Yapı kredi Yayınları.
- Mahfuz, N. (1966). *Sersere Favk el-Nil*. Mısır: Mektebe Mısır Yayınları.
- Mahfuz, N. (1973). *el-Les ve 'l-kilab*. Mısır: Mektebe Mısır Yayınları.
- Mahfuz, N. (1996). *Hırsız ve Köpekler* (Çev: Rahim ER). Ankara: Vadi Yayınları.
- Mahfuz, N. (2009). *Miramar*. Kahira: Dârû'l-Şerk Yayınları.
- Mahfuz, N. (2010). *Miramar*. (Çev:Suat Ertüzün). İstanbul: Turkuvaz Kitap Yayınları.
- Mahfuz, N. (2015). *Nil Üstünde Gevezelik*. (Çev:Rahmi ER). Ankara: Hece Yayınları.
- Mahmut, K. (2006). *Divanü Lûgat-it Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mehmut, M. (1999). *Luğzu'l-Mevt*. kahire: Dâru'l-Mararîf Yayınları.

- Mosteghanemi, A. (2013). *Fevze el-Havas*. Beyrut: Dârû'l-Edeb Yayınları.
- Pamuk, O. (1998). *Benim Adım Kırmızı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pamuk, O. (2000). *İsmi Ahmer*. (Çev: Abdul kader Abdulli). Suriye: AL-Mada Yayınları.
- Pamuk, O. (2007). *el-Beytul Samit*. (Çev: Abdul kader Abdulli). Dimeşk: AL-Mada Yayınları.
- Pamuk, O. (2007). *Sessiz Ev, 29. Baskı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şa'ban, M. 'Âdil ve Arkadaşları (1983). *el-Kırâatü'l-Müeyyessa, C.2*. Riyad: Kırâat Suud Üniv. Yayınları.
- Saban, S. (2005). *Mucamu'l-Lafazi'l-Arabiya Fi'l-Lugati'l-Türkiye*. Al-riyad: İmam Muhammed bin Suud İslam Üniversitesi.
- Şafak, E. (2006). *Baba ve piç*. İstanbul: Metsin Yayınlar.
- Şafak, E. (2009). *Aşk, I. baskı*. İstanbul: Doğan Yayınları.
- Şafak, E. (2012). *Kavaidu'l-Aşk Al-arbaun*. (Çev:Halid Alcebely). Bağdad: Tawe Yayınları.
- Şafak, E. (2012). *Lakiteh İstanbul*. (Çev:Halid Alcebely). Bağdad: AL-cemel Yayınlar.
- Şafak, E. (2013). *Ustam ve Ben*. İstanbul: Doğan Yayınları.
- Şafak, E. (2015). *El- Feta El-Muteyyem ve'muallim*. (Çev:Mehmet Derviş). Beyrut: Dârû'l-edeb Yayınları.
- Salih, T. (1999). *Mevsimu'l-Hicre ile Şemal*. Beyrut: Dârû'l-cil Yayınları.
- Salih, T. (2011). *Kuzeye Göç Mevsimi*. (Çev: Adnan Cihangir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Tekin, K. (2004). *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ürün, A. K. (1998). *Örnelerle Arap Dilinde Bağlaçlar ve Terkipler*. Konya: Esra Yayınları.
- Uygun, A. (2006). Aysu ATA, Karahanlı Türkçesi: Türkçe İlk Kur'an Tercümesi. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, 34(34), 253–256.
- Weber, B. 2005. *Adverbials and information structure*. ESSLI Handout. Upenn.
- Weber, B. ve Prasad, R. 2009. *Discourse Structure*. İçinde Behrens & Fabricius-Hansen (Haz.) *Structuring information in discourse: the explicit/implicit dimension*, Oslo Studies in Language 1(1), 2009. 171-190. (ISSN 1890-9639).
- Yavuz, S. (2010). *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Bağlaçlar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ : Fırat Üniversite.
- Yazıcı, H. (1998). *Arapçada Bağlaçlar ve Yapılar*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Yüce, N., Kut, G., Okay, O., Hafız, N., Okay, A. Y., İhsanoğlu, E., Tanrıkorur, C. (1999). *Osmanlı Medeniyeti Tarihi*. İstanbul: Feza Gazetecilik A.Ş. Yayınları.
- Zeydân, C. (1983). *Târîhu âdâbi 'l-luğati 'l- 'Arabiyye*. Beyrut: Dâru'l-Mektebetil-İlhaya Yayınları.
- Zeyrek, D. (2008). Türkçe Söylem İşaretleme Çalışması. 30. *Ulusal Dilbilim Derneği*, 78–88.

ÖZGEÇMİŞ

Alaa MOHAMMED

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans	2011	Sana'a Üniviresitesi, Diller Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yemen.
Lise	2005	Al_Wahde Horim Lisesi, Taiz –Yemen.

İş Deneyimi

2012-2013	Türk Yemen Meslek Enstitüsü, (Türkçe Okutmanı, Tercüman), Sana'a- Yemen.
2014	T.C. Başbakanlık TİKA Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, (Assistant secretary, Tercüman), Sana'a, Aden- Yemen.

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Yemen, 1988 Cinsiyet: Bay Yabancı Dil: Türkçe